



Jaarlijks
evaluatieverslag
2025

**Mensenhandel en
mensensmokkel**
Slachtoffers zien en horen

MYRIA

Federaal Migratiecentrum

Jaarlijks
evaluatieverslag
2025

**Mensenhandel en
mensensmokkel**

Slachtoffers zien en horen

Inhoudstafel

Voorwoord	6
Deel 1 Focus: Psychologische kwetsbaarheden bij slachtoffers van mensenhandel	9
Inleiding.....	10
Hoofdstuk 1 • Psychologische kwetsbaarheden bij slachtoffers	12
1. Oorzaken en risicofactoren	12
2. Psychologische effecten en reacties van slachtoffers	15
Hoofdstuk 2 • Slachtofferbenadering voor en tijdens het strafonderzoek	19
1. Detectie, identificatie en oriëntatie	20
2. Verhoren: rekening houden met de kwetsbaarheid van slachtoffers	22
2.1. Inachtneming van de (psychologische) kwetsbaarheden van slachtoffers	22
2.2. Inachtneming van de werking van het geheugen	28
2.3. De gerechtelijke realiteit verzoenen met de waarheid van de slachtoffers	30
2.4. Audiovisuele opname van verhoren	31
2.5. Confrontatie met de daders	33
2.6. Aanwezigheid van een vertrouwenspersoon en de bijstand van een advocaat	34
2.7. Taalbarrière	35
2.8. Vertrouwenwekkende omgeving	35
2.9. Het belang van processen-verbaal van de verhoren voor de slachtoffers	36
Hoofdstuk 3 • Begeleiding van slachtoffers door gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel in een veilig kader	38
1. Begeleiding van slachtoffers in een veilig kader	38
2. Reflectieperiode en toegang tot het beschermingsstatuut.....	42
3. Medewerkers van de centra als vertrouwenspersonen in het kader van de strafrechtelijke procedure.....	43
4. Psychologische begeleiding	44
Hoofdstuk 4 • Inachtneming van kwetsbaarheden bij slachtoffers door de rechter	46
1. Inachtneming van psychologische kwetsbaarheden in de motivering	46
2. Het belang van gespecialiseerde rechters	50
3. De zitting en eventuele confrontaties met de uitbuiters	51
4. De impact van een beslissing en van schadevergoedingen toegekend aan het slachtoffer	53
Conclusies	56
EXTERNE BIJDRAGE Steun aan slachtoffers van mensenhandel, van vroege identificatie tot zorg op lange termijn	58

Deel 2 | Evolutie van en strijd tegen de fenomenen mensenhandel en mensensmokkel 63

Hoofdstuk 1 • Recente ontwikkelingen van het juridische en politieke kader	64
1. Ontwikkelingen van het Europese juridische en politieke kader	64
1.1. Mensenhandel	64
1.2. Mensensmokkel	67
2. Ontwikkelingen van het Belgische juridische en politieke kader	69
Hoofdstuk 2 • Dossieranalyse	72
1. Mensenhandel – Economische uitbuiting: dossier afbraak- en afvalsector	72
Inleiding	72
1.1. Structuur netwerk	72
1.2. Onderzoek	73
1.3. Slachtofferanalyse	74
2. Mensensmokkel: bootjessmokkel door internationaal Koerdisch netwerk.....	78
Inleiding	78
2.1. Smokkelnetwerk	79
2.2. Onderzoek	82
2.3. Gesmokkelden	85
Hoofdstuk 3 • Rechtspraakoverzicht 2024-begin 2025	89
1. Tendensen	89
2. Mensenhandel	91
2.1. Europees Hof voor de Rechten van de Mens.....	91
2.1.1. Zaak T.V. t. Spanje, 10 oktober 2024	91
2.1.2. Zaak B.B. t. Slovakije, 24 oktober 2024	92
2.1.3. Zaak I.C. t. Republiek Moldavië, 27 februari 2025	93
2.2. Seksuele uitbuiting.....	94
2.2.1. Nigeriaanse netwerken	94
2.2.2. Latijns-Amerikaanse slachtoffers	96
2.2.3. ‘Loverboy’-methode	99
2.2.4. Belgische minderjarige.....	102
2.3. Economische uitbuiting	103
2.3.1. Bouw	103
2.3.2. Horeca	106
2.3.3. Huishoudhulp	108
2.3.4. Carwash	109
2.3.5. Bakkerij	110
2.3.6. Kapsalon	111
2.3.7. Vleesverwerking	112
2.4. Gedwongen criminaliteit	113
3. Mensensmokkel	114
3.1. Mensensmokkel via voertuigen in het kader van een criminele organisatie met een dertigtal beklaagden	114
3.2. Afghaans smokkelnetwerk dat Afghaanse (minderjarige) jongeren seksueel uitbuitte	116
3.3. Vietnamese smokkel door de Belgische filière van een internationale criminele organisatie.....	118
3.4. Vervoer van nautisch materiaal vanuit Duitsland door een Koerdisch smokkelnetwerk.....	120
3.5. Mensensmokkel en schuldbinding van Pakistaanse mannen via schijnhuwelijken in Portugal	120
3.6. Frauduleuze internationale adopties van Congolese kinderen.....	122
4. Erkenning van slachtoffers van mensenhandel als vluchteling	123

Deel 3 Data	125
Inleiding	126
1. Mensenhandel.....	127
1.1. Inbreuken inzake mensenhandel – Gegevens van de politie.....	127
1.2. RSZ-inspectiedienst – ECOSOC-teams – Mensenhandel met het oog op economische uitbuiting.....	128
1.3. Strafzaken voor mensenhandel bij de parketten	129
1.4. Strafzaken voor mensenhandel bij de arbeidsauditoraten	132
1.5. Aanmeldingen bij de gespecialiseerde centra.....	133
1.6. Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensenhandel door de gespecialiseerde centra	133
1.7. Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensenhandel in 2024 per uitbuitingstype, geslacht, leeftijd en nationaliteit	134
1.8. Nieuwe bij Esperanto opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel	135
1.9. Nieuwe bij Meza opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel	137
1.10. Slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt – DVZ	139
1.11. Documenten uitgereikt door de Dienst Vreemdelingenzaken aan slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel....	141
1.12. Definitieve veroordelingen voor mensenhandel	142
2. Mensensmokkel.....	144
2.1. Inbreuken inzake mensensmokkel – Gegevens van de politie	144
2.2. Strafzaken voor mensensmokkel bij de parketten.....	145
2.3. Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensensmokkel door de gespecialiseerde centra.....	146
2.4. Nieuwe bij Esperanto opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensensmokkel	147
2.5. Nieuwe bij Meza opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensensmokkel	147
2.6. Slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden die in de procedure zijn gestapt – DVZ.....	148
2.7. Definitieve veroordelingen voor mensensmokkel.....	149
EXTERNE BIJDRAGE Toelichting bij de statistische gegevens over onderzoeken naar mensenhandel door de ECOSOC-teams van de RSZ-inspectie in 2024.....	151
Deel 4 Aanbevelingen.....	161
BIJLAGE: Aanbevelingen.....	168

Voorwoord

“Slachtoffers zien en horen” is de titel van het jaarverslag 2025 van onafhankelijk rapporteur mensenhandel Myria. Door op de kwetsbaarheid van slachtoffers te focussen, wil Myria de actualiteit en de urgentie van deze problematiek op het juiste ogenblik aansnijden.

Het federale regeerakkoord stelt op het vlak van justitie slachtoffers centraal. In het hoofdstuk justitie zijn de slachtoffers van mensenhandel dan wel de laatstgenoemden, toch wordt er vooropgesteld dat een versterkte samenwerking met overheden en partnerorganisaties ertoe bijdraagt dat slachtoffers van mensenhandel worden gedetecteerd, ondersteund en begeleid en dat daders worden gevat en bestraft.

Procureur-generaal Frédéric Van Leeuw stelde ook in z'n rede bij de plechtige openingszitting van het hof van beroep in Brussel op 1 september slachtoffers helemaal centraal en ging uitvoerig in op hoe ons recht slachtoffers benadert. Hij gaf talrijke voorbeelden over hoe politieke discours die benadering proberen te bespelen. Dat bracht de procureur-generaal terug naar de dwingende en noodzakelijke evolutie die het artikel 3bis van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering tot een ankerpunt maakt voor het strafrechtelijke beleid wanneer er wordt voorgeschreven dat slachtoffers van misdrijven en hun verwanten zorgvuldig en correct dienen te worden bejegend, in het bijzonder door de terbeschikkingstelling van de nodige informatie en, in voorkomend geval, het bewerkstelligen van contact met de gespecialiseerde diensten en dan met name justitieassistenten.

Ook in de conclusies van de conferentie “30 jaar strijd tegen de mensenhandel”, die plaatsvond op 20 oktober in het Brusselse Egmontpaleis, stelde minister van staat Johan Vande Lanotte meteen scherp op de vaak buitensporige verwachtingen die worden gesteld

aan slachtoffers, wanneer wij van hen verwachten om verklaringen af te leggen en vertrouwen te hebben in het gerecht en ‘het systeem’ en dat wij de vraag of slachtoffers daar wel iets bij te winnen hebben op de meest ernstige manier moeten behandelen.

Met die versterkte en hernieuwde gerichtheid op slachtoffers is het risico niet denkbeeldig dat deze toch nog vooral de functie vervullen van *points of entry* tot een ondergronds pandemonium. Dan leunt justitie op hen, terwijl alles in het werk moet worden gesteld opdat slachtoffers mogen leunen op justitie.

Werken met slachtoffers van mensenhandel is dieptewerk en stelt vele eisen. Taal- en culturele barrières, perceptie van tijd en realiteit, context en wat gangbaar en toelaatbaar is, het zijn bijzondere uitdagingen. Drugsafhankelijkheid, schrik voor represailles en telkens weer geschonden vertrouwen komen er vaak bovenop. Toch is elk slachtoffer verschillend. En ook mogen we ons oog voor *agency*, intelligentie en veerkracht niet verliezen.

De strafrechter is op zoek naar een materiële waarheid, maar botst daarbij soms op verklaringen van getuigen en slachtoffers die *prima facie* een wankele waarheid opleveren.

Met dit jaarverslag focust Myria op de psychologische kwetsbaarheden van slachtoffers, en hoe hun behandeling en begeleiding daarop inspelen, *for the best*, wanneer ze erin slagen slachtoffers te zien en te horen te krijgen, zodat feiten aan het licht komen en hun wedervaren wordt verklaard. Het kan ook fout verlopen – en helaas vaak genoeg aflopen – wanneer slachtoffers dieper worden teruggedreven in hun slachtofferpositie en worden teruggedrongen in de realiteit waaraan ze proberen te ontkomen of waaraan men hen probeert te onttrekken.

Voor Myria is het de eerste keer dat het deze problematiek zo grondig onderzoekt en analyseert.

Ook nieuw in dit jaarverslag is de verdere integratie van cijfergegevens in het dataluk met betrekking tot de kwetsbare groep van minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel en/of mensensmokkel die door Esperanto en Meza worden opgevangen. Wereldwijd is naar schatting minstens een op de drie slachtoffers van mensenhandel minderjarig en ook op het vlak van mensensmokkel wordt een globale stijging in het aandeel gesmokkelde (niet-begeleide) minderjarigen vastgesteld. Dergelijke bijkomende informatie over het aantal en de kenmerken van gedetecteerde minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers kan inzicht geven in hun noden op het vlak van opvang en begeleiding en hoe die noden zich verhouden tot de huidige beschikbare opvang- en begeleidingscapaciteit.

Betrouwbare cijfergegevens kunnen meer algemeen ook inzicht bieden in de aard van de fenomenen en aldus het beleid informeren en mee gerichte repressieve en preventieve maatregelen vormgeven. Wel botst Myria daarbij op aanzienlijke beperkingen, zoals cijfergegevens die niet geharmoniseerd zijn, wat de mogelijkheid beperkt om tot een omvattend beeld van de besproken criminele fenomenen te komen. Daarnaast stelt Myria in de afgelopen jaren ook een toegenomen moeilijkheid vast om op heldere wijze de verzamelde cijfergegevens te rapporteren, onder meer vanwege geobserveerde incorrectheden en onvolledigheden in de verkregen data. Myria betreurt deze achteruitgang in de kwaliteit van de verkregen cijfergegevens, maar merkt ook de welwillendheid van de betrokken actoren op om deze onduidelijkheden te verhelderen en, waar mogelijk, de opgemerkte incorrectheden recht te zetten.

Ik wil de toegewijde lezer uitnodigen om met aandacht kennis te nemen van de aanbevelingen die Myria formuleert en om mee de opdrachten en het engagement waar te maken om slachtoffers op te sporen en te horen, te zien, te ontzien, te beschermen en te vergoeden.

Ik wens u van harte een stimulerende lezing toe van dit verslag,

Koen Dewulf
Directeur

Inleiding

Voor de focus van dit verslag heeft Myria ervoor gekozen om de psychologische kwetsbaarheden bij slachtoffers van mensenhandel te behandelen, naast de manier waarop de uiteenlopende actoren daarmee rekening houden om hun secundaire victimisatie te beperken of te voorkomen.¹

“Secundaire victimisatie” kan worden gedefinieerd als het verdere leed dat een slachtoffer lijdt, niet als een direct gevolg van het misdrijf maar door de reactie van instellingen en individuen die in contact staan met het slachtoffer. Secundaire victimisatie omvat “negatieve gevolgen voor slachtoffers die kunnen voortvloeien uit hun deelname aan strafprocedures, waaronder het feit dat ze worden blootgesteld aan de daders, gerechtelijke autoriteiten en/of het grote publiek”.²

Na een toelichting over de redenen voor deze keuze en over de geraadpleegde bronnen behandelt Myria achtereenvolgens de volgende punten: de psychologische kwetsbaarheden bij slachtoffers van mensenhandel (hoofdstuk 1); de slachtofferbenadering voor en tijdens het strafonderzoek (hoofdstuk 2); de begeleiding van slachtoffers door gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel in een veilig kader (hoofdstuk 3); de inachtneming van kwetsbaarheden van slachtoffers door de rechter (hoofdstuk 4). Tot besluit bespreekt Myria enkele goede praktijken en formuleert het aanbevelingen.

Deze focus is aangevuld met een externe bijdrage van de organisatie *Victim Support Europe* (VSE)³. Die belicht de specifieke behoeften van slachtoffers van mensenhandel en de impact die hun trauma's daarop hebben, waarbij er in het bijzonder de nadruk wordt gelegd op slachtoffers van economische uitbuiting en er bepaalde goede praktijken worden geïdentificeerd.

De keuze voor deze thematiek in de focus is gebaseerd op verscheidene vaststellingen: de gespecialiseerde opvangcentra, de analyse van de rechtspraak en de dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij heeft gesteld wijzen erop dat **psychologische kwetsbaarheden bij slachtoffers van mensenhandel significant vaak worden waargenomen**. Daarbij komt nog de collectieve wens om **(meer) aandacht te besteden aan de preventie van secundaire victimisatie van slachtoffers**, met name in het kader van hun herstelproces. Die wens wordt expliciet geïllustreerd in de laatste mercuriale van de procureur-generaal van Brussel, Frédéric Van Leeuw, die het belang van de aspecten van secundaire victimisatie voor slachtoffers onderstreept.⁴ Nadat Myria dit thema al had behandeld in een vorig jaarverslag over het recht van slachtoffers op juridische bijstand en bescherming,⁵ wil het nu dieper ingaan op de problematiek, met nadruk op de psychologische aspecten, in het licht van de huidige context.

1 Zie artikel 18 van de [richtlijn 2012/29/EU](#) inzake de rechten van slachtoffers en artikel 12.4 van de [richtlijn 2024/1712 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot wijziging van richtlijn 2011/36/EU](#) inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, *PB L*, 24 juni 2024.

2 Vrije vertaling: *Victim Support Europe*, *COVIS Handbook of Best Practice for Court-based Support, Practical Guidelines and Recommendations*, 2024.

3 *Victim Support Europe* (VSE) is de voornaamste Europese koepelorganisatie voor de verdediging van de belangen van alle slachtoffers van criminaliteit, ongeacht de aard van het misdrijf of het slachtoffer.

4 De [mercuriale](#), gedateerd 1 september 2025, is beschikbaar op de website van het Openbaar Ministerie: [Mercuriales | Openbaar Ministerie](#).

5 Zie Myria, [Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers](#), p. 19 e.v.

Deze focus gaat evenwel niet over de aspecten die verband houden met psychologische begeleiding op lange termijn.⁶ Bovendien wordt er **niet** gepretendeerd dat dit verslag **exhaustief** is, gezien de beperkingen in termen van tijd en formaat. Om die praktische redenen wordt bijvoorbeeld de specifieke kwestie van de begeleiding van minderjarige slachtoffers niet behandeld, een onderwerp waarvoor een aparte focus nodig zou zijn.

Om dit thema vanuit een breed perspectief te belichten, heeft Myria verscheidene **actoren** geïnterviewd, namelijk de gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel, een in psychologische trauma's gespecialiseerde arts, de coördinatie van de TAM-sectie (Techniek Audiovisueel verhoor van Minderjarigen) van de Centrale directie van de technische en wetenschappelijke politie (DJT) van de federale gerechtelijke politie en de EVA-cel (*Emergency Victim Assistance*) van een Brusselse politiezone.

Andere **bronnen** van dit verslag zijn: de rechtspraak die Myria de jongste jaren heeft ontvangen;⁷ de analyse van dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij heeft gesteld (het uitgangspunt van deze analyse); de vorige jaarverslagen van Myria; een literatuurstudie; verscheidene parlementaire documenten;⁸ alsook de verslagen en data van diverse Belgische, Europese en internationale organisaties.

De rechten van slachtoffers van mensenhandel worden in verscheidene Europese en Belgische rechtsinstrumenten gedefinieerd.⁹ Myria refereert daaraan doorheen deze focus.

6 Om de complexiteit van de psychologische werkelijkheden die slachtoffers ervaren te respecteren en zich niet te wagen op het domein van de professionals uit de geestelijke gezondheidszorg, vermijdt Myria klinische termen en gebruikt het de algemene term "psychologische kwetsbaarheden".

7 De door Myria geanalyseerde beslissingen en hun samenvattingen zijn beschikbaar op de website: [Rechtspraak | Myria](#).

8 Zie het [Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel](#), 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002; [Beleidsverklaring Justitie](#), 13 maart 2025, *Parl. St.*, Kamer, DOC 56 0767/017.

9 [Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ](#), *PB* L 315, 14 november 2012 (hiervoor en hierna de "richtlijn 2012/29/EU inzake de rechten van slachtoffers"); [richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan](#), en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, *PB* L 101, 15 april 2011 (hierna de "richtlijn 2011/36/EU inzake mensenhandel"); [richtlijn 2024/1712 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot wijziging van Richtlijn 2011/36/EU inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan](#), *PB* L, 24 juni 2024; [Wetboek van Strafvordering: omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel; wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen](#).

Hoofdstuk 1

Psychologische kwetsbaarheden bij slachtoffers

Mensenhandel is een misdrijf dat ernstige gevolgen kan hebben voor de geestelijke gezondheid van slachtoffers.

De **psychologische repercussies van mensenhandel**, de **intensiteit van het trauma**¹⁰ en de **reacties** die eruit voortvloeien **verschillen van het ene slachtoffer tot het andere**. Die verschillen vallen te verklaren door een combinatie van individuele factoren, zoals de ervaringen of de persoonlijkheid, en situationele factoren zoals de sociale omgeving, de culturele context of de leefomstandigheden.

1. Oorzaken en risicofactoren

Het ondergaan van **geweld** – of dat nu lichamelijk, seksueel, verbaal, moreel of institutioneel is – is een relatief gemeenschappelijke ervaring voor slachtoffers van mensenhandel. Het geweld kan de uitbuiting zelf zijn, eraan voorafgaan of erop volgen. Door de rechtspraak en de dossiers waarin het zich burgerlijke partij heeft gesteld te bestuderen, merkt Myria het bestaan van verscheidene vormen van door de dader van de uitbuiting gepleegd geweld: gedwongen abortus,¹¹ gedwongen huwelijk,¹² verkrachting,¹³ of nog poging tot moord¹⁴.

De **mensonwaardige leef- of werkomstandigheden**, de beperking van de bewegingsvrijheid van de slachtoffers en de verschillende **vormen van dwang** die door de daders worden uitgeoefend veroorzaken veel stress en kunnen bijzonder traumatiserend zijn voor slachtoffers.

10 "Trauma kan worden gedefinieerd als de psychologische en emotionele reactie op een gebeurtenis of ervaring die diepgaand, bedrevend of schokkend is. Vaak is het een levensveranderende gebeurtenis met negatieve en in sommige gevallen levenslange gevolgen. Trauma heeft een neurobiologische impact op het brein en het zenuwstelsel" (S. Lamonaca, K. Vanhoutte, L. Linthout, L. De Schrijver, V. Clarke, R. Correia, & I. Keynaert (2021). *Richtlijnen voor politieverhoren met Migranten, Verzoekers om Internationale Bescherming en Vluchtelingen (MiViV)*, slachtoffers van mensenhandel en LGBT+ slachtoffers van seksueel geweld. Payoke & Universiteit Gent: België, p. 8).

11 Zie voor voorbeelden Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017, Online*, p. 107; Corr. Brussel Nederlandstalig, 30 juni 2016, k. 46bis. Zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 41 en 58; Corr. Brussel Nederlandstalig, 31 mei 2018, 60e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, pp. 116-117; Brussel, 3 april 2019, 13e k. Zie ook de analyse van dit dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020, Achter gesloten deuren*, p. 54.

12 Zie voor voorbeelden Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, pp. 79-80; Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Oudenaarde, 30 augustus 2019; Gent, 28 februari 2020, 10e k.; Zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015, Schakels verbinden*, p. 22; Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 13 oktober 2014, 10e k.; Bergen, 24 februari 2015, 3e k.

13 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 100; Corr. Brussel Nederlandstalig, 28 maart 2017, 60e k. (definitief). Zie ook de analyse van dit dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, p. 74.

14 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswork uit Latijns-Amerika, een carrousel met risico's*, p. 112; Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 17 juli 2023, 17e k. (verstek). Zie ook de analyse van het dossier op pagina 91 van hetzelfde verslag.

In een oud dossier rond de economische uitbuiting van 23 vrouwen in een groot Brussels hotel door een prinses uit de Verenigde Arabische Emiraten en zeven van haar dochters, eveneens prinsessen,¹⁵ motiveerde de rechtbank de straf als volgt: “De beklagden hebben van hun bevoorrechte positie geprofiteerd om hun personeel uit te buiten (...) in menonwaardige omstandigheden. Deze vrouwen die in hun dienst waren genoten geen enkele vrijheid of privacy. Ze mochten het hotel niet verlaten (...) zonder begeleiding, konden niet kiezen welke mensen ze ontmoetten, hadden geen momenten van vrije tijd of rust. Hun leven was beperkt tot de plaats waar zij werkten en de wensen van de prinsessen (...) aan wie ze onderworpen waren. Zij werden behandeld zonder de minste menselijke overweging. Dergelijke werkomstandigheden grenzen aan slavernij. Personen die het slachtoffer zijn van dat soort behandeling hebben redelijkerwijs een zowel fysiek als psychologisch trauma opgelopen. Deze feiten zijn bijzonder ernstig.”

Psychologische kwetsbaarheden zijn niet alleen het gevolg van **seksuele uitbuiting** maar treffen ook de slachtoffers van **economische uitbuiting**. Uit overleg met de gespecialiseerde opvangcentra blijkt dat de symptomen van trauma in het bijzonder worden waargenomen wanneer de **lichamelijke integriteit** van de slachtoffers werd geschonden (in het geval van verkrachting, lichamelijk geweld of verwondingen na een arbeidsongeval) of wanneer de uitbuiting over een **heel lange periode** heeft plaatsgevonden.

Het **wantrouwen van slachtoffers tegenover de autoriteiten** draagt eveneens bij aan de kwetsbare situatie van slachtoffers. Dat wantrouwen kan worden versterkt door valse informatie die door de uitbuiters wordt verspreid en die de slachtoffers doet denken

dat de politie corrupt of gewelddadig zou zijn, of slachtoffers als daders zou behandelen. Bij slachtoffers van buitenlandse origine kan dat verband houden met slechte ervaringen die ze in hun land van herkomst hebben meegemaakt.

De **angst voor represailles** van de uitbuiters tegen de slachtoffers of hun omgeving, of **schuldbinding** kan hen eveneens afschrikken om hun verhaal te vertellen en kan stress veroorzaken die bijdraagt aan het ontstaan van psychologische problemen.

Culturele factoren kunnen een rol spelen bij het ontstaan van psychologische kwetsbaarheden bij slachtoffers van mensenhandel. Uit meerdere Nigeriaanse dossiers blijkt bijvoorbeeld dat slachtoffers worden aangezet om zich te prostitueren of bang zijn om aangifte te doen wegens dreigementen door middel van **voodoo-rituelen**.¹⁶

In een recent dossier rond mensenhandel en mensensmokkel¹⁷ was het slachtoffer geronseld met beloftes over een baan als verkoopster in Europa en had zij een voodoo-eed gezworen. In Antwerpen werd ze gedwongen om zich te prostitueren in bars, in een hotel en op een tippelplek, en moest zij een schuld afbetalen. Ze werd benaderd door een persoon die haar in contact bracht met een organisatie die slachtoffers van mensenhandel bijstaat. Toen dat de beklagde ter ore kwam, werd het slachtoffer bedreigd. Zij ontving een video waarin ze beledigd werd en werd telefonisch bedreigd door een voodoopriester en de entourage van de beklagde in Nigeria. Het slachtoffer verklaarde dat haar familie in Nigeria, haar kinderen en haar zus werden bedreigd. Zij werden daar voor de voodootempel van Benin City gesommeerd omdat het slachtoffer haar schulden niet volledig had afbetaald.

¹⁵ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 124; Corr. Brussel Nederlandstalig, 23 juni 2017, 59e k. (definitief).

¹⁶ Zie voor voorbeelden Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, Het geld dat telt*, p. 90; Corr. Tongeren, 3 mei 2012, 9e k. Dit oudere dossier rond mensenhandel en mensensmokkel is bijzonder verhelderend inzake de psychologische impact van voodoo-rituelen: volgens de politie leek het slachtoffer doordrongen te zijn “van een onwaarschijnlijke maniakale angst voor de noodlottige impact van voodoo-rituelen die over haar werden afgeroepen”. Het proces-verbaal vermeldt in dat verband: “Zij gaf een heel geëmotioneerde indruk en barstte meermaals in tranen uit. Ze gaf tijdens de gesprekken de prostitutie toe, hieraan toevoegend dat ze daar niet in werd gedwongen. Zij gaf aan dat wanneer ze niets zou verklaren, dat zij terug naar ‘die mannen in het milieu’ kon stappen en zeggen dat zij niets tegen de politie verteld had; dan zou er haar niets gebeuren. Zij gaf aan geen verklaring te willen afleggen en dat ze niets had toe te voegen aan wat we al wisten. Het slachtoffer zei dat zijzelf slachtoffer was van voodoo-rituelen en aan nachtmerries leed. Ze weet het achterblijven van haar maandstonden eveneens aan deze voodoo-rituelen. Ze zei dat ze zulke angsten doorstond dat zij het detentiecentrum alleen zou verlaten om met een Afrikaanse priester te kunnen praten; dat zij voor haar leven vreesde en zich alleen in het detentiecentrum veilig voelde.”

¹⁷ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 98; Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 23 mei 2023, k. AC10, nr. 1812; Antwerpen, 14 december 2023, k. C6.

In een ander dossier rond mensenhandel en mensensmokkel¹⁸ liet de beklagde twee Nigeriaanse jonge meisjes, van wie er een haar eigen zus was, naar België komen onder het voorwendsel dat zij er als werksters of kleuterleidsters zouden kunnen werken. Ze hadden allebei in Nigeria een voodoo-eed moeten zweren. Bij hun aankomst in België moesten ze zich in Brusselse vitrines en Antwerpse cafés prostitueren om hun reisschuld af te betalen. De zus van de beklagde werd door de voodoopriester opgebeld om haar onder druk te zetten. De slachtoffers werden bovendien in de loop van het onderzoek door de beklagde en haar entourage bedreigd.

Naast de uitbuitingssituatie zelf kan **een combinatie van risicofactoren** bijdragen aan het ontstaan van psychologische kwetsbaarheden bij slachtoffers van mensenhandel. Die factoren beïnvloeden ook **de manier waarop ze met hun uitbuiting omgaan**. Onder de **individuele risicofactoren** vallen armoede, een gebrek aan scholing, dakloosheid, met de leeftijd gelinkte kwetsbaarheid, middelengebruik, naast materiële, financiële en/of emotionele instabiliteit. De **psychosociale factoren** zijn onder meer gender, een taalbarrière, sociaal isolement, affectieve of economische afhankelijkheid of ook nog discriminatie.¹⁹

Bij slachtoffers van mensenhandel van buitenlandse origine kan ook de **migratiegeschiedenis** – die geregeld samengaat met fysieke agressie, seksueel geweld of andere soorten geweld – het ontstaan van psychologische kwetsbaarheden of trauma's in de hand werken.

Ook de irreguliere **administratieve situatie** kan bijdragen tot psychologische kwetsbaarheden van slachtoffers, omdat hun toegang tot huisvesting, werk, sociale bijstand en zorg daardoor wordt beperkt. De angst die samengaat met het irreguliere verblijf of het risico op uitzetting kan hen tegenhouden om de feiten aan te klagen of verklaringen af te leggen.

In een dossier rond economische uitbuiting in de horeca²⁰ dachten de werkrachten dat zij officieel in België werkten met een verblijfstitel en een toelating tot werk die in orde waren. Ze woonden in erbarmelijke omstandigheden boven restaurants, werkten zeven dagen per week, zonder vakantie, en werden helemaal niet of maar gedeeltelijk voor hun arbeidsprestaties vergoed. Ze ontvingen het beloofde loon niet, zodat zij niet tegen de werkgever in opstand konden komen, uit angst dat ze zowel hun verblijf als hun loon zouden verliezen.

18 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 95: Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 11 oktober 2022, k. AC10; Antwerpen, 9 maart 2023, k. C6.

19 L. Gonzalez & E. Hopper (2018), "A Comparison of Psychological Symptoms in Survivors of Sex and Labor Trafficking", in *Behavioral Medicine*, vol. 44(3), pp. 177-188.

20 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 114: Corr. Brussel Nederlandstalig, 22 juni 2022, 25e k. (verzet); en het verzetvonnissen hierna in deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.3.2.: Corr. Brussel Nederlandstalig, 28 februari 2024, 25e k. (beroep).

2. Psychologische effecten en reacties van slachtoffers

Psychologische kwetsbaarheden kunnen de vorm aannemen van verscheidene stoornissen,²¹ voornamelijk **depressie, angst, posttraumatische stress (PTSS)²²** of **drugsafhankelijkheid**.

In een dossier rond seksuele uitbuiting en mensensmokkel²³ werd een in Nigeria geboren jonge vrouw gedwongen om zich te prostitueren in de wijk rond het Noordstation in Brussel. De beklagde eiste 45.000 euro van haar voor de reis en zette haar familie onder druk, waarbij hij meer dan de oorspronkelijke som eiste. Een psycholoog stelde een zorgattest op waarin er gewag werd gemaakt van posttraumatische stress bij het slachtoffer.

In een dossier rond seksuele uitbuiting, deze keer met de 'loverboy'-methode²⁴, vertelde een minderjarig slachtoffer tijdens haar aangifte bij de politie over de gevolgen van haar uitbuiting: "(...) Ze had vaak infecties en onaangename geuren, weende elke dag, voelde zich zwak, had geen energie en verwaarloosde zichzelf. Een paar dagen terug zat ze aan het kanaal en was ze haar leven beu".

In een recent dossier rond seksuele uitbuiting en mensensmokkel²⁵ werd een Marokkaans trans slachtoffer verbaal bedreigd en fysiek aangevallen met een mes door de beklagde toen zij de werkomstandigheden niet langer aanvaardde. Het slachtoffer moest in het ziekenhuis worden verzorgd. Het in opdracht van de onderzoeksrechter opgestelde en in het vonnis aangehaalde expertiseverlag vermeldt dat het slachtoffer verklaarde aan slapeloosheid, angst, vermijdingsgedrag, flashbacks, paniekaanvallen en concentratie- en geheugenproblemen te lijden. Het vermeldt ook dat het slachtoffer heeft verteld dat ze antidepressiva nam, een slaapmiddel, een anxiolyticum, een voedingssupplement en een inhalator gebruikte. Volgens het verslag verklaarde de psycholoog die haar begeleidde dat ze een antidepressivum en een antipsychoticum nam. De rechter meende dat er, gelet op de verschillende kwetsuren, hun aard, hun plaats en de concrete omstandigheden waarin ze werden toegebracht, mocht worden verondersteld dat zij aan een posttraumatisch stressyndroom leed.

Psychologische kwetsbaarheden kunnen tot uiting komen in **gedragsveranderingen** bij slachtoffers, met name driftig, geagiteerd, agressief of impulsief gedrag, in zichzelf gekeerd zijn, mutisme of hypervigilantie.²⁶

De effecten kunnen zich ook manifesteren in het **zelfbeeld**, als er bijvoorbeeld **schaamte- of schuldgevoelens** ontstaan.²⁷ De reactie van de eigen familie van het slachtoffer is eveneens een belangrijke factor en kan tot een nieuw gevoel van victimisatie leiden. In veel culturen wordt prostitutie als een schande beschouwd. Zelfs als slachtoffers werden gedwongen om zich te prostitueren, of met listige kunstgrepen werden beïnvloed en verschrikkelijke situaties hadden doorgemaakt.

21 Zie voor voorbeelden Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 139; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 17 juni 2015, 17e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 19; Gent, 29 juni 2016, 3e k. (onuitgegeven). Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 41. In dat dossier rond seksuele uitbuiting via de 'loverboy'-methode verklaarde een slachtoffer dat zij door haar relatie met de beklagde volledig geïsoleerd was van haar familie in Frankrijk en dat zij verslaafd was geworden aan alcohol en drugs. Zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 103; Corr. Waals-Brabant, 22 mei 2014, 2e k. (onuitgegeven); Brussel, 16 november 2016, 14e k. In dit dossier rond seksuele uitbuiting door een Belgisch-Chinees echtpaar in een massagesalon hield het hof van beroep bij het bepalen van de strafmaat rekening met de psychologische stoornissen die bij het slachtoffer werden veroorzaakt: "Naast de veroorzaakte materiële schade (...); veroorzaakten de handelingen van de beklagden (...) ook psychologische stoornissen bij het slachtoffer. Een sociaal verslag en een psychiatrisch verslag, voorgelegd aan de eerste rechter, bevestigden dat zij aan een ernstig psychisch trauma lijdt als gevolg van de met name seksuele uitbuiting waarvan zij het slachtoffer was".

22 "PTSS is een mentale gezondheidsaandoening die kan optreden bij mensen die een schokkende, beangstigende of gevaarlijke gebeurtenis hebben meegemaakt zoals een natuurramp, ernstig ongeval, terroristische aanslag, oorlog of verkrachting, of die zijn bedreigd met de dood, seksueel geweld of ernstige verwondingen" (S. Lamonaca, K. Vanhoutte, L. Linthout, L. De Schrijver, V. Clarke, R. Correia, & I. Keygnaert, *op. cit.*, p. 8).

23 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 97; Corr. Brussel Nederlandstalig, 16 februari 2023, 47e k. (definitief).

24 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 73; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 22 september 2021, k. B.17; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 102; Gent, 18 februari 2022, 10e k.

25 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 102; Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R (beroep).

26 L. Gonzalez & E. Hopper (2018), *op. cit.*, pp. 177-188.

27 L. Lederer & C. Wetzel (2014), "The Health Consequences of Sex Trafficking and Their Implications for Identifying Victims in Healthcare Facilities", in *Annals of Health Law*, 23(1), pp. 61-91; L. Gonzalez & E. Hopper (2018), *op. cit.*, pp. 177-188.

In een dossier rond een Albanese 'loverboy'²⁸ mocht het slachtoffer niet naar haar land van herkomst terugkeren omdat ze haar echtgenoot had verlaten om later onder de invloed van een 'loverboy' geld te verdienen als prostituee. Haar familie weigerde daarom elk contact met haar. De jonge vrouw was trouwens nog altijd verliefd op haar 'loverboy'. De clan waarin de 'loverboy' actief was hield in Albanië een hele streek op crimineel en politiek vlak in zijn greep. De daders die in voorlopige hechtenis zaten in België werden in de loop van de procedure allemaal in vrijheid gesteld. Het slachtoffer voelde zich bedreigd en had geen sociaal vangnet. Ze had geld nodig om de advocaat van haar 'loverboy' te betalen. Zo was zij verplicht om voor een andere pooier van dezelfde familieclan te werken.

In een oud dossier rond seksuele uitbuiting²⁹ werden er meerdere Thaise slachtoffers uitgebuit. Ze waren met valse beloftes naar België gelokt en belandden in massagesalons, waar ze seksuele prestaties tegen betaling moesten leveren. Een van de slachtoffers, gelokt onder het voorwendsel van een baan als kokkin, legde de volgende verklaring af: "Mijn ouders hebben me al laten weten dat de beklagde zegt dat ik alles aan de politie heb verteld, en dat zij daardoor nu problemen hebben. Ik ben nu het zwarte schaap van de familie. Maar ik kan niet aan mijn familie toegeven dat ik verplicht werd om in een massagesalon te werken. Ze zouden mij niet geloven en het niet aanvaarden."

Bovendien kunnen slachtoffers ook somatiseren en aan **fysiologische symptomen** lijden, zoals buikpijn, hoofdpijn, slaapproblemen³⁰ en eetstoornissen³¹.

In een bovenvermeld dossier waarin er sprake was van de 'loverboy'-methode³² vertelde een Belgisch minderjarig slachtoffer tijdens haar verklaring aan de politie over de gevolgen van haar uitbuiting. De politie schreef daarover het volgende in haar pv: "Ze had trauma's aan de feiten overgehouden en had elke nacht nachtmerries over klanten. Zij wist niet wat de invloed op lange termijn zou zijn. (...) Ze had nog een nachtmerrie gehad over een klant met wie zij seks moest hebben". Een ander minderjarig slachtoffer getuigde eveneens over de fysieke en psychologische gevolgen van haar uitbuiting. De politie schrijft in dat verband: "Ze had nog altijd last van de opgelopen verwondingen. (...) sloeg haar op de knie, het hoofd, met de vuisten. Dat werd alsnog extremer en ze had last van haar oor. (...) had nog altijd nachtmerries, trauma's, paniekaanvallen en leefde sindsdien in angst dat (...) haar zou komen halen. Zij had neusbloedingen gehad, een blauw oog, slagen waardoor ze zich twee dagen niet kon bukken of slapen. Haar rug had vol blauwe plekken gestaan, haar been had opengelegd (...) Haar gewicht was gedaald van 68 kg naar 52 kg (...) en ze werd vaak zwetend wakker, door flashbacks".

In een bovenvermeld recent dossier rond seksuele uitbuiting en mensensmokkel³³ staat in het expertiseverslag, dat in het vonnis wordt aangehaald, dat het slachtoffer stelt aan slapeloosheid en flashbacks te lijden en onder meer een slaapmiddel en een anxiolyticum te nemen.

28 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 48; *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, p. 76; Corr. Brussel Franstalig, 28 juni 2019, 47e k.; *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 77; Brussel, 28 april 2022, 12e k.

29 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2013, Bruggen slaan*, pp. 18-106; Corr. Antwerpen, afdeling Mechelen, 9 april 2014, 9e k.; Antwerpen, 19 februari 2015, 18e k. (onuitgegeven). Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 87.

30 R.I. Pascale, C. Tzani, M. Ioannou, T.J.V. Williams & D. Hunt (2024), "Trafficking trauma: a review on the psychological effects of human trafficking", in *Mental Health and Social Inclusion*, vol. 28, n° 2, pp. 144-161.

31 Deze informatie is afkomstig uit meerdere interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

32 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, p. 73; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 22 september 2021, k. B:17; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 102; Gent, 18 februari 2022, 10e k.

33 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 102; Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R (beroep).

Het trauma kan ook het **geheugen** van slachtoffers aantasten,³⁴ **flashbacks** of **hallucinaties** veroorzaken of **verdedigingsmechanismen** in gang zetten. Die laatste omvatten met name derealisatie³⁵, dissociatie³⁶, ontkenning³⁷ of depersonalisatie³⁸.

In een bovenvermeld recent dossier rond seksuele uitbuiting en mensensmokkel³⁹ staat in het expertiseverslag, dat in het vonnis wordt aangehaald, dat het slachtoffer stelt aan slapeloosheid, angsten, vermijdingsgedrag, flashbacks en paniekaanvallen te lijden.

In een bovenvermeld dossier waarin er sprake was van de 'loverboy'-methode⁴⁰ werd een Belgisch minderjarig slachtoffer vaak 's nachts wakker en had ze flashbacks naar haar uitbuiting.

Om **herbelevingen**⁴¹ te vermijden, kunnen slachtoffers verscheidene **vermijdingsstrategieën** hanteren, in het bijzonder situationele en relationele vermijding.

Vanwege hun negatieve ervaringen in België gebeurt het dat slachtoffers van buitenlandse origine **het land** zo snel mogelijk willen **verlaten**, op zoek naar veiligheid

of om terug te keren naar hun entourage in hun land van herkomst. Dat is met name het geval bij werknemers die aan de slag zijn in het kader van een frauduleuze detachering, die verkiezen naar hun land van herkomst terug te keren.⁴²

In een dossier rond economische uitbuiting met een constructie van frauduleuze detacheringen in de palletsector⁴³ wilden meerdere Bulgaarse slachtoffers zo snel mogelijk naar hun land van herkomst terugkeren. Ze weigerden elke rechtsbijstand en wensten geen beroep te doen op het slachtofferstatuut.

In een oud dossier rond seksuele uitbuiting door een Hongaars Roma-netwerk⁴⁴ toonden de meeste slachtoffers geen enkele belangstelling in het slachtofferstatuut. Ze weigerden het omdat zij zichzelf niet als slachtoffers beschouwden. Ze waren te angstig of wilden zo snel mogelijk naar huis terugkeren.

Psychologische kwetsbaarheden kunnen ook tot **hoogrisicogedrag** leiden, zoals middelengebruik, zelfdestructief⁴⁵ of suïcidaal gedrag⁴⁶.

34 Voor een nadere toelichting bij de impact van trauma op het geheugen, zie hierna hoofdstuk 2, punt 2.2.

35 "A state characterized by a diminished feeling of reality; that is, an alteration in the perception or cognitive characterization of external reality so that it seems strange or unreal ('This can't be happening'), often due to trauma or stress" (American Psychological Association - Dictionary).

36 "A defense mechanism in which conflicting impulses are kept apart, or threatening ideas and feelings are separated from the rest of the psyche" (American Psychological Association - Dictionary).

37 "A defense mechanism in which unpleasant thoughts, feelings, wishes, or events are ignored or excluded from conscious awareness. It may take such forms as refusal to acknowledge the reality of a terminal illness, financial problem, substance use or other addiction, or partner's infidelity. Denial is an unconscious process that functions to resolve emotional conflict or reduce anxiety" (American Psychological Association - Dictionary).

38 "A state of mind in which the self appears unreal. Individuals feel estranged from themselves and usually from the external world, and thoughts and experiences have a distant, dreamlike character. In its persistent form, depersonalization is observed in such disorders as depression, hypochondriasis, dissociative states, temporal lobe epilepsy, and early schizophrenia. It also often occurs as a result of a traumatic experience" (American Psychological Association - Dictionary).

39 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 102: Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R (beroep).

40 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, p. 73: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 22 september 2021, k. B:17; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 102: Gent, 18 februari 2022, 10e k.

41 Een herhaalde herbeleving van de gebeurtenissen kan zich in verscheidene vormen voordoen: "[...] plotse *flashbacks* waarin de scène opnieuw wordt beleefd of de betrokkene denkt dat de agressor aanwezig is, het onvrijwillige en overweldigende opwellen van beelden of gedachten met betrekking tot de gebeurtenis, herhaalde nachtmerries of een angstreflex bij geluiden of bruuske bewegingen, ... De herbeleving doet zich spontaan voor na een prikkel (geluid, plaats, geur, ...) of wanneer de waakzaamheid minder is (fase van het inslapen). Ze leidt tot fysieke verschijnselen die verband houden met de psychische nood: zweten, bleekheid, tachycardie, verstijven, ..." (Institut national de la santé et de la recherche médicale, *Troubles du stress posttraumatique – diagnostic et symptômes*, beschikbaar op <https://www.inserm.fr/>).

42 Zie de externe bijdrage van Stéphanie Schulze, RSZ-inspectiediensten – Themadirectie Mensenhandel in: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 146.

43 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 116: Corr. Antwerpen, afdeling Turnhout, 18 januari 2017, k. TC1; *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 124: Antwerpen, 24 januari 2019, 6e k. Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 46.

44 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015*, p. 107: Corr. Gent, 21 augustus 2014, 19e k. (definitief). Zie ook de analyse van het dossier op pagina 66 van hetzelfde verslag.

45 Deze informatie is afkomstig uit meerdere interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden; wat de meisjes met de Belgische nationaliteit betreft die het slachtoffer werden van seksuele uitbuiting via de 'loverboy'-methode, heeft Myria de mechanismen van drugsafhankelijkheid in zijn jaarverslagen behandeld: *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015*, pp. 27-50, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, pp. 22-23, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, pp. 63-67; en *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, pp. 73-76.

46 Zie voor voorbeelden Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2007*, p. 100; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2008, Bestrijden met mensen en middelen*, p. 68: Corr. Antwerpen, 26 januari 2009, k. 4C; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2009, In een schijn van werkelijkheid*, p. 55: Antwerpen, 20 mei 2010, 14e k. In dit oudere dossier rond seksuele uitbuiting met een Marokkaanse minderjarige vertoonde het lichaam van het slachtoffer brandwonden door sigaretten en sporen van zelfverminking. Het slachtoffer zei tegen de arts dat zij zichzelf met sigaretten had verbrand. Dat type verwondingen wijst op zelfverminking en kan volgens de arts op een onderliggend psychisch trauma wijzen.

In een dossier rond de seksuele uitbuiting van een Belgisch slachtoffer⁴⁷ werd de zaak opgestart toen de politie werd gecontacteerd door de school van het (meerderjarige) slachtoffer, die zich zorgen maakte. Het jonge meisje verwondde zichzelf aan de armen en leek erg nerveus. Haar huiswerk was nooit in orde. De politie nam toen contact op met het meisje, dat extreem nerveus en angstig leek. Ze verklaarde dat zij zichzelf verminkte uit stress en angst.

In een bovenvermeld oud dossier waarin er sprake was van de 'loverboy'-methode⁴⁸ vertelde een Belgisch minderjarig slachtoffer over de psychologische gevolgen van haar uitbuiting. Daarover vermeldt de politie in een pv: "(...) ze verwondde zichzelf. Soms wou ze niet meer op deze wereld zijn".

In een oud dossier rond grootschalige seksuele uitbuiting in Thaise massagesalons⁴⁹ werd de zaak opgestart toen in een korte tijdsspanne meerdere Thaise vrouwen zelfmoordpogingen ondernamen.

In een bovenvermeld recent dossier rond seksuele uitbuiting en mensensmokkel⁵⁰ verklaarde een Marokkaans trans slachtoffer volgens het in het vonnis aangehaalde expertiseverslag dat zij na de feiten in excessief alcohol- en drugsgebruik was vervallen. Ze zou sindsdien de hele dag lang veel bier hebben gedronken en zei dat zij heroïne, cocaïne, ecstasy en cannabis nam. Volgens het verslag verklaarde het slachtoffer ook dat ze een zelfmoordpoging had ondernomen, in het ziekenhuis was opgenomen en daarna ambuland door een psycholoog werd begeleid.

Tot slot verklaarden in een oud dossier rond slachtoffers van de 'loverboy'-methode⁵¹ twee Belgische jonge meisjes van veertien jaar dat zij drugs gebruikten om de feiten aan te kunnen. Een van de meisjes had alleen gewerkt en was bijzonder angstig. Ze nam drugs om de mannen te ontvangen en alles te vergeten. Zij had een gevaarlijk incident met een klant gehad. Ze moest drugs gebruiken en was aan de dood ontsnapt.

Die uiteenlopende verdedigingsmechanismen en psychologische symptomen kunnen een invloed hebben op het **vermogen van slachtoffers om deel te nemen aan de strafrechtelijke procedure**, en kunnen hen ertoe aanzetten om te weigeren verklaringen af te leggen over de feiten of om zich burgerlijke partij te stellen.⁵² Bovendien kunnen geheugenstoornissen, **emotionele problemen** of **communicatieproblemen** het goede **verloop van verhoren** belemmeren.

47 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 69; Corr. Antwerpen, 23 juli 2020, k. ACV3 (definitief).

48 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, p. 73; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 22 september 2021, k. B:17; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 102; Gent, 18 februari 2022, 10e k.

49 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 136; Corr. Brussel, 27 januari 2016, 46e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 117; Brussel, 13 november 2018, 15e k.

50 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 102; Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R (beroep).

51 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 135; Corr. Antwerpen 15 december 2015, k. AC4 (definitief), 22 december 2015, k. A4C (definitief), 21 maart 2016, k. AC4 nr. 1397 (beroep) en nr. 1398 (definitief en onuitgegeven). Zie ook de dossieranalyse met betrekking tot de beslissing van 15 december 2015 op pagina 81 van hetzelfde verslag en de analyse van de beslissing van 22 december 2015 op pagina 102 van het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*.

52 Zie de externe bijdrage van *Victim Support Europe* aan het einde van deze focus.

Hoofdstuk 2

Slachtofferbenadering voor en tijdens het strafonderzoek

In de Belgische wet wordt het **recht** erkend van slachtoffers **op een aandachtige en passende behandeling**.⁵³ Het verheugt Myria dat de federale regering dat engagement in het regeerakkoord heeft bevestigd: “We geven uitvoering aan de wettelijke bepaling inzake de zorgvuldige en correcte behandeling van slachtoffers van een misdrijf en hun nabestaanden door ervoor te zorgen en erop toe te zien dat alle slachtoffers en hun nabestaanden te allen tijde op een correcte, zorgvuldige en respectvolle manier worden behandeld door alle betrokken professionele actoren”.⁵⁴ Dat recht, dat in elke stap van de strafrechtelijke procedure geldt, betreft derhalve ook alle actoren in de strijd tegen mensenhandel (politie, inspectiediensten, magistratuur, gespecialiseerde opvangcentra, ...).

Een **respectvolle en aan de behoeften van slachtoffers aangepaste ondersteuning** berust op enkele fundamentele principes: emotionele veiligheid, duidelijke communicatie in begrijpelijke taal, erkenning van culturele verschillen, empathie en interacties op basis van respect, empowerment en erkenning van de

slachtoffers. Secundaire victimisatie, die hun trauma's kan verergeren, kan resulteren uit culpabiliserende attitudes, een onpersoonlijke benadering of een slecht begrip van de psychologische kwetsbaarheden van slachtoffers, wat leidt tot foutieve interpretaties of een verkeerde perceptie van hun gedrag of hun situatie.⁵⁵

Een respectvolle begeleiding vergroot het vertrouwen van slachtoffers in de autoriteiten, **moedigt hun deelname aan de procedure aan** (verklaringen, burgerlijke partijstelling), vergemakkelijkt het verzamelen van bewijzen, en draagt zo bij aan de vervolging en de veroordeling van daders.⁵⁶

53 Artikel 3bis, lid 1 van de inleidende titel van het Wetboek van Strafvordering bepaalt het volgende: “Slachtoffers van misdrijven en hun verwanten dienen zorgvuldig en correct te worden bejegend, in het bijzonder door terbeschikkingstelling van de nodige informatie en, in voorkomend geval, het leggen van contact met de gespecialiseerde diensten en met name de justitieassistenten”.

54 Federaal regeerakkoord, 2025-2029, p. 148.

55 Deze informatie is afkomstig uit verschillende interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden; zie de externe bijdrage van *Victim Support Europe* aan het einde van deze focus; zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 47.

56 *Victim Support Europe, COVIS Handbook of Best Practice for Court-based Support, Practical Guidelines and Recommendations*, 2024, p. 17.

1. Detectie, identificatie en oriëntatie

Elke professional die in contact kan komen met een slachtoffer van mensenhandel moet het slachtoffer **informer** over het bestaan van de bijzondere beschermingsprocedure en over de mogelijkheid om in contact te worden gebracht met een gespecialiseerd opvangcentrum. Dat is een wettelijke verplichting.⁵⁷ Bovendien kunnen het informeren van slachtoffers over de beschikbare diensten en het **oriënteren** van slachtoffers naar die diensten hen helpen om in zekere mate grip te krijgen op de situatie en hun autonomie te versterken.⁵⁸

Een goede praktijk kan worden aangestipt in een dossier rond economische uitbuiting in de bouwsector.⁵⁹ De politie werd opgeroepen door een slachtoffer, een Ghanees die helemaal overstuur was. Hij vroeg om hulp en herhaalde dat een man hem wilde doden. Ter plaatse sprak het slachtoffer heel gebrekkig Engels. Hij was zodanig van streek en in paniek dat het niet lukte om zijn naam te achterhalen en hij had geen enkel identiteitsdocument bij zich. Daarom werd er beslist om hem mee te nemen naar het commissariaat voor de verdere procedure. Daar aangekomen was hij deels gekalmeerd en gaf hij zijn naam. Hij sprong van de hak op de tak en sprak zichzelf vaak tegen. Hij voerde constant een denkbeeldig gesprek met een man. Het slachtoffer bevestigde dat hij in de bouwsector voor hem werkte. De onderzoekers konden het vastgoedagentschap van de beklagde snel identificeren. Die beklagde was gelinkt aan een vastgoedvennootschap die al een tijd het voorwerp van een onderzoek uitmaakte. Omdat er vermoedens van mensenhandel waren, werd het parket op de hoogte gesteld en werd het slachtoffer overgebracht naar PAG-ASA.

Een dossier rond seksuele uitbuiting met betrekking tot een kindhuwelijk in de Romagemeenschap⁶⁰ werd opgestart na een melding bij de procureur des Konings door de sociale dienst van een jeugdrechtbank. Die dienst had verscheidene meldingen van een dagcentrum ontvangen. Volgens het centrum woonde het slachtoffer sinds anderhalf jaar samen met een man en weigerde de familie uit angst voor represailles de naam en het adres van die man te geven.

Om goede informatie te verstrekken en de identificatie en doorverwijzing van potentiële slachtoffers te verzekeren, wordt er na een eerste detectie door de politie- of inspectiediensten meestal een beroep gedaan op **medewerkers van de gespecialiseerde opvangcentra**. Dat om hun expertise op het vlak van mensenhandel te benutten. Zo leggen die sneller en directer eerste contacten met de vermoedelijke slachtoffers en zien die erop toe dat zij het stramien van de procedure mensenhandel duidelijk begrijpen. Ze leggen hun de voordelen en de beperkingen van de begeleiding door een gespecialiseerd opvangcentrum uit, en de rol die zo'n begeleiding in hun traject kan spelen. Dankzij die aanpak kan men **zich ervan vergewissen dat de vermoedelijke slachtoffers duidelijk geïnformeerd zijn en de procedure goed begrijpen**. Het is de bedoeling om hen sneller naar een **gespecialiseerde ondersteuning** te oriënteren. Het feit dat die informatie van een andere actor dan de autoriteiten afkomstig is helpt ook om **hun vertrouwen te winnen**.⁶¹ Deze praktijk wordt hierna verder ontwikkeld in hoofdstuk 3, punt 1.

Er is ook een **netwerk** opgezet rond de EVA-cel (*Emergency Victim Assistance*)⁶² van een Brusselse politiezone, voor het eerste verhoor bij de indiening van een klacht door slachtoffers van seksueel en intrafamiliaal geweld. Het netwerk omvat de ZSG's⁶³ van Brussel, de vzw CPVCF⁶⁴, SOS Viol⁶⁵, een gespecialiseerd centrum voor de opvang van slachtoffers van mensenhandel en meerdere advocaten die opgeleid

57 Zie artikel 11, §1/1 van de wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel; artikel 61/2 van de wet van 15 december 1980 inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (hierna: verblijfwet); punt 3.2. van de omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel; artikel 4 van de richtlijn 2012/29/EU inzake de rechten van slachtoffers.

58 Zie de externe bijdrage van *Victim Support Europe* aan het einde van deze focus.

59 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, p. 113; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 21 maart 2018, 17e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, p. 80; Gent, 24 april 2019, 3e k.

60 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 110; Corr. Antwerpen, 5 maart 2021, k. AC8; Antwerpen, 23 december 2021, k. C6.

61 Deze informatie is afkomstig uit meerdere interviews die Myria heeft gehouden.

62 Zie voor meer informatie over de EVA-cellen hierna de punten 2.1., 2.2. en 2.8.

63 Zorgcentra na Seksueel Geweld.

64 Centre de Prévention des Violences Conjugales et Familiales.

65 SOS Viol – Un lieu où en parler.

zijn rond de begeleiding van slachtoffers van dergelijk geweld in het kader van het project *Lawyer Victim Assistance* (LVA) van de Brusselse Balie. Myria steunt deze bestaande **partnerschappen**, die kunnen bijdragen tot een **goede oriëntatie** van slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting.

De **opleiding over de psychologische gevolgen van mensenhandel en de behoeften van slachtoffers** draagt niet alleen bij tot de detectie van slachtoffers maar garandeert ook dat zij adequaat worden opgevangen. Er zijn al opleidingsinitiatieven genomen en die aanvullen zou de begeleiding van de professionals verder kunnen verbeteren. Een voorbeeld van de al aangeboden opleidingen is die van het federale parket, in samenwerking met de DJSOC (Centrale directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit) bij de federale gerechtelijke politie (FGP) voor eerstelijns politie- en inspectiediensten en voor magistraten, om vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel te herkennen en te **vermijden dat ze opnieuw worden gevictimiseerd** tijdens de eerste vaststellingen.⁶⁶

Rekening houden met de **culturele eigenheid** van slachtoffers kan professionals eveneens helpen om hun aanpak te verbeteren. Myria onderstreept de goede praktijk van de opleiding rond de Vietnamese cultuur, in samenwerking met een gespecialiseerd opvangcentrum, die door de Vietnamees-Amerikaanse ngo *Pacific Links Foundation* bij de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) werd gegeven. De opleiding had tot doel om de context van Vietnamese migratie te verduidelijken en pistes aan te reiken om potentiële Vietnamese slachtoffers van mensenhandel te identificeren en te helpen.⁶⁷

Een andere goede praktijk is die van het **gespecialiseerde "Team Africa"** van de federale gerechtelijke politie (FGP) van Brussel, dat dankzij zijn kennis van de Nigeriaanse vooedocultuur contacten heeft kunnen leggen met meerdere Nigeriaanse slachtoffers.⁶⁸

Meer specifiek wanneer het gaat om slachtoffers van mensenhandel van buitenlandse origine is het belangrijk dat **eerstelijnsdiensten** ten volle **gesensibiliseerd zijn** over het belang van het aanvinken, naast de rubriek "slachtoffer van een misdrijf", van de rubriek "mensenhandel" in het **administratief verslag van de controle van een vreemdeling** dat moet worden ingevuld en bezorgd aan de Dienst Vreemdelingenzaken.⁶⁹ Die aanpak is bedoeld om de **identificatie** en de goede **doorverwijzing** van slachtoffers van mensenhandel te **garanderen**, met name naar de gespecialiseerde opvangcentra. Ook voorkomt die aanpak dat slachtoffers een bevel om het grondgebied te verlaten krijgen, vastgehouden worden in een gesloten centrum met het oog op hun verwijdering of worden vervolgd wegens illegaal verblijf, maatregelen die een traumatiserend effect kunnen hebben.

Zo vroeg een magistraat van wacht in een dossier rond een jong vermoedelijk slachtoffer aan de politie om een procedure voor "irregulier verblijf" op te starten, in plaats van de opdracht te geven om contact op te nemen met een gespecialiseerd opvangcentrum en met de Dienst Voogdij.⁷⁰ Dat terwijl een procedure voor irregulier verblijf ernstige **psychologische gevolgen** voor een slachtoffer kan hebben en kan bijdragen tot zijn of haar **wantrouwen** tegenover de autoriteiten.⁷¹

Deze problematiek vormt een bredere illustratie van het belang van gesensibiliseerde eerstelijnsdiensten en van gespecialiseerde referentiemagistraten mensenhandel, om het risico te verminderen dat de kwetsbaarheid van slachtoffers wordt vergroot door een procedure voor illegaal verblijf.

⁶⁶ Regeringsverslag mensenhandel en mensensmokkel 2019-2020, p. 23 (beschikbaar op dsb-spc.be).

⁶⁷ *Ibid.*, p. 22. Deze Amerikaanse ngo, die in Vietnam werkt, draagt bij aan de preventie van en sensibilisering rond mensenhandel in Vietnam en in de transit- en bestemmingslanden binnen Europa en Azië. Meer informatie is te vinden op de website van de ngo: About Us - Pacific Links Foundation.

⁶⁸ Zie in dit verband: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 57.

⁶⁹ Zie de *omzendbrief* van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel.

⁷⁰ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, pp. 41 en 58; Corr. Brussel Nederlandstalig, 31 mei 2018, 60e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, pp. 116 en 117; Brussel, 3 april 2019, 13e k. Zie ook de analyse van dit dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, p. 54.

⁷¹ Die informatie is afkomstig uit verschillende interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

2. Verhoren: rekening houden met de kwetsbaarheid van slachtoffers

De objectieve elementen die tijdens het onderzoek worden verzameld zijn meestal de voornaamste bron van bewijzen in dossiers rond mensenhandel. De verklaringen van slachtoffers vormen daarbij een toegevoegde waarde. **Het belang van hun verklaringen kan wel verschillen naargelang van het type onderzoek.** In een dossier dat als gevolg van een klacht opgestart wordt, zijn ze vaak essentieel voor de start en de oriëntatie van het onderzoek, om op die basis andere materiële elementen te verzamelen. In grootschalige dossiers, waarin er veel onderzoekshandelingen gebeuren (meerdere controles en intercepties, huiszoekingen, telefoontaps, digitale analyse van smartphones, onderzoek in open bronnen,...), bevestigen of verduidelijken ze de verzamelde objectieve elementen die de voornaamste basis van het onderzoek vormen.

Verhoren van slachtoffers dienen ook om hen als dusdanig te identificeren en zijn nuttig voor magistraten in het kader van de motivering van hun beslissingen, ook al zijn die niet altijd doorslaggevend. Een persoon kan bijvoorbeeld door de rechter als een slachtoffer van mensenhandel worden erkend zelfs als hij of zij tijdens het verhoor niet heeft aangegeven zich als dusdanig te beschouwen.

In een recent dossier rond economische uitbuiting in de bakkerijsector⁷² baseerde de rechter zich in zijn motivering voornamelijk op de verklaringen van de slachtoffers, die als kwaliteitsvol en geloofwaardig werden beschouwd. Ze waren verzameld dankzij het werk van de inspectiediensten en de politie.

Vanwege hun potentiële belang in dossiers rond mensenhandel moeten verklaringen van slachtoffers in de mate van het mogelijke het voorwerp uitmaken van een aan hun behoeften **aangepast verhoor**, zeker wanneer slachtoffers fragiel zijn en traumatiserende feiten moeten vertellen. Het verhoor kan immers psychologische wonden openrijten en hun kwetsbaarheid vergroten. In dit hoofdstuk worden de eventuele moeilijkheden belicht die slachtoffers ervaren in het kader van verhoren en worden er meerdere voorbeelden van goede praktijken gegeven.

2.1. Inachtneming van de (psychologische) kwetsbaarheden van slachtoffers

Tijdens een verhoor kunnen slachtoffers kampen met uiteenlopende problemen die verband houden met hun traumatische ervaringen of hun psychologische kwetsbaarheden, die hun beslissing om verklaringen af te leggen of mee te werken met het onderzoek bemoeilijken. Het kan daarbij gaan om **emotionele moeilijkheden of problemen om te communiceren of zich te concentreren**.⁷³

In een bovenvermeld oud Nigeriaans dossier rond seksuele uitbuiting⁷⁴ stond een minderjarig meisje onder zware druk. Om zich te beschermen, verzweeg zij eerst de echte rol van haar uitbuiters en verzon ze fictieve daders. Pas later vertelde zij de volledige waarheid: "Ik wil mijn verklaring wijzigen. Ik ben heel bang. (...) Ik zal u de waarheid vertellen". In het proces-verbaal wordt er vermeld dat het verhoor een kwartier lang werd onderbroken omdat het slachtoffer te emotioneel was.

In een dossier rond seksuele uitbuiting waarin er sprake was van de 'loverboy'-methode⁷⁵ was het geweld niet alleen lichamelijk maar ook

⁷² Zie hierna deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.3.5.: Corr. Brussel Nederlandstalig, 25 juni 2024, 69e k. (de zaak werd heropend voor het RSZ-gedeelte).

⁷³ Zie de externe bijdrage van *Victim Support Europe* aan het einde van deze focus.

⁷⁴ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 100; Corr. Brussel Nederlandstalig, 28 maart 2017, 60e k. (definitief). Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, p. 56.

⁷⁵ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 139; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 17 juni 2015, 17e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 19; Gent, 29 juni 2016, 3e k. (onuitgegeven). Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 41.

psychologisch. Het slachtoffer verklaarde dat de beklagde haar emotioneel wilde breken. Het verhoor moest twee keer worden onderbroken omdat ze te erg overstuur was.

Vermijdingsstrategieën en verdedigingsmechanismen die na de traumatische ervaring worden ontwikkeld kunnen slachtoffers ertoe aanzetten om geen verklaringen af te leggen of kunnen aan de basis liggen van tegenstrijdigheden in hun verhaal.⁷⁶

In een oud dossier rond economische uitbuiting in de bouwsector⁷⁷ verklaarden enkele slachtoffers dat zij geen belangstelling hadden om door te zetten met de zaak, omdat ze dat hoofdstuk wilden afsluiten en hun betrokkenheid bij de daden van de Belgische zakenman wilden vergeten: “Ik werk nu als leraar lichamelijke opvoeding en ik ben (...) getrouwd ... Ik heb geen contact meer met [...] en wil niet meer over hem horen praten”.

Bovendien **beschouwen sommige slachtoffers zich niet als dusdanig**, als gevolg van psychologische verdedigingsmechanismen of het minimaliseren van de ernst van de feiten. Het gebeurt dat slachtoffers van buitenlandse origine hun situatie in België vergelijken met de **standaarden binnen hun land van herkomst**, en zo menen dat hun leef- of werkvoorwaarden hier wel precair zijn, maar beter dan daar en dus aanvaardbaar.

Een **traumatische hechting tegenover de uitbuiters**,⁷⁸ een dynamiek die vooral merkbaar is in dossiers rond intrafamiliale uitbuiting⁷⁹ of de ‘loverboy’⁸⁰-methode, kan de erkenning van de uitbuitingssituatie eveneens bemoeilijken.

In een bovenvermeld dossier rond seksuele uitbuiting waarin er sprake was van de ‘loverboy’-methode⁸¹ vroeg een ander slachtoffer het slachtofferstatuut. De speurders confronteerden haar tijdens haar verhoor met de waarheid, namelijk dat ze door die relatie mogelijk werd gemanipuleerd om in de prostitutie te werken: “Het is buitengewoon moeilijk om de waarheid te horen. Ik heb mezelf andere dingen wijsgemaakt. Ik weet dat de relatie met (...) uiteindelijk niet is wat ze leek. Ik zie alles momenteel in een ander licht. Ik wil rust nu”.

In een bovenvermeld dossier rond de seksuele uitbuiting van zeven Albanese vrouwen door zeven Albanese beklagden met de ‘loverboy’-methode⁸² motiveerde het hof van beroep de strafmaat als volgt: “Uit de analyse van de telefoontaps is gebleken in welke mate de beklagden ambivalente relaties hadden met hun slachtoffers, met een aanhoudende combinatie van liefdesmanipulaties en bedreigingen en permanente controle van hun slachtoffers, die volledig aan de beklagden waren overgeleverd. Ze werden trouwens bedreigd wanneer zij wilden stoppen met werken. De greep van de beklagden op hun slachtoffers leidde er ook toe dat ze tijdens hun verhoren de beklagden niet durfden aan te klagen, zich er allemaal toe beperkten te zeggen dat ze op eigen initiatief hadden gehandeld, zonder enige dwang door de beklagden, en geen geloofwaardige verklaring konden geven wanneer ze door de speurders met de geanalyseerde telefoontaps werden geconfronteerd. Zo toonden de beklagden geen greintje respect te hebben voor anderen en te profiteren van de kwetsbare situatie van de slachtoffers, die zich allemaal in België in een precare situatie bevonden en het financieel erg moeilijk hadden. Die daden kunnen ernstige psychologische stoornissen bij de slachtoffers veroorzaken.”

76 Deze informatie is afkomstig uit verschillende interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

77 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 144: Corr. Henegouwen, afdeling Bergen, 21 april 2016, 8e k. (definitief). Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 85. Zie ook het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 45.

78 R.I. Pascale, C. Tzani, M. Ioannou, T.J.V. Williams & D. Hunt (2024), *op. cit.*, pp. 144–161.

79 In het jaarverslag van 2018 van Myria wordt er verwezen naar meerdere dossiers waarin de slachtoffers door bepaalde familiale Roma-clans werden gedwongen om te bedelen en misdrijven te plegen: zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, p. 26.

80 J. Lorré (Ed.), F. De Ketelaere, F. Demeester & M. Manderick, “Mensenhandel en -smokkel, De weg naar een eengemaakte vervolging en berechting” in *Cahiers Antwerpen Brussel Gent*, Larcier 2018, p. 52.

81 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 139: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 17 juni 2015, 17e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 19: Gent, 29 juni 2016, 3e k. (onuitgegeven). Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 41.

82 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 48; *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, p. 76: Corr. Brussel Franstalig, 28 juni 2019, 47e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, p. 77: Brussel, 28 april 2022, 12e k.

Verscheidene sociologische en psychologische barrières kunnen slachtoffers van mensenhandel ervan weerhouden om over hun uitbuiting te praten. De **taalbarrière** kan een factor zijn die een impact heeft op de manier waarop slachtoffers met de politie interageren, net als **culturele issues** of **genderissues**.

Binnen een **interculturele context** kunnen verschillen in de **perceptie van tijd** de manier beïnvloeden waarop slachtoffers over de feiten vertellen, en kunnen die eventueel tot onnauwkeurigheden in de chronologie leiden.⁸³ Bovendien kan ook de duur van de traumatiserende ervaringen worden overschat als gevolg van de emotionele reacties van slachtoffers.⁸⁴ Die aspecten zijn bijzonder belangrijk bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van slachtofferverklaringen.

Bovendien hebben slachtoffers van mensenhandel vaak een **laag opleidingsniveau**, wat hun vermogen om over hun ervaringen te vertellen en zich in de ruimte of in de tijd te situeren kan bemoeilijken. Ze kunnen tijdens het verhoor meer sturing nodig hebben.⁸⁵

Middelenmisbruik of zelfmedicatie kan eveneens leiden tot tegenstrijdigheden in het verhaal van slachtoffers.⁸⁶

De **angst voor represailles** kan hen eveneens tegenhouden om verklaringen af te leggen, of kan hen hun verklaringen doen wijzigen.⁸⁷

In een bovenvermeld oud dossier rond seksuele uitbuiting door een Albanees-Kosovaarse bende⁸⁸ werden vrouwen door de hoofdbeklaagde en zijn entourage geïntimideerd. De hoofdbeklaagde vroeg om de moeder van zijn zoon van dertien jaar te verhoren. Zij verklaarde onmiddellijk dat

ze in het belang van haar zoon niets negatiefs over hem zou zeggen. Ze gaf te kennen dat de hoofdbeklaagde zich op haar zou wreken als zij iets slechts over hem zei. Dat was in het verleden al verscheidene keren gebeurd wanneer ze de waarheid had gesproken over de vader van haar zoon. De Albanees-Kosovaarse bende manipuleerde ook een ander slachtoffer. Zij verklaarde dat de neef van de hoofdbeklaagde contact met haar had opgenomen om haar een verklaring ten gunste van de beklagde af te laten leggen, wat zij deed. Ze werd ook door de hoofdbeklaagde vanuit de gevangenis benaderd; hij vroeg haar om niet te liegen over de club waarvan hij volgens haar de baas was.

In een oud dossier rond economische uitbuiting in de tuinbouwsector⁸⁹ werden meerdere Roemeense slachtoffers door een tussenpersoon, het eenmansbedrijf van de beklagde, tewerkgesteld in een vijftiental tuinbouwbedrijven. Volgens de beklagde, de bedrijfsleider, had hij woningen gevonden voor de arbeiders, die meestal maar enkele maanden in België woonden en werkten. De Roemeense slachtoffers kwamen uit dezelfde streek als de beklagde, zodat hij hen gemakkelijker onder druk kon zetten. De slachtoffers werden geronseld in een context van persoonlijke contacten, via familieleden en vrienden van de beklagde, die in Roemenië arbeiders zochten. In België kwam de beklagde tussen in alle domeinen van het leven van de slachtoffers, die daardoor volledig van hem afhankelijk waren. Meerdere slachtoffers verklaarden tijdens de verhoren dat ze bang waren voor de beklagde en dat zij naar Roemenië zouden zijn teruggestuurd als ze de waarheid over hem hadden verteld. Ze werden bedreigd

83 "In cross-cultural settings, it is important to consider that there are many cultures in which exact dates are less important – and thus less likely to be remembered. For instance, the UN has assessed that every fourth child in the world remains unregistered. In some criminal and other cases, the fact that a parent says they are unaware of their child's date or even year of birth has caused considerable confusion. There is a risk that, measured by Western norms, this lack of knowledge may be taken as a sign that the interviewee is untruthful. It may also hamper the criminal investigation, where information about temporal details tends to be important when pressing charges. The questions we pose about the timing of experiences may thus rely on culturally biased perceptions of what the interviewee 'should' be able to remember and report, which may compromise the possibilities for the interviewee to respond in a credible way. This may also lead to a pattern of communication that hampers the interviewee from telling what they in fact could provide, which risks missing out on possibly crucial information from the point of view of the criminal justice process" (J. Korkman, HEUNI, "Handbook for forensic child interviews in presumed cases of trafficking", Council of the Baltic Sea States, april 2024, p. 17).

84 Zie P.J. Van Koppen, D.J. Hessing & H.F.M. Crombag, "Het Hart van de Zaak, Psychologie van het Recht", 1997, Gouda Quint, p. 286; Zie hiervoor de uiteenzetting over de kneedbare aard van het geheugen: punt 2.2.

85 Deze informatie is afkomstig uit verschillende interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden; "Illiteracy is known to negatively affect the capacity to express opinions, thoughts, experiences, and emotions. Illiterate persons may therefore provide a lower amount of detail in testimonies. This may put them at risk of being assessed as less credible, since the number of details in many countries is seen as an indicator of credibility" (J. Korkman, HEUNI, op. cit., p. 16).

86 Deze informatie is afkomstig uit meerdere interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

87 Zie voor een voorbeeld Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015*, p. 109; Corr. Brussel Nederlandstalig, 17 oktober 2014, k. 46bis (definitief). In dit dossier waarin er sprake was van de 'loverboy'-methode werd een van de slachtoffers naar een gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers gebracht maar weigerde zij het slachtofferstatuut. Ze wenste geen verdere verklaringen af te leggen omdat zij bang was voor represailles tegen haar kind en haar familie. Zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 136; Corr. Brussel Franstalig, 21 mei 2015, 47e k. (definitief). In dit dossier waarin er sprake was van de 'loverboy'-methode moesten de slachtoffers hun opbrengsten aan de beklagden afstaan. Ze waren ook het slachtoffer van lichamelijk en psychisch geweld. De rechter bevestigde de veroordeling van de beklagden op basis van de gelijklopende verklaringen van de slachtoffers. Toen ze hun eerste verklaringen aflegden, leken ze bang, ook uit vrees voor de reactie van de beklagden na hun beslissing om uit de prostitutie te stappen.

88 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 139; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 17 juni 2015, 17e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 19; Gent, 29 juni 2016, 3e k. (onuitgegeven). Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 41.

89 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015*, p. 118; Corr. Mechelen, 21 januari 2015, k. MC1; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 146; Antwerpen, 4 februari 2016, 14e k. Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, p. 60.

met represailles tegen hun familie in Roemenië. Sommige slachtoffers verklaarden dat zij alleen de waarheid zouden vertellen als ze de garantie kregen dat de beklaagde geen bedreiging meer zou vormen. Een slachtoffer verklaarde eerst tijdens een verhoor dat zijn werkgever, de eigenaar van het tuinbouwbedrijf waarvoor hij werkte, hem de overuren voor niet-aangegeven werk cash had betaald. De beklaagde had de eigenaar van het tuinbouwbedrijf over dat verhoor verteld, waarop die laatste woedend werd. Het slachtoffer vroeg toen om opnieuw te worden verhoord om zijn eerste verklaring te wijzigen, en verklaarde plots dat alle betalingen officieel waren aangegeven. Om dat te verantwoorden, zei het slachtoffer dat hij zijn werk niet wilde verliezen en dat hij aan de beklaagde wilde tonen dat hij niets over het zwartwerk had gezegd, om zijn vertrouwen terug te winnen. Bovendien verklaarden andere slachtoffers eveneens herhaaldelijk dat zij niet wilden dat er een kopie van hun contracten en facturen werd gemaakt, uit angst dat de beklaagde hen niet meer zou helpen en hen zou laten ontslaan. De politie informeerde de slachtoffers voor elk verhoor over het statuut, maar ze wensten niet in contact te worden gebracht met een medewerker van een gespecialiseerd opvangcentrum. Geen enkel slachtoffer kreeg het slachtofferstatuut.

Culturele factoren kunnen meespelen bij de angst om verklaringen af te leggen. Dat is met name het geval in meerdere Nigeriaanse dossiers, wegens bedreigingen door middel van **voodoo-rituelen**.

In een Nigeriaans dossier rond seksuele uitbuiting⁹⁰ werden de slachtoffers onderworpen aan een voodoo-ritueel. De vader van de hoofdbeklaagde, het hoofd van de stam, was een voodoo priester die de slachtoffers in Nigeria liet zweren dat zij hun uitbuiters zouden gehoorzamen en de 25.000 tot 30.000 euro schuld die ze voor de mensensmokkel hadden aangegaan volledig zouden terugbetalen. Zij hadden ook gezworen dat ze nooit met de politie zouden praten en nooit zouden vluchten. Daarnaast mochten zij nooit de namen van de smokkelaars of van

hun uitbuiters onthullen. De families van de daders en van de slachtoffers kenden elkaar goed, wat het mogelijk maakte om druk uit te oefenen. Een slachtoffer stond centraal in het onderzoek. Zij had vanuit een gesloten centrum via haar advocaat bij de onderzoeksrechter klacht ingediend tegen de beklaagden. Vervolgens werd ze drie keer verhoord en ondervraagd over nieuwe elementen in het onderzoek. Daaruit bleek dat zij doodsbedreigingen had ontvangen en dat een ander slachtoffer was vervloekt. Ze vertelde de politie voorts dat de hoofdbeklaagde had geprobeerd om contact met haar op te nemen in het opvangcentrum en dat ze haar begeleiders daarover had geïnformeerd. De families van de slachtoffers in Nigeria werden eveneens bedreigd. Op basis van de e-mails van verscheidene slachtoffers kon de politie vaststellen dat hun families door de families van de daders werden gezocht. De politie kon er ook uit afleiden dat alle bij het netwerk betrokken personen, zowel in Nigeria als in Italië, heel goed op de hoogte waren van wat er in België gebeurde. Daardoor konden ze heel bedreigend uit de hoek komen tegenover de slachtoffers en hen enorm onder druk zetten, zowel fysiek als psychologisch. Dankzij haar contacten met haar familie kon een ander slachtoffer de politie via PAG-ASA ervan op de hoogte brengen dat de familie van de aangehouden beklaagde van plan was om zich tot de Oba te wenden (de koning van Benin City)⁹¹: “Ze zeiden dat zij naar zijn paleis wilden gaan om een vloek uit te spreken. Ze willen dat de persoon die verantwoordelijk is voor de aanhouding van (...) wordt vervloekt, dat zij bijvoorbeeld gek zou worden of zo.”

In een Nigeriaans dossier rond seksuele uitbuiting en mensensmokkel⁹² was het slachtoffer een schuld van 25.000 euro aangegaan voor de reis, die ze daarna moest terugbetalen. Zij had tijdens een voodoo-ritueel moeten beloven dat ze het geld zou terugbetalen en niets tegen de politie zou zeggen. Ze wijzigde meermaals haar verklaringen. Uiteindelijk bleek dat zij en haar familie in Nigeria door de eerste beklaagde waren bedreigd. De moeder van de beklaagde was met een foto van het slachtoffer naar een voodootempel gegaan.

90 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 61: Corr. Brussel Nederlandstalig, 12 januari 2021, 26e k. (definitief). Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 82.

91 In Nigeria is de Oba een persoon met een heel belangrijke religieuze functie en een groot moreel gezag. De Oba is het godsdienstige hoofd van de Edo-cultuur en kan worden beschouwd als de koning van de Edo-staat.

92 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, p. 73: Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 26 juni 2019, k. AC10, nr. 2019/3379 (definitief).

Deze culturele aspecten kunnen ook leiden tot schaamte, stigmatisering of een schuldgevoel bij de slachtoffers.⁹³

Volgens de onderzoeken en interviews van Myria zijn politie- en inspectiediensten tijdens hun verhoren in **toenemende mate aandachtig voor kwetsbaarheden bij slachtoffers**. Het gebeurt bijvoorbeeld vaak dat politiemensen het slachtoffer **tijd** en **ruimte** geven, met de mogelijkheid om het verhoor te pauzeren om de emotionele last te verlichten, zoals Myria in verscheidene dossiers rond mensenhandel heeft vastgesteld.⁹⁴

In een recent dossier rond economische uitbuiting binnen de sloop- en afvalsorteringssector⁹⁵ werden de slachtoffers verhoord door de lokale politie of de FGP die daarbij werd bijgestaan door de inspectiediensten van RSZ en TSW. De politie startte het verhoor steevast met een uitleg over mensenhandel en overhandigde slachtoffers in geval van bijkomende vragen de brochure over mensenhandel. Daarnaast probeerden de politieambtenaren slachtoffers op hun gemak te stellen en context te geven over het verhoor, zoals blijkt uit het pv van het verhoor: "U werd in kennis gesteld over de reden voor uw verhoor. Kent u de term 'mensenhandel'? (...) Wij hebben vermoedens dat u een slachtoffer bent van mensenhandel. Als het goed is voor jou, gaan wij daar vandaag over praten, goed? Als je het antwoord op een vraag niet weet, mag je dat zeggen. Ook als je de vraag niet goed begrijpt, mag je dat zeggen en dan gaan wij dat nog eens uitleggen. Als je iets liever niet vertelt, mag je dat ook zeggen, maar ik ga jou dan vragen hoe het komt dat je dat liever niet vertelt. Wij benadrukken dat u verhoord wordt als slachtoffer en dat u mogelijk over informatie beschikt die nuttig kan

zijn voor ons onderzoek. Als u nood heeft aan een pauze, mag u dat aangeven."

In een recent dossier rond seksuele uitbuiting van Latijns-Amerikaanse slachtoffers⁹⁶ werd er aan een van de slachtoffers voorgesteld om het verhoor anderhalf uur lang te onderbreken, zodat ze met een gespecialiseerd opvangcentrum zou kunnen overleggen. Na die pauze wenste het slachtoffer haar verklaring te wijzigen en verklaarde zij dat ze een slachtoffer van seksuele uitbuiting was en in het centrum over haar situatie wilde nadenken, voorafgaand aan een nieuw politieverhoor dat vollediger en meer waarheidsgetrouw was.

Bovendien worden slachtoffers over het algemeen geïnformeerd over hun rechten, over de rol en de verwachtingen van de speurders en over de redenen voor het verhoor, wat hun gevoel van veiligheid en hun begrip van de situatie kan bevorderen.⁹⁷

Uit de interviews die Myria gehouden heeft, blijkt dat er bijzondere aandacht gaat naar het **scheppen van een band** met de slachtoffers van bij het begin van het verhoor. Dat begint met actief luisteren, aandacht voor de **behoeften die worden uitgedrukt** en voor de **lichaamstaal**, naast een **empathisch en niet-veroordelend onthaal**. Die elementen dragen bij tot het scheppen van een meer respectvol en rustgevend kader dat een vertrouwensklimaat bevordert.

Het scheppen van een band maakt deel uit van de verhoortechniek die door de **TAM-secties**⁹⁸ wordt gebruikt in het kader van audiovisuele verhoren van minderjarigen of kwetsbare meerderjarigen, slachtoffers of getuigen van bepaalde misdrijven zoals bedoeld in

93 K. Bales & S. Lize (2007), "Investigating Human Trafficking Challenges, Lessons Learned, and Best Practices" in *FBI Law Enforcement Bulletin*, n° 76(4), pp. 24-32.

94 Zie voor een voorbeeld Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2013*, pp. 16 en 107; Corr. Leuven, 4 juli 2013, 17e k.; Brussel, 13 november 2013, 13e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015*, p. 43: In dit Roemeense dossier waarin er sprake was van de 'loverboy'-methode werd het verhoor van het minderjarige slachtoffer over haar gedwongen abortus enkele minuten lang onderbroken omdat ze begon te huilen. Zie ook een ander dossier: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 139; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 17 juni 2015, 17e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 19; Gent, 29 juni 2016, 3e k. (onuitgegeven). Zie de analyse van dat dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 41. In dit dossier rond economische uitbuiting waarin er sprake was van de 'loverboy'-methode moest het verhoor van een slachtoffer twee keer worden onderbroken wegens haar emotionele toestand.

95 Zie hierna deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.3.1.: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 28 juni 2024, k. B17. Zie ook de analyse van het dossier in deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.

96 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, p. 70; Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 27 oktober 2021, 6e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 101; Bergen, 5 oktober 2022, 4e k.; Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 68.

97 Deze informatie is afkomstig uit meerdere interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

98 De TAM-sectie is een van de vier secties van de dienst Gedragwetenschappen van de Centrale directie van de technische en wetenschappelijke politie, binnen de Algemene directie van de gerechtelijke politie. "De sectie TAM binnen DJT, opgericht in 2001, is het nationale contactpunt voor alles met betrekking tot de audiovisuele verhoren van minderjarige slachtoffers of getuigen" (zie voor meer informatie de website van de Federale Politie: [TAM - Diepste geheimen naar boven halen | Federale Politie](#)). De COL nr. 03/2021 is de omzendbrief die vandaag alle verhoren van minderjarige en kwetsbare meerderjarige slachtoffers en getuigen van misdrijven regelt. Het protocol dat het netwerk gebruikt is geïnspireerd op een niet-suggestief interviewprotocol in progressieve stappen, dat van zijn kant geïnspireerd is op het Verhoorprotocol van het NICHHD (*National Institute of Child Health and Human Development*).

het Wetboek van Strafvordering.⁹⁹ Die TAM-technieken kunnen eventueel worden gebruikt bij slachtoffers van mensenhandel, op verzoek van de procureur des Konings of de onderzoeksrechter.¹⁰⁰ De TAM-verhoorders bezitten een brevet¹⁰¹ en krijgen doorlopend bijscholing.¹⁰² Ze bouwen een vertrouwensrelatie op door middel van **verhoortechnieken met respect voor de slachtoffers**.¹⁰³ Zo beginnen TAM-verhoren met niet-bedreigende onderwerpen, zoals de interesses van de slachtoffers, om hen gerust te stellen en hun een actieve rol in het verhoor te geven.¹⁰⁴

De **EVA-cellen**¹⁰⁵ hechten eveneens een bijzonder belang aan het scheppen van een band met de slachtoffers. Ze zijn actief in de Brusselse politiezones en nemen het eerste verhoor af bij de indiening van een klacht, voornamelijk in gevallen van seksuele aanranding en intrafamiliaal geweld. De speurders van die cellen verhoren indien nodig ook slachtoffers van mensenhandel, vooral van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. Die laatsten vertegenwoordigen ongeveer 10% van alle slachtoffers die in 2024 werden verhoord door een EVA-cel in een Brusselse politiezone.¹⁰⁶

De speurders van die cel bezitten een brevet van het TAM-netwerk en leiden op hun beurt twee keer per jaar de inspecteurs van de ZSG's op.¹⁰⁷ De EVA-cellen hebben tot doel om de **kwaliteit van het onthaal** van slachtoffers te verbeteren, hun secundaire victimisatie¹⁰⁸ tegen te gaan en een zo volledig mogelijk verhoor te

voeren.¹⁰⁹ Voor de EVA-cellen is er nog geen specifiek juridisch kader en ze bestaan alleen in het Brusselse arrondissement,¹¹⁰ maar het federale regeerakkoord voorziet in hun uitbreiding naar een zo groot mogelijk aantal politiezones.¹¹¹

Het **verhoor** van de slachtoffers **door of met de hulp van daartoe opgeleide professionals** is trouwens een door de richtlijn inzake de rechten van slachtoffers verleend recht,¹¹² dat hun passende behandeling bevordert. Myria vindt dat thema's zoals mensenhandel, de psychologische aspecten van victimisatie, de culturele dimensies en de genderdimensies, of ook nog de aan kwetsbare slachtoffers aangepaste verhoortechnieken relevante onderwerpen voor opleidingen kunnen zijn.

Een ander voorbeeld van een goede praktijk zijn de **opleidingen over mensenhandel** die **door de gespecialiseerde opvangcentra in de politiescholen** worden verzorgd. Myria kent met name een door een van deze centra verzorgde opleiding waarin de nadruk werd gelegd op de verschillende soorten victimisaties en de aangepaste benaderingen om die aan te pakken.¹¹³

Wie de eventuele reacties van de slachtoffers begrijpt kan hen immers beter begeleiden en hun vertrouwen in de betrokken actoren versterken. Zo kan emotionele vermijding de slachtoffers ertoe brengen om over hun traumatiserende ervaringen te praten zonder de normaal te verwachten emotie te tonen.¹¹⁴

99 Zie artikel 92, §1, lid 1 van het Wetboek van Strafvordering. Het betreft in essentie misdrijven waarbij de seksuele integriteit, het recht op seksuele zelfbeschikking of de goede zeden wordt aangetast, naast de praktijk, de facilitering of de bevordering van elke vorm van vermindering van de genitaliën van een persoon van het vrouwelijke geslacht.

100 Zie artikel 92, §1, lid 2 van het Wetboek van Strafvordering.

101 De opleiding omvat een theoretisch luik met een globale en geïntegreerde benadering, een praktisch luik en een eindexamen voor de certificering. Ze heeft betrekking op het recht, het verhoorprotocol, de communicatie, het werken met een tolk, nieuwe fenomenen, kinderpornografie, online pesten, het profiel van misbruikers, de ontwikkeling van het kind of ook nog de taalontwikkeling. Ze wordt verzorgd door gediplomeerde en gespecialiseerde tijdelijke externe krachten (deze informatie is afkomstig uit een door Myria in het kader van deze focus gehouden interview).

102 De verhoorders van het TAM-netwerk krijgen elk jaar een thematische opleidingsdag. Er bestaat ook een bijscholing voor de verhoorders van het TAM-netwerk met gebrek aan praktijkervaring. Dat is een module van veertien uur (drie uur theorie en elf uur praktijk). Het is een bijscholing zonder evaluatie. Speurders volgen ze vrijwillig (omdat zij zich onzeker voelen ten aanzien van de praktijk), of op basis van een individueel begeleidingsgesprek (deze informatie is afkomstig uit meerdere interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden).

103 Zie Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, Bijlage 4, p. 295, hoorzitting van Karine Minnen, lokale politiezone Brussel-Hoofdstad Elsene.

104 Zie voor meer informatie over de TAM-verhoren hierna de punten 2.2., 2.4., 2.5. en 2.7.

105 Zie voor meer informatie over de EVA-cellen hiervoor punt 1. en hierna punten 2.2. en 2.8.

106 Volgens een interview met deze cel (die in 2024 in totaal 168 verhoren afnam). Deze cel werd in 2020 opgericht onder impuls van het Zorgcentrum na Seksueel Geweld (ZSG) van Brussel.

107 Zorgcentra na Seksueel Geweld. De speurders van deze cel met wie Myria heeft gesproken zijn eveneens opgeleid in de genderproblematiek (met name door de vzw Tels Quels) en bezitten certificaten in victimologie, psychotraumatologie en de multidisciplinaire benadering van misbruik van kinderen en jongeren. Deze informatie is afkomstig uit een interview van Myria met deze cel.

108 G. van Meerbeeck, inspecteur bij de EVA-cel van de Politiezone Brussel Hoofdstad-Elsene, transcriptie van het colloquium "*Troubles de la mémoire traumatique: impacts sur les victimes de traite des êtres humains*", *Samilia*, 7 oktober 2024, p. 1.

109 Deze informatie is afkomstig uit een interview van Myria met de cel.

110 In 2022 werden er in Brussel meerdere EVA-cellen opgericht. Zie de schriftelijke vraag van Julie Chanson (Ecolo-Groen) aan de minister van Binnenlandse Zaken, Institutionele Hervormingen en Democratische Vernieuwing, *Bulletin*, Kamer, G.Z. 2023-2024, QRVA 55 128, 8 februari 2024.

111 Federaal regeerakkoord, 2025-2029, p. 133.

112 Zie artikel 23 van de richtlijn 2012/29/EU inzake de rechten van slachtoffers.

113 Het is wel jammer dat dit type opleidingen uitsluitend op de motivatie van de deelnemers gebaseerd is. Deze informatie is afkomstig uit een interview dat Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

114 Deze informatie is afkomstig uit meerdere interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

In een recent dossier rond economische uitbuiting in de bouwsector¹¹⁵ verkeerde een van de slachtoffers in levensgevaar toen een van de beklagden op hem had geschoten, nadat hij zich tegen de beklagden had verzet omdat zijn loon en dat van verscheidene andere arbeiders werd ingehouden. Het slachtoffer hield er een fysieke handicap aan over. Tijdens zijn verhoor door de politie in het ziekenhuis vertelde het slachtoffer gedetailleerd en rustig, heel afstandelijk, alsof het niet zijn eigen ervaring betrof, over de uiterst traumatiserende moordpoging. Dat blijkt duidelijk uit het volgende fragment uit het proces-verbaal van zijn verhoor: "Hij heeft mij bedreigd via WhatsApp, het was een *videocall*. Ik heb X eraan herinnerd dat hij mij geld verschuldigd was en daarop is hij erg ver gegaan met zijn bedreigingen. Hij heeft mij gezegd dat hij zich zou wreken op mijn echtgenote en op mijn kind. X heeft gezegd: 'ik zal je vrouw doden en ik zal je zoon doden'. X en Y hebben mij allebei in de val gelokt. Het was Y die mij gisteren heeft gecontacteerd om op de werf te komen werken met (...) en toen wij aankwamen zijn Y en X allebei uit dezelfde wagen gestapt. Y hield mij vast met de handen zodat ik niet zou vluchten en X probeerde op mijn hoofd te richten en hij heeft twee keer richting mijn hoofd geschoten, maar de kogel vertrok niet. Toen hij zag dat de wapens niet werkten, is Y achteruitgedeinsd. X heeft meermaals geladen omdat hij blijkbaar problemen had met het mechanisme en vervolgens heeft hij op mijn benen gericht. Gelukkig dat de kogels niet afgevuurd zijn."

Een ander interessant initiatief dat de politie helpt om rekening te houden met de kwetsbaarheden en trauma's van slachtoffers is een **tool met goede praktijken voor politieverhoren** van migranten, verzoekers

om internationale bescherming of vluchtelingen, slachtoffers van mensenhandel en LGBT+ slachtoffers van seksueel geweld.¹¹⁶ Die tool werd ontwikkeld in het kader van het Europese project *Inclusive Holistic Care for Migrant victims of sexual violence* (INHeRE)¹¹⁷, waaraan een gespecialiseerd opvangcentrum in naam van België deelnam. Het project was gericht op het versterken van de vaardigheden van professionals uit verschillende sectoren¹¹⁸ die met slachtoffers van seksueel geweld en mensenhandel werken, door opleidingen op maat en tools op een wetenschappelijke manier te ontwikkelen en te evalueren. De tool gaat met name over communicatie met de slachtoffers, het scheppen van een veilige en positieve omgeving, het opbouwen van een vertrouwensrelatie en het voorkomen van secundaire victimisatie.¹¹⁹

2.2. Inachtneming van de werking van het geheugen

Het kan gebeuren dat slachtoffers tijdens een verhoor onsamenhangende verklaringen afleggen.¹²⁰ Die **tegenstrijdigheden** kunnen soms worden verklaard door de **normale werking van het geheugen** en wijzen niet noodzakelijk op leugens. De psychologische wetenschap biedt verscheidene verklaringen voor de kleine afwijkingen die kunnen optreden tussen verklaringen en de objectieve werkelijkheid.

Wanneer een gebeurtenis een sterke emotie oproept, wordt de aandacht selectiever: ze kan voornamelijk op bepaalde centrale details van de situatie focussen, ten koste van details in de periferie van de omgeving.¹²¹

Het **geheugen** van zowel kinderen als volwassenen is overigens heel **kneedbaar**. Herinneringen aan beleefde ervaringen zijn geen neutrale gegevens maar werken vanuit **schema's** die voortkomen uit onbewuste

¹¹⁵ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 112: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 17 juli 2023, 17e k. (verstek). Zie ook de analyse van het dossier op pagina 91 van hetzelfde verslag.

¹¹⁶ S. Lamonaca, K. Vanhoutte, L. Linthout, L. De Schrijver, V. Clarke, R. Correia, & I. Keygnaert (2021), *op. cit.*

¹¹⁷ Het consortium van het project was samengesteld uit de Universiteit Gent: *International Centre for Reproductive Health* (ICRH) & *Centre for the Social Study of Migration and Refugees* (CESSMIR) (BE), Payoke (BE), de Belgische Federale Overheidsdienst Volksgezondheid (BE), NHS, *The Havens* (UK), de *Irish Department of Justice and Equality* (IE) en *Victim Support Europe* (EU). Het project, dat in samenwerking met het Verenigd Koninkrijk en Ierland werd gerealiseerd, bestreek een periode van twee jaar, van november 2019 tot oktober 2021. Zie voor meer informatie: *Inclusive Holistic Care for Migrant victims of sexual violence* (INHeRE) | ICRH.

¹¹⁸ Het project was gericht op vijf groepen van professionals: (1) Het personeel van opvangcentra voor verzoekers om internationale bescherming, (2) het personeel van zorgcentra na seksueel geweld (3) psychologen, (4) interculturele bemiddelaars en tolken en (5) politieambtenaren en verantwoordelijken voor de toepassing van de wet.

¹¹⁹ V. Clarke, I. Keygnaert, I., S. Lamonaca, L. Linthout, N. Szelei & H. Verrept, *Brochure van het project "Inclusieve holistische zorg voor migranten die slachtoffer zijn van seksueel geweld"*, oktober 2021, p. 2. Myria weet wel niet in welke mate deze tool daadwerkelijk wordt gebruikt op het terrein.

¹²⁰ Zie over dit onderwerp ook hiervoor het punt 2.1. en hierna het hoofdstuk 4, punt 1.

¹²¹ Zie voor meer informatie over dat verschijnsel in getuigenverklaringen: P.J. Van Koppen, D.J. Hessing & H.F.M. Crombag, *op. cit.*, pp. 290 en 337; D. Putwain & A. Sammons (2019), *Psychology and Crime* (2nd ed.), Routledge, New York, p. 87; J. Christie, J. M. Fawcett, K. A. Peace & E. J. Russell (2013), "Of guns and geese: a meta-analytic review of the 'weapon focus' literature" in *Psychology, Crime & Law*, vol. n° 19:1, pp. 35-66.

cognitieve processen. Deze schema's vormen in zekere zin een cognitief woordenboek voor de interpretatie of de reconstructie van de gebeurtenissen. Ze kunnen een gestereotypeerd effect hebben of tot **vertekeningen** leiden, zoals het weglaten of toevoegen van elementen.¹²²

Zo kunnen details worden toegevoegd of gewijzigd in functie van **informatie** die pas na de feiten (**post hoc**) is verkregen, vooral wanneer die van als betrouwbaar beschouwde bronnen of personen afkomstig is. Hoe meer tijd er na de uitbuitingssituatie verstrijkt, hoe meer het geheugen vatbaar wordt voor beïnvloeding door latere informatie.¹²³ Dit impliceert dat de perceptie van een ervaring, met inbegrip van een uitbuitingssituatie, kan **evolueren met de tijd**.

Het geheugen kan ook worden beïnvloed door interacties tussen trauma en cultuur, terwijl de **culturele en persoonlijke context** eveneens de manier waarop de feiten worden onthouden en verteld kan beïnvloeden.¹²⁴

Slachtoffers van mensenhandel kunnen daarnaast aan **geheugenstoornissen lijden als gevolg van het trauma**. Dat kan de waarschijnlijkheid van tegenstrijdigheden in hun verhaal vergroten,¹²⁵ bijvoorbeeld wegens intrusieve herinneringen of posttraumatische flashbacks.¹²⁶

Volgens het onderzoek en de interviews van Myria wordt er tijdens politieverhoren – in uiteenlopende mate – al rekening gehouden met de mechanismen van de werking van het geheugen. Dat thema lijkt meer en meer aandacht te krijgen.

Een voorbeeld: tijdens de eerste verhoren door de **EVA-cel**¹²⁷ bij de indiening van een klacht nemen de speurders de **nodige tijd** met slachtoffers van seksueel en intrafamiliaal geweld.¹²⁸ Het verhoor is gebaseerd op het vrije verhaal en de tegenstrijdigheden in de verklaringen van slachtoffers worden behandeld als onderdeel van een normaal proces.

Een tweede voorbeeld: bij de **audiovisuele TAM-verhoren**¹²⁹ wordt er voorrang gegeven aan het *retrieval memory* en het episodisch geheugen¹³⁰ met het gebruik van open vragen (“vertel me over ...”, “vertel iets meer over ...”, ...) wat ook het vrije verhaal van het slachtoffer bevordert en waarbij een frontale confrontatie met de feiten wordt vermeden. Met deze **niet-suggestieve**¹³¹ **verhoortechniek** kan men een maximum aan informatie verzamelen, zonder bevestigingsvooroordeel. In dossiers rond mensenhandel kan die benadering soms nuttig zijn voor **zwaar getraumatiseerde slachtoffers**.

Toch **verschilt de relevantie van de niet-suggestieve benadering volgens het type onderzoek**. Ze is immers vooral van belang wanneer er nog geen enkel objectief element is gevonden. Dat kan met name het geval zijn bij dossiers rond mensenhandel die worden opgestart op basis van de verklaringen van slachtoffers, of meer algemeen in de dossiers rond seksueel geweld of intrafamiliaal geweld. In die gevallen kunnen de verklaringen als basis dienen om vervolgens objectieve elementen te verzamelen. Omgekeerd kan in dossiers rond mensenhandel die al door objectieve elementen worden gestaafd¹³² – wat vaak het geval is in grootschalige onderzoeken – de combinatie van open en gesloten vragen nuttig zijn om verklaringen te vergelijken, overeenkomsten te identificeren en zo objectieve bewijzen te krijgen.

In een bovenvermeld recent dossier rond economische uitbuiting in de bouwsector¹³³ verhoorden de speurders onmiddellijk na de feiten in het ziekenhuis een slachtoffer van een moordpoging met een revolver. Tijdens het verhoor werd de volgende open vraag gesteld zodat het slachtoffer over de traumatiserende feiten zou vertellen: “Geef ons een chronologische weergave van de feiten die zich gisterenmorgen hebben voorgedaan”.

122 Een schema kan worden beschouwd als een cognitieve structuur die volgens een concept of prikkel georganiseerde kennis vertegenwoordigt. Schema's zijn samengesteld uit verbanden die we op basis van vroegere ervaringen hebben gelegd (zie P.J. Van Koppen, D.J. Hessing & H.F.M. Crombag, *op. cit.*, pp. 25-28 en 32-33).

123 Zie voor meer informatie over dat verschijnsel: P.J. Van Koppen, D.J. Hessing & H.F.M. Crombag, *op. cit.*, pp. 316 en 389.

124 Zie Z. Given-Wilson, A. Memon & A. Vredevelde (2023), “Culture, trauma, and memory in investigative interviews” in *Psychology, Crime and Law*, pp. 1-21.

125 Zie L. Gonzalez & E. Hopper (2018), *op. cit.*, pp. 177-188.

126 M.B. Bonsall & E.A. Holmes (2023), “Temporal dynamics of trauma memory persistence” in *Journal of the Royal Society Interface*, vol. n° 20, pp. 1-12.

127 Zie voor meer informatie over de EVA-cellen hiervoor de punten 1. en 2.1. en hierna het punt 2.8.

128 De verhoren van de EVA-cel van een Brusselse politiezone duren bijvoorbeeld gemiddeld twee tot drie en vijf tot zes uur, terwijl een klassiek verhoor in een commissariaat dertig minuten tot anderhalf uur duurt (deze informatie is afkomstig uit een interview dat Myria in het kader van deze focus heeft gehouden).

129 Zie voor meer informatie over de TAM-verhoren hiervoor punt 2.1. en hierna de punten 2.4., 2.5. en 2.7.

130 “The ability to remember personally experienced events associated with a particular time and place” (American Psychological Association - Dictionary)

131 “Suggestibility may be defined as the tendency to: Incorporate non-experienced elements to memories, thus distorting them; Respond according to the perceived opinion of the interviewer (while knowing the answer differs from the actual memory)”. De vatbaarheid voor suggestie kan tot valse getuigenissen of valse bekentenissen leiden (J. Korkman, HEUNI, *op. cit.*, p. 9).

132 Bijvoorbeeld de herkenning van foto's, de digitale analyse van smartphones of de analyse van Facebookpagina's.

133 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 112; Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 17 juli 2023, 17e k. (verstek). Zie ook de analyse van het dossier op pagina 91 van hetzelfde verslag.

2.3. De gerechtelijke realiteit verzoenen met de waarheid van de slachtoffers

Het is niet ongewoon dat een onderzoek onmiddellijk moet starten of snel moet vorderen, met name wanneer de verdachte is aangehouden of als er andere slachtoffers in gevaar verkeren. De urgentie kan ook verband houden met het risico dat bewijzen verdwijnen, met name wanneer de verdachte in vrijheid wordt gesteld. Dat kan het goede verloop van het onderzoek in het gedrang brengen, de urgentie verminderen en de slachtoffers schaden.

Maar **de gerechtelijke realiteit valt niet altijd samen met de beleving van de slachtoffers**. Experts verwijzen vaak naar dat verschil.¹³⁴ Wanneer het goede verloop van het onderzoek er niet onder lijdt, kan het soms nuttig zijn om **het eerste verhoor** van het slachtoffer **uit te stellen**, zodat het de nodige tijd krijgt om te herstellen, aan zijn herinnering van de feiten te werken, of om zijn vertrouwen te winnen, met name via zijn begeleiding door een gespecialiseerd opvangcentrum.¹³⁵ Het slachtoffer zou dan welwillender staan tegenover een verhoor en er zou minder risico op tegenstrijdigheden zijn. Dat zou het desgevallend ook mogelijk maken om bepaalde feiten uit te klaren of om met de verklaringen van het slachtoffer objectieve elementen te bevestigen die al in de loop van het onderzoek verzameld zijn.

Om dezelfde redenen kunnen herverhoren in meerdere gevallen nuttig zijn.¹³⁶ Ze kunnen het onderzoek ten goede komen en de kans op een veroordeling van de dader vergroten. Wanneer er nieuwe bewijzen of elementen aan het licht komen, kan het belangrijk zijn om die met het slachtoffer te verifiëren, kwestie van meer details en bijkomend bewijsmateriaal te bekomen. Soms vragen de slachtoffers zelf een bijkomend verhoor.

In een bovenvermeld recent Latijns-Amerikaans dossier rond seksuele uitbuiting¹³⁷ hadden bepaalde slachtoffers tijdens hun eerste verhoor aanvankelijk geen belangstelling voor het slachtofferstatuut of beschouwden zij zich niet als slachtoffers. Tijdens volgende verhoren toonden ze wel belangstelling en uiteindelijk stelden zij zich burgerlijke partij in het proces. In dit dossier vonden de herverhoren plaats op basis van nieuwe (bewijs)elementen zoals bijkomende foto's, telefoonanalyses, ... Dat gebeurde in het belang van zowel het onderzoek als de slachtoffers.

In een bovenvermeld Nigeriaans dossier rond seksuele uitbuiting¹³⁸ stond een slachtoffer centraal in het onderzoek. Zij had vanuit een gesloten centrum via haar advocaat bij de onderzoeksrechter een klacht ingediend tegen de beklagden. Vervolgens werd ze drie keer verhoord en ondervraagd over nieuwe elementen in het onderzoek. Daaruit bleek dat zij doodsb bedreigingen had gekregen en dat een ander slachtoffer was vervloekt: "Er was een meisje, X, dat door Y (de hoofdbeklaagde) naar hier was gesmokkeld. Ik heb gehoord dat X gevlucht was. Y heeft dat meisje vervloekt en tegen mij gezegd dat ik nooit zou kunnen ontsnappen. Als ik dat probeerde, zou hij mij vermoorden."

In een oud dossier rond seksuele uitbuiting door een Belgisch-Marokkaanse uitbaatster van een bar¹³⁹ weigerde een Marokkaans slachtoffer eerst om met de politie samen te werken en was ze erg overstuurd. Zij was ook bang dat de beklagde haar verklaring zou kunnen lezen en die tegen haar familie, die de beklagde goed kende, zou gebruiken. Uiteindelijk kreeg ze het slachtofferstatuut. Hoewel ze represailles van de

134 Zie de uitwisseling tussen meerdere experts in dat verband in de transcriptie van het colloquium "Troubles de la mémoire traumatique: impacts sur les victimes de traite des êtres humains", *Samilia*, 7 oktober 2024, pp. 11-13.

135 Deze informatie is afkomstig uit verscheidene interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden. Op die begeleiding wordt hierna verder ingegaan in hoofdstuk 3.

136 Zie voor andere voorbeelden van herverhoren: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011*, p. 118; Corr. Charleroi, 19 september 2011, 6e k. (onuitgegeven); Bergen, 21 mei 2012, 3e k. Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, Bouwen aan vertrouwen*, p. 50. In dit dossier rond seksuele uitbuiting werd een Roemeens meisje op straat door de politie geïntercepteerd na een melding door een andere, Belgische, prostituee bij de lokale politie. Tijdens haar verhoor was zij erg overstuurd, en ze raakte in paniek toen er vragen werden gesteld over haar verblijfplaats en haar contactpersonen. Uit angst voor represailles legde het slachtoffer tijdens het eerste verhoor weinig verklaringen af. Later vertelde zij over haar leven en over hoe de beklagde haar had gedwongen om zich te prostitueren, met name door haar met een revolver te bedreigen. Tijdens een politiecontrole had ze om hulp gevraagd. Haar lichaam vertoonde sporen van geweld; ze legde eerst uit dat zij in Roemenië op een spiegel was gevallen maar gaf later toe dat de dader aan de basis lag van die verwondingen.

137 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, p. 70; Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 27 oktober 2021, 6e k. Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 101; Bergen, 5 oktober 2022, 4e k. Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 68.

138 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 61; Corr. Brussel Nederlandstalig, 12 januari 2021, 26e k. (definitief). Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 82.

139 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011*, p. 115; Corr. Dendermonde, 3 april 2012, 19e k. Zie ook de analyse van het dossier op pagina 87 van hetzelfde verslag.

beklaagde vreesde, was zij bereid om haar verhaal te vertellen toen ze in het gesloten centrum opnieuw door de politie werd verhoord.

Sommige experts stellen dan weer dat er beter **niet te veel tijd** verstrijkt tussen het aantreffen van het slachtoffer en het verhoor. Een langere periode zou nadelig kunnen zijn omdat de herinneringen van het slachtoffer kunnen vervagen of veranderen.¹⁴⁰

In een bovenvermeld oud dossier waarin er sprake was van de 'loverboy'-methode¹⁴¹ deed de hoofdinspecteur die het minderjarige slachtoffer had gevonden een beroep op slachtofferhulp om haar eerste hulp te bieden. De politie wilde overgaan tot een audiovisueel verhoor, maar de omstandigheden lieten dat niet meteen toe. Er werd beslist om eerst een gewoon verhoor te houden. Een tweede verhoor, deze keer audiovisueel, vond pas een maand later plaats, wat bij het slachtoffer negatieve gevoelens opriep. Het verhoor viel haar emotioneel bijzonder zwaar, want ze was de feiten volop aan het verwerken en moest alles opnieuw beleven. Een begeleidster van het jongeren centrum slaagde er evenwel in om haar te overtuigen van het belang van haar medewerking. Het verhoor vond plaats zonder de begeleidster, die zich in een aanpalend lokaal bevond.

De richtlijn inzake de rechten van slachtoffers en de richtlijn inzake de preventie van mensenhandel bepalen dat het **aantal verhoren** tot een minimum moet worden **beperkt** en dat de verhoren maar mogen plaatsvinden wanneer ze strikt noodzakelijk zijn voor het verloop van het strafonderzoek.¹⁴² Het is belangrijk dat er in de mate van het mogelijke rekening wordt gehouden met de **emotionele en fysieke toestand** van de slachtoffers wanneer ze gedetailleerd over traumatiserende ervaringen moeten vertellen.¹⁴³ Vooral de manier waarop de verhoren worden gevoerd is belangrijk. Zorgvuldig gevoerde verhoren kunnen zo het risico beperken op nieuwe trauma's wanneer er over de feiten wordt gepraat.

2.4. Audiovisuele opname van verhoren

Een audiovisuele opname van verhoren is verplicht voor minderjarige of kwetsbare meerderjarige slachtoffers of getuigen van bepaalde misdrijven.¹⁴⁴ Voor slachtoffers van mensenhandel is dat type verhoor facultatief en vindt het plaats op verzoek van de procureur des Konings of de onderzoeksrechter. Het slachtoffer moet er evenwel uitdrukkelijk mee instemmen.¹⁴⁵ Die verhoren worden gevoerd door gespecialiseerde speurders van de TAM-secties. Het is de bedoeling om tijdens het eerste verhoor in een veilig kader zoveel mogelijk informatie te verzamelen en te stroomlijnen.¹⁴⁶ De TAM-sectie binnen de Centrale directie van de technische en wetenschappelijke politie (DJT) heeft als missie om "bij te dragen tot het verzamelen van meer en exactere informatie betreffende de omstandigheden waarbinnen een misdrijf zich afspeelt, met een aanpak op maat. Daarbij waakt de sectie voornamelijk over de kwaliteit en de standaardisatie van de aangepaste verhoortechniek die gehanteerd wordt binnen de onderzoeksteams. Ze voorziet in onderzoek, opleiding en informatie en biedt materiële en methodologische steun".¹⁴⁷

140 Zie hiervoor de uiteenzetting over de kneedbare aard van het geheugen: punt 2.2.

141 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 135; Corr. Antwerpen 15 december 2015, k. AC4 (definitief), 22 december 2015, k. A4C (definitief), 21 maart 2016, k. AC4 nr. 1397 (beroep) en nr. 1398 (definitief en onuitgegeven). Zie ook de analyse van het dossier met betrekking tot de beslissing van 15 december 2015 op pagina 81 van hetzelfde verslag, en de analyse van de beslissing van 22 december 2015 op pagina 102 van het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*.

142 Zie artikel 20 van de richtlijn 2012/29/EU inzake de rechten van slachtoffers; zie artikel 12 van de richtlijn 2011/36/EU inzake mensenhandel.

143 Zie de externe bijdrage van *Victim Support Europe* aan het einde van deze focus.

144 Zie artikel 92, §1, lid 2 van het Wetboek van Strafvordering.

145 Voor een minderjarig slachtoffer onder de twaalf jaar volstaat het dat het slachtoffer wordt geïnformeerd.

146 Zie voor meer informatie over de TAM-verhoren hiervoor de punten 2.1. en 2.2. en hierna de punten 2.5. en 2.7.

147 Zie voor meer informatie de website van de federale politie: [TAM - Diepste geheimen naar boven halen | federale politie](#).

Op basis van de interviews die Myria gehouden heeft, **blijkt dat de meningen verschillen over deze praktijk**. Volgens haar voorstanders biedt deze verhoortechniek het voordeel dat ze het aantal verhoren van eenzelfde slachtoffer beperkt. Ze zou speurders de mogelijkheid bieden om echt naar slachtoffers te luisteren, zonder tegelijk een proces-verbaal op te moeten stellen. Zo hebben ze meer tijd voor het verhoor, wat de vertrouwensband met de slachtoffers zou versterken.¹⁴⁸ Ze zou het ook mogelijk maken om de lichaamstaal van de slachtoffers visueel vast te leggen, wat anders dan een geschreven transcriptie een volledig beeld garandeert.¹⁴⁹

Onder de bezwaren tegen deze techniek zijn er het risico dat slachtoffers meer worden geïntimideerd door de wetenschap dat ze worden opgenomen; de complexiteit van de materie mensenhandel en de nood aan specialisatie die eruit voortvloeit; verschillende logistieke moeilijkheden en het gebrek aan (gespecialiseerd) personeel en financiële middelen.

Myria heeft weet van **gerechtelijke dossiers waarin deze techniek bij minderjarigen werd gebruikt**.¹⁵⁰

In een dossier rond seksuele uitbuiting¹⁵¹ werden vier jonge adolescenten die op het ogenblik van de feiten minderjarig waren, onder wie drie meisjes jonger dan zestien jaar, uitgebuit via de 'loverboy'-methode. De rechtbank baseerde zich op de audiovisuele verhoren van drie slachtoffers, die met een psycholoog gebeurden. Een van de slachtoffers verklaarde tijdens haar gesprek met de psycholoog dat ze tijdens haar audiovisuele verhoor had gelogen, omdat ze zoveel van de beklagde hield en hem niet in de problemen wou brengen. Ze had hem eerst en vooral willen vrijpleiten. Tijdens haar verhoren

door de speurders vertelde het meisje eveneens herhaaldelijk over die gehechtheid. De rechtbank meende dat haar tweede verklaring nauwkeurig en volledig was en werd bevestigd door zowel de elementen van het onderzoek als door andere slachtoffers en de beklagde.

In een dossier rond mensenhandel met het oog op gedwongen criminaliteit¹⁵² werd het slachtoffer, een Roemeens meisje dat veertien jaar was op het moment van de feiten, in het kader van een audiovisueel verhoor ondervraagd en werd ze door de jeugdrechter in een centrum voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel geplaast. Ze moest winkeldiefstallen plegen. De beklagde werd voor mensenhandel veroordeeld.

De veralgemening van de audiovisuele registratie van verhoren van slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel, en indien nodig het gebruik van de verhoorzones van TAM, is een van de aanbevelingen die werden geformuleerd in het kader van de werkzaamheden van de jongste bijzondere parlementaire commissie mensenhandel en mensensmokkel.¹⁵³

De praktijk van de audiovisuele opname van verhoren veralgemenen roept evenwel verscheidene vragen op. Bestaat er, los van de vraag rond de middelen, geen risico dat de tegenstrijdigheden die vaak in de eerste verklaringen voorkomen worden uitvergroot, terwijl slachtoffers uit angst of wantrouwen meestal minder geneigd zijn om in dat stadium te getuigen?¹⁵⁴ Kan deze techniek in die context de geloofwaardigheid van de verklaringen van slachtoffers schaden, en later bijvoorbeeld een vraag om een confrontatie van de advocaat van de verdediging in de hand werken?

148 Deze informatie is afkomstig uit interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

149 *Ibid.* Zie ook de externe bijdrage van *Victim Support Europe* aan het einde van deze focus.

150 Uit een interview dat Myria in het kader van deze focus heeft gehouden blijkt dat er in 2024 geen enkel TAM-verhoor van een minderjarig of kwetsbaar meerderjarig slachtoffer van mensenhandel heeft plaatsgevonden, volgens de officiële statistieken van de TAM-verhoren. Het is evenwel mogelijk dat verhoren niet als dusdanig in de statistieken werden opgenomen wanneer ze bijvoorbeeld wegens verschillende misdrijven werden gevraagd. Zie voor een voorbeeld van audiovisuele verhoren van minderjarigen Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, p. 124; Corr. Brussel Franstalig, 24 november 2017, 59e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 74; Brussel, 2 december 2019, 11e k.; Brussel, 2 maart 2021, 11e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 31: In dit dossier rond economische uitbuiting van een Congolese minderjarige als huishoudhulp werd het vijftienjarige slachtoffer (ze was twaalf jaar bij het begin van de feiten) zes maanden na haar detectie uitvoerig verhoord, met een audiovisuele opname. Het hof van beroep baseerde zich met name op de verklaringen van het slachtoffer om de beklagde voor mensenhandel te veroordelen. Zie ook een ander dossier: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, p. 135; Corr. Antwerpen 15 december 2015, k. AC4 (definitief), 22 december 2015, k. A4C (definitief), 21 maart 2016, k. AC4 nr. 1397 (beroep) en nr. 1398 (definitief en onuitgegeven). Zie ook de analyse van het dossier met betrekking tot de beslissing van 15 december 2015, op pagina 81 van hetzelfde verslag, en de analyse van de beslissing van 22 december 2015 op pagina 102 van het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*; zie ook een dossier dat hierna wordt samengevat in deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.4.: Corr. Brussel, 26 april 2024, 47e k. (definitief).

151 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 103; Corr. Luik, afdeling Luik, 15 juli 2021, 9e k.; Luik, 15 maart 2022, 18e k.

152 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 79; Corr. Oost-Vlaanderen afdeling Dendermonde, 8 december 2020, k. D19D (definitief).

153 Zie Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, aanbeveling 33, p. 55.

154 Zie J. Lorré (Ed.), F. De Ketelaere, F. Demeester & M. Manderick, *op. cit.*, pp. 51-52.

Zal, als er een herverhoor nodig is – met name na het opduiken van nieuwe elementen –, dat verhoor eveneens audiovisueel worden opgenomen? Kan dat tot een vermindering van het aantal herverhoren leiden?

En tot slot, hoe zal die procedure worden aangepast met het oog op grootschalige dossiers met een aanzienlijk aantal slachtoffers?

2.5. Confrontatie met de daders

Myria stelt zich vragen bij de mogelijke impact van confrontaties met de daders op de slachtoffers. Dat is zeker een probleem voor slachtoffers van seksuele uitbuiting, maar ook voor slachtoffers van economische uitbuiting, die psychologisch en fysiek getraumatiseerd zijn door hun negatieve ervaringen. Ze dreigen als slachtoffers in een proces van revictimisatie te belanden.

Daarom is het belangrijk dat een medewerker van een gespecialiseerd centrum uitlegt dat de confrontatie niet verplicht is. In het ideale geval zouden slachtoffers (gratis) over een advocaat moeten kunnen beschikken die hen informeert over hun rechten in het kader van een confrontatie.¹⁵⁵

In de praktijk zijn verzoeken om een confrontatie van de beklagde geen verzoeken om objectieve aanvullende onderzoeken, maar veeleer manipulatiepogingen van de beklagde om het slachtoffer te intimideren en/of aan te sporen om zijn verklaringen in te trekken.

De heel specifieke **socioculturele context** van **slachtoffers** kan soms eveneens bepalend zijn in dat proces. Voor Nigeriaanse slachtoffers kunnen confrontaties aanleiding geven tot een nieuwe vooedoervloeking door de beklagde.

In een bovenvermeld oud Nigeriaans dossier rond mensenhandel en mensensmokkel¹⁵⁶ wilde een slachtoffer in geen geval in de loop van het onderzoek met de beklagden worden geconfronteerd. Ze was nog bang voor het voodoo-ritueel waarvan zij het voorwerp was geweest, wenste de hele zaak zo snel mogelijk te vergeten en vreesde dat een confrontatie een vooedobetovering zou impliceren. De politie stelde vast dat de Nigeriaanse ‘madame’, de beklagde, tijdens haar eerste verklaring herhaaldelijk had gevraagd om persoonlijk met het slachtoffer te worden geconfronteerd. De politie legde een verband tussen dat verzoek en de verklaring van het slachtoffer: “In het kader van die globale context”, staat te lezen in de analyse, “heeft de beklagde tijdens haar eerste verhoor gevraagd om met het slachtoffer geconfronteerd te worden, met als enige doel om de sluimerende en blijvende angsten van het slachtoffer voor een mogelijke vervloeking te doen ontwaken. De beklagde hoopte waarschijnlijk dat het slachtoffer wegens die latente druk tijdens een confrontatie uiteindelijk zou beslissen om haar klacht in te trekken.” Er heeft daarom geen confrontatie tussen de beide vrouwen plaatsgevonden.

Dergelijke confrontaties blijken vaak nutteloos of zelfs **contraproductief** te zijn voor het onderzoek. Uit de rechtspraakanalyse blijkt dat de partijen geneigd zijn hun respectieve aanvankelijke verklaringen tijdens de confrontaties te herhalen.

In een oud dossier rond economische uitbuiting in een Pakistaans restaurant¹⁵⁷ ontkende de beklagde alle aantijgingen en vroeg hij om getuigen te verhoren die zijn versie van de feiten bevestigden. Tijdens de confrontatie tussen de getuigen en het Tibetaanse slachtoffer hielden alle partijen zich bij hun verklaringen en spraken ze elkaar tegen. Uit het verhoor van de boekhouder bleek dat de beklagde “iemand met macht” in Pakistan was, wat de angst van het slachtoffer plausibel maakte en van dien aard was om zijn afhankelijkheidspositie te versterken.

¹⁵⁵ Zie hierover: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 48

¹⁵⁶ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012*, p. 68; Corr. Tongeren, 3 mei 2012, 9e k. Zie ook de analyse van het dossier op pagina 52 van hetzelfde verslag.

¹⁵⁷ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 119; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 4 mei 2016, k. B17; Gent, 11 oktober 2017 (onuitgegeven). Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 104.

In een dossier waarin er sprake was van de 'loverboy'-methode¹⁵⁸ werden er meerdere confrontaties georganiseerd tussen het slachtoffer, een Senegalese vrouw, en sommige beklagden. Een van hen, die bijgestaan werd door zijn advocaat, weigerde dat de betrokkene tijdens de confrontatie begeleid zou worden door een medewerkster van een gespecialiseerd opvangcentrum. De politiemensen benadrukten de directe beledigingen en het dreigen met een strafrechtelijke klacht tegen het slachtoffer. Een andere beklagde hield zich aan haar standpunt toen zij met het slachtoffer werd geconfronteerd.

Het is essentieel dat onderzoeksrechters dat goed beseffen en zeker niet onmiddellijk ingaan op een dergelijk verzoek.¹⁵⁹

Om elke ontmoeting tussen het slachtoffer en de dader te vermijden, beschikken de **TAM-secties** over een verhoorlokaal, een technisch lokaal en een **geïsoleerd onthaallokaal**, gescheiden van de voor het publiek toegankelijke ruimte, zodat er kan worden vermeden om een verdachte te kruisen.¹⁶⁰

2.6. Aanwezigheid van een vertrouwenspersoon en de bijstand van een advocaat

Slachtoffers van mensenhandel hebben in principe het recht om zich tijdens hun verhoor door de gerechtelijke autoriteiten te laten begeleiden door een vertrouwenspersoon.¹⁶¹

In meerdere dossiers heeft de aanwezigheid van een **medewerker van een gespecialiseerd opvangcentrum**

tijdens het verhoor, **als vertrouwenspersoon**, het ook mogelijk gemaakt om slachtoffers van mensenhandel tot rust te brengen en hun vertrouwen te winnen. Op die praktijk wordt hierna dieper ingegaan in hoofdstuk 3, punt 3.

De **snelle aanstelling van een advocaat**, van bij het begin van het onderzoek, zorgt ervoor dat het slachtoffer in alle fasen van de procedure wordt vertegenwoordigd. Zo kan het bijvoorbeeld een standpunt innemen wanneer de dader van de feiten een confrontatie vraagt. Dat is een aanbeveling die Myria al in een vorig verslag heeft gedaan.¹⁶²

In die optiek stipuleert een bepaling van het regeerakkoord dat slachtoffers van ernstige gewelddelicten en zedenfeiten een beroep kunnen doen op algemene bijstand door een advocaat **zowel voor als tijdens hun verhoor**. Het akkoord voorziet ook in de organisatie van een systeem van permanenties binnen de advocatuur, zodat die slachtoffers 24 uur op 24 en zeven dagen op zeven de nodige **gespecialiseerde juridische bijstand** kunnen krijgen.¹⁶³ Dat was eveneens een aanbeveling van de bijzondere parlementaire commissie mensenhandel en mensensmokkel: "Zorgen voor de onmiddellijke aanstelling van een advocaat, met name wanneer de ondersteuning van de centra ter plaatse onmogelijk blijkt (bijvoorbeeld bij een eerste politieverhoor na de interventie)".¹⁶⁴ Het blijft de vraag hoe dat punt van het regeerakkoord zal worden toegepast, vooral in termen van middelen en budget. De beleidsverklaring Justitie voorziet trouwens in overleg met de balies en een analyse van de budgettaire impact van die maatregel.¹⁶⁵

De parlementaire commissie beval ook aan dat de bureaus voor juridische bijstand een actuele lijst van **in mensenhandel en -smokkel gespecialiseerde advocaten** zouden bijhouden.¹⁶⁶ Naast de specialisatie in de materie mensenhandel kan het feit dat bepaalde advocaten worden gesensibiliseerd voor of zelfs zijn opgeleid in de problematiek van victimologie bijdragen

¹⁵⁸ Zie Corr. Luik, afdeling Luik, 20 oktober 2021, 19e k. (onuitgegeven); Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 107; Luik, 14 september 2022, 4e k.

¹⁵⁹ Myria heeft de jongste jaren in dossiers geen confrontatieverzoeken vanwege onderzoeksrechters vastgesteld.

¹⁶⁰ Deze informatie is afkomstig uit een interview dat Myria in het kader van deze focus heeft gehouden; zie voor meer informatie over de TAM-secties hiervoor de punten 2.1., 2.2. en 2.4. en hierna het punt 2.7.

¹⁶¹ Krachtens artikel 20 van de richtlijn 2012/29/EU inzake de rechten van slachtoffers, in België omgezet in artikel 91bis van het Wetboek van Strafvordering, dat evenwel bepaalt dat het Openbaar Ministerie of de onderzoeksrechter dat kan weigeren in het belang van een minderjarige of een kwetsbare meerderjarige of om de waarheid aan het licht te brengen.

¹⁶² Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 170.

¹⁶³ Federaal regeerakkoord, 2025-2029, p. 148.

¹⁶⁴ Zie *Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel*, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, aanbeveling 24, p. 53. Zie voor een analyse van de werkzaamheden van deze Commissie: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, pp. 74-81.

¹⁶⁵ *Beleidsverklaring Justitie*, 13 maart 2025, *Parl. St.*, Kamer, DOC 56 0767/017, p. 8.

¹⁶⁶ Zie *Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel*, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, aanbeveling 24, p. 53.

aan meer begrip voor slachtoffers. De opleiding van advocaten rond de begeleiding van slachtoffers van seksueel en intrafamiliaal geweld van de Balie van Brussel¹⁶⁷ in het kader van het project *Lawyer Victim Assistance* (LVA) is een voorbeeld van een goede praktijk die aanmoediging verdient.

2.7. Taalbarrière

De taalbarrière is een factor die kan leiden tot secundaire victimisatie van slachtoffers. Communicatie in een taal die het slachtoffer begrijpt maakt het net mogelijk om die barrière te overwinnen.¹⁶⁸

De **rekrutering van politiemensen die de taal van de slachtoffers spreken en/of vertrouwd zijn met hun cultuur** biedt een **meerwaarde** en vergemakkelijkt het contact met slachtoffers.¹⁶⁹ Dat is het geval binnen sommige diensten van de federale of de lokale politie. Een voorbeeld is het "Team Africa" van de federale gerechtelijke politie van Brussel, een team dat uitsluitend onderzoeken in het Nigeriaanse prostitutiemilieu voert.¹⁷⁰ In dezelfde geest maakt in een Brusselse politiezone de aanwerving van politiemensen die Spaans of Portugees spreken het eenvoudiger om vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel uit Latijns-Amerika te benaderen.¹⁷¹

Een tolk kan niet alleen de verklaringen vertalen maar ook helpen om bepaalde culturele aspecten te begrijpen en de mogelijke impact van de culturele context van de slachtoffers op hun reacties te vatten.

De **opleiding van tolken rond de problematiek van mensenhandel** is een doeltreffende manier om een correcte vertaling van de verklaringen van de slachtoffers te verzekeren. Een goede praktijk ter zake wordt geïllustreerd door de bijdrage van een gespecialiseerd opvangcentrum voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel aan een opleiding

over mensenhandel die wordt georganiseerd voor tolken door de ngo ECPAT (*End Child Prostitution and Trafficking*). Dat initiatief was bedoeld om tolken te sensibiliseren en hen vertrouwd te maken met de uiteenlopende actoren die betrokken zijn bij de opvang van slachtoffers.¹⁷²

De **opleiding van tolken rond de techniek van het politieverhoor** kan eveneens een positieve impact hebben op het verloop van verhoren. Myria onderstreept als goede praktijk de bijdrage van het TAM-netwerk¹⁷³ aan een universitaire module voor studenten in de tolkwetenschappen, om hen vertrouwd te maken met de techniek van het politieverhoor.

Een **goede samenwerking tussen speurders en tolken** kan eveneens een belangrijke rol spelen, zoals wordt geïllustreerd door de integratie van een module over het thema in het programma voor het door de TAM-sectie afgeleverde brevet.¹⁷⁴

2.8. Vertrouwenwekkende omgeving

Het scheppen van een *victim friendly*, veilige en rustgevende omgeving voor de slachtoffers is een doeltreffende manier om hun emotionele veiligheid te bevorderen, hun vertrouwen in de autoriteiten te vergroten¹⁷⁵ en hun vermogen om zich de feiten te herinneren te stimuleren. Dat vermogen kan ernstig aangetast zijn in een stresserende omgeving.¹⁷⁶ Naast het feit dat de **toegankelijkheid, het comfort en de inrichting van de verhoorlokalen** factoren zijn die een impact hebben op de beslissing om verklaringen af te leggen of mee te werken aan het onderzoek, kunnen die ook een rol spelen bij secundaire victimisatie van het slachtoffer dat over traumatiserende ervaringen moet vertellen.¹⁷⁷

167 C. Poiré, strafrechtadvocaat aan de Balie van Brussel, transcriptie van het colloquium "Troubles de la mémoire traumatique: impacts sur les victimes de traite des êtres humains", *Samilia*, 7 oktober 2024, p. 10.

168 Zie de externe bijdrage van *Victim Support Europe* aan het einde van deze focus.

169 K. Bales & S. Lize (2007), *op. cit.*, p. 29.

170 Het team bezit een stevige knowhow en een rijke ervaring dankzij de contacten die het in de loop van de jaren heeft gehad met honderden slachtoffers, daders en betrokkenen, zijn permanente aanwezigheid in het Nigeriaanse prostitutiemilieu en verscheidene internationale rogatoire opdrachten in Nigeria. Zie de externe bijdrage van commissaris Franz-Manuel Vandeloek, hoofd van de groep mensenhandel van de federale gerechtelijke politie van Brussel, in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, p. 64.

171 Zie hierover: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 33.

172 Zie *Regeringsverslag mensenhandel en mensensmokkel 2019-2020*, p. 28 (beschikbaar op dsb-spc.be).

173 Zie voor meer informatie over de TAM-verhoren hiervoor de punten 2.1., 2.2., 2.4. en 2.5.

174 Deze informatie is afkomstig uit een interview dat Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

175 Zie de externe bijdrage van *Victim Support Europe* aan het einde van deze focus.

176 J. Korkman, HEUNI, *op. cit.*, p. 15; Zie ook de externe bijdrage van *Victim Support Europe* aan het einde van deze focus.

177 Zie de externe bijdrage van *Victim Support Europe* aan het einde van deze focus.

Volgens de richtlijn inzake de rechten van slachtoffers moeten slachtoffers met specifieke beschermingsbehoeften¹⁷⁸ tijdens het strafonderzoek worden verhoord in **lokale die voor dat doel ontworpen of aangepast zijn**.¹⁷⁹ In die geest bepaalt het Wetboek van Strafvordering dat in het bijzondere geval van een opgenomen verhoor van een minderjarige of kwetsbare meerderjarige (TAM-verhoor) het slachtoffer in een speciaal aangepast lokaal moet worden verhoord.¹⁸⁰

Een voorbeeld van een goede praktijk zijn de **EVA-lokale**,¹⁸¹ waar slachtoffers **tijdens het verhoor in zetels zitten**. De meningen over de meerwaarde van de aanwezigheid van een **hulphond van de politie** tijdens het verhoor lopen uiteen. Terwijl de meeste actoren die Myria heeft geïnterviewd menen dat een hond de slachtoffers kan geruststellen en kan bijdragen aan een klimaat van vertrouwen, vrezen sommigen dat hij een bron van afleiding zou zijn of dat minderjarige slachtoffers meer de neiging hebben om zich tot de hond te richten in plaats van tot de speurders. In dat opzicht beveelt Myria aan om zich te inspireren op de praktijk van de EVA-cel van een Brusselse politiezone. Bij het begin, tijdens de pauzes en na afloop van het verhoor van meerderjarige slachtoffers is er een hond aanwezig, maar niet tijdens het verhoor zelf. Bij het verhoor van minderjarige slachtoffers is de hond er alleen na afloop, om te vermijden dat ze zouden antwoorden om hem te zien.¹⁸²

In meerdere dossiers vonden politieverhoren van slachtoffers plaats **in de lokale van de gespecialiseerde opvangcentra**.¹⁸³ Die praktijk heeft het in sommige gevallen mogelijk gemaakt om het vertrouwen te winnen van slachtoffers en hen aan te moedigen om verklaringen af te leggen, terwijl ze aanvankelijk terughoudend waren om mee te werken aan het onderzoek.

2.9. Het belang van processen-verbaal van de verhoren voor de slachtoffers

De **anomisering van bepaalde persoonsgegevens** van slachtoffers van mensenhandel in de processen-verbaal van verhoren kan bijdragen tot hun gevoel van veiligheid en kan helpen om hun vertrouwen te winnen.¹⁸⁴ Het federale regeerakkoord bevat in die optiek een interessante bepaling: "Het recht op privacy van alle slachtoffers dient gerespecteerd te worden. We zorgen er dan ook voor dat in de toekomst alleen de naam van het slachtoffer en het rijksregisternummer worden opgenomen in de processen-verbaal en dat de contactgegevens in een aparte beveiligde map terechtkomen waar alleen de bevoegde personen, waaronder de politie, het parket en de dienst slachtofferonthaal, toegang toe hebben".¹⁸⁵

In het bijzonder wat trans slachtoffers betreft, draagt de **correcte vermelding van hun gender** in processen-verbaal bij tot **het versterken van hun vertrouwen** in de autoriteiten. In een dossier rond seksuele uitbuiting van Latijns-Amerikaanse slachtoffers werd een trans vrouw in de pv's systematisch als mannelijk aangeduid.¹⁸⁶ Een sensibilisering van de magistraten, de centra en de politie rond deze kwestie zou tot een betere registratie van trans personen in de databases kunnen leiden en tot een meer aangepaste vermelding in processen-verbaal en rechterlijke beslissingen.

Een ander belangrijk aspect in verband met processen-verbaal heeft betrekking op de **non-verbale communicatie van de slachtoffers van mensenhandel**. De registratie of beschrijving van de non-verbale communicatie kan nuttig zijn, voor zover die objectief, neutraal en feitelijk wordt vermeld (bijvoorbeeld: "het slachtoffer huilt" of "het slachtoffer beeft").

¹⁷⁸ Het betreft de behoeften uiteengezet in artikel 22, paragraaf 1 van de [richtlijn 2012/29/EU](#).

¹⁷⁹ Zie artikel 23.

¹⁸⁰ Zie artikel 94.

¹⁸¹ Zie voor meer informatie over de EVA-cellen hiervoor de punten 1., 2.1. en 2.2.

¹⁸² Deze informatie is afkomstig uit een interview dat Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

¹⁸³ Zie met name Myria, [Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017](#), p. 100; Corr. Brussel Nederlandstalig, 28 maart 2017, 60e k. (definitief). Zie ook de analyse van dit dossier in het [Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood](#), p. 74. Zie ook een ander dossier: Myria, [Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022](#), p. 70; Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 27 oktober 2021, 6e k.; Myria, [Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023](#), p. 101; Bergen, 5 oktober 2022, 4e k. Zie ook de analyse van het dossier in het [Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024](#), p. 68.

¹⁸⁴ Zie de externe bijdrage van *Victim Support Europe* aan het einde van deze focus.

¹⁸⁵ Federaal regeerakkoord, 2025-2029, p. 148.

¹⁸⁶ Myria, [Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022](#), p. 70; Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 27 oktober 2021, 6e k.; Myria, [Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023](#), p. 101; Bergen, 5 oktober 2022, 4e k. Zie ook de analyse van het dossier in het [Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024](#), p. 68.

Non-verbale communicatie, die minder controleerbaar en geregeld is dan de verbale taal, kan een meer betrouwbare informatiebron zijn. Ze is minder controleerbaar omwille van emoties die men niet kan beheersen (angst, verrassing), een minder bewustzijn van de gebaren, de onmogelijkheid om ze volledig te onderdrukken, en het feit dat gebruikelijk gedrag niet altijd op elk moment reproduceerbaar is.¹⁸⁷

Door het observeren van non-verbale signalen kunnen speurders veronderstellen dat de persoon een zeker onbehagen ervaart, de oorzaak daarvan achterhalen en **aandachtig zijn voor eventuele psychologische kwetsbaarheden**. Bovendien kan het registreren van non-verbale communicatie in processen-verbaal van verhoren nuttig zijn voor de motivering van het requisitoir van magistraten of de beslissing van rechters.

In een bovenvermeld recent dossier rond economische uitbuiting in de sloop- en afvalsorteringssector¹⁸⁸ registreerde de politie de non-verbale communicatie tijdens het verhoor nauwgezet en op objectieve wijze. De gerechtelijke sectie van een lokale West-Vlaamse politiezone nam het verhoor af en gaf over het verloop daarvan in het pv de volgende duiding: “Het is voor ons duidelijk dat X schrik heeft en niet vrij durft te spreken”. Op de vraag van de politie of hij fysieke of verbale agressie ondergaan had, antwoordde hij ontkennend en dat hij geen schrik had. Maar in het pv van het verhoor schreef de politie bij dat antwoord: “Persoon zit naar beneden te kijken en te beven”. Het Openbaar Ministerie stelde in haar conclusies ook vast dat hij aanvankelijk was gearresteerd en verhoord als verdachte omwille van zijn vermeende rol bij het faillissement van de firma met een passief van ruim 70.000 euro. Maar het Openbaar Ministerie verwees daarbij naar de vaststellingen van de politie rond de non-verbale communicatie om haar conclusies te formuleren: “Het verhoor van X leverde evenwel een compleet ander beeld op. De indruk van de verbalisant was dat X bang was en niet durfde te spreken”. Het Openbaar Ministerie expliciteerde daarbij tussen haakjes: “zie beschrijving in het pv van diens lichaamstaal en antwoorden in het verhoor”. De rechtbank beschouwde hem ook als slachtoffer van mensenhandel.

¹⁸⁷ Zie P.J. Van Koppen, D.J. Hessing & H.F.M. Crombag, *op. cit.*, pp. 430-431.

¹⁸⁸ Zie hierna deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.3.1.: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 28 juni 2024, k. B17. Zie ook de analyse van het dossier in deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.

Hoofdstuk 3

Begeleiding van slachtoffers door gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel in een veilig kader

1. Begeleiding van slachtoffers in een veilig kader

De gespecialiseerde centra vervullen een centrale rol binnen het **multidisciplinaire samenwerkingsmodel**. Zij zorgen voor de administratieve, psychosociale en juridische begeleiding van slachtoffers, en bieden residentiële opvang.

De **psychosociale begeleiding** heeft als doel om "(...) slachtoffers bij te staan om de situaties en de trauma's te boven te komen en hen te helpen om hun leven opnieuw in eigen handen te nemen en eigen toekomstprojecten uit te werken. Daarbij kan elk aspect van het leven van de persoon aan bod komen: taal, opleiding, inburgering, huisvesting, opleiding, werk, familie, gezondheid, integratie en andere".¹⁸⁹ Daarnaast heeft de **juridische begeleiding** "betrekking op het onderzoek en de gerechtelijke procedure: zo moeten de centra het slachtoffer onder meer bijstaan bij het afleggen van verklaringen of het neerleggen van een klacht, informeren over de stand van het onderzoek en de procedure, alsook informeren over de beslissingen van de rechtbank. Dat betekent ook samenwerking en overleg met de betrokken politiediensten, diensten van de sociale inspectie en bevoegde magistraten. De centra werken daarnaast samen met advocaten om

de belangen van de slachtoffers te verdedigen in de rechtbank".¹⁹⁰

De centra hebben de rol om vertrouwen te wekken en een veilige omgeving te creëren voor de slachtoffers. Ze bieden een plek waar slachtoffers worden ingelicht over hun rechten maar ook een plaats waar zij tot rust kunnen komen en stabiliteit kunnen vinden.

Daarbij proberen zij zoveel mogelijk **begeleiding op maat van elk slachtoffer** te bieden.¹⁹¹

De gespecialiseerde centra geven aan dat slachtoffers in het beschermingsstatuut vaak op een of andere manier traumatische ervaringen hebben opgelopen. Die trauma's zijn niet altijd noodzakelijk het gevolg van de uitbuiting maar bestonden soms al voorafgaand aan de uitbuiting. In hun perceptie komen slachtoffers uit meer precare situaties dan vroeger. In hun ervaring zijn er nu vaker slachtoffers met ernstige geestelijke gezondheidsproblemen: ernstige depressieve gedachten, suïcidaliteit, slachtoffers met psychotische episodes of die vluchten in alcohol- en middelenmisbruik. Door die "**multiproblematiek**" hebben slachtoffers vaker intensieve begeleiding nodig.

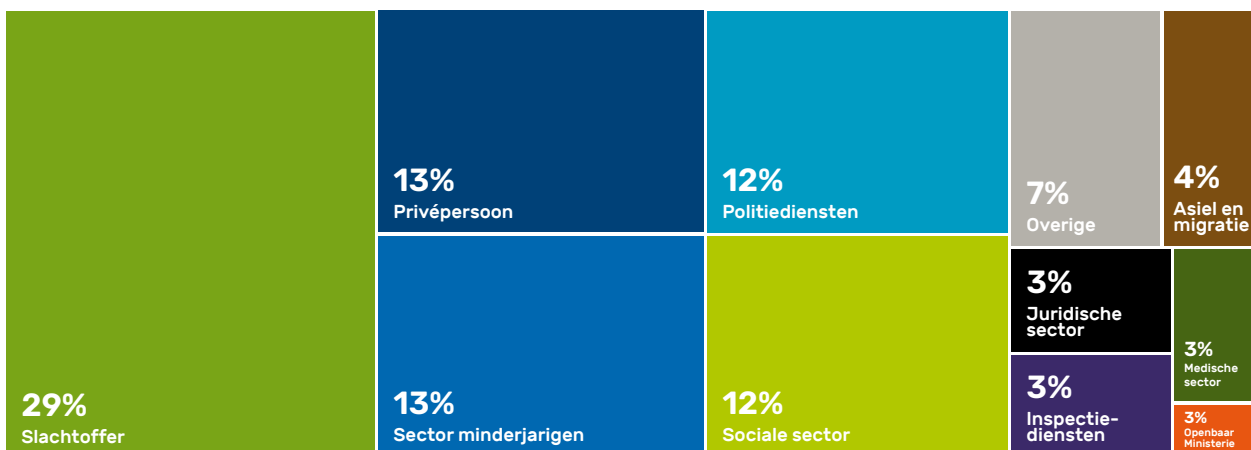
De slachtoffers komen via verschillende wegen bij een gespecialiseerd centrum terecht. Ze kunnen worden doorverwezen door de politiediensten en de inspectiediensten. Maar ze kunnen ook door andere actoren worden doorverwezen, zoals sociale diensten,

189 Omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel.

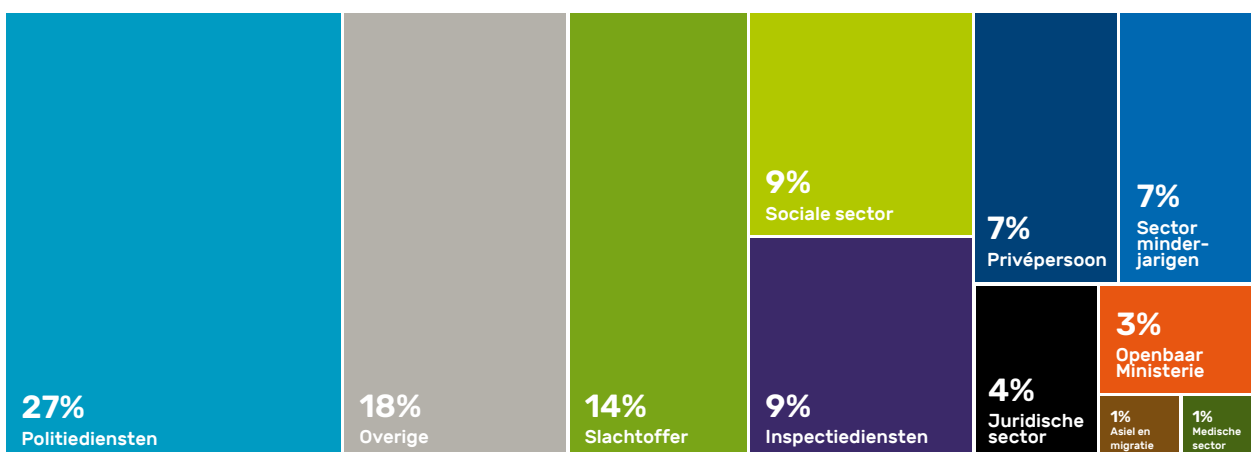
190 *Ibid.* Zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 37 e.v.

191 Dat is ook een verplichting in het kader van art. 11 van *richtlijn 2012/29/EG* inzake slachtofferrechten en art. 11.7 van *richtlijn 2024/1712* inzake mensenhandel.

Aanmeldingen naar aanmeldende instantie (2024)



Nieuw opgestarte begeleidingen naar aanmeldende instantie (2024)



een voogd, ziekenhuizen, ... Daarnaast **neemt** een groot deel van de slachtoffers **zelf contact op met de centra**, soms met hulp van kennissen of andere slachtoffers.

Uit de cijfers¹⁹² van 2024 blijkt dat een derde van de meldingen bij de gespecialiseerde centra gebeurt via slachtoffers die zichzelf (29%) aanmelden. Dat is de grootste groep van de verschillende types van meldingen.

Uit de cijfers van 2024 over de effectief nieuw opgestarte begeleidingen blijkt dat daar de grootste groep van slachtoffers via de politiediensten bij de

centra werd aangemeld, in 14% van de gevallen hadden de slachtoffers zichzelf aangemeld.

Volgens de centra hebben slachtoffers die via (eerstelijns)diensten worden aangemeld vaker ernstige traumatische ervaringen meegemaakt dan diegenen die zichzelf spontaan aanmelden.¹⁹³ Die laatsten hebben mogelijk meer *agency* en zijn daardoor mogelijk vaak psychologisch minder kwetsbaar.

Zoals hierboven al vermeld werd,¹⁹⁴ zijn de actoren die in contact kunnen komen met een vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel **verplicht om het slachtoffer te informeren** over het bestaan van de bijzondere

¹⁹² Cijfers van de opvangcentra Payoke, PAG-ASA en Sürya via het elektronisch dossierbeheersysteem MyEldo. MyEldo is een gemeenschappelijke database voor dossiers van slachtoffers, ontwikkeld door Myria en de drie centra die gespecialiseerd zijn in de opvang van slachtoffers van mensenhandel. Het is operationeel sinds maart 2023.

¹⁹³ Deze informatie is afkomstig uit meerdere interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

¹⁹⁴ Zie hiervoor hoofdstuk 2, punt 1.

beschermingsprocedure en de mogelijkheid om in contact te worden gebracht met een gespecialiseerd opvangcentrum.¹⁹⁵ Ook slachtoffers die zichzelf niet als dusdanig beschouwen moeten worden geïnformeerd en doorverwezen.¹⁹⁶

De drie gespecialiseerde centra hebben een permanentiesysteem, waardoor zij 24 uur op 24 en zeven dagen op zeven bereikbaar zijn.

Als eerstelijnsdiensten een vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel aantreffen bij een controle, nemen ze in principe contact op met een gespecialiseerd centrum, dat tijdens een **eerste aanmeldingsgesprek** nagaat of er aanwijzingen zijn van mensenhandel.¹⁹⁷ Dat eerste contact kan telefonisch verlopen, het slachtoffer kan zich naar het centrum begeven, of – in sommige gevallen – zal het centrum zich verplaatsen naar het slachtoffer.¹⁹⁸

Zijn er voldoende aanwijzingen van mensenhandel, dan volgt er later een uitvoeriger **intakegesprek** met het slachtoffer en wordt er eventueel een begeleiding aangeboden. Daarbij zal er ook worden gekeken naar de veiligheidssituatie van het slachtoffer. Als het slachtoffer veilig is, dan zal veeleer een ambulante begeleiding worden voorgesteld. Als er een veiligheidsprobleem is, zal het slachtoffer begeleiding met opvang in het opvanghuis¹⁹⁹ worden aangeboden.

Vaak zijn slachtoffers in eerste instantie weigerachtig om mee te werken aan het onderzoek, maar na contact met de centra zijn ze meestal toch bereid om verklaringen af te leggen. Myria kon dat in meerdere dossiers concreet vaststellen.

In een bovenvermeld dossier rond seksuele uitbuiting met slachtoffers uit Latijns-Amerika²⁰⁰ werden er meerdere slachtoffers aangetroffen door de politie die zichzelf eerst niet als slachtoffers beschouwden. Na de tussenkomst van een centrum gingen ze zichzelf toch als slachtoffers beschouwen en legden ze verklaringen af.

Een van de slachtoffers was een trans persoon uit Brazilië die door haar 'loverboy' werd verleid en in de prostitutie werd gedwongen. Eerst had zij foutieve verklaringen afgelegd. Zo werkte ze zogezegd als kapster. Ook weigerde zij zich als een slachtoffer te beschouwen. Op voorstel van de Luikse politie ging ze er wel mee akkoord om met een medewerker van een gespecialiseerd centrum voor slachtoffers van mensenhandel te spreken. Bij aankomst van die medewerker werd het verhoor onderbroken en kon ze anderhalf uur een gesprek voeren. Na dat gesprek was zij bereid om begeleid te worden door dat centrum en besloot ze haar aanvankelijke verklaringen te wijzigen en de waarheid te vertellen.

Een ander slachtoffer in hetzelfde dossier beschouwde zichzelf tijdens een eerste verhoor niet als een slachtoffer en gaf aan dat zij niet op de hoogte was van de mogelijkheid tot bijstand van de centra. Daarna werd ze in contact gebracht met het centrum en legde zij alsnog verklaringen af in het bijzijn van een medewerker van het centrum en werd ze erkend als slachtoffer.

195 Zie artikel 11, §1/1 van de wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel; artikel 61/2 van de wet van 15 december 1980 inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (hierna: verblijfswet); punt 3.2 van de omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel. Dat geldt ook voor andere diensten die in contact komen met vermoedelijke slachtoffers, zoals de DVZ. De verplichting om zo snel mogelijk te worden geïnformeerd over zijn of haar rechten ligt ook vevat in art. 4 van de richtlijn 2012/29/EG inzake slachtofferrechten.

196 Zie punt 3.1. van de omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel.

197 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 27; Zie ook het Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, Bijlage 4, p. 296, hoorzitting van Sarah De Hovre, directeur van PAG-ASA.

198 Een voorbeeld daarvan is het Outreach-project in Brussel van PAG-ASA: *Regeringsverslag mensenhandel en mensensmokkel 2019-2020*, p. 37 (beschikbaar op dsb-spc.be).

199 De infrastructuur van de opvanghuizen is ingericht op de veiligheid van slachtoffers: een discreet adres en ingang, camerabewaking, veiligheidsbadges, nachtpermanenties.

200 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, p. 70; Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 27 oktober 2021, 6e k. Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 101; Bergen, 5 oktober 2022, 4e k. Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 68.

In een oud dossier rond seksuele uitbuiting met Chinese slachtoffers²⁰¹ werden de slachtoffers door de politie aangetroffen in privé-appartementen. Tijdens een eerste verhoor ontkenden de vier slachtoffers de prostitutieactiviteiten. Ze stelden geen slachtoffers van mensenhandel te zijn en verzonden een verhaal. Een maand na de eerste verhoren nam PAG-ASA telefonisch contact op met de lokale politie in naam van een van de slachtoffers om aangifte te doen. Tijdens een tweede verhoor verklaarde het slachtoffer dat zij uit China naar België was gekomen na valse beloftes rond werk en met een smokkelschuld die zij gedwongen moest afbetalen door zich te prostitueren.

In een oud dossier rond economische uitbuiting van Indiase slachtoffers in een restaurant,²⁰² waar zij ook gehuisvest waren, stelde het hof van beroep vast dat "(...) de verklaringen van de burgerlijke partijen in de loop van de tijd zijn geëvolueerd, maar dat er rekening moet worden gehouden met de veranderingen in hun levensomstandigheden". Bij de eerste twee controles wilden zij niet meewerken. Na de derde controle werden ze opgevangen door Sürya, waar ze uitleg kregen over hun rechten die zij tot dan toe niet kenden.

In andere dossiers merkt Myria dat slachtoffers na verloop van tijd **meer volledige en gedetailleerde informatie** gaven zodra ze werden begeleid door een centrum.

Uit een oud dossier rond seksuele uitbuiting²⁰³ blijkt dat de Nigeriaanse slachtoffers meer vertrouwen kregen in het onderzoek nadat ze waren opgevangen door PAG-ASA en Payoke. De rechtbank oordeelde dat uit "(...) het geheel van de dossiergegevens kan worden afgeleid dat meerdere meisjes aanvankelijk schoorvoetend, onzeker en bevreesd een verklaring aflegden. Naarmate de verhoren vorderden en het vertrouwen van de meisjes in het onderzoek groeide, onthulden zij feiten die niet waren ingegeven door overdrijving in een poging om een gunstig statuut te bekomen".

201 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, pp. 110-111; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 17 mei 2017, 17e k., en zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, pp. 75-76; Gent, 10 april 2019, 10e k.

202 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, p. 118; Corr. Namen, afdeling Namen, 22 november 2017, 12e k., en Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, p. 85; Luik, 13 februari 2020, 6e k.

203 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, pp. 106-107; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 20 september 2017, 17e k., en zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, pp. 114-115; Gent, 1 juni 2018, 10e k.

2. Reflectieperiode en toegang tot het beschermingsstatuut

De procedure inzake mensenhandel voorziet in **een reflectieperiode of een "bedenktijd" van 45 dagen** voor slachtoffers.²⁰⁴ Slachtoffers hebben soms tijd, een rustige omgeving en vertrouwen nodig om verklaringen af te leggen. De medewerkers van de centra kunnen dan tijdens die eerste periode vanuit hun vertrouwenspositie met de slachtoffers aan de slag.²⁰⁵

Er wordt in uiteenlopende situaties ervoor gekozen om de reflectieperiode toe te passen. Een daarvan is als een aangetroffen slachtoffer nog te veel in shock is om mee te werken aan het onderzoek. De autoriteiten of het centrum zijn dan meestal wel overtuigd dat er indicaties zijn van mensenhandel en dat de persoon nood heeft aan begeleiding maar het slachtoffer is er nog niet klaar voor om verklaringen af te leggen. Het is een manier om het slachtoffer al uit de schrijnende situatie te halen en een aantal administratieve zaken te regelen.²⁰⁶

Volgens de gespecialiseerde centra **wordt er in de praktijk niet zo vaak gekozen voor de reflectieperiode**,²⁰⁷ wat ook blijkt uit de cijfers.²⁰⁸

Meerdere experts²⁰⁹ stellen dat de periode van 45 dagen soms te kort is voor een slachtoffer om tot rust te komen na ernstige traumatische ervaringen. Zij zijn na die periode nog niet klaar om volledige en gedetailleerde verklaringen af te leggen. De experts pleiten derhalve voor de mogelijkheid om **die termijn van 45 dagen te verlengen tot drie maanden**, om slachtoffers meer tijd te geven of om een andere oplossing te zoeken.²¹⁰

Hulpverleners van de centra geven ook aan dat het abrupt moeten stopzetten van een begeleiding in het kader van de reflectieperiode omdat er niet genoeg tijd was om een oplossing voor het slachtoffer te vinden voor alle partijen een grote impact heeft en zwaar weegt op hun motivatie. De verlenging van de reflectieperiode was overigens eveneens een aanbeveling van de bijzondere parlementaire commissie mensenhandel en mensensmokkel.²¹¹

In meerdere dossiers merkte Myria dat slachtoffers na een reflectieperiode via de centra (opnieuw) in contact werden gebracht met de eerstelijnsdiensten om verklaringen af te leggen.

In een bovenvermeld dossier rond seksuele uitbuiting²¹² hadden meerdere Nigeriaanse slachtoffers zich bij een gespecialiseerd centrum aangemeld nadat ze daartoe waren aangespoord door andere Nigeriaanse slachtoffers die nog altijd met elkaar in contact stonden via Facebook of elkaar tegen het lijf liepen op straat. Daarnaast hadden voormalige Nigeriaanse slachtoffers andere Nigeriaanse meisjes die problemen hadden aangesproken of ze hadden hen leren kennen binnen de Nigeriaanse gemeenschap en hen doorverwezen naar de centra. Ze spraken dan af bij een van de gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel dat op hun verzoek de politie contacteerde. Twaalf Nigeriaanse slachtoffers, onder wie vier minderjarigen, kregen na hun aanmelding het slachtofferstatuut en legden later verklaringen af bij de politie. Een van de slachtoffers stelde zich burgerlijke partij tijdens het proces.

204 Art. 61/2 van de verblijfwet. De bedenktijd voor slachtoffers is overigens een verplichting die voortvloeit uit art. 6 van de Europese richtlijn 2004/81/EG betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie.

205 Het slachtoffer kan ook gebruikmaken van de reflectieperiode in afwachting van een vrijwillige terugkeer naar zijn of haar land van herkomst.

206 Deze informatie is afkomstig uit meerdere interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

207 Zie onder meer: *Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel*, 12 juni 2023, Parl. St., Kamer, DOC 55 2530/002, Bijlage 4, p. 296, hoorzitting van Christian Meulders, directeur van Sürya.

208 Zie hierna deel 3, punt 1.11.: Na aanmelding van een slachtoffer bij een van de gespecialiseerde centra vraagt het centrum een verblijfsdocument aan bij de Dienst Vreemdelingenzaken, namelijk een bijlage 15.

209 Zie onder meer: *Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel*, 12 juni 2023, Parl. St., Kamer, DOC 55 2530/002, Bijlage 4, p. 296, hoorzittingen van Sarah De Hovre, directeur van PAG-ASA, van Christian Meulders, directeur van Sürya, en van Patsy Sörensen, oprichtster van Payoke.

210 Ook in Nederland is er een bedenktijd van 90 dagen voorzien in de B8/3-regeling.

211 In haar aanbeveling 47 pleit de bijzondere commissie mensenhandel en mensensmokkel ervoor om de reflectieperiode te verlengen tot drie maanden voor situaties waarin de reflectieperiode van 45 dagen te kort blijkt maar waarin er onmiskenbaar vooruitgang werd geboekt. Die beslissing wordt genomen door de referentiemagistraat, na het advies van de centra. Ook het ontwerp van het nieuwe Migratiewetboek voorziet in een mogelijkheid om die periode met 45 dagen te verlengen.

212 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 100: *Corr. Brussel Nederlandstalig*, 28 maart 2017, 60e k. (definitief); zie ook de analyse van dit dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 76.

In een oud dossier rond economische uitbuiting van huishoudpersoneel en klusjesmannen door een zakenman met meerdere slachtoffers²¹³ werd een van de slachtoffers door het lokale OCMW doorverwezen naar een gespecialiseerd centrum. De reflectieperiode werd daarbij toegepast. Aanvankelijk liep er alleen een onderzoek omdat er lonen niet waren betaald. Na verhoor door het arbeidsauditoraat kreeg het slachtoffer toegang tot het slachtofferstatuut mensenhandel. De steun van de gespecialiseerde centra was belangrijk omdat die het nut van de reflectieperiode en het belang van sociale en juridische bijstand aantoonde. Het onderzoek naar mensenhandel werd pas opgestart nadat het arbeidsauditoraat bijkomende gegevens over de slachtoffers van het gespecialiseerd centrum had ontvangen.

Als het slachtoffer beslist om mee te werken, begint de **tweede fase van de procedure**. Indien het slachtoffer geen verblijf heeft, wordt dan een verblijfsdocument van drie maanden aangevraagd bij de DVZ.²¹⁴

Meerdere experts, onder wie magistraten, wijzen er eveneens op dat de medewerking van het slachtoffer aan het onderzoek ruim moet worden geïnterpreteerd door de magistraten. De omzendbrief van 2016²¹⁵ verduidelijkt dat de samenwerking met de gerechtelijke autoriteiten betekent verklaringen afleggen of een klacht indienen. Het afleggen van verklaringen moet daarbij ruim worden geïnterpreteerd. Dat kan bijvoorbeeld het geven van informatie door het slachtoffer inhouden. Ook de intentie van het slachtoffer om mee te werken aan het onderzoek zou al voldoende zijn.²¹⁶

3. Medewerkers van de centra als vertrouwenspersonen in het kader van de strafrechtelijke procedure

De gespecialiseerde centra zullen slachtoffers niet alleen informeren over de strafprocedure²¹⁷ en over hun rechten maar **ook het verhoor bij de politie en de inspectiediensten voorbereiden**: ze krijgen uitleg over het verloop van de procedure en het verhoor, de verwachtingen, administratieve zaken (zich benadeelde persoon stellen) en praktische zaken (de vraag om pauzes tijdens het verhoor). Daarnaast wordt er op het belang gewezen van de chronologie van de feiten, het eerlijk antwoorden, aangeven als ze iets niet zeker weten, de manier waarop bepaalde zaken kunnen worden geïnterpreteerd, ...

In sommige gevallen zullen de centra daarvoor een beroep doen op een **tolk** voor de communicatie met het slachtoffer. Uit eerdere ervaringen blijkt dat het kan helpen als die tolk zelf een ervaringsdeskundige is (een oud-slachtoffer van mensenhandel) om vertrouwen te winnen en het slachtoffer zijn verhaal te laten doen.²¹⁸

Volgens sommige actoren kan **psychologische begeleiding** het slachtoffer helpen om uiteindelijk verklaringen af te leggen.²¹⁹

Medewerkers van de centra zullen in de meeste gevallen de slachtoffers begeleiden als **vertrouwenspersoon tijdens de verhoren** bij de politie of de inspectiediensten.²²⁰ Zij zullen altijd fysiek aanwezig

²¹³ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, pp. 95-98 en 148-149; Corr. Brussel Franstalig, 19 juni 2015, 59e k.

²¹⁴ Het gaat om een attest van immatriculatie. Zie punt 5.2. van de *omzendbrief* van 23 december 2016.

²¹⁵ Zie punt 1.4. van de *omzendbrief* van 23 december 2016.

²¹⁶ Zie onder meer: *Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel*, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, Bijlage 4, p. 298, hoorzitting van Ann Lukowiak, magistraat bij het federaal parket. Zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 57.

²¹⁷ Die verplichting vloeit ook voort uit art. 4 en 6 van *richtlijn 2012/29/EG inzake slachtofferrechten* en art. 11.5 van *richtlijn 2024/1712 inzake mensenhandel*.

²¹⁸ F. Klerx-Van Mierlo, D. Youngs, M. Oostinga, L. Mergaerts, D. Van Daele, & P. Van der Velden (2014), *Bejegening van getraumatiseerde slachtoffers van mensenhandel ten behoeve van coherente of consistente getuigenverklaringen. Een internationaal verkennende studie*, International Victimology Institute Tilburg (INTERVICT), Tilburg, p. 118.

²¹⁹ *Ibid.*, p. 118. Zie hierna punt 4.

²²⁰ Zie hiervoor hoofdstuk 2, punt 2.6.

zijn bij de verhoren, tenzij het slachtoffer al een vertrouwensrelatie heeft met een andere persoon, zoals de advocaat of de voogd (bij niet-begeleide minderjarigen). Praktijken in andere landen tonen aan dat een nauwe samenwerking tussen de autoriteiten en de organisaties die slachtoffers begeleiden tot positieve resultaten leidt.²²¹ In meerdere dossiers bleek duidelijk dat slachtoffers zich door de aanwezigheid van een medewerker van een gespecialiseerd centrum veilig genoeg voelden om verklaringen af te leggen.²²²

In een bovenvermeld dossier rond seksuele uitbuiting met Latijns-Amerikaanse slachtoffers²²³ legde een van de slachtoffers eerst foutieve verklaringen af. Toen ze vergezeld werd door een medewerker van een centrum was ze bereid om toch de waarheid te vertellen en coherente verklaringen af te leggen.

De aanwezigheid van een vertrouwenspersoon is wettelijk geregeld.²²⁴ De gespecialiseerde diensten zijn daarvan op de hoogte en volgens de centra stellen er zich op dat vlak zelden problemen. Af en toe gebeurt het dat de politie of een magistraat de aanwezigheid weigert. Het gaat dan meestal om diensten of magistraten die geen ervaring hebben met mensenhandel.

De aanwezigheid van een medewerker als vertrouwenspersoon laat ook toe dat het verhoor nadien kan worden geëvalueerd. Zo kunnen er problemen met de tolk tijdens het verhoor aan het licht komen. Indien nodig kan er ook een herverhoor worden gevraagd om bepaalde zaken nader toe te lichten.²²⁵

In een van de centra is er een **assistentiehond** aanwezig. Wanneer de verhoren plaatsvinden in het centrum is de hond daarbij aanwezig, als het slachtoffer dat wenst. Ook tijdens de voorbereidende gesprekken met de hulpverleners is de hond er. Dat kan voor sommige slachtoffers een geruststellend effect hebben.

4. Psychologische begeleiding

De centra verwijzen de slachtoffers door naar **psychologische begeleiding** als zij daar nood aan hebben en daarvoor vragende partij zijn. Ze hebben zelf geen psychologen onder hun medewerkers. Hun sociaal assistenten zijn wel vaak psychosociale begeleiders of krijgen daarrond trainingen.

Voor therapeutische behandelingen werken de andere centra samen met externe diensten, psychologen en psychiaters. De centra geven aan dat ze daardoor beter op de specifieke noden van slachtoffers kunnen inspelen en hun meer autonomie geven. Een van de centra merkte op dat bij een interne psychologische begeleiding de continuïteit van de therapie niet zou kunnen worden gewaarborgd bij het beëindigen van de begeleiding. Daarnaast zou er tijdens de psychologische begeleiding door een personeelslid een belangenconflict kunnen ontstaan als het slachtoffer in het kader van therapiesessies zaken zou vertellen die niet stroken met het beschermingsstatuut. Een medisch expert gaf aan dat de aanwezigheid van een psycholoog binnen een opvangcentrum wel een meerwaarde kan betekenen omdat hij of zij kan helpen omgaan met psychotraumatische symptomen (zoals herbelevingen), zonder dat hij of zij de individuele psycholoog van het slachtoffer is.²²⁶ Binnen de gespecialiseerde centra is er ook aandacht voor opleiding op regelmatige basis van het personeel rond trauma's bij slachtoffers.²²⁷ Daarnaast vinden er geregeld intervisies plaats binnen het team. Esperanto, het gespecialiseerde centrum dat minderjarige slachtoffers van mensenhandel opvangt, werkt met een multidisciplinair team (waaronder een psycholoog, een sociaal assistent, een criminoloog, deskundigen psychomotoriek, opvoeders en verpleegkundigen), waarbij de jongere individuele psychologische begeleiding krijgt.²²⁸ Het is een voorbeeld van een goede praktijk.

221 Zie onder meer FRA, *Underpinning victims' rights: support services, reporting and protection*, 2023, pp. 6, 41 en 47.

222 Zie onder meer Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 80 e.v. en Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, pp. 80-84.

223 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, p. 70; Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 27 oktober 2021, 6e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 101; Bergen, 5 oktober 2022, 4e k.; Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 68.

224 Art. 91bis van het Wetboek van Strafvordering: elke minderjarig of kwetsbaar meerderjarig slachtoffer of elke getuige van mensenhandel kan tijdens elk verhoor de aanwezigheid van een persoon naar keuze vragen. Dat is ook een verplichting die voortvloeit uit art. 20, c) van [richtlijn 2024/1712](#).

225 Zie hiervoor hoofdstuk 2, punt 2.3.

226 Deze informatie is afkomstig uit een interview dat Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

227 Sinds 2023 nemen de drie centra deel aan het Europese VONA-project, dat tot doel heeft om de opvang van slachtoffers van mensenhandel afkomstig uit niet-EU-landen te verbeteren, door een gender-sensitieve en trauma-geïnformeerde aanpak. Het project hanteert een dubbele benadering: 1) directe hulp aan slachtoffers door de kosten voor psychologische hulpverlening te dekken; 2) opleiding van personeel rond traumageïnformeerde en gendersensitieve hulpverlening. Zie ook de [website van PAG-ASA](#) en de [website van Payoke](#).

228 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, p. 49. Zie ook het *Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel*, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, Bijlage 4, p. 296, hoorzitting van Sébastien Biau-delle, directeur van Esperanto.

Voorts zijn externe diensten vaak meer gespecialiseerd op het vlak van taal, type uitbuiting, type therapie, herkomst van het slachtoffer (migratie, vluchtelingen) en kennis van bepaalde culturele gewoontes (bijvoorbeeld voodoo, djinns). De centra merken dat er bij veel slachtoffers een taboe leeft rond het volgen van therapie, al dan niet omwille van culturele redenen. Een psycholoog die vertrouwd is met de culturele achtergrond van de persoon kan dan een meerwaarde betekenen. Zo wordt er onder meer samengewerkt met de organisaties *Solentra*²²⁹, *Woman'Do*²³⁰ of *Tabane*²³¹. Er wordt ook soms samengewerkt met de centra voor gezinsplanning (*plannings familiaux*) of gezondheidscentra die zowel psychologen, psychiaters als artsen in hun rangen hebben en die door de lange samenwerking ervaring hebben opgebouwd met slachtoffers van mensenhandel. De wachtlijsten zijn vaak lang en de kosten voor een psychologische begeleiding kunnen oplopen, zeker als de psychologische begeleiding moet worden voortgezet na het beëindigen van de beschermingsprocedure. Slachtoffers moeten daar voor een groot deel zelf voor instaan, wat een grote financiële last kan inhouden. Vaak moet er eveneens een beroep worden gedaan op een tolk, wat tot bijkomende kosten leidt. Sinds kort is er bij de Zorgcentra na Seksueel Geweld (ZSG's) een mogelijkheid tot gratis psychologische consultaties onder bepaalde voorwaarden.²³² Het feit dat het federaal regeerakkoord bepaalt dat slachtoffers (in het algemeen) een beroep moeten kunnen doen op kosteloze psychologische ondersteuning is op dat vlak een goede evolutie en Myria is benieuwd hoe dat zal worden geïmplementeerd.²³³

229 [Solentra - UZ Brussel](#)

230 [Womando](#)

231 [Tabane asbl](#)

232 De voorwaarden zijn onder meer dat het moet gaan om seksueel geweld, een termijn waarbinnen het slachtoffer het centrum moet hebben gecontacteerd, de termijn na de feiten, ... Het federaal regeerakkoord 2025-2029 erkent de nood aan een holistische, multidisciplinaire aanpak van gendergerelateerd geweld, in alle vormen waarbij preventie, hulpverlening, politie en justitie op elkaar afgestemd zijn en voorziet in de verdere uitrol van de werking van de ZSG's, p. 82.

233 Federaal regeerakkoord 2025-2029, p. 149. Zie ook [Beleidsverklaring Justitie](#), 13 maart 2025, *Parl. St.*, Kamer, DOC 56 - 0767/ 017, p. 8.

Hoofdstuk 4

Inachtneming van kwetsbaarheden bij slachtoffers door de rechter

1. Inachtneming van psychologische kwetsbaarheden in de motivering

De verklaringen en getuigenissen van slachtoffers kunnen een belangrijk bewijselement zijn in dossiers rond mensenhandel. Maar, zoals hiervoor al vermeld werd, leggen slachtoffers van mensenhandel – omwille van angst of wantrouwen – soms onsamenhangende verklaringen af. Zoiets wijst niet op een gebrek aan geloofwaardigheid van die slachtofferverklaringen.²³⁴ Rechters, die doorgaans niet in contact komen met slachtoffers, tenzij soms op de zitting, moeten afgaan op de stukken in het strafdossier. Het is vandaar belangrijk dat ook rechters expertise hebben in en opleidingen krijgen over kwetsbaarheden bij slachtoffers van mensenhandel.

Enkele magistraten die gespecialiseerd zijn in mensenhandel schreven over dat thema een bijdrage in een boek²³⁵ en hebben andere magistraten willen sensibiliseren. Zij stelden: “de strafrechter is op zoek naar de materiële waarheid, maar botst daarbij soms op verklaringen van getuigen en slachtoffers die *prima facie* een wankele waarheid opleveren”.

“Een rechter dient zich in dossiers rond mensensmokkel en -handel rekenschap te geven van het feit dat het hanteren van de ‘interne logica’ als toetssteen voor verklaringen, en dat omdat externe verificatie onmogelijk

is, soms problematisch kan zijn. Met andere woorden, terwijl **rechters** in de regel **geneigd zijn inconsistente verklaringen te schuwen**, kan **interne inconsistentie** juist wijzen **op waarachtigheid**. Slachtoffers van mensensmokkel en -handel verklaren het ene moment ‘zus’ en het andere moment ‘zo’, en hebben daar vaak hun eigen heel goede redenen voor. Hen daarop afrekenen door hun **verklaring als ongeloofwaardig te bestempelen** zou tot **dwalingen** leiden.”²³⁶

“Metten van waarachtigheid in het kader van mensensmokkel en -handel vereist dus meer dan de loutere verificatie van interne consistentie: de rechter dient een maatschappelijke attitude aan de dag te leggen, die verder gaat dan louter gerationaliseerd inzicht, en waarbij mensenkennis, begrip, inleving en sociaalklinische ervaring de dragers vormen waarop een pragmatische en affectieve waarachtigheidstoetsing kan worden gefundeerd.”²³⁷

Myria merkt in tal van beslissingen en dossiers een goede praktijk waarbij rechters rekening houden met de **psychologische kwetsbaarheden** en de **realiteit van slachtoffers van mensenhandel**, zowel bij de beoordeling van de feiten als bij de beoordeling van de eventuele schadevergoeding. In een dossier hieronder hield de rechter er bijvoorbeeld rekening mee dat het jonge slachtoffer een ernstig trauma had opgelopen als gevolg van de uitbuiting. Ook hielden rechters rekening met het feit dat de slachtoffers of hun familieleden nog onder druk staan van de uitbuiters, door hen worden bedreigd of dat er bepaalde culturele codes spelen (zoals voodoo). Hiervoor werd er al verwezen naar een dossier waarbij de rechter een slachtoffer van mensenhandel erkende terwijl de persoon zichzelf niet als slachtoffer

²³⁴ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 56.

²³⁵ J. Lorré (Ed.), F. De Ketelaere, F. Demeester & M. Manderick *op. cit.*, p. 51 e.v.

²³⁶ *Ibid.*, pp. 51-52. Zie hiervoor ook hoofdstuk 2, punt 2.2. over de werking van het geheugen.

²³⁷ *Ibid.*, p. 52.

van mensenhandel beschouwde.²³⁸ In die zin is het nuttig voor magistraten dat in de pv's van de verhoren van de slachtoffers ook de houding en de reactie van het slachtoffer tijdens het verhoor wordt vermeld.²³⁹

In een oud dossier rond huisslavernij²⁴⁰ oordeelde de rechter dat de werkomstandigheden waarin de slachtoffers waren tewerkgesteld konden worden beschouwd als slavernij en dat "de personen die het slachtoffer zijn van een dergelijke behandeling redelijkerwijs zowel fysieke als psychologische trauma's hebben opgelopen".

In een bovenvermeld dossier rond mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en mensensmokkel²⁴¹ werd een Marokkaans trans slachtoffer verbaal bedreigd en fysiek aangevallen met een mes door de beklagde toen zij haar situatie niet langer aanvaardde. De rechter oordeelde dat er – gelet op de uiteenlopende verwondingen, hun aard, hun plaats en de concrete omstandigheden waarin die werden toegediend – mag worden verondersteld dat zij aan een posttraumatisch stressyndroom leed.

In een bovenvermeld dossier rond seksuele uitbuiting van jonge slachtoffers via de 'loverboy'-methode²⁴² viseerde de beklagde systematisch heel jonge en bijzonder kwetsbare meisjes, vaak met een instellingsverleden of uit een problematische gezinssituatie. Het dossier was opgebouwd aan de hand van meerdere verklaringen van slachtoffers, die ook konden worden geobjectiveerd door andere elementen. Een slachtoffer werd minstens zes keer verhoord. In het vonnis werd er uitdrukkelijk verwezen naar die verhoren en naar het feit dat het slachtoffer tijdens een eerste verhoor verklaarde dat zij trauma's aan de feiten had overgehouden. De onderzoeksrechter stelde een geneesheer-deskundige aan teneinde de letsels van slachtoffers naar aanleiding van de uitbuiting vast te stellen. De rechter meende

het volgende: "er zijn geen redenen om aan de waarachtigheid van de talrijke en gelijklopende verklaringen van de slachtoffers te twijfelen, deze werden – zo blijkt genoegzaam – zonder zin voor overdrijving en bij enkelen bijzonder gedetailleerd verhaald, herhaald en verder geduid en worden ondersteund door diverse andere, objectieve elementen."

In een ander dossier rond seksuele uitbuiting met de 'loverboy'-methode²⁴³ had een slachtoffer aanvankelijk verklaringen afgelegd tegen haar uitbuiters. Nadien kwam ze evenwel op haar verklaringen terug onder druk van die uitbuiters. De rechtbank schatte dat correct in en oordeelde daarover: "Deze nieuwe verklaring van X is manifest ongeloofwaardig en in strijd met haar eerdere twee uitgebreide verklaringen. Het is overduidelijk dat zij meteen na de vrijlating van Y onder druk gezet is om een nieuwe verklaring af te leggen. Die nieuwe verklaring wordt door geen enkel objectief element in het strafdossier ondersteund, en dat in tegenstelling tot haar eerdere verklaringen, die wel ondersteund worden door getuigenverklaringen en tagesprekken."

In een bovenvermeld dossier rond seksuele uitbuiting²⁴⁴ had een slachtoffer meerdere keren haar verklaringen gewijzigd omdat zij en haar familie in het land van herkomst werden bedreigd. De rechter hield daar rekening mee: "In haar verdere verhoren sloten haar verklaringen opnieuw aan bij de eerste versie die zij gaf van de feiten. Ze stelde haar verklaringen tijdens het tweede verhoor te hebben gewijzigd omdat ze bedreigd was door X, die ervoor zou zorgen dat haar ouders geen rust meer zouden kennen als zij een belastende verklaring af zou leggen. Ook later in het onderzoek, na de arrestatie van X, maakte ze melding van bedreigingen tegen haar moeder. De moeder van X zou met de foto van Y naar het voodooschrijn gaan."

238 Zie hiervoor ook hoofdstuk 2, punt 2.2.

239 Zie de hiervoor aangehaalde voorbeelden in hoofdstuk 2, punt 2.9.

240 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, pp. 124-126; Corr. Brussel Franstalig, 23 juni 2017, 59e k, (definitief).

241 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 102; Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R (beroep).

242 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, pp. 73-74; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 22 september 2021, k. B17 (beroep); Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 102; Gent, 18 februari 2022, 10e k.

243 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, pp. 64-65; Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 14 mei 2020, k. AC4 (beroep).

244 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, p. 74; Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 26 juni 2019, k. AC10, nr. 2019/3379 (definitief).

In meerdere dossiers kon Myria vaststellen dat rechters **tegenstrijdige verklaringen** van slachtoffers **kaderen** binnen hun **uitbuitingscontext** (dat ze bijvoorbeeld aanvankelijk te angstig zijn om verklaringen af te leggen of nog te afhankelijk zijn van de uitbuiters). Naarmate hun vertrouwen in het onderzoek groeit of zij steun krijgen van de centra, onthullen ze de waarheid. Rechters schatten in sommige gevallen ook goed in dat de slachtoffers nog tijdens het onderzoek worden benaderd door de uitbuiters en daarom hun verklaringen opnieuw intrekken.

In een bovenvermeld oud dossier rond economische uitbuiting in een restaurant werkten en leefden er meerdere Indiase slachtoffers²⁴⁵, onder wie een minderjarige, in heel precare omstandigheden in het restaurant en in de kelder van het restaurant. De slachtoffers werden tijdens opeenvolgende controles aangetroffen in dat restaurant. Bij elke controle werden zij verhoord en legden zij verklaringen af tegenover de inspectiediensten. Daarbij ontkenden ze aanvankelijk dat zij aan het werk waren in het restaurant van de beklagde. Zodra zij werden opgevangen door een opvangcentrum kwamen ze evenwel terug op hun oorspronkelijke verklaringen. Het hof van beroep oordeelde dat de verklaringen van de burgerlijke partijen in de loop van de tijd weliswaar gewijzigd waren maar dat had volgens het hof te maken met de evolutie van hun levenscontext: vlucht tijdens de eerste controle; ter plaatse noodgedwongen het contact onderhouden met de beklagde die hen uitbuitte aangezien ze van hem afhankelijk waren door hun illegale verblijfssituatie tijdens de tweede controle; opvang door een gespecialiseerd opvangcentrum na de derde controle, waar ze uitleg kregen over hun rechten die ze tot dan toe niet kenden.

In een ander bovenvermeld dossier rond een kindhuwelijk binnen de Roma-gemeenschap²⁴⁶ werd het minderjarige slachtoffer meerdere malen audiovisueel verhoord en veranderde zij haar verklaringen in de loop van het onderzoek in het voordeel van de beklagden. Het slachtoffer

stond onder grote druk van haar familie en de uitbuiters. Toch hield de rechtbank rekening met haar oorspronkelijke verklaringen, die zij nadien had aangepast maar die konden worden bevestigd door meerdere objectieve elementen.

In sommige gevallen wordt er een officiële diagnose of een **verslag van een arts of deskundige bij het dossier gevoegd** waarin zij verklaren dat het slachtoffer psychologisch kwetsbaar is. In sommige dossiers werd een deskundige aangesteld door het Openbaar Ministerie of een onderzoeksrechter. In andere gevallen werd die informatie door de burgerlijke partijen zelf aangebracht.

In de rechtspraak stelt Myria vast dat rechters daarvoor aandacht hebben en dat ze er in positieve zin rekening mee houden.

In een dossier rond economische uitbuiting van huishoudpersoneel met meerdere Bulgaarse slachtoffers²⁴⁷, onder wie een slachtoffer met een beperking, had de onderzoeksrechter een arts-gerechtsdeskundige aangesteld om een van de slachtoffers te onderzoeken. Die stelde vast dat de man het slachtoffer was geweest van chronische fysieke verwaarlozing en fysieke en psychische agressie door de beklagde. Hij stelde dat "een langdurige en intensieve psychische behandeling noodzakelijk [zou] zijn ter behandeling van het letselbilan. De littekens zijn dermate uitgebreid dat zij met de huidige medische mogelijkheden niet meer naar behoren behandeld kunnen worden".

In een dossier rond economische uitbuiting in een restaurant met een Egyptisch slachtoffer²⁴⁸ besliste de rechtbank in een tussenvonnis om de debatten te heropenen en om een getuige op te roepen, zoals gevraagd door het Openbaar Ministerie, namelijk een psychologe werkzaam bij Dokters van de Wereld. Zij verklaarde onder ede dat het slachtoffer was langsgesproken voor psychologische bijstand. Hij was in begeleiding naar aanleiding van traumatische gebeurtenissen

245 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, p. 118: Corr. Namen, afdeling Namen, 22 november 2017, 12e k, en Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, p. 85: Luik, 13 februari 2020, 6e k.

246 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 111: Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 5 maart 2021, k. AC8; Antwerpen, 23 december 2021, k. C6.

247 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, pp. 73-75: Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 7 oktober 2020, k. G29 en Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, p. 87: Gent, 18 november 2021, 3e k.

248 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 116: Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 20 september 2023, k. G29, nr. 2455 (definitief).

en hij had verteld over zaken die in het restaurant waren gebeurd.

In een dossier rond economische uitbuiting in de sector van de krantenbedeling²⁴⁹ met een kwetsbaar Slovaaks slachtoffer dat in menonwaardige omstandigheden was gehuisvest en tewerkgesteld had de arbeidsauditeur een arts-gerechtsdeskundige aangesteld om “een advies te geven omtrent de kwetsbare positie van de betrokkene ingevolge ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek of onvolwaardigheid”. Tijdens het onderhoud met de arts-gerechtsdeskundige bleek dat het slachtoffer bepaalde informatie niet vertelde uit angst voor wraak van de uitbuiters. De rechter hield in zijn vonnis uitdrukkelijk rekening met de vaststellingen van de deskundige en veroordeelde de beklagde voor mensenhandel met de verzwarende omstandigheid dat hij misbruik had gemaakt van de kwetsbare situatie van het slachtoffer: “Uit het verslag van de arts-gerechtsdeskundige die aangesteld werd door het arbeidsauditoraat blijkt dat (...) heel beïnvloedbaar en kwetsbaar is”.

Vaak wordt de **betwisting** van de waarachtigheid van de **verklaringen van de slachtoffers** ingeroepen **door de beklagden**. De beklagden roepen ook soms in dat het feit dat slachtoffers worden begeleid door een gespecialiseerd centrum een schending inhoudt van hun recht op een eerlijk proces. In meerdere uitspraken kon Myria vaststellen dat rechters niet zomaar in die redenering meegaan.

In een recent dossier rond economische uitbuiting in een kippen-slachterij²⁵⁰ argumenteerde de tegenpartij dat bepaalde slachtoffers tijdens hun verhoor hadden vernomen dat ze kans maakten op een verblijfsstatus als zij verklaarden dat ze in slechte arbeidsomstandigheden hadden gewerkt. De rechtbank meende dat er “geen redenen waren om te twijfelen aan de waarachtigheid van de verklaringen van de slachtoffers, die inhoudelijk congruente verklaringen aflegden waarin uitbuitingsindicatoren heel frequent naar voren kwamen”.

In een recent dossier rond economische uitbuiting van huispersoneel bij diplomaten²⁵¹ had het Ethiopische slachtoffer meerdere verklaringen afgelegd die door de beklagden werden weerlegd in beroep. Volgens het hof van beroep konden de – soms tegenstrijdige – verklaringen van het slachtoffer niet worden geverifieerd op basis van andere elementen. Toch meende het hof dat de tewerkstelling in strijd was met de menselijke waardigheid en dat er derhalve sprake was van mensenhandel.

Ook in een bovenvermeld dossier rond economische uitbuiting in de horeca²⁵² met een Egyptisch slachtoffer wees de tegenpartij op de frequente communicatie tussen het opvangcentrum en de inspectiediensten. Volgens hen toonde dat de vooringenomenheid aan van de inspectie. De rechter kon evenwel nergens in het dossier vaststellen dat de inspectie niet objectief was geweest. De tegenpartij argumenteerde daarnaast dat de arbeidsauditeur deloyaal tewerk zou zijn gegaan en getuigen (de arts en de psycholoog) zou hebben beïnvloed. Ook daarover stelde de rechtbank dat er geen redenen waren om aan te nemen dat de getuigen valse verklaringen hadden afgelegd.

In een dossier rond economische uitbuiting in de sector van het sorteren van tweehandskledij²⁵³ met Algerijnse slachtoffers meende de beklagde dat het feit dat de slachtoffers werden begeleid door een gespecialiseerd centrum een schending inhield van zijn recht op een eerlijk proces. De rechtbank benadrukte evenwel dat er niets verdacht was aan het feit dat de werknemers tijdens hun procedure werden bijgestaan door een gespecialiseerd opvangcentrum. Het is immers net de bij koninklijk besluit vastgelegde wettelijke opdracht van die vzw om slachtoffers van mensenhandel op te vangen en te begeleiden. Ook het feit dat de arbeidsauditeur, in zijn hoedanigheid van hogere officier van gerechtelijke politie, rechtstreeks verificaties heeft uitgevoerd bij een vzw die zich inzet voor clandestiene arbeidsmigranten (Fairwork Belgium), is allerm minst verrassend en vormt geen schending van het recht op een eerlijk proces.

249 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, pp. 94-95; Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 15 januari 2020, k. G29 (definitief).

250 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 21 februari 2025, k. B17 (beroep). Zie deel 2 hoofdstuk 3, punt 2.3.7.

251 Brussel Nederlandstalig, 21 november 2024, 15e k. (voorziening in cassatie). Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.3.3.

252 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 116; Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 20 september 2023, k. G29 nr. 2455 (definitief).

253 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, p. 90; Corr. Brussel Franstalig, 9 maart 2020, 69e k. (beroep).

2. Het belang van gespecialiseerde rechters

In het vorige punt is het belang aangetoond van rechters die expertise hebben in en ervaring hebben met dossiers rond mensenhandel. Een goed voorbeeld daarvan is het West-Vlaamse model, waarbij er werd gekozen om de **expertise** van de magistraten te **bundelen en te centraliseren** en dat zowel op het **niveau van de strafvervolgning** als **op het niveau van de berechting**. Er wordt met andere woorden gekozen voor een gespecialiseerde kamer mensenhandel en -smokkel. De Brugse magistraten verklaarden daarover in hun boek:

“Op het niveau van de rechtbank is het geen overbodige luxe dat een welbepaalde kamer of rechter alle dossiers rond mensensmokkel en -handel ter beoordeling voorgelegd krijgt. Zo kan de rechtbank perfect de ernst van de feiten correct inschatten. Maar ook voor de beoordeling van getuigenverklaringen in dossiers rond mensensmokkel en -handel kan de zetelende rechter best wat ervaring gebruiken.”²⁵⁴

De magistraten verwijzen voorts naar een universitaire studie uit 2014²⁵⁵ waarbij er zowel Belgische, Nederlandse als Britse magistraten werden bevroegd. Uit die studie blijkt dat de ondervraagde magistraten die regelmatig worden geconfronteerd met die problematiek, hoewel zij minder contact hebben met de slachtoffers zelf, er zich wel goed van bewust zijn dat de druk en de angst die slachtoffers van mensenhandel ervaren ertoe kunnen leiden dat hun verklaringen wel eens inconsistenties en incoherenties bevatten. Ervaring met dergelijke dossiers garanderen, door deze systematisch bij eenzelfde kamer of rechter onder te brengen, impliceert dat de betreffende vonnisrechter de verklaringen beter zal kunnen beoordelen.²⁵⁶

Daarnaast is het belangrijk dat rechters de **nodige opleidingen** krijgen rond de problematiek van mensenhandel in het algemeen, maar ook over de specifieke kwetsbaarheden bij slachtoffers. Meerdere opleidingen rond dat thema werden in het verleden al georganiseerd voor magistraten, wat Myria als een goede praktijk beschouwt.²⁵⁷ Ook de nieuwe richtlijn inzake mensenhandel moedigt lidstaten aan om in algemene en specifieke opleidingen voor rechters te voorzien onder meer om secundaire victimisatie te voorkomen en slachtoffers te beschermen.²⁵⁸

254 J. Lorré (Ed.), F. De Ketelaere, F. Demeester & M. Manderick, *op. cit.*, p. 51.

255 F. Klerx-Van Mierlo, D. Youngs, M. Oostinga, L. Mergaerts, D. Van Daele & P. Van der Velden (2014), *op. cit.*, p. 106.

256 J. Lorré (Ed.), F. De Ketelaere, F. Demeester & M. Manderick, *op. cit.*, p. 52.

257 Zie onder meer het Europees project in 2017-2018 “*Strengthening multidisciplinary cooperation to ensure an effective referral, assistance, rights protection for victims of human trafficking*”, met een focus op de ondersteuning en opvang van slachtoffers; een opleiding in 2018 georganiseerd door het IGO en Caritas International met aandacht voor de trauma's van slachtoffers; een gids getiteld “*Handbook for legal, social, health professionals involved in the protection of the rights and the assistance of victims of THB*”; een studiedag “*Slachtoffers van mensensmokkel en mensenhandel. Mensen als bewijs*” in 2022 voor politie en magistraten met een focus op verhoor en trauma bij slachtoffers.

258 Art. 18ter richtlijn 2024/1712 inzake mensenhandel.

3. De zitting en eventuele confrontaties met de uitbuiters

De zitting is vaak het eerste moment waarop slachtoffers opnieuw met hun uitbuiters worden geconfronteerd. Slachtoffers zijn in België niet verplicht om daarop aanwezig te zijn want ze kunnen zich laten vertegenwoordigen door een advocaat. Dat kan als een goede praktijk worden beschouwd om secundaire victimisatie te voorkomen, aangezien in sommige andere lidstaten de aanwezigheid wel vereist is.²⁵⁹ Als slachtoffers uitzonderlijk toch op de zitting aanwezig willen zijn, worden zij (in principe) begeleid door de gespecialiseerde centra. Hoe dan ook kan dat een grote impact hebben op slachtoffers.

In sommige gevallen, zoals in 'loverboy'-dossiers of in dossiers met Nigeriaanse slachtoffers waarbij slachtoffers worden bedreigd met voodoo, kon er worden vastgesteld dat daders tot op de zitting nog invloed uitoefenden op slachtoffers.

In een bovenvermeld oud dossier rond een Hongaarse 'loverboy'²⁶⁰ bleek uit meerdere verklaringen van slachtoffers dat er ook na de arrestatie van de daders nog altijd druk werd uitgeoefend op of bedreigingen werden geuit tegenover de slachtoffers. Zelfs vanuit de gevangenis werden ze onder druk gezet om te zwijgen. Toen die Hongaarse 'loverboy' voor de rechtbank verscheen, zat de zaal vol met slachtoffers die – ondanks zijn geweldplegingen tegen hen – hem moreel kwamen steunen en het verschrikkelijk vonden dat hij moest terechtstaan.

Sommige slachtoffers wensen uitdrukkelijk om zich **burgerlijke partij** te stellen. Anderen hebben geen belangstelling in een burgerlijke partijstelling, omdat ze

emotioneel zo snel mogelijk afstand willen nemen van de traumatiserende gebeurtenis of omdat zij vrezen voor represailles tegen hen zelf of hun familie. Soms is het gewoon te duur voor een slachtoffer om een advocaat onder de arm te nemen, als hij of zij geen recht heeft of niet langer recht heeft op een advocaat in het kader van rechtsbijstand. Zodra een slachtoffer (opnieuw) werkt, komt het vaak boven de drempel om recht te hebben op kosteloze juridische bijstand.

Myria heeft vernomen dat een centrum uitzonderlijk zorgde voor een pro-Deoadvocaat zodat de slachtoffers die waren teruggekeerd naar hun land van herkomst toch werden vertegenwoordigd voor de rechtbank. Dat kan als een goede praktijk worden beschouwd.²⁶¹

In een bovenvermeld oud dossier rond economische uitbuiting in de bouwsector²⁶² verklaarden enkele slachtoffers bijvoorbeeld dat ze geen interesse hadden om door te zetten met de zaak, omdat ze dat hoofdstuk wilden afsluiten en hun betrokkenheid bij de daden van de Belgische zakenman (de beklagde) wilden vergeten: "Ik werk nu als leraar lichamelijke opvoeding en ben (...) getrouwd. Ik heb geen contact meer met (...) en wil er ook niets meer over horen".

In een bovenvermeld oud dossier rond economische uitbuiting in een pallettenfabriek²⁶³ wensten meerdere Bulgaarse slachtoffers die in het slachtofferstatuut zaten na een tijd ook naar hun familie in hun thuisland terug te keren. Daardoor informeerden de gespecialiseerde centra de politie en de referentiemagistraat schriftelijk dat hun begeleiding werd stopgezet omdat de betrokkenen naar Bulgarije waren teruggekeerd. Uit de interviews met Myria bleek dat de centra de slachtoffers voor hun vertrek nog in contact hadden gebracht met een pro-Deoadvocaat zodat ze de mogelijkheid hadden om zich in de verdere procedure te laten vertegenwoordigen. Bijna tien jaar later hebben meerdere slachtoffers zich dan ook burgerlijke partij gesteld tijdens het proces.

259 Dat is trouwens ook een verplichting voor de lidstaten vervat in art. 19 en art. 23.3 richtlijn 2012/29/EG inzake slachtofferrechten en art. 12.4 richtlijn 2024/1712 inzake mensenhandel.

260 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015*, p. 107; *Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 21 augustus 2014, 19e k.* (definitief). Zie ook de analyse van het dossier op pagina 66 van hetzelfde verslag.

261 Zie ook art. 13 richtlijn 2012/29/EG inzake slachtofferrechten.

262 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, pp. 95-98 en 148-149; *Corr. Brussel Franstalig, 19 juni 2015, 59e k.* (definitief).

263 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 116; *Corr. Antwerpen, afdeling Turnhout, 18 januari 2017, k.TC1* en *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 124; *Antwerpen, 24 januari 2019, k.C6*. Zie ook de dossieranalyse in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 46.

Confrontaties tussen slachtoffers en beklagden op de zitting gebeuren in België zelden tot nooit. In de meeste gevallen biedt zo iets geen meerwaarde omdat de beide partijen bij hun standpunt blijven.²⁶⁴ **Slachtoffers** worden in België, in tegenstelling tot wat in andere landen het geval is, ook **zelden gevorderd om te getuigen in de rechtbank**. Rechters zullen zich voornamelijk baseren op de stukken uit het strafdossier, zoals de verhoorverslagen van de slachtoffers. Dat is een goede praktijk omwille van de grote impact op het slachtoffer en het risico op secundaire victimisatie.

In een dossier rond de 'loverboy'-techniek die werd toegepast bij meerderjarige vrouwen²⁶⁵ werd de beklagde, een gekende zakenman, in eerste aanleg vervolgd en veroordeeld voor mensenhandel. Twee slachtoffers hadden zich burgerlijke partij gesteld. Een van de slachtoffers had een kind met de beklagde, dat hij vaak als drukingsmiddel gebruikte tegen het slachtoffer. In graad van beroep vroeg de tegenpartij om meerdere getuigen te verhoren. Het hof van beroep ging daarin mee en riep via een tussenarrest meerdere personen op om te getuigen op de zitting. Ook de twee burgerlijke partijen werden gevorderd om persoonlijk te verschijnen op de zitting voor het hof en te getuigen.

Het Wetboek van Strafvordering²⁶⁶ bepaalt dat een rechter kan beslissen om de zaak **achter gesloten deuren** te behandelen als een van de partijen of het slachtoffer daarom verzoekt, namelijk met het oog op de bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer.²⁶⁷ Dat wordt evenwel maar uitzonderlijk toegestaan door rechters. Zelfs in een dossier²⁶⁸ rond mensensmokkel en zware seksuele uitbuiting van Afghaanse slachtoffers is de rechter niet ingegaan op het verzoek van meerdere burgerlijke partijen, namelijk de centra en een slachtoffer. Het Openbaar Ministerie had zich verzet tegen een proces achter gesloten deuren omwille van de maatschappelijke relevantie van de zaak.

In het federaal regeerakkoord wordt bepaald dat alle bestaande en nieuwe gerechtsgebouwen over **speciaal uitgeruste slachtofferruimtes** moeten beschikken. Het dienen ruimtes te zijn waar slachtoffers en nabestaanden zich gerespecteerd en veilig kunnen voelen en waar de dienst slachtofferonthaal zijn werk kan doen.²⁶⁹ Dat zou een verbetering kunnen zijn.

264 Zie hiervoor punt 1.2. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 116; Corr. Antwerpen, afdeling Turnhout, 18 januari 2017, k. TC1; *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 124; Antwerpen, 24 januari 2019, 6e k. Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, p. 46.

265 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, pp. 106-107; Antwerpen, 28 april 2022, k. C6.

266 Dit is ook een verplichting vervat in art. 23.3 van de *richtlijn 2012/29/EG inzake slachtofferrechten*.

267 Art. 190 van het Wetboek van Strafvordering.

268 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 27 november 2024, k. 10C (beroep). Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 3.2. Myria had zich eveneens burgerlijke partij gesteld in deze zaak.

269 *Federaal regeerakkoord 2025-2029*, p. 148.

4. De impact van een beslissing en van schadevergoedingen toegekend aan het slachtoffer

Volgens experts hebben een vervolging en uiteindelijk een **veroordeling van de dader** een aanzienlijke **impact op slachtoffers**.²⁷⁰ Dat verschilt uiteraard sterk van slachtoffer tot slachtoffer. Het is belangrijk dat de gespecialiseerde centra de rechterlijke beslissing ook goed duiden tegenover de slachtoffers.

Bij een positieve beslissing kunnen ze het gevoel hebben erkend te worden als slachtoffer. Voor anderen betekent louter een vervolging al een erkenning van hun slachtofferschap.

Omgekeerd heeft ook een vrijspraak van een dader een impact op het slachtoffer. Of zoals een advocaat verklaarde die slachtoffers van mensenhandel bijstaat: “We komen hoe dan ook tot een juridische realiteit die verschilt van de realiteit van het slachtoffer. (...) We bevinden ons echt in twee verschillende logica's: de realiteit van het slachtoffer, zijn of haar beleving, die gebaseerd is op een geheel van overtuigingen (...), en het gerechtelijke systeem, waarin de waarheid gebaseerd is op bewijs” (eigen vertaling).²⁷¹

De centra geven aan dat het belangrijk is dat er bij een vrijspraak aan de slachtoffers wordt uitgelegd dat het Openbaar Ministerie wel de feiten geloofde maar dat er een gebrek aan bewijs is om de uitbouter effectief te veroordelen.

Ook het feit dat het slachtoffer een **schadevergoeding** krijgt kan een impact hebben op het slachtoffer om zijn of haar trauma te verwerken.²⁷² Myria stelt in de rechtspraak vast dat slachtoffers die zich burgerlijke partij stelden vaak zowel een materiële als een morele schadevergoeding krijgen. Bij meerdere beslissingen hield de rechter op dat vlak rekening met een attest van een arts of een psycholoog bij de toekenning van de schadevergoeding.

In een bovenvermeld dossier rond seksuele uitbuiting met slachtoffers uit Nigeria²⁷³ was een psycholoog aangesteld die een getuigschrift opstelde voor verstrekte hulp met betrekking tot de posttraumatische stress waaraan het slachtoffer leed. Dat werd door de rechtbank in aanmerking genomen om een morele en materiële schadevergoeding van 5.000 euro toe te kennen.

In een bovenvermeld dossier rond seksuele uitbuiting door een Belgisch-Chinees echtpaar in een massagesalon²⁷⁴ hield het hof van beroep bij het bepalen van de strafmaat rekening met de psychologische stoornissen die bij het slachtoffer waren veroorzaakt: “Naast de veroorzaakte materiële schade (...) leidden de handelingen van de beklaagden (...) ook tot psychologische stoornissen bij het slachtoffer. Een sociaal verslag en een psychiatrisch verslag, voorgelegd aan de eerste rechter, bevestigden dat zij aan een ernstig psychisch trauma lijdt als gevolg van de met name seksuele uitbuiting waarvan zij het slachtoffer was”. Het slachtoffer kreeg een schadevergoeding van 2.000 euro.

270 Zie o.a. experts in de transcriptie van het colloquium “Troubles de la mémoire traumatique: impacts sur les victimes de traite des êtres humains”, *Samilla*, 7 oktober 2024.

271 Expert op de studiedag: *ibid.*, p. 11.

272 Het recht op een schadevergoeding is overigens ook een verplichting die voortvloeit uit art. 16 richtlijn 2012/29/EG inzake slachtofferrechten en art. 17 richtlijn 2024/1712 inzake mensenhandel.

273 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, pp. 98-99; Corr. Brussel Franstalig, 16 februari 2023, 47e k. (definitief).

274 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 103; Corr. Waals-Brabant, 22 mei 2014, 2e k. (onuitgegeven); Brussel, 16 november 2016, 14e k.

Ook in dossiers waarin er geen attesten met betrekking tot de psychische gezondheid van de slachtoffers werden toegevoegd kennen rechters een morele schadevergoeding toe.

In een dossier rond seksuele uitbuiting met Nigeriaanse slachtoffers²⁷⁵ achtte het hof van beroep het bewezen dat de seksuele uitbuiting een negatieve impact had op het psychische welzijn van de burgerlijke partijen. Afkomstig uit Nigeria en naar België gelokt onder valse voorwendselen, kwamen zij terecht in het prostitutiemilieu waarin ze werden misbruikt. "Doordat ze hier illegaal waren, de taal niet kenden en geen sociaal netwerk hadden, hadden ze lange tijd geen andere keuze dan zich te laten misbruiken. Bij gebrek aan objectieve elementen die een meer concrete schadebegroting mogelijk maken, begroot ook het hof de morele schade in billijkheid op 2.500 euro voor elke burgerlijke partij. Dat de burgerlijke partijen intussen het statuut van slachtoffer van mensenhandel kregen, waardoor ook hun verblijf werd geregulariseerd, is in geen geval een reden om aan te nemen dat de morele schade minder ernstig zou zijn en om hun een lagere schadevergoeding toe te kennen."

In een bovenvermeld dossier rond economische uitbuiting van huishoudpersoneel met meerdere Bulgaarse slachtoffers²⁷⁶, van wie een slachtoffer met een beperking, was er tijdens de procedure een gerechtsdeskundige-arts aangesteld die de fysieke en psychische letsels had vastgesteld bij een van de slachtoffers. Volgens de rechter was

er wel degelijk een oorzakelijk verband tussen de feiten en de morele schade. Ook al legde het slachtoffer geen bewijs voor van de concreet geleden schade, toch meende de rechter dat het vaststond dat die schade er was, gelet op het gruwelijke karakter van de feiten: "Moreel gezien bestaat de schade uit het feit dat hij tijdens de incriminatieperiode het slachtoffer was van ernstige sociale uitbuiting, dat er misbruik van hem werd gemaakt en uit de vaststellingen van fysieke en psychische agressie en verwaarlozing." De rechter veroordeelde de beklagden tot het betalen van een morele schadevergoeding van 10.000 euro. Een ander slachtoffer kreeg een morele schadevergoeding van 2.000 euro.

In een dossier rond seksuele uitbuiting via de 'loverboy'-methode met meerdere minderjarige slachtoffers²⁷⁷ ging de beklagde bijzonder gewelddadig te werk. De rechtbank kende een van de slachtoffers een provisionele schadevergoeding toe van 5.000 euro en stelde in haar vonnis een geneesheer-deskundige aan. Die moest het slachtoffer onderzoeken op fysieke of psychische letsels en aandoeningen die het overhoudt aan de uitbuiting. Hij moest ook de weerslag onderzoeken van de seksuele uitbuiting op de slachtoffers in de verschillende levenssferen en evalueren of er een economische, huishoudelijke of persoonlijke ongeschiktheid was. Daarnaast moest hij de esthetische schade, seksuele schade of bijzondere genoegenschade beoordelen, vastleggen en nagaan welke vermindering van de fysieke of psychische integriteit er was.

275 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, pp. 100-101; Gent, 15 september 2023, 10e k.

276 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, pp. 73-75; Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 7 oktober 2020, k. G29. In beroep werden de schadevergoedingen bevestigd. Zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, p. 87; Gent, 18 november 2021, 3e k.

277 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, pp. 74-75; Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 29 juli 2021, k. ACV3 (definitief).

Het is een goede praktijk dat rechters in sommige gevallen en onder bepaalde voorwaarden de **verbeurdverklaringen** toekennen aan de slachtoffers.²⁷⁸ Myria kon dat in meerdere beslissingen vaststellen. Het blijft wel een feit dat in het kader van de strafrechtelijke procedure een slachtoffer alleen aanspraak kan maken op een schadevergoeding wanneer het zich ook burgerlijke partij heeft gesteld.²⁷⁹ Bovendien blijkt het in de praktijk vaak moeilijk om een toegekende schadevergoeding effectief te innen, ondanks een rechterlijke uitspraak, en dat omwille van meerdere obstakels, onder meer door de insolventie van de dader, de kosten en de effectieve tenuitvoerlegging van de uitspraak.²⁸⁰

In een dossier rond seksuele uitbuiting²⁸¹ moest een slachtoffer over een periode van meerdere jaren dertien abortussen laten uitvoeren en uiteindelijk verplicht een ingreep ondergaan waardoor zij nooit nog kinderen kon krijgen. Het slachtoffer vroeg en kreeg uiteindelijk een schadevergoeding van 804.000 euro materieel en moreel vermengd. “De morele schade bleek met name tijdens de behandeling ter hoorzitting uit de toestand van het slachtoffer, dat een groot aantal abortussen had moeten ondergaan om haar activiteiten voort te zetten.” De rechtbank sprak een verbeurdverklaring bij equivalent uit van 804.000 euro die werd toegewezen aan het slachtoffer.

²⁷⁸ Art. 43bis Strafwetboek.

²⁷⁹ Art. 236 van het Sociaal Strafwetboek voorziet wel in geval van veroordelingen voor bepaalde inbreuken op het Sociaal Strafwetboek een ambtshalve veroordeling door de rechter tot de terugbetaling van het loon, ook wanneer de benadeelde zich geen burgerlijke partij stelde. Dat is bijvoorbeeld het geval bij de niet-betaling van het loon in geval van tewerkstelling van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen volgens art. 171/3.

²⁸⁰ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, pp. 54 e.v.

²⁸¹ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, pp. 77-78; Corr. Luik, 10 november 2021, 19e k. (verstek). Voor een ander recent voorbeeld zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 107.

Conclusies

Mensenhandel is een misdrijf dat **ernstige gevolgen** kan hebben **voor de geestelijke gezondheid** van slachtoffers.

De psychologische repercussies van de uitbuiting worden beïnvloed door een complexe combinatie van individuele, psychosociale en culturele factoren. Mogelijke **oorzaken** zijn het ondergane geweld, de menonwaardige leef- en werkomstandigheden, uiteenlopende vormen van dwang, de beperking van de bewegingsvrijheid, angst voor represailles, wantrouwen tegenover de autoriteiten, het migratieparcours, de administratieve situatie en culturele aspecten zoals voodoo-rituelen.

De **psychologische gevolgen** verschillen van het ene slachtoffer tot het andere en kunnen de vorm aannemen van stoornissen zoals depressie, angst, posttraumatische stress, drugsafhankelijkheid of gedragsveranderingen en fysiologische symptomen. Die gevolgen kunnen tot uiting komen in het zelfbeeld en kunnen tot schaamte- of schuldgevoelens leiden, het geheugen beïnvloeden of flashbacks, hallucinaties of vermijdingsstrategieën veroorzaken. Zo kunnen ze het vermogen van slachtoffers om deel te nemen aan de strafrechtelijke procedure beïnvloeden en hen ertoe brengen dat ze weigeren om verklaringen af te leggen over de feiten of om zich burgerlijke partij te stellen.

Een **respectvolle begeleiding, aangepast aan de behoeften van de slachtoffers**, door alle betrokken professionele actoren versterkt hun vertrouwen in de autoriteiten, **vermijdt hun secundaire victimisatie** en bevordert hun deelname aan de procedure, wat bijdraagt tot het verzamelen van bewijzen en het vervolgen van de daders.

Een passende **identificatie, detectie en oriëntatie**, duidelijke informatie over de procedure en een versterkte opleiding van de eerstelijnsdiensten over de psychologische gevolgen van mensenhandel, over de specifieke behoeften van slachtoffers en over de culturele dimensies dragen bij tot een meer adequate opvang.

Tijdens **verhoren** kunnen slachtoffers worstelen met uiteenlopende problemen die verband houden met hun traumatische ervaringen of hun psychologische

kwetsbaarheden, die hun beslissing om een verklaring af te leggen of mee te werken met het onderzoek bemoeilijken. Het verhoor van de slachtoffers door of met de hulp van daartoe opgeleide professionals draagt ertoe bij dat zij passend worden behandeld. Thema's zoals mensenhandel, psychologische aspecten van victimisatie, culturele dimensies of aan kwetsbare slachtoffers aangepaste verhoortechnieken kunnen relevante onderwerpen voor opleidingen vormen. De kwaliteit van het onthaal, het begrip van de emotionele reacties, de inachtneming van de werking van het geheugen en de gevolgen van het trauma, het evenwichtige gebruik van herverhoren, het creëren van een vertrouwenwekkende omgeving, het vermijden van een confrontatie met de vermoedelijke dader, de snelle aanstelling van een advocaat of de aanwezigheid van deskundige tolken in het geval van een taalbarrière zijn stuk voor stuk factoren die een positieve invloed hebben op het verloop van een verhoor. Het proces-verbaal van het verhoor kan trouwens helpen om het gevoel van veiligheid en het vertrouwen van slachtoffers te versterken, als daarin de anonimisering van de persoonsgegevens wordt gerespecteerd en het gender van de slachtoffers correct wordt vermeld. De objectieve vermelding van de lichaamstaal van slachtoffers in processen-verbaal kan de speurders in staat stellen om alert te blijven voor signalen van psychologische kwetsbaarheden, en de magistraten en bodemrechters helpen om hun requisitoir of vonnis te motiveren.

De **gespecialiseerde opvangcentra** voor slachtoffers van mensenhandel vervullen een **essentiële rol** binnen het multidisciplinaire beschermingsmodel. Ze bieden naast residentiële opvang ook psychosociale en juridische begeleiding op maat, die zoveel mogelijk is afgestemd op de complexe noden van slachtoffers. De centra creëren een veilige omgeving waarin slachtoffers tot rust kunnen komen, geïnformeerd worden over hun rechten en ondersteund worden in hun herstelproces. Onder meer de aanwezigheid van vertrouwenspersonen tijdens verhoren, de toepassing van de reflectieperiode en de samenwerking met externe psychologische diensten versterken het vertrouwen van slachtoffers tijdens de procedure en vergroten hun bereidheid om verklaringen af te leggen. De praktijk wijst uit dat die begeleiding een directe impact heeft op de kwaliteit en de volledigheid van slachtofferverklaringen.

Myria merkte meerdere goede voorbeelden waarbij **rechters** rekening houden met de psychologische kwetsbaarheden bij slachtoffers. Zo houden ze bij de beoordeling van incoherente of tegenstrijdige verklaringen van slachtoffers bijvoorbeeld rekening met het feit dat slachtoffers aanvankelijk te angstig zijn om te spreken, of nog emotioneel en praktisch afhankelijk zijn van hun uitbuiters. Rechters laten zich eveneens leiden door de expertise van artsen of deskundigen, en zijn terughoudend bij het organiseren van confrontaties tussen slachtoffers en beklaagden. Gespecialiseerde kamers en rechters kunnen bijdragen tot goed geïnformeerde en gespecialiseerde magistraten en een slachtoffergerichte benadering.

Deze voorbeelden illustreren het belang van blijvende investeringen in expertise, multidisciplinaire samenwerking en slachtoffergerichte ondersteuning binnen het Belgische beleid inzake mensenhandel.

EXTERNE BIJDRAGE

Steun aan slachtoffers van mensenhandel, van vroege identificatie tot zorg op lange termijn

Voor *Victim Support Europe*

Paula Peralta Agustí en Efthymios Antonopoulos, bijgestaan door Áine Hanrahan en Chrysanthi Materi

Over Victim Support Europe

Victim Support Europe (VSE) is de toonaangevende Europese koepelorganisatie die opkomt voor alle slachtoffers van misdrijven. Met een netwerk van 81 ledenorganisaties in 36 landen biedt VSE via haar leden elk jaar steun aan meer dan drie miljoen personen die door een misdrijf zijn getroffen. VSE, opgericht in 1990, streeft naar een Europa en naar een wereld waarin alle slachtoffers van misdrijven toegang hebben tot verankerde rechten en omvattende ondersteunende diensten, los van de aard van het misdrijf of het feit dat ze al dan niet aangifte doen.

De kernactiviteiten van VSE omvatten belangenbehartiging, onderzoek, kennisontwikkeling via door de EU gefinancierde projecten en capaciteitsontwikkeling op internationaal, nationaal en lokaal niveau. We werken met toonaangevende instellingen wereldwijd, zoals de Europese Unie en haar agentschappen voor justitie en binnenlandse zaken, de Verenigde Naties, de OVSE en de Raad van Europa. Via die partnerschappen ijvert VSE actief voor een Europees beleid waardoor de rechten, noden en ervaringen van slachtoffers en personen die getroffen worden door criminaliteit worden gehoord, erkend en prioritair worden behandeld.

Mensenhandel: wat hebben slachtoffers nodig en wat zijn de gevolgen voor hen?

Mensenhandel is een complex misdrijf met veel aspecten dat miljoenen individuen wereldwijd treft en hun waardigheid, rechten en vrijheid aantast. Het impliceert de uitbuiting van personen via dwang, bedrog

of geweld voor uiteenlopende finaliteiten, zoals seksuele uitbuiting, dwangarbeid, uitbuiting van huispersoneel en andere criminele activiteiten. Mensenhandel is niet alleen een misdrijf, het vormt ook een ernstige **schending van de fundamentele mensenrechten**. De gevolgen zijn fysiek, psychologisch, emotioneel, sociaal en economisch en laten vaak blijvende littekens achter. Slachtoffers – vooral diegenen die kwetsbaar zijn of ernstige uitbuiting hebben ondergaan – hebben nood aan **holistische, traumabewuste steun en een omvangrijk ecosysteem van rechten en diensten** om hun leven echt opnieuw op te bouwen, autonoom te worden en toegang te krijgen tot veilige justitie²⁸². Dat systeem moet gerechtigheid, veiligheid, empowerment en inclusie garanderen.

Slachtoffers hebben nood aan erkenning en waardigheid, snelle identificatie en doorverwijzing, rechtsbijstand, toegang tot compensatie, een veilig onderkomen, economische zelfredzaamheid, medische en psychologische zorg, bescherming tegen wraak en nieuwe trauma's en zinvolle participatie aan de ontwikkeling van systemen die op hen betrekking hebben.

Terwijl er terecht veel aandacht aan mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting besteed is, blijft mensenhandel met het oog op arbeidsuitbuiting een van de meest voorkomende en toch **onvoldoende geïdentificeerde en gerapporteerde** vormen binnen de EU. In 2023 werd 36% van de geregistreerde slachtoffers verhandeld voor dwangarbeid, tegenover 43,8% voor seksuele uitbuiting.²⁸³ Dat is een sterke stijging sinds 2019, toen economische mensenhandel maar verantwoordelijk was voor 14-21% van de gevallen. Uit die trends blijkt de toenemende nood aan

282 Veilige justitie heeft als uitgangspunt dat strategieën, wetten, rechten, beleid en praktijken voor slachtoffers in de strafrechtspleging erop gericht moeten zijn om het leed van slachtoffers aan te pakken en op hun noden in te spelen. Daarbij moet zij slachtoffegericht zijn – volgens de kernprincipes van erkenning, respectvolle behandeling, empowerment, welzijn en veiligheid. Die acties kunnen dan worden afgestemd op andere rechtsprincipes zoals het recht op een eerlijk proces, onpartijdigheid, behoorlijke rechtsgang, non-discriminatie, gelijke wapens, alsook haalbaarheid. https://victim-support.eu/wp-content/files_mf/1699611215SafeJusticeforvictimsofCrime_compressed.pdf

283 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250403-1>

krachtigere en ruimere doelgerichte reacties binnen de EU.

Tijdig ingrijpen kan afhangen van het **bewustzijn van eerstelijnsprofessionals om vroegtijdige waarschuwingssignalen te herkennen en daarnaar te handelen**. Daartoe moet de capaciteit in een brede waaier aan sectoren worden versterkt, inclusief wetshandhaving, gezondheidszorg, sociale diensten, onderwijs, de arbeidsinspectie en het middenveld, en taalondersteunende diensten om effectieve communicatie met alle slachtoffers te garanderen, ongeacht hun taalachtergrond. Die actoren moeten over de nodige middelen beschikken om gebruikelijke indicatoren van uitbuiting te herkennen, zoals:

- Individuen die onzeker, angstig of bang lijken;
- Werknemers die oogcontact vermijden of anderen voor hen laten spreken;
- Afwezigheid van arbeidsovereenkomsten, valse of bewerkte loonbrieven/contracten, onregelmatig loon of documenten die werden afgenomen;
- Zichtbare tekenen van verwaarlozing, verwonding of uitputting;
- Werknemers die aarzelen om vrijuit te spreken, vooral in het bijzijn van werkgevers of chefs;
- Extreme onderdanigheid of zenuwachtigheid in het bijzijn van anderen die de leiding hebben;
- Werknemers ondergebracht in huisvesting die overbevolkt is, van slechte kwaliteit is of wordt gecontroleerd door de werkgever;
- De woon- en de werkplaats zijn identiek, vooral in afgelegen gebieden (onder meer boerderijen, fabrieken, bouwerven);
- Dreigen met geweld, ontslag of verwijdering om volgzzaamheid af te dwingen;
- Beperkte bewegingsvrijheid, isolement en gebrek aan autonomie;
- Alle werknemers in een groep zijn door dezelfde persoon of hetzelfde kantoor gerekruteerd, vooral in een kwetsbare regio.

Het is zo dat de bovenstaande indicatoren vaak contextgebonden en cumulatief zijn – een aanwijzing alleen is misschien niet voldoende om te besluiten dat het om mensenhandel gaat, maar een patroon van meerdere aanwijzingen roept vragen op. En hoewel sommige signalen moeten worden herkend om tijdig in te kunnen grijpen, gaat steun aan slachtoffers verder dan identificatie. Het vereist **begrip van de complexe impact van het leed**, en een **erkenning van de volledige omvang van de noden van de slachtoffers in de nasleep daarvan**.

Misdaden kunnen een diepe en blijvende impact hebben op individuen. Slachtoffers ondergaan vaak niet alleen het directe leed ten gevolge van het misdrijf, maar ook een **brede waaier aan gevolgen op langere termijn** die hen psychologisch, fysiek, financieel, alsook in hun werk, in hun sociaal leven en in hun gezinsleven kunnen raken. Naast die tastbare impact kan het meemaken van een misdrijf ook de manier veranderen waarop slachtoffers de wereld rond hen zien, hun emoties, gedrag, gevoel van vertrouwen of veiligheid en hun communicatievermogen vormen, vooral wanneer taalbarrières hen verhinderen om hun noden volledig uit te drukken of toegang te krijgen tot steun.

Bij slachtoffers van mensenhandel kan de impact van victimisatie worden versterkt door factoren zoals **isolement, angst, schaamte, stigma, culturele barrières en taalbarrières, of een gebrek aan kennis van de eigen rechten of de beschikbare diensten**. Ze kunnen zich in een onbekende omgeving bevinden, afgesneden van ondersteunende netwerken en door bedreigingen of manipulaties worden gedwongen om te zwijgen. Velen zijn bang van de autoriteiten of zijn onzeker over hun wettelijke status, waardoor er vaak geen aangifte wordt gedaan of er afstand wordt genomen van formele ondersteunende systemen.

Het trauma dat een slachtoffer door het misdrijf ervaart kan verregaande gevolgen hebben. Het kan het geheugen, de communicatievaardigheden en de emotionele beheersing van slachtoffers aantasten, alsook de manier waarop ze omgaan met stressfactoren, of zelfs **hun reactie wanneer ze zich het misdrijf herinneren of erover praten**. Bij mensenhandel kunnen de slachtoffers afwezig, vijandig of zelfs meegaand met hun uitbuiters lijken, gedrag dat verkeerd kan worden begrepen door de interveniënten.

Het is elementair om vertrouwen op te bouwen met slachtoffers teneinde effectieve steun te bieden, aangezien elke interactie een invloed kan hebben op hun bereidheid om informatie te delen, hulp te zoeken en betrokken te blijven. Taalbijstand is essentieel om communicatiebarrières te overwinnen die anders het vertrouwen bemoeilijken. Een slechte aanpak kan leiden tot **secundaire victimisatie**, met bijkomende schade door het gedrag, de reacties, en de houding van institutionele stakeholders of andere betrokkenen.

Door de uiteenlopende en veranderende gevolgen van misdrijven is het van essentieel belang dat de respons op misdrijven vertrekt vanuit een duidelijk begrip van de voornaamste noden van slachtoffers. Slachtoffers hebben minimaal nood aan **erkenning**

en een respectvolle behandeling als individuen aan wie er schade werd berokkend en zij verdienen het om waardig te worden behandeld. Ze hebben behoefte aan **veiligheid en bescherming**, inclusief veilige huisvesting en maatregelen om **verdere victimisatie te voorkomen**. Ook verdienen ze toegang tot **diensten die ondersteuning bieden**, alsook **duidelijke, toegankelijke informatie** over hun rechten en de beschikbare diensten, zodat zij in staat zijn om beslissingen te nemen met kennis van zaken, waaronder de beschikbaarheid van goed opgeleide tolken, zodat de informatie wordt gegeven in een formaat dat toegankelijk is voor het slachtoffer. Even belangrijk is de **toegang tot justitie**, mee mogelijk gemaakt door traumagerichte wettelijke procedures en vertegenwoordiging waarbij er rekening wordt gehouden met de emotionele en cognitieve effecten van trauma, naast een **tijdige en gepaste schadevergoeding**.

In het specifieke geval van slachtoffers van mensenhandel gaan die **voornaamste noden vaak dringend en complex zijn**. Slachtoffers kunnen nood hebben aan instant veiligheid, inclusief veilige huisvesting en bescherming tegen mogelijke vergelding of hervestiging door mensenhandelaars. Daarnaast is er vaak **uitgebreide medische zorg** nodig, inclusief een grondig medisch onderzoek om verwondingen of bestaande gezondheidsproblemen aan te pakken, naast gespecialiseerde zorg voor slachtoffers van fysiek of seksueel misbruik. Toegang tot deskundige, **traumabewuste psychologische zorg** kan belangrijk zijn voor herstel op lange termijn door de veilige ruimte die zoiets biedt om ervaringen te verwerken en aandoeningen zoals een posttraumatische stressstoornis (PTSS), angst of depressie aan te pakken. **Langdurige steun op maat**, veeleer dan op korte termijn, is essentieel om ervoor te zorgen dat slachtoffers niet alleen beschermd zijn, maar echt in staat zijn om te herstellen en een goed leven te leiden.

Goede praktijken om slachtoffers van mensenhandel te steunen

De eerste interactie met een vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel vormt een cruciaal moment. De manier waarop dat eerste contact verloopt kan een opstap zijn naar vertrouwen en steun op lange termijn of net de angst, het wantrouwen en het stilzwijgen versterken. Slachtoffers van mensenhandel steunen vereist een **weloverwogen traumabewuste aanpak** die vertrouwen, empathie, veiligheid, toegankelijke

taal en effectieve communicatie centraal stelt bij elke interactie. Effectieve betrokkenheid begint met het erkennen van de emotionele, psychologische en fysieke tol van mensenhandel en het aanpassen van de steun om verder leed te voorkomen.

Allereerst is het belangrijk om onmiddellijk voor een **veilige en neutrale omgeving** te zorgen. Slachtoffers moeten worden onthaald in rustige, afgesloten ruimtes waar zij zich op hun gemak voelen om open gesprekken te voeren. Warmte en menselijke connectie zijn cruciaal, aangezien zelfs het kleinste gebaar – zoals een vriendelijke toon gebruiken, een glas water aanbieden of op gelijke hoogte zitten – een gevoel van veiligheid kan creëren.

Die vertrouwensband scheppen is geen eenmalige actie, maar het begin van een langer proces van herstel en empowerment. Een traumabewuste en empathische aanpak is essentieel om die basis te leggen en impliceert een reactie die bewust **nieuwe trauma's voorkomt**. Die aanpak focust in elke fase op de veiligheid, de rechten en het welzijn van het slachtoffer en zorgt ervoor dat de steun respectvol is en zelfredzaamheid beoogt. Zo worden de voorwaarden gecreëerd voor elk beginnend herstel en krijgen slachtoffers het gevoel dat ze opnieuw controle krijgen over hun leven.

Slachtoffergerichte communicatie staat centraal bij die aanpak. Professionals moeten een **taal hanteren die duidelijk en eenvoudig is en waaruit er geen oordeel spreekt**. Daarbij moeten ze uitspraken vermijden die schuld of ongeloof kunnen impliceren. In plaats van de vraag "Waarom ben je niet weggegaan?", waarmee onbedoeld de geloofwaardigheid van een slachtoffer in vraag kan worden gesteld, is het beter om te vragen "Kan je mij zeggen wat je op dat moment dacht of voelde?". Het is eveneens uiterst belangrijk om voor **toegankelijke taal** te zorgen – vragen en uitleg moeten worden gesteld en gegeven in een taal die het slachtoffer volledig begrijpt. De aanwezigheid van deskundige, onafhankelijke tolken kan lacunes in de communicatie opvullen en slachtoffers helpen om hun noden en ervaringen te verwoorden. Wanneer nodig moeten professionele tolken worden ingezet en geen vrienden of informele contacten die hun eigen agenda of banden met de mensenhandelaars kunnen hebben. Naast taal is ook **bewustzijn van de cultuur** van wezenlijk belang. Professionals moeten zich bewust zijn van de culturele verschillen in communicatiestijlen, expressies van emotie, en de concepten vertrouwen of gezag.

Empathie speelt een cruciale rol bij het doorbreken van die communicatiebarrières. Dat impliceert begrip voor het standpunt van het slachtoffer en een meelevende en geduldige reactie. Echte empathie is meer dan luisteren; het gaat over het **creëren van een ruimte waarin het slachtoffer zich gezien, gehoord en bevestigd voelt, ongeacht de verschillen in taal en cultuur**. Professionals moeten zich bewust zijn van hun eigen vooringenomenheid en open blijven staan voor de realiteit van het slachtoffer, ook wanneer die verschilt van hun persoonlijke verwachtingen of overtuigingen. Empathie is essentieel om een band te scheppen en te behouden, medewerking te bevorderen, noden te identificeren en trauma's en problemen inzake welzijn aan te pakken.

Veiligheid, privacy en transparantie moeten elke stap in het steunproces schragen. Voor slachtoffers van mensenhandel zou in een vroeg stadium een gespecialiseerde **individuele beoordeling van de behoeften en risico's** moeten gebeuren om kwetsbaarheden te identificeren en een veiligheidsplan op maat op te stellen. Die beoordeling moet gaan over fysieke veiligheid, privacy en de veiligheid van familieleden. Daarnaast is het belangrijk om **slachtoffers** uitleg of een **opleiding over digitale hygiëne te geven**, zodat zij begrijpen hoe ze hun persoonlijke informatie en communicatie moeten beschermen. Die maatregelen prioritair nemen beschermt niet alleen de slachtoffers, maar stelt hen ook in staat om met meer vertrouwen en controle bij te dragen aan hun eigen herstel.

Elke stap moet een engagement inhouden om slachtoffers te empoweren. Dat gaat verder dan slachtoffers inlichten over hun rechten en beschikbare diensten in een taal die ze begrijpen, en impliceert dat ze echte **keuzes krijgen en dat hun stem in het besluitvormingsproces wordt gerespecteerd**. Hoewel de voorkeur van de slachtoffers niet altijd voorrang kan krijgen, is het belangrijk dat zij worden gesteund als autonome individuen die het best geplaatst zijn om te oordelen wat veilig en juist is voor hen. Echte empowerment betekent ook **vaardigheden en vertrouwen opbouwen via steun op maat**, zodat slachtoffers opnieuw controle krijgen over hun leven en beginnen te helen op hun eigen manier, geleid door traumabewuste principes die veiligheid, vertrouwen en zelfbeschikking vooropstellen.

Op systemisch niveau zouden nationale structuren moeten zorgen voor **sterke verwijzingsmechanismen, goed opgeleide professionals en een gecoördineerde dienstverlening**. Effectieve structuren moeten bestaan uit gespecialiseerde diensten die de unieke

uitdagingen van slachtoffers van uitbuiting aanpakken. Dat kan gaan om veilige huisvesting weg van de werkplek, rechtsbijstand om de complexe arbeids- en immigratiewetgeving te doorgronden, asiel- en compensatiesystemen en gerichte psychologische zorg die werkgerelateerde trauma's aanpakt. Even belangrijk is de betrokkenheid van arbeidsinspecteurs, sociale diensten, gezondheidsprofessionals en wetshandhavers om **samen te werken aan de tijdige identificatie en bescherming van slachtoffers**. Professionals zouden **duidelijk hun rol** binnen dat ecosysteem moeten vermelden en begrijpen dat hun gedrag een rechtstreekse impact heeft op de bereidheid van het slachtoffer om de uitbuiting aan te geven en samen te werken met ondersteunende diensten.

Nationale kaders moeten bovendien **ontworpen zijn om slachtoffers te empoweren** zodat ze opnieuw economisch onafhankelijk worden en hun leven kunnen heropbouwen, via de promotie van **langetermijnsteun bij re-integratie**. Dat kan bijvoorbeeld via beroepsopleidingen, onderwijskansen of *community-based* sociale inclusieprogramma's. Een belangrijk aspect van succesvolle **sociale re-integratie**, als aanvulling op inspanningen om opnieuw een gevoel van zelfredzaamheid en welzijn te geven, is slachtoffers helpen om de band met hun families te herstellen, ondersteunende netwerken opnieuw op te bouwen en wederom het gevoel te krijgen dat zij tot hun gemeenschap behoren.

Goede praktijken bij de ondersteuning van slachtoffers van mensenhandel omvatten een holistische, traumabewuste aanpak waarbij er voorrang wordt gegeven aan de veiligheid, de waardigheid en de autonomie van de overlevers. Dat behelst vroegtijdige identificatie en vertrouwelijke doorverwijzing naar gespecialiseerde diensten, uitgebreide juridische en medische bijstand en psychosociale ondersteuning op maat. Multidisciplinaire samenwerking tussen wetshandhavers, sociale diensten, zorgverleners en ngo's is essentieel om aan de complexe behoeften van slachtoffers te voldoen. Taalgevoeligheid en culturele gevoeligheid, samen met het betrekken van overlevers bij het ontwikkelen en bieden van ondersteunende diensten, verhogen de effectiviteit en het vertrouwen. Zorgen voor toegang tot veilige huisvesting, economische zelfredzaamheid en wegen naar justitie zijn tot slot eveneens cruciaal voor herstel en re-integratie op lange termijn.

Deel 2

Evolutie van en strijd tegen
de fenomenen mensenhandel
en mensensmokkel



Hoofdstuk 1

Recente ontwikkelingen van het juridische en politieke kader

1. Ontwikkelingen van het Europese juridische en politieke kader

1.1. Mensenhandel

Herziening van de richtlijn tegen mensenhandel van 2011

Op Europees niveau stond het jaar 2024 in het teken van de goedkeuring op 13 juni en de inwerkingtreding op 14 juli van de richtlijn 2024/1712 tot herziening van de richtlijn tegen mensenhandel 2011/36/EU.²⁸⁴ België moet de richtlijn uiterlijk op 15 juli 2026 omzetten. Myria heeft die nieuwe richtlijn in zijn vorige verslag geanalyseerd.²⁸⁵

Het herinnert hier kort aan de grote lijnen. De wijzigingen die de nieuwe richtlijn doorvoert gaan over drie aspecten: de preventie en strafrechtelijke respons; de detectie, ondersteuning en bescherming van slachtoffers; en tot slot de institutionele aspecten.

De voornaamste wijzigingen op het vlak van de strafrechtelijke respons hebben enerzijds betrekking op de uitbreiding van de definitie van mensenhandel met uitbuiting van gedwongen huwelijk, illegale adoptie en draagmoederschap,²⁸⁶ en anderzijds op de strafbaarstelling van het gebruik van diensten wetende dat die door een slachtoffer van mensenhandel worden verleend.²⁸⁷

Wat slachtoffers betreft, benadrukt de richtlijn met name de noodzaak van gespecialiseerde bijstand aan slachtoffers²⁸⁸ en van voldoende huisvesting²⁸⁹. De organisatie of promotie van frequente en gespecialiseerde opleidingen, uit te breiden naar een groter aantal professionals die in contact kunnen komen met potentiële slachtoffers, is eveneens een verplichting voor de lidstaten.²⁹⁰

Tot slot, op het institutionele niveau, legt de nieuwe richtlijn nieuwe verplichtingen op, zoals het formeel instellen van een nationaal verwijzingsmechanisme voor slachtoffers,²⁹¹ de verbetering van de coördinatie tussen de officiële verwijzingsmechanismen en de asielautoriteiten²⁹² en de goedkeuring van nationale actieplannen²⁹³.

284 Richtlijn (EU) 2024/1712 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot wijziging van richtlijn 2011/36/EU inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, *PB L* van 24 juni 2024.

285 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswork uit Latijns-Amerika, een carousel met risico's*, pp. 50-54.

286 Nieuwe §3 van artikel 2 van richtlijn 2011/36, vervangen door richtlijn 2024/1712.

287 Nieuw artikel 18bis ingevoerd in richtlijn 2011/36.

288 Art 11, §1 van richtlijn 2011/36, vervangen door richtlijn 2024/1712. Onder meer personen met een handicap en kinderen hebben specifieke behoeften (zie overweging 17 van richtlijn 2024/1712).

289 Nieuwe §5bis van artikel 11 van richtlijn 2011/36, ingevoegd door richtlijn 2024/1712.

290 Nieuw artikel 18ter van richtlijn 2011/36, ingevoerd door richtlijn 2024/1712. Dat betreft met name eerstelijnsoplieteagenten, gerechtsmedewerkers, bijstands- en ondersteuningsdiensten, arbeidsinspecteurs, sociale diensten en gezondheidswerkers.

291 §4 van artikel 11 van richtlijn 2011/36, vervangen door richtlijn 2024/1712.

292 §1 van het nieuwe artikel 11bis van richtlijn 2011/36, ingevoegd door richtlijn 2024/1712.

293 Nieuw artikel 19ter van richtlijn 2011/36, ingevoegd door richtlijn 2024/1712.

Vijfde verslag van de Commissie over de vorderingen van de lidstaten op het gebied van de bestrijding van mensenhandel

Op 20 januari 2025 heeft de Commissie haar vijfde verslag over de vorderingen van de lidstaten op het gebied van de bestrijding van mensenhandel voorgesteld aan het Europees Parlement.²⁹⁴

Dit verslag bevat een inventarisatie van de voornaamste tendensen, beschrijft de voornaamste maatregelen ter bestrijding van mensenhandel die in de periode 2021-2024 werden genomen, en analyseert de statistieken voor de periode 2021-2022.

Zo stipt het verslag aan dat de verschuiving van mensenhandel naar de digitale omgeving een fundamentele uitdaging vormt, die tijdens de COVID-19-pandemie opdook en in de nasleep daarvan nog verder toegenomen is. Het benadrukt ook dat de problemen met de opsporing en doorverwijzing van slachtoffers met het oog op bijstand en ondersteuning aanhouden.

Tijdens de verslagperiode 2021-2022 werden in de EU 17.248 slachtoffers van mensenhandel geregistreerd. Dat is een toename met 20,5% tegenover de vorige periode (2019-2020, 14.311 slachtoffers). Vrouwen en meisjes vertegenwoordigen 65% van de slachtoffers.

Terwijl de grote meerderheid van de slachtoffers van seksuele uitbuiting van het vrouwelijke geslacht is (92%), vormen mannen de meerderheid van de slachtoffers van mensenhandel met het oog op arbeidsuitbuiting (70%).

Onderdanen van derde landen zijn goed voor 54% van de geregistreerde slachtoffers, terwijl 46% EU-burgers zijn. Dat is een verschuiving ten opzichte van de vorige periode, toen de meeste geregistreerde slachtoffers EU-burgers waren (55%).

Bij de onderdanen van derde landen zijn de slachtoffers uit Nigeria, Kameroen, China en Latijns-Amerika voornamelijk van het vrouwelijke geslacht en zijn zij het slachtoffer van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. De slachtoffers uit Marokko, Bangladesh, Pakistan, de Filipijnen, Algerije en India zijn voornamelijk van het mannelijke geslacht en zijn slachtoffers van arbeidsuitbuiting.

Mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting bleef de meest voorkomende vorm van uitbuiting binnen de EU in de periode 2021-2022. De 'loverboy'-methode blijft de meest voorkomende methode voor het werven van vrouwen en meisjes met het oog op seksuele uitbuiting.

Meer lidstaten maakten melding van een toename van het aantal Latijns-Amerikaanse vrouwen en trans personen die het slachtoffer zijn geworden van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting.

Mensenhandel met het oog op arbeidsuitbuiting blijft de tweede meest voorkomende vorm van mensenhandel binnen de EU in 2021. De lidstaten hebben de specifieke kwetsbaarheden van seizoenarbeiders onder de aandacht gebracht.

14% was het slachtoffer van andere vormen van mensenhandel dan seksuele uitbuiting en arbeidsuitbuiting. Dat omvat in essentie gedwongen criminele activiteiten, gedwongen bedelarij en het illegaal verwijderen van organen.

Sommige lidstaten hebben een toename van gedwongen criminaliteit als uitbuitingsvorm vastgesteld. De uitbuiting houdt vaak verband met diefstal, kleine criminaliteit, zakkenrollerij, winkeldiefstal en de verkoop van drugs.

Europees kennis- en expertisecentrum voor de bestrijding van mensenhandel (*anti-trafficking hub*)

In lijn met de EU-strategie 2021-2025 voor de bestrijding van mensenhandel,²⁹⁵ heeft de Europese Commissie tijdens de vergadering van de nationale coördinatoren en rapporteurs die belast zijn met de bestrijding van mensenhandel van 5 juni 2025 het Europees kennis- en expertisecentrum voor de bestrijding van mensenhandel²⁹⁶ gelanceerd. Dit centrum, dat als een plaats voor samenwerking fungeert, verenigt experts en zal drie hoofdactiviteiten uitvoeren: onderzoek, analyse en advies, in samenwerking met de belanghebbenden. Het heeft tot doel om bij te dragen aan het uitwerken van het beleid van de EU inzake mensenhandel, de uitvoering van de EU-strategie en van de nieuwe richtlijn te steunen, goede praktijken uit te wisselen en de samenwerking tussen experts en professionals in het domein van mensenhandel te versterken.

²⁹⁴ Verslag van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over de vorderingen die in de Europese Unie zijn gemaakt op het gebied van de bestrijding van mensenhandel (vijfde verslag), 20 januari 2025, COM(2025) 8 final.

²⁹⁵ EU-strategie 2021-2025 voor de bestrijding van mensenhandel.

²⁹⁶ EU anti-trafficking hub flyer

Andere maatregelen

Andere maatregelen die een impact kunnen hebben op de strijd tegen mensenhandel zijn eveneens goedgekeurd of zitten in de laatste fase van de goedkeuring op Europees niveau.

Geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld

Zo werd op 14 mei 2024 een nieuwe richtlijn ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld goedgekeurd.²⁹⁷ Deze richtlijn erkent dat het misdrijf mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting een vorm van geweld tegen vrouwen is. De specifieke maatregelen voor de preventie, de bescherming en de ondersteuning waarin de richtlijn ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld voorziet vormen een aanvulling op de maatregelen van de richtlijn 2011/36/EU inzake mensenhandel.²⁹⁸ Ze is in werking getreden op 13 juni 2024 en moet uiterlijk op 14 juni 2027 omgezet zijn door de lidstaten.

Seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen, met name online

Op 6 februari 2024 heeft de Commissie een nieuwe richtlijn voorgesteld om de bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen, met name online, te versterken.²⁹⁹ De herziene regels beogen de definities van de misdrijven te verruimen, de efficiëntie van het onderzoek en de vervolging te verzekeren en zowel de preventie van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen als de hulp aan slachtoffers te versterken. De Raad heeft zich op 13 december 2024 uitgesproken over de tekst en het Europees Parlement heeft op 17 juni 2025 zijn standpunt bepaald.³⁰⁰ Over de tekst moet er wel nog worden onderhandeld tussen het Parlement en de Raad.

Verordening inzake een verbod op met dwangarbeid vervaardigde producten

Op 27 november 2024 werd de verordening inzake een verbod op met dwangarbeid vervaardigde producten op de markt van de Unie³⁰¹ aangenomen. Ze is op 13 december 2024 in werking getreden en moet vanaf 14 december 2027 door de staten worden toegepast. De verordening geldt zowel voor in de Unie vervaardigde als voor ingevoerde met dwangarbeid vervaardigde producten. Elk vermoed gebruik van dwangarbeid zal het voorwerp moeten uitmaken van een onderzoek en als het wordt bevestigd, moeten de producten uit de handel worden genomen. Ondernemingen die zich er niet aan houden kunnen tot boetes worden veroordeeld. Wanneer de dwangarbeid uit de toeleveringsketen geëlimineerd wordt, mogen de producten opnieuw op de markt worden gebracht.

De beslissing om een onderzoek in te stellen zal gebaseerd zijn op een reeks feitelijke en verifieerbare gegevens, afkomstig van bijvoorbeeld internationale organisaties, meewerkende autoriteiten of klokkenluiders. De autoriteiten van de lidstaten en de Europese Commissie kunnen verdachte producten maar ook toeleveringsketens en fabrikanten onderzoeken.

De uit hoofde van de verordening bevoegde nationale autoriteiten hebben dan twee hoofdopdrachten: enerzijds een onderzoek instellen naar de vermoedelijk met dwangarbeid in de lidstaten van de EU vervaardigde producten, en anderzijds het beslissen over en toepassen van een verbod op die producten, met als bijkomende verplichting om samen te werken met de Europese Commissie en de andere lidstaten van de EU.

In april 2025 heeft een groep ngo's in een nota³⁰² aanbevelingen geformuleerd voor de aanstelling door de lidstaten van deze autoriteiten, gebaseerd op de criteria doeltreffendheid en efficiëntie.

297 Richtlijn (EU) 2024/1385 van het Europees Parlement en de Raad van 14 mei 2024 ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, *PB L*, 24 mei 2024.

298 Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, *PB L* 101, 15 april 2011. Deze richtlijn is gedeeltelijk gewijzigd door richtlijn 2024/1412 (geconsolideerde versie).

299 Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en van materiaal van seksueel misbruik van kinderen, en ter vervanging van Kaderbesluit 2004/68/JBZ van de Raad (herschikking), COM/2024/60 final.

300 [Fight against child sexual abuse: updated rules to address new technologies | News | European Parliament](#)

301 Verordening (EU) 2024/3015 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2024 inzake een verbod op met dwangarbeid vervaardigde producten op de markt van de Unie en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937, *PB L*, 12 december 2024.

302 [Designation-of-National-Competent-Authorities-under-the-EU-FLR_Final.pdf](#). In het verleden hadden het *European Centre for Constitutional and Human Rights* (ECCHR) en *Anti-Slavery International* al een analyse gepubliceerd met uitleg over de bepalingen van de definitieve tekst en een beschrijving van de te nemen maatregelen voor de toepassing.

Verplichting van passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven en “omnibuspakketten”

Op 13 juni 2024 werd de richtlijn inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid (*Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (CSDDD))³⁰³ aangenomen.

Ondernemingen die onder het toepassingsgebied van de richtlijn vallen moeten zich verbinden tot het vaststellen, voorkomen, verlichten en in aanmerking nemen van hun negatieve effecten op de mensenrechten en het milieu. Dat geldt niet alleen voor hun eigen activiteiten maar ook voor de activiteiten van hun dochterondernemingen en, indien ze verband houden met de waardeketen van de ondernemingen, die van hun zakenpartners, gaande van de productie van goederen tot de verlening van *upstream* diensten, de distributie, het vervoer van de producten of de opslag van producten *downstream*. De betrokken ondernemingen moeten een op de risico's gebaseerde passende zorgvuldigheid invoeren en toepassen om de in de richtlijn vastgestelde schendingen van de mensenrechten (met inbegrip van mensenhandel) of negatieve effecten voor het milieu te voorkomen of te herstellen, in het kader van hun eigen activiteiten en in hun volledige waardeketens.

Terwijl de lidstaten deze richtlijn tegen 26 juli 2026 moeten omzetten, heeft de Commissie, onder de auspiciën van haar voorzitter Ursula von der Leyen op 26 februari 2025, dus bijna in de helft van de omzettingstermijn, een pakket van nieuwe voorstellen ingediend, de zogenaamde “omnibuspakketten”.³⁰⁴ Die laatste bundelen voorstellen inzake verscheidene aanverwante wetgevende domeinen, en bevestigen de vrees van ngo's³⁰⁵ en nationale mensenrechteninstellingen³⁰⁶ dat de belangen van de grote ondernemingen voorrang zullen krijgen op mensenrechten en duurzaamheid.

Volgens de Commissie is het de bedoeling om de EU-regels te vereenvoudigen, het concurrentievermogen te

stimuleren en bijkomende investeringscapaciteit vrij te maken. De eerste “omnibuspakketten” voorzien in een ingrijpende vereenvoudiging, met name op het vlak van financiële informatie met betrekking tot duurzaamheid en de passende zorgvuldigheid op het gebied van duurzaamheid. In werkelijkheid verzwakt dat voorstel van de Commissie de richtlijn inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid in grote mate.³⁰⁷ Ze beperkt namelijk de voornaamste eisen inzake passende zorgvuldigheid en de toepassingsmechanismen. Het voorstel beperkt bijvoorbeeld de verplichtingen inzake passende zorgvuldigheid tot alleen de rechtstreekse leveranciers en tot ondernemingen met meer dan 500 werknemers, terwijl het een controle om de vijf jaar voorschrijft in plaats van elk jaar zoals oorspronkelijk gepland. Bovendien zouden de toepassingsmechanismen sterk worden afgezwakt en zouden met name de minimale sancties worden geschrapt.³⁰⁸

Actoren van het maatschappelijke middenveld hebben daarom kenbaar gemaakt dat zij zich verzetten tegen dat voorstel.³⁰⁹

1.2. Mensensmokkel

Op het gebied van mensensmokkel past het voorstel van richtlijn³¹⁰ van de Commissie van november 2023 voor de vervanging van het twintig jaar oude “*Facilitators Package*”, samengesteld uit de richtlijn³¹¹ en het kaderbesluit³¹² van 2002 inzake de strijd tegen mensensmokkel, in het streven van de Commissie om de strijd tegen die vorm van criminaliteit te versterken. Zo voorziet het voorstel onder meer in een ruimere strafbaarstelling, zwaardere straffen en een uitgebreidere rechtsmacht. Myria heeft dat voorstel in zijn vorige verslag gepresenteerd.³¹³

Op 13 december 2024 heeft de Raad zijn standpunt bepaald over de tekst,³¹⁴ die als basis dient voor de

303 Richtlijn (EU) 2024/1760 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937 en Verordening (EU) 2023/2859, *PB L*, 5 juli 2024.

304 Commission simplifies rules on sustainability and EU investments, delivering over €6 billion in administrative relief - European Commission

305 Omnibus Proposal: Prioritising Big Businesses Over Human Rights - La strada International

306 Omnibuswet: tien nationale mensenrechteninstellingen richten zich tot de Europese Commissie

307 Corporate sustainability due diligence - European Commission

308 Zie voor meer details over de kritiek op dat nieuwe pakket maatregelen Omnibus Proposal: Prioritising Big Businesses Over Human Rights - La strada International en over de impact van het pakket maatregelen: European Coalition for Corporate Justice - ECCJ.

309 Zie met name het communiqué van 361 actoren van het maatschappelijke middenveld.

310 Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van minimumvoorschriften ter voorkoming en bestrijding van hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf in de Unie, en ter vervanging van Richtlijn 2002/90/EG van de Raad en Kaderbesluit 2002/946/JBZ van de Raad, 28 november 2023, COM/2023/755 final.

311 Richtlijn 2002/90/EG van de Raad van 28 november 2002 tot omschrijving van hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *PB L* 328, 5 december 2002.

312 Kaderbesluit 2002/946/JBZ van de Raad van 28 november 2002 tot versterking van het strafrechtelijk kader voor de bestrijding van hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *PB L* 328, 5 december 2002.

313 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswork uit Latijns-Amerika, een carrousel met risico's*, pp. 55-56.

314 Migrant smuggling: member states reach agreement on criminal law - Consilium

besprekingen met het Europees Parlement³¹⁵. De lange maanden van onderhandelingen binnen de Raad illustreren hoe moeilijk het is om een akkoord te bereiken over de tekst en met name over bijstand om humanitaire redenen. Sommige lidstaten wensten die humanitaire clause op te nemen in de tekst zelf – zoals dat het geval is in de huidige Europese instrumenten.³¹⁶ Uiteindelijk heeft de Raad ze, op voorstel van de Commissie, opgenomen in de overwegingen, zodat de lidstaten vrij kunnen beslissen hoe zij die kwestie in hun nationale recht zullen aanpakken.

De goedgekeurde tekst bepaalt dat het willens en wetens helpen van een derdelander bij de binnenkomst, de doorreis of het verblijf op het grondgebied van een lidstaat van de Europese Unie in ruil voor een financieel of materieel voordeel strafbaar wordt gesteld.³¹⁷ De Raad heeft dus afgezien van het door de Commissie voorgestelde alternatief in de definitie die ook het volgende vermeldde: “indien het erg waarschijnlijk is dat er ernstige schade wordt berokkend aan een persoon”. Aan de initiële tekst van de Commissie is er evenwel een nieuwe overweging *à* toegevoegd, die stelt dat het de lidstaten vrij staat om wetgevende bepalingen aan te nemen of te behouden die voorzien in een ruimere strafbaarstelling dan beoogd, teneinde de strijd tegen migrantensmokkelaars doeltreffender te maken. De staten hebben bijgevolg de mogelijkheid om de niet door een financieel voordeel gemotiveerde hulp, en dus humanitaire hulp, strafbaar te stellen. Dat is een uitbreiding van de strafbaarstelling, zoals door meer dan 100 ngo’s wordt benadrukt in een open brief³¹⁸ die de Europese Unie oproept om migranten beter te beschermen.

Het standpunt van de Raad is er trouwens gekomen in een context waarin het Hof van Justitie van de Europese Unie zich moest uitspreken over de verzoenbaarheid van het Unierecht van 2002 en zijn omzetting in Italiaans recht met het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. En dat in het bijzonder met betrekking tot het evenredigheidsbeginsel zoals vastgelegd in artikel 52 van het Handvest,³¹⁹ gelezen in samenhang met meerdere grondrechten die door dat instrument worden gewaarborgd (zoals het recht op eerbieding van het gezinsleven en de rechten van het kind).

Het betrof *in casu* een zaak waarin een Congolese moeder zich na de aankomst van een vlucht uit Casablanca bij de grensdoorlaatpost op de luchthaven van Bologna aanmeldde, vergezeld van haar dochter van acht jaar en haar nichtje van dertien jaar, alle drie met een vals paspoort. De Italiaanse autoriteiten beslisten om haar te vervolgen wegens een inbreuk op de richtlijn en het kaderbesluit van de EU van 2002, zoals die waren omgezet in nationaal recht, aangezien zij de twee meisjes had geholpen bij de illegale binnenkomst op het grondgebied. Vervolgens diende zij een verzoek om internationale bescherming in.

De Italiaanse nationale rechtbank verzocht het Hof van Justitie om een prejudiciële beslissing over de geldigheid van de richtlijn van 2002. De Italiaanse rechter vroeg het Hof van Justitie ook of het Handvest van de grondrechten zich verzette tegen de door de nationale wetgeving voorziene strafbaarstelling van de hulpverlening bij de illegale binnenkomst van een vreemdeling op het grondgebied van een lidstaat, zelfs indien die hulpverlening geen winstbejag maar humanitaire hulp aan de vreemdeling beoogde.

In een arrest van 3 juni 2025³²⁰ heeft het Hof geoordeeld dat het Unierecht (in het bijzonder het recht op de eerbiediging van het gezinsleven en de rechten van het kind) zich verzet tegen een nationale wetgeving die het gedrag strafbaar stelt van een persoon die minderjarige onderdanen van een derde land van wie zij effectief de hoede heeft illegaal op het grondgebied van een lidstaat laat binnenkomen. Hoewel het Hof erkende dat de bewoording van artikel 1 van richtlijn 2002/90, die hulp bij illegale binnenkomst strafbaar stelt, vatbaar is voor verschillende interpretaties, oordeelde het dat deze bepaling niet mag worden geïnterpreteerd als een grondslag om het gedrag te bestraffen van een persoon die de illegale binnenkomst van minderjarigen onder zijn of haar verantwoordelijkheid vergemakkelijkt. Het Hof stelde dan ook vast dat het verweten gedrag geen strafbare hulp bij illegale binnenkomst vormde en concludeerde dat er geen aanleiding was om de geldigheid van artikel 1 van richtlijn 2002/90 te toetsen, noch om paragraaf 2 van deze bepaling te interpreteren met betrekking tot handelingen die gericht zijn op het verlenen van humanitaire hulp aan de betrokken persoon.

315 Voor een stand van zaken van de besprekingen, zie: [Tijdlijn](#).

316 Artikel 1, 2 van de richtlijn 2002/90 bepaalt evenwel dat deze uitzondering om humanitaire redenen facultatief is.

317 [Tekst aangenomen door de Raad](#)

318 [Statewatch | Call to reject new EU laws that "criminalise migrants and human rights defenders"](#). Zie ook: [How-the-New-EU-Facilitation-Directive-Further-the-Criminalisation-of-Migrants-and-Human-Rights-Defenders_EN.pdf](#)

319 Artikel 52 van het Handvest bepaalt dat elke beperking van de uitoefening van de in het Handvest erkende rechten en vrijheden bij wet moet worden vastgesteld, de wezenlijke inhoud van die rechten en vrijheden moet eerbiedigen, en het evenredigheidsbeginsel moet respecteren.

320 Hof van Justitie van de Europese Unie (Grote Kamer), arrest-Kinsa van 3 juni 2025, C-460/23, beschikbaar op: [CURIA - Documenten](#). Zie voor een korte analyse: [La définition de l'infraction d'aide à l'entrée illégale dans un État membre à l'épreuve de la Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne - Centre d'études juridiques européennes \(CEJFE\) - UNIGE](#).

2. Ontwikkelingen van het Belgische juridische en politieke kader

Vanwege de verkiezingen op alle bevoegdheidsniveaus waren er in het jaar 2024 en in het begin van het jaar 2025 geen specifieke ontwikkelingen op het gebied van mensenhandel en mensensmokkel. Myria heeft in zijn vorige jaarverslag al melding gemaakt van maatregelen in aanverwante domeinen met een mogelijke impact op de strijd tegen mensenhandel:³²¹ de grondige hervorming van het Strafwetboek, die op 8 april 2026 in werking moet treden; wat mag en wat niet mag bij reclame voor de prostitutie van een meerderjarige; en tot slot de mogelijkheid van sekswerk onder een arbeidsovereenkomst.

Op het gebied van mensenhandel was er bij het afsluiten van de redactie van dit verslag (september 2025) nog geen enkel wetsontwerp voor de omzetting van de nieuwe Europese richtlijn inzake mensenhandel bij het parlement ingediend. Daarnaast bestudeert het bureau van de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en mensenhandel de prioriteiten voor de volgende actieplannen, aangezien de nationale actieplannen voor de bestrijding van mensenhandel³²² en mensensmokkel³²³ eind 2025 aflopen.

Myria wenst wel enkele punten uit het federale regeerakkoord in verband met de strijd tegen mensenhandel te vermelden die het steunt of waar het vragen bij heeft.

Federaal regeerakkoord en strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel

Het federaal regeerakkoord van 31 januari 2025 bevat in het hoofdstuk over asiel en migratie een specifiek punt over de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel.³²⁴ Myria steunt het streven van de federale regering om de strijd tegen mensenhandel op te drijven. De geplande maatregelen omvatten met name de versterking van de sociale inspectiediensten, politie en justitie, en de opleiding van magistraten en sociaal inspecteurs. Ook het streven om de opbrengsten van die vorm van criminaliteit aan te pakken met een ketenaanpak, samenwerking en informatie-uitwisseling op Europees en internationaal vlak is positief.

Om de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel te versterken, voorziet het regeerakkoord specifiek in de optimalisering van het multidisciplinaire samenwerkingsmodel, op basis van de aanbevelingen van de bijzondere commissie mensenhandel.³²⁵ Zo voorziet men, om de eenheid van visie en uitvoering te bevorderen, in de oprichting van een **Nationaal Coördinatiecentrum ter Bestrijding van Mensenhandel en Mensensmokkel**. Dat centrum zou fungeren als een centraal aanmeldpunt, het operationele informatie- en analysecentrum en de intrafederale interdepartementale coördinatiecel die een proactieve coördinatierol op zich neemt. Het huidige model zou door het Rekenhof worden doorgelicht. Meer informatie over dit punt is te vinden in de beleidsnota van de minister van Asiel en Migratie.³²⁶ Die vermeldt namelijk dat er in samenwerking met de minister van Justitie een progressief stappenplan zal worden ontwikkeld. Het is de bedoeling om in een eerste fase de Interdepartementale Coördinatiecel te optimaliseren,³²⁷ “zodat die een flexibel en daadkrachtig instrument wordt en we vullen de Cel aan met een aantal permanente sub-cellen (werkgroepen)”. De minister wenst ook “binnen die subcellen (na te gaan) hoe de verschillende onderdelen van het Nationaal Coördinatiecentrum op

321 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswerk uit Latijns-Amerika, een carrousel met risico's*, pp. 57–66.

322 *Actieplan Mensenhandel 2021-2025*

323 *Actieplan Mensensmokkel 2021-2025*

324 *Federaal regeerakkoord 2025-2029*, 31 januari 2025, pp. 177-178. Volgens Myria had dat punt beter gepast in het hoofdstuk “Justitie”, aangezien mensenhandel zowel Belgen als buitenlanders betreft. Wat het *Vlaams Regeerakkoord* betreft, daarin wordt mensenhandel ook vermeld, onder de maatregelen ten gunste van slachtoffers (p. 126). De Vlaamse regering wil onder meer nagaan hoe de samenwerking met de autoriteiten en partnerorganisaties kan worden versterkt om slachtoffers van mensenhandel sneller te kunnen detecteren, ondersteunen en begeleiden. Daarnaast wil ze ook de verantwoordelijkheden van de uiteenlopende partnerorganisaties verduidelijken, met het oog op het optimaliseren van de operationele werking tussen de verschillende actoren.

325 *Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel*, 12 juni 2023, *Doc. Parl., Kamer*, DOC 55 2530/002.

326 Beleidsnota Asiel & Migratie, 24 april 2025, *Doc. parl., Kamer*, zitting 2024-2025, DOC 56-0856/038, p. 18. In de beleidsnota Justitie is er daarentegen geen bijkomende informatie beschikbaar, terwijl justitie de motor van de strijd tegen mensenhandel moet blijven.

327 Zie voor de samenstelling, werking en opdrachten van de huidige Interdepartementale Cel de artikelen 4 tot 11^{ter} van het koninklijk besluit van 16 mei 2004 betreffende de bestrijding van mensensmokkel en mensenhandel. Deze cel wordt voorgezeten door de minister van Justitie en bestaat uit vertegenwoordigers van de betrokken ministers en administraties, evenals uit diverse (terrein)actoren. Haar opdracht bestaat onder meer uit het mogelijk maken van een doeltreffende coördinatie tussen de betrokken departementen en het formuleren van voorstellen voor acties. De cel komt minstens twee keer jaar samen en heeft een bureau, het uitvoerend orgaan, dat maandelijks vergadert.

elkaar afgestemd moeten worden". Tot slot moet er een crisisplan worden uitgewerkt, in overleg met de bevoegde partners en de gespecialiseerde centra voor de opvang van slachtoffers, dat geactiveerd zal worden bij de plotse instroom van grote groepen mogelijke slachtoffers.

Myria heeft al de gelegenheid gehad om deze aanbeveling van de parlementaire commissie in een vorig jaarverslag in detail te analyseren.³²⁸ Hoewel Myria het eens is met het idee dat eenmaking en coördinatie van het werkveld noodzakelijk zijn in de strijd tegen mensenhandel, naast een voortdurende en gestage verbetering van de beeldvorming van het fenomeen, uit het enig voorbehoud wat de implementatie van een dergelijke "megastructuur" betreft. Myria vraagt zich ook af of dat een echte oplossing zou zijn voor de vastgestelde coördinatieproblemen op het terrein.

Gezien de vermoedelijke veelheid aan opdrachten van dat nationale coördinatiecentrum rijzen er meerdere vragen over de uitrol. Er bestaat bijvoorbeeld al een centraal aanmeldpunt voor slachtoffers.³²⁹ Bovendien verzekeren de opvangcentra zeven dagen op zeven en 24 uur op 24 permanenties. Zou het nieuwe centrum die bestaande lijn integreren? Of zou men een bijkomend orgaan creëren? Zullen de opvangcentra meer middelen krijgen?

Het doel om dankzij het nationale Coördinatiecentrum, dat ook als een operationeel informatie- en analysecentrum zou fungeren, een actueel beeld van de fenomenen mensenhandel en mensensmokkel te krijgen is lovenswaardig. Blijft de vraag hoe dat aspect concreet kan worden uitgewerkt. Een dergelijk geïntegreerd analysecentrum zou heel interessant zijn, op voorwaarde dat de fouten uit het verleden niet worden herhaald. Toen de Interdepartementale Coördinatiecel opgericht werd, was het immers ook gepland dat er een Informatie- en Analysecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (IAMM) zou komen, onder de voogdij van de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken, een digitaal informatienetwerk op basis van relevante anonieme gegevens afkomstig van verschillende partners.³³⁰ Dat IAMM had als opdracht het verzamelen, centraliseren, beheren, overdragen en analyseren van geanonimiseerde gegevens die nuttig zijn in de

strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel.³³¹ Dat centrum is er evenwel nooit gekomen, vooral wegens het ontbreken van duidelijkheid en overeenstemming over zijn doel (strategisch of operationeel), het budget en de gegevensverwerking in de context van de bescherming van de privacy. Als de regering een dergelijk project opnieuw zou willen opstarten, dient men er hoe dan ook middelen en personeel voor vrij te maken.

Tot slot, met het oog op de interdepartementale en intrafederale coördinatie, pleit Myria voor een dynamisering van de werking van de huidige cel en de verbetering van haar efficiëntie.

Een ander punt van het regeerakkoord bepaalt dat de **financiering van de gespecialiseerde centra** voor de opvang en de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel zal worden **herbekeken en indien nodig geoptimaliseerd**, ook wat betreft het aantal opvangplaatsen, en dat in overleg met de deelstaten.³³² Myria vindt dat punt van het regeerakkoord positief, indien het gaat om het vinden van oplossingen voor opvang in noodsituaties of de verhoging van het aantal opvangplaatsen.

Een ander punt van het akkoord, nog altijd in het hoofdstuk "Asiel en migratie", heeft betrekking op **kwetsbare profielen en in het bijzonder minderjarigen**. De regering wenst in dat kader "maatregelen (te nemen) om de netwerken van mensenhandel en -smokkel snel en doelgericht op te rollen, maar ook om minderjarige slachtoffers beter te beschermen en te begeleiden". Ze wil daartoe het statuut en de bescherming van minderjarigen die het slachtoffer zijn van mensenhandel aanpassen en uitbreiden naar slachtoffers van kindhuwelijken. Voor die niet-begeleide minderjarigen zou er ook een aparte beveiligde opvangstructuur worden opgezet. Myria verwelkomt deze maatregelen voor een betere bescherming van minderjarige slachtoffers. Het heeft evenwel vragen bij het geplande type wijziging van het statuut en bij het statuut van het nieuwe centrum dat zal worden opgericht: zal men de middelen van de bestaande centra, zoals Esperanto in Wallonië, versterken? Of is het de bedoeling om een nieuwe structuur op te zetten die afhangt van Fedasil? Myria beveelt hoe dan ook een kleinschalige structuur aan,

³²⁸ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, pp. 76-78.

³²⁹ Het betreft een website genoemd *Stop Human Trafficking* en een gecentraliseerde telefoonlijn. De website is in dertien talen beschikbaar en levert informatie over de vormen en de indicatoren van mensenhandel, samen met de contactgegevens van de drie gespecialiseerde opvangcentra. Dat meldpunt mensenhandel werkt als een hotline voor slachtoffers of voor personen die een mogelijk geval van mensenhandel willen signaleren. Het wordt door de drie centra beheerd en gefinancierd door Justitie.

³³⁰ Zie artikelen 12 tot 20 van het koninklijk besluit van 16 mei 2004.

³³¹ Artikel 14 van het Koninklijk Besluit van 16 mei 2004.

³³² Het *Vlaams Regeerakkoord* (p. 126) vermeldt dit aspect ook. Het beoogt om de financiering van de psychosociale ondersteuning en de opvang van slachtoffers van mensenhandel te verduidelijken.

zoals het al in het verleden heeft aanbevolen,³³³ en wat ook de bijzondere parlementaire commissie heeft bepleit. In haar beleidsnota verklaart de bevoegde minister in dit verband dat er een overleg zal plaatsvinden met Fedasil en de deelstaten “om zowel qua opvang als begeleiding de noden te bepalen zodat de opvang aan alle noodzakelijke criteria zal voldoen”³³⁴.

Tot slot wordt mensenhandel ook genoemd bij de vormen van fraude die de regering wil bestrijden.³³⁵

Andere maatregelen die in het regeerakkoord worden vermeld zijn eveneens interessant voor de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel: de prioriteit die wordt gegeven aan de strijd tegen seksuele uitbuiting, en een reeks maatregelen ten gunste van slachtoffers (zoals het Salduz-systeem dat zou worden uitgebreid naar slachtoffers van ernstige geweldsdelicten en zedenfeiten, en de mogelijkheid om gratis psychologische ondersteuning te krijgen).³³⁶

Daarnaast wil de regering **mensensmokkel aanpakken** met een aangepast vervolgingsbeleid en een multidisciplinaire aanpak. De beleidsnota van de minister van Justitie preciseert in dit verband dat er met het College van procureurs-generaal zal worden samengewerkt “om ervoor te zorgen dat het strafrechtelijk beleid volkomen doelmatig is in de strijd tegen met name de smokkelnetwerken van transmigranten op snelwegparkings, in havens en op vliegvelden”.³³⁷

Sekswerk onder arbeidsovereenkomst: goedkeuring van de koninklijke besluiten en eerste erkenningen van werkgevers

In zijn vorige jaarverslag³³⁸ besprak Myria de onlangs goedgekeurde autonome wet die het organiseren van de prostitutie van een ander in het kader van een arbeidsovereenkomst toestaat.³³⁹ De wet moest evenwel nog worden aangevuld met koninklijke besluiten voor haar inwerkingtreding op 1 december 2024. Zo werden er twee koninklijke besluiten goedgekeurd. Het ene preciseert welke inspectiediensten bevoegd zijn voor de controle van de bepalingen van de wet,³⁴⁰ het andere detailleert de bijkomende voorwaarden die de werkgever moet respecteren op het vlak van veiligheid, gezondheid, welzijn en kwaliteit van het werk voor sekswerkers.³⁴¹

Voorts is de verplichting voor de werkgever om een voorafgaande erkenning te verkrijgen een essentiële voorwaarde voor de tewerkstelling van sekswerkers onder een arbeidsovereenkomst.³⁴² Bij het afsluiten van de redactie van dit verslag (september 2025) werden er al vier erkenningen verleend.³⁴³

333 Zie met name aanbeveling 12 van het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden* van Myria, p. 181.

334 Beleidsnota Asiel & Migratie, 24 april 2025, *Doc. parl.*, Kamer, zitting 2024-2025, DOC 56-0856/038, p. 16.

335 Bijvoorbeeld door de rol van de SIOD te actualiseren en te versterken (Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst).

336 Zie in dit verband ook de beleidsnota Justitie van 22 april 2025, *Doc. parl.*, Kamer, zitting 2024-2025, DOC 56-0856/017, pp. 4-9.

337 Beleidsnota Justitie, 22 april 2025, *Doc. parl.*, Kamer, zitting 2024-2025, DOC 56-0856/017, p. 40.

338 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswerk uit Latijns-Amerika, een carousel met risico's*, pp. 63-65.

339 Wet van 3 mei 2024 houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst, *BS*, 6 juni 2024. Meerdere organisaties hebben evenwel een beroep tot vernietiging van deze wet bij het Grondwettelijk Hof ingediend.

340 Het betreft de sociaal inspecteurs van het Toezicht op de Sociale Wetten en het Toezicht op het Welzijn op het Werk van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, en de sociaal inspecteurs van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid: Zie het koninklijk besluit van 12 september 2024 tot wijziging van het koninklijk besluit van 1 juli 2011 tot uitvoering van de artikelen 16, 13°, 17, 20, 63, 70 en 88 van het Sociaal Strafwetboek en tot bepaling van de datum van inwerkingtreding van de wet van 2 juni 2010 houdende bepalingen van het sociaal strafrecht, met het oog op de uitvoering van de artikelen 7, §3, en 19 van de wet van 3 mei 2024 houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst, *BS*, 3 oktober 2024.

341 Koninklijk besluit van 20 oktober 2024 tot vaststelling van de bijkomende erkenningsvoorwaarden in uitvoering van artikel 17, tweede lid van de wet van 3 mei 2024 houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst, *BS*, 12 november 2024.

342 Art. 11 tot 16 van de wet van 3 mei 2024 houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst.

343 Ministerieel besluit van 2 juli 2025 tot erkenning van de onderneming Vanhimo Zen BV als werkgever van sekswerkers in de zin van de wet van 3 mei 2024 houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst, *BS*, 8 juli 2025; Ministerieel besluit van 22 september 2025 tot erkenning van de onderneming BV Bij Sofie als werkgever van sekswerkers in de zin van de wet van 3 mei 2024 houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst, *BS*, 26 september 2025; Ministerieel besluit van 22 september 2025 tot erkenning van de onderneming Dreams Thulin BV als werkgever van sekswerkers in de zin van de wet van 3 mei 2024 houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst, *BS*, 26 september 2025; Ministerieel besluit van 23 september 2025 tot erkenning van de onderneming BV Jdub als werkgever van sekswerkers in de zin van de wet van 3 mei 2024 houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst, *BS*, 26 september 2025.

Hoofdstuk 2

Dossieranalyse

In dit hoofdstuk analyseert Myria twee gerechtelijke dossiers waarin het als burgerlijke partij inzage heeft gekregen. Het ene dossier betreft mensenhandel met het oog op economische uitbuiting, het andere dossier gaat over mensensmokkel. Dit jaar heeft Myria geen dossier rond seksuele uitbuiting geanalyseerd.

Dossieranalyse geeft een inkijk in de manier waarop een onderzoek wordt opgestart en vervolgens wordt gevoerd op het terrein. Daarnaast wordt er in dit hoofdstuk een beeld geschetst van het fenomeen mensenhandel voor deze specifieke uitbuitingsvorm en worden de veranderende trends op het vlak van mensensmokkel belicht.

De analyse is gebaseerd op de processen-verbaal in die dossiers en is vooral toegespitst op het criminele systeem, het onderzoek en het slachtofferperspectief. In de eerste plaats worden de synthese-pv's – waarin de speurders het dossier samenvatten – grondig en kritisch doorgelicht. Vervolgens zijn de aanvankelijke pv's uitgebreid onder de loep genomen. Die leren op welke basis het dossier concreet werd opgestart en of er slachtoffers werden geïntercepteerd. Daarnaast bevat het dossier de pv's met de verhoren van slachtoffers, verdachten en getuigen; de informatie-pv's; de beslissingen en onderzoeksmandaten van de magistraten; de geregistreerde telefonische contacten; de mappen met de afgeluisterde gesprekken op basis van de telefoontap; de observatierapporten; de digitale analyses van de smartphones en onderzoeken; de financiële analyses; de onderzoeksverslagen van ECOSOC, Toezicht op de Sociale Wetten (TSW) en de overige inspectiediensten; en de rapporten van rogatoire commissies, andere internationale onderzoeksrapporten en internationale informatie-uitwisselingen.

Het bestuderen van concrete dossiers is van essentieel belang om het beleid te evalueren. Dat leidt tot kennis over de implementatie van het opsporings- en vervolgingsbeleid op het terrein, en over de knelpunten

die daarbij opduiken. Dergelijke bevindingen vormen altijd opnieuw een cruciale bron van informatie voor de focus van het jaarlijkse evaluatieverslag van Myria en een onmisbare basis om aanbevelingen te formuleren.

1. Mensenhandel – Economische uitbuiting: dossier afbraak- en afvalsector

Inleiding

In dit dossier werden er vier beklaagden, waaronder een rechtspersoon, veroordeeld voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in de sloop-, afbraak- en afvalsorteringssector.³⁴⁴ De feiten deden zich tussen 2020 en 2022 voor, vooral in West-Vlaanderen maar ook op enkele locaties in Oost-Vlaanderen. De slachtoffers en de daders waren Roemenen uit de Roma-gemeenschap.

1.1. Structuur netwerk

De beklaagden fungeerden met hun firma's als onderaannemers voor de uitvoering van sloop- en afbraakwerken en afvalsortering bij grotere bedrijven. Ze waren actief op bouwerven in Kortrijk, Menen, Aalter, Middelkerke, Oostende, Blankenberge en Knokke-Heist. Daarnaast lieten ze arbeidskrachten bij wijze van test tijdens een korte periode eerst afval en schroot sorteren bij een firma in Menen en in Gent. De

344 Zie verder hoofdstuk 3, punt 2.3.1.: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 28 juni 2024, k. B17 (beroep).

slachtoffers van mensenhandel werden nauwelijks of niet betaald. Ze moesten veel uren kloppen in slechte werkomstandigheden en werden in erbarmelijke omstandigheden gehuisvest waarbij ze financieel nog extra werden uitgebuit (zie verder).

Tientallen Roemeense arbeidskrachten werden door de beklagden aan het werk gezet binnen hun vennootschappen als schijnvennoten of als schijnzelfstandigen en soms zelfs helemaal zonder statuut. Dat werd eerst door de lokale politie vastgesteld tijdens de verhoren van de slachtoffers, waarna die informatie door het arbeidsauditoraat gedeeld werd met de inspecties van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekering der Zelfstandigen (RSVZ). De beide inspecties hebben op basis van die informatie in hun databases gezocht. Uit de vergelijking van die gegevens kon er worden afgeleid dat er door de verdachten op grote schaal werd gefraudeerd met de (niet-)registratie van tewerkgestelde personen in het kader van hun statuut. Die praktijken werden tijdens de voorlopige hechtenis van de beklagden overigens gewoon voortgezet.

De beklagden gebruikten verschillende sociale secretariaten om de slachtoffers ten onrechte te registreren als zelfstandigen maar betaalden nooit de bijdragen. Bij een van de sociale verzekeringsmaatschappijen leidde dat tot 144.837,08 euro aan achterstallige betalingen. De sociale verzekeringsfondsen klaagden er tijdens hun verhoren over dat er daarop nauwelijks controle is en dat er vaak wordt "geshopt" tussen de verschillende sociale verzekeringsfondsen maar dat ze wettelijk verplicht zijn om de betrokkenen aan te sluiten. Volgens hen zijn dergelijke praktijken schering en inslag maar hebben zij weinig wettelijke middelen om daartegen op te treden. Ze pleiten voor meer controle en stellen dat op diverse (politieke) fora te hebben aangekaart.

De hoofdbeklaagden werden al voor gelijkaardige feiten tussen 2015 en 2017 veroordeeld³⁴⁵ en hadden volgens het Openbaar Ministerie sinds de procedure van die voorgaande zaak tot 2022 hun criminele *modus operandi* gewoon behouden en in het nieuwe dossier zelfs op grotere schaal toegepast.

In dat eerdere dossier hadden ze voor hun bouwbedrijf Roemeense arbeidskrachten als schijnzelfstandigen uitgebuit en in mensonwaardige omstandigheden gehuisvest. Die slachtoffers moesten ook hun

identiteitspapieren afgeven, waarna de water-, energie- en telecomcontracten op hun naam werden gezet en ze daardoor allerhande facturen ontvingen (zie verder). De slechte werkomstandigheden en de onderbetaling hadden toen eveneens geleid tot verbale en fysieke agressie. Daarnaast was de hoofdbeklaagde al op 28 juni 2017 in Roemenië veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar voor opzettelijke doodslag.

Ondertussen hebben de beklagden in het huidige dossier deze *modus operandi* nog wat verfijnd. Zo deden ze een beroep op een persoon met een verstandelijke beperking als stroman voor een van hun vennootschappen op wie ze de verantwoordelijkheid hadden afgeschoven. Die persoon werd nadien als slachtoffer van mensenhandel beschouwd (zie verder).

1.2. Onderzoek

1.2.1. Start onderzoek

Op 7 juni 2020 raakte een Roemeense werkracht met de wagen van zijn werkgever, een van de beklagden, betrokken bij een verkeersongeval. De chauffeur verklaarde aan de agenten van de politiezone Vlas³⁴⁶ dat hij al 3,5 maanden in België werkte voor de werkgever in kwestie die ter plaatse kwam en dat bevestigde. De Roemeense chauffeur vermeldde ook zijn verblijfsadres maar na een controle bleek dat een vestiging te zijn van een andere firma. Omdat de politie nergens een melding van tewerkstelling kon terugvinden, werd er een aanvankelijk pv voor zwartwerk met hun vaststellingen overgemaakt aan het arbeidsauditoraat, dat op zijn beurt de arbeidsinspectiediensten gelastte met een verder onderzoek.

Tijdens controles van de inspectie Toezicht op de Sociale Wetten (TSW), het RSVZ, de RSZ en de lokale politiezone Mira³⁴⁷ op de werven van de firma's werden er meerdere arbeidskrachten aangetroffen en verhoord. Daarbij werden er uiteenlopende inbreuken vastgesteld. Ondertussen ontving het arbeidsauditoraat processen-verbaal van de RVA-inspectie (Rijksdienst Voor Arbeidsvoorziening) over inbreuken die waren vastgesteld tijdens de werfcontroles van die firma's. Daarnaast had Toezicht Welzijn op het Werk (TWW) op de werven inbreuken vastgesteld bij de verwijdering van asbest.

³⁴⁵ Gent, 1 juni 2023, k. 3 (onuitgegeven).

³⁴⁶ De Politiezone Vlas is een politiezone in de West-Vlaamse gemeenten Kortrijk, Kuurne en Lendelede.

³⁴⁷ De Politiezone Mira is een politiezone in de West-Vlaamse gemeenten Waregem, Anzegem, Avelgem, Spiere-Helkijn en Zwevegem.

Voorts werden de verblijfplaatsen door de politie gecontroleerd en werden de bewoners verhoord. Er waren eveneens werfcontroles nadat omstaanders de politie hadden opgebeld. Een politiecontrole van een werf in een drukke winkelstraat in Blankenberge gebeurde op basis van een bericht van de noodcentrale dat “men vanop het eerste verdiep metaal en ander afval in een werfcontainer gooide, zonder de minste afscherming voor omstaanders en wandelaars”. Volgens een buurtbewoner kwam er zo zelfs asbest vrij. Een van de Roemeense slachtoffers van mensenhandel werd daar aangetroffen terwijl hij afbraakafval naar beneden gooide. Hij had geen identiteits- of verblijfsdocumenten bij zich, behalve een foto van zijn identiteitskaart in zijn smartphone, waaruit bleek dat hij zeventien jaar was. Hij werd administratief aangehouden door de politie, die de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) contacteerde. Hij liet uitschijnen zonder familie in België te verblijven. Eerst werd hij als een niet-begeleide minderjarige vreemdeling beschouwd, waardoor de DVZ de opdracht gaf aan de politie om een fiche “niet-begeleide minderjarige” op te stellen en die over te maken aan de Dienst Voogdij. Nadien bleek dat hij samen met zijn familie in een van de huurwoningen van de beklagden verbleef en werd hij in het politiekantoor opgehaald door zijn moeder en broer om nadien terug te reizen naar Roemenië. In het vonnis werd hij niet beschouwd als minderjarige, wel als slachtoffer van mensenhandel.

1.2.2. Gerechtig onderzoek

Op 8 september 2022 vorderde de arbeidsauditeur een onderzoeksrechter met het oog op het voeren van een gerechtelijk onderzoek – en in het bijzonder het uitvoeren van huiszoekingen – wegens mogelijke feiten van zwartwerk, bijdrage- en uitkeringsfraude, het niet betalen van lonen en mensenhandel met het oog op economische uitbuiting.

De politie- en inspectiediensten kregen een rol toegewezen binnen de onderzoeksstrategie op basis van hun bevoegdheid en expertise. De gerechtelijke sectie van de lokale politiezone Mira en de federale gerechtelijk politie (FGP) West-Vlaanderen werden net als de RSZ-inspectie West-Vlaanderen belast met het onderzoek naar het luik mensenhandel met het oog

op economische uitbuiting. Daarnaast moest de RSZ de aspecten georganiseerde schijnzelfstandigheid en structureel zwartwerk onderzoeken. De TSW-inspectie diende zich toe te spitsen op het onderzoek naar looninbreuken en de RSVZ-inspectie op de fictieve aansluiting als zelfstandig helper en de structurele uitkeringsfraude met het overbruggingsrecht in het kader van de coronacrisis.

1.2.3. Financieel onderzoek

De politie kreeg de opdracht van het arbeidsauditoraat om via het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (COIV)³⁴⁸ het CARIN-netwerk³⁴⁹ te consulteren, teneinde na te gaan of de beklagden onroerende goederen en/of bankrekeningen of andere substantiële vermogensbestanddelen hadden in het buitenland. De politie kon die bevraging niet uitvoeren en verwees op dat vlak naar het antwoord van het COIV: “In afwachting van bijkomende info, die een link aantoon met Roemenië, onthouden wij ons voorlopig van een bevraging van ARO (Asset Recovery Office) Roemenië”.

Uit de bevraging van de geldtransferagentschappen bleek dat de hoofdbeklaagde tussen 2020 en 2022 ongeveer 16.000 euro had overgeschreven naar Roemenië.

Volgens de rechtbank bedroeg het criminele vermogensvoordeel ruim 700.000 euro voor ontdoken sociale zekerheidsbijdragen. Dat was gestoeld op de berekeningen van de RSZ op basis van het minimumloon binnen de toepasselijke werkgeverscategorie voor afbraakwerken en recyclage.

1.3. Slachtofferanalyse

Volgens het Openbaar Ministerie en de rechtbank konden 26 Roemeense arbeidskrachten als slachtoffers van mensenhandel worden beschouwd. Volgens de RSZ-inspectie behoorden zij allemaal tot de Romagemeenschap en waren diegenen die in dezelfde woning verbleven familie van elkaar. Ze leefden er samen met hun partners, kleine kinderen en baby's.

³⁴⁸ Het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en Verbeurdverklaring (COIV) is een kenniscentrum in strafzaken voor de gerechtelijke overheden, in het kader van de inbeslagname van vermogensbestanddelen. Het verleent bijstand bij de strafvordering, die voortvloeit uit de verbeurdverklaring, en vervult een rol als facilitator bij de uitvoering van vonnissen en arresten over verbeurdverklaring. Een van de voornaamste taken van het COIV is het beheer van de gegevens over inbeslagnames en verbeurdverklaringen. Elke inbeslagname moet aan het COIV worden betekend. Het COIV is het Belgische bureau voor de recuperatie van vermogensbestanddelen. Elke EU-lidstaat moet er een oprichten. Het COIV legt contacten met buitenlandse zusterinstellingen, waarmee het informatie uitwisselt.

³⁴⁹ CARIN is een acroniem voor “Camden Asset Recovery Inter-Agency Network”. Dat in 2004 opgerichte informele regionale netwerk groepeert de overheden die bevoegd zijn voor de invordering van tegoeden. Het streeft op een interinstitutionele basis naar meer efficiëntie bij de acties die de leden van het netwerk ondernemen, om misdadigers hun illegale opbrengsten te ontnemen. Het netwerk bestaat uit agenten van de opsporings- en repressiediensten, hoofdzakelijk uit Europa maar ook uit Noord-Amerika. Het is een netwerk van mensen uit 53 rechtsgebieden en negen internationale organisaties. Het is verbonden met soortgelijke netwerken in zuidelijk Afrika, Latijns-Amerika, Azië-Pacific, Oost-Afrika en West-Afrika; www.carin.network/documents; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Seksueel uit Latijns-Amerika, een carousel met risico's*, p. 80 en *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, p. 74.

De meesten beschouwden zich niet als slachtoffers van mensenhandel en toonden geen interesse in het slachtofferstatuut.

Daarnaast waren er volgens het Openbaar Ministerie en de rechtbank 115 personen het slachtoffer van sociaalstrafrechtelijke inbreuken, zoals het niet of laattijdig uitbetalen van lonen. Die personen werden daarover verhoord door een van de arbeidsinspectiediensten. Naast meerdere Roma-slachtoffers was er onder hen ook een Afghaanse asielzoeker die geen verblijfsdocumenten en geen arbeidskaart of *single permit* had. Hij werd aangetroffen na een gezamenlijke werfcontrole van de TSW-inspectie en het RSVZ. Volgens zijn verklaring had hij zichzelf bij de werfleider aangeboden en verbleef hij bij een vriend. Tijdens de controle kon hij zich niet verstaanbaar maken en legde hij een document voor van een centrum voor asielzoekers. Achteraf bleek dat hij daar inderdaad had verbleven. Na die controle droegen TSW en het RSVZ hem over aan de opgeroepen politieagenten voor verdere identificatie en bijkomend onderzoek. In de lokalen van de plaatselijke politiezone werd hij verhoord door de RSZ- en TSW-inspectie. De politie stelde een pv op voor illegaal verblijf en contacteerde de DVZ die besliste om hem een bevel om het grondgebied te verlaten (BGV) te geven. De asielzoeker was intussen overigens uitgeprocedeerd.

Meerdere slachtoffers kenden de hoofdbeklaagde omdat zij uit dezelfde regio in Roemenië kwamen. Daar maakte hij reclame voor zijn firma in België. Sommigen kwamen dan met een hele groep familieleden naar België in een minibus, waarvoor iedereen 150 euro diende te betalen aan de chauffeur. Ze kwamen naar België in de hoop op een betere toekomst. Meerdere slachtoffers werden gerekruteerd via Facebook. Velen stonden trouwens daarna tijdens hun werk in contact met de hoofdbeklaagde via Facebook. Een ander slachtoffer werd gerekruteerd via een advertentie voor werk in slachthuizen maar kreeg een aanbod voor afbraakwerken.

1.3.1. Elementen mensenhandel

Loonbetalingen

De slachtoffers kregen 10 euro per uur cash of 500 euro per week cash. Zij werden niet betaald in geval van ziekte of als ze vakantie namen. Soms kregen de arbeidskrachten helemaal geen geld. Zij werkten vijf of zes dagen per week, samen tussen 48 en 50 uur, en moesten onbetaalde uren presteren. Voorts waren ze 150 à 170 euro huur verschuldigd die van hun

loon werd afgehouden. Daarnaast werd er 400 of 450 euro van hun loon afgetrokken “om papieren in orde te brengen”, terwijl ze niet wisten over welke papieren het ging. Volgens sommige getuigenissen was er sprake van agressieve ronseling van de werkkrachten en van bedreigingen als er vragen kwamen over de uitbetaling van lonen.

Schijnzelfstandigen

Uit de verhoren van de slachtoffers – die als schijnzelfstandigen of schijnvennoten actief waren – bleek dat de meesten niet wisten in het kader van welk statuut zij werkten. De slachtoffers moesten documenten in het Nederlands ondertekenen, een taal die zij niet begrepen. Zelf hadden ze geen toegang tot die documenten. Bij een arbeidsongeval waren zij helemaal niet verzekerd.

De slachtoffers kregen daarna facturen van de sociale verzekeringsfondsen, terwijl de aansluiting buiten hun medeweten om was gebeurd. In 2021 had een slachtoffer via een gerechtsdeurwaarder een dwangbevel ten belope van 6.716 euro ontvangen voor de betaling van de achterstanden voor 2020 en een deel van 2021.

Arbeidsomstandigheden

Uit de verhoren van de slachtoffers bleek dat ze het werk op de werven gevaarlijk vonden. Sommige arbeidskrachten maakten zich zorgen over het feit dat zij niet waren verzekerd terwijl ze grote risico's moesten nemen.

Uit het onderzoeksverslag van de RSVZ-inspectie bleek dat op de website van de onderneming van de beklagden asbestverwijdering werd vermeld als activiteit. Ook de slachtofferverklaringen wezen uit dat de werknemers vaak asbesthoudende materialen moesten verwijderen zonder veiligheidsmaatregelen. In sommige gevallen hadden de werknemers daarvoor een basisopleiding gevolgd en konden er opleidingscertificaten worden voorgelegd aan de hoofdaannemers of opdrachtgevers. Uit het onderzoek bleek wel dat die attesten in veel gevallen vervalst waren.

Volgens een onderzoeksverslag van Toezicht Welzijn op het Werk (TWW) had die inspectiedienst op 25 februari 2021 al een administratief bevel tot stopzetting van de activiteit van asbestverwijdering uitgeschreven tegen de firma van de beklagden. Daarna had TWW bij een controle op 6 september 2022 bij de beklagden opnieuw inbreuken vastgesteld rond de verwijdering van asbesthoudend materiaal.

Controle

Een slachtoffer verklaarde dat hij niet kon beschikken over zijn identiteitskaart die werd bijgehouden door een van de beklaagden. Een ander slachtoffer kon zich niet vrij verplaatsen en moest in zijn verblijfplaats blijven om klusjes op te knappen terwijl hij daarvoor niet werd betaald.

Huisvesting

De arbeidskrachten woonden samen in verschillende huizen, in ronduit erbarmelijke omstandigheden. Soms sliepen er tientallen onder hen op matrassen op de grond in dezelfde kamer of fungeerde de garage als gezamenlijke slaapplek. De huizen waren bijzonder slecht onderhouden en nauwelijks verwarmd.

De beklaagden maakten nog extra winst op de kap van de slachtoffers door hen op listige wijze de nutsvoorzieningen aan te rekenen in de woningen waar zijzelf verbleven. Terwijl de kosten voor de nutsvoorzieningen deel uitmaakten van de huurprijs van 150 euro die de slachtoffers moesten betalen, hadden de beklaagden de contracten voor die nutsvoorzieningen op naam van de slachtoffers gezet. Daartoe dienden de arbeidskrachten hun identiteitspapieren af te geven aan de beklaagden. Het gevolg was dat zij allerhande facturen ontvingen maar geen weet hadden van hun oorsprong. De beklaagden hadden wetens en willens de slachtoffers die documenten in het Nederlands laten ondertekenen zonder dat zij beseften wat die inhielden. Ondertussen bleek uit de facturen dat de verdachten kwistig met elektriciteit en gas hadden omgesprongen.

1.3.2. Slachtofferverklaringen

De RSZ-inspectie analyseerde de verhoren van de arbeidskrachten en concludeerde dat zij werden gebriefd door de beklaagden over wat ze dienden te verklaren bij een eventuele controle van de politie- of inspectiediensten. Ondanks de ontkenningen van meerdere arbeidskrachten waren er via de registraties in de databank (checkin@work) duidelijke bewijzen dat ze in de bouwsector hadden gewerkt voor de firma's van de beklaagden. Ze vertelden tijdens hun verklaringen nauwelijks iets over de hoofdbeklaagde, terwijl een van de arbeidskrachten zijn naam wel had opgeslagen in zijn gsm.

De vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel werden verhoord door de gerechtelijke sectie van de lokale politiezone Mira of de FGP die daarbij telkens werd bijgestaan door de RSZ-inspectie en de TSW-inspectie. De politie startte het verhoor stevast met

een uitleg over mensenhandel en overhandigde hun als er bijkomende vragen waren de slachtofferbrochure over mensenhandel. Voorts probeerden ze de slachtoffers op hun gemak te stellen en context te geven over het verhoor, zoals blijkt uit het pv:

“Vraag: U werd in kennis gesteld over de reden voor uw verhoor. Begrijpt u de term ‘mensenhandel’?”

Vraag: Wij hebben vermoedens dat jij een slachtoffer bent van mensenhandel. Als het goed is voor jou gaan wij daar vandaag over praten, ok?

Als je het antwoord op een vraag niet weet, mag je dat zeggen. Ook als je de vraag niet goed begrijpt, mag je dat zeggen en dan gaan wij dat nog eens uitleggen. Als je iets liever niet vertelt, mag je dat ook zeggen, maar ik ga jou dan vragen hoe het komt dat je dat liever niet vertelt. Wij benadrukken dat u verhoord wordt als slachtoffer en dat u mogelijk over informatie beschikt die nuttig kan zijn voor ons onderzoek.

Als je nood hebt aan een pauze, mag je dat aangeven.”

Een van die arbeidskrachten, die zichzelf niet als een slachtoffer van mensenhandel beschouwde, legde tijdens zijn verhoor wel uit dat hij gewerkt had en daarbij werd uitgebuit. Hij verklaarde dat hij “nog geen loon ontvangen had”, omdat hij “schulden had bij de beklaagde voor het levensonderhoud”. Hij moest dat “nog terugbetalen aan hem”.

1.3.3. Slachtofferstatuut

Het slachtofferschap werd bepaald op basis van objectieve bewijselementen in het dossier, die volledig los konden staan van de slachtofferverklaringen en het feit of zij zich al dan niet als slachtoffers beschouwden. Zo ontkenden meerdere arbeidskrachten die werden geïntercepteerd en verhoord na een huiszoeking uitgebuit te zijn. Ook stelden zij geen probleem te hebben met hun erbarmelijke huisvesting. Tijdens hun verhoor werden ze door de politie als slachtoffers van mensenhandel beschouwd en door het Openbaar Ministerie, en vervolgens de rechtbank, in de desbetreffende lijst opgenomen.

Enkele arbeidskrachten beschouwden zichzelf als slachtoffers van mensenhandel maar zij wensten zo snel mogelijk terug te keren naar Roemenië. Ze waren vandaar niet geïnteresseerd in het slachtofferstatuut mensenhandel. De beide slachtoffers die hieronder aan bod komen werden aangetroffen en verhoord na de controle van de verblijfplaatsen.

Het ene slachtoffer was met de trein vanuit Italië naar België gekomen en was nog maar twee dagen aan de slag. Hij had geen documenten moeten ondertekenen. Hij twijfelde en wist niet of hij zichzelf als een slachtoffer van mensenhandel beschouwde maar vond “werken zonder papieren wel moeilijk”. Er was geen toilet op de werf. Hij had veiligheidskleding die niet paste en wist niet wat hij moest doen als hij asbest aantrof. Volgens hem werkte hij op eigen risico en wist hij niet wat er zou gebeuren bij een ernstig arbeidsongeval.

Het andere slachtoffer beschouwde zichzelf duidelijk als een slachtoffer van mensenhandel. De politie legde hem het slachtofferstatuut mensenhandel uit maar hij wees dat onmiddellijk af want de man zocht een manier om snel naar Roemenië terug te keren. Zijn plan was geweest om hoogstens twee maanden in België te blijven om te werken.

Dat slachtoffer verklaarde dat hij nooit enig loon ontvangen had en dat “het in orde brengen van de papieren 450 euro kostte”, wat “ging worden afgehouden van zijn eerste loon”. Tijdens de eerste week had hij niet gewerkt en hadden de beklagden hem 60 euro geleend om die week door te komen. De tweede week had hij wel gewerkt en 460 euro verdiend maar hij moest nog 450 plus 60 euro terugbetalen aan de beklagden. De derde week had hij één dag gewerkt maar daarvoor geen geld gekregen. De vierde week en de vijfde week had hij geen werk gekregen omdat de beklagden ontevreden waren. In die periode leenden de beklagden hem opnieuw 200 euro om eten te kopen. Tijdens de zesde week en de zevende week had hij telkens drie dagen gewerkt maar daarvoor werd hij nooit betaald.

Er werd zelfs nog extra geld geëist van dat slachtoffer. De beklagden hadden net voordien verteld dat ze bijkomend 600 euro nodig hadden, namelijk 400 euro voor papieren en 200 euro voor de terugbetaling van het geleende geld. Daarnaast diende hij nog 150 euro te betalen voor zijn reiskosten.

Het slachtoffer was kwaad op de beklagden omwille van de valse beloften over een vlotte betaling en goede werkomstandigheden. In werkelijkheid ging het om gevaarlijk werk met onaangepast veiligheidsmateriaal. Hij had al meerdere snijwonden opgelopen en moest zichzelf verzorgen zonder enige hulp van de beklagden. Hij had toen zelf een verband aangedaan en daar een handschoen over getrokken om het werk te hervatten. Hij dacht dat ze hem aan de deur zouden zetten bij een ernstig arbeidsongeval. Een van de beklagden had al tegen hem geroepen dat hij beter zijn best kon doen of dat hij anders zijn werk en zijn woonplaats zou verliezen;

dat hij “ontslagen zou worden en dat hij in het park zou moeten slapen”.

Daarnaast verklaarde hij geen bewegingsvrijheid te hebben. Wanneer hij niet op de werf actief was, moest hij van de beklagden in de woning blijven om politiecontroles te vermijden zodat het bedrijf niet in de problemen zou komen. Hij kreeg dan thuistaken zoals de tuin onderhouden of de keuken schoonmaken maar werd daarvoor niet betaald. De woning was heel vuil en koud. Zijn ‘slaapkamer’ bevond zich in de garage.

Twee weken voor de politiecontrole had het slachtoffer overwogen om naar de politie te stappen maar hij had schrik dat hij zich omwille van zijn gebrekkige kennis van de taal niet verstaanbaar zou kunnen maken. Hij wou toen zijn slechte werksituatie en het gebrek aan bewegingsvrijheid aankaarten.

1.3.4. Stroman als slachtoffer van mensenhandel

De beklagden gebruikten een man met een verstandelijke beperking als stroman voor een van hun vennootschappen. Een van de beklagden liet zich als zaakvoerder vervangen door die stroman vlak voor zijn firma failliet ging. Hij liet hem de documenten tot aanstelling als zaakvoerder ondertekenen met de smoes dat het papieren betrof “om gemakkelijk te kunnen werken”. Uit het verhoor bleek dat de stroman totaal niet op de hoogte was van die verantwoordelijkheden. Er werden facturen in zijn naam opgesteld die werden teruggevonden in de smartphone van de beklagde die de firma echt beheerde. Uit de analyse van onder meer e-mails bleek dat de facturen door die laatste waren opgesteld.

De stroman werd eerst gearresteerd en verhoord als verdachte maar nadien werd hij als een slachtoffer beschouwd en in vrijheid gesteld. Uit zijn verhoor bleek dat hij totaal niet op de hoogte was van de bedrijfswerkzaamheden en geen toegang had tot de bankrekeningen. Hij kende zelfs de naam van zijn firma niet en werkte eigenlijk tegen dezelfde voorwaarden als de andere arbeiders in opdracht van de beklagden. Hij moest genoegen nemen met dezelfde huisvestingsomstandigheden als de anderen en werd samen met hen naar de werf vervoerd en cash uitbetaald. Op het einde van het verhoor voegde hij nog toe: “nu ik dat alles hoor, voel ik mij misbruikt (*knikt ja*)”. Hij dacht eraan om naar Roemenië terug te keren.

Markant in deze zaak is hoe de non-verbale communicatie tijdens het verhoor aandachtig werd gepercipieerd,

geanalyseerd en later ook gebruikt door de politie en door justitie. De politie registreerde dat nauwgezet op een objectieve wijze en voor het Openbaar Ministerie was dat een relevant aspect in haar conclusies. Het Openbaar Ministerie nam hem daardoor op in de lijst van de slachtoffers van mensenhandel die door de rechtbank werd bevestigd.

De gerechtelijke sectie van de lokale politiezone Mira nam het verhoor af en maakte over het verloop daarvan de volgende opmerking in het pv: "Het is voor ons duidelijk dat X schrik heeft en niet vrij durft te spreken". Op de vraag van de politie of hij fysiek of verbaal aangevallen was, antwoordde hij ontkenkend en reageerde hij dat hij geen schrik had. Maar in de notulen van het verhoor schreef de politie bij dat antwoord: "Persoon zit naar beneden te kijken en te bibberen".

Het Openbaar Ministerie stelde in haar conclusies eveneens vast dat hij eerst was gearresteerd en verhoord als verdachte omwille van zijn vermeende rol bij het faillissement van die firma met een passief van ruim 70.000 euro. Maar het Openbaar Ministerie verwees daarbij naar de vaststellingen van de politie rond de non-verbale communicatie om haar conclusies te formuleren: "Het verhoor van X leverde wel een compleet ander beeld op. De indruk van de verbalisant was dat X bang was en niet durfde te spreken." Het Openbaar Ministerie expliciteerde daarbij tussen haakjes: "zie beschrijving in het pv van zijn lichaamstaal en antwoorden tijdens het verhoor".

De rechtbank beschouwde hem als een slachtoffer van mensenhandel en verwees in het vonnis expliciet naar zijn kwetsbare positie, waardoor hij als zondebok werd misbruikt door de beklaagden: "Hij wijst stelselmatig naar anderen zoals zijn toen nog minderjarige zoon en X (slachtoffer), van wie het onderzoek aantoonde dat die persoon maar beschikt over beperkte verstandelijke vermogens en dat hij als stroman werd gebruikt."

2. Mensensmokkel: bootjessmokkel door internationaal Koerdisch netwerk

Inleiding

In dit dossier van tienduizenden pagina's werd een Koerdisch internationaal smokkelnetwerk veroordeeld voor mensensmokkel en criminele organisatie omwille van het transport in 2021 en in 2022 van nautisch materiaal vanuit Duitsland via België en Nederland naar de Noord-Franse smokkelkampen. Van daaruit moesten migranten met gammele bootjes via de Noordzee naar Engeland varen.³⁵⁰ Voor de rechtbank stonden er 21 beklaagden terecht, van wie er een verstek liet. De meesten onder hen waren Irakezen. De coördinerende smokkelleider was een Iraniër. Daarnaast waren er Duitse beklaagden, een Syrische beklagde en een Afghaanse beklagde. Zij werden allemaal, op één beklagde na, zowel in eerste aanleg als in beroep veroordeeld.

De smokkel verliep via het "Engelse Kanaal" (Calais-Dover), dat de kortste zeeroute (33 kilometer) vormt tussen het Europese vasteland en het Verenigd Koninkrijk. In enkele gevallen vertrokken zij van de Belgische kust maar dat traject was langer. Deze smokkelovertochten leidden in 2021 tot de verdrinkingsdood van 27 personen en tot een bijna dodelijke ramp met 49 migranten aan de Belgische kust.

Daarnaast smokkelden ze Koerden vanuit Irak via Turkije naar Europa en werkten zij samen met Albanese en Vietnamese smokkelorganisaties voor de aanvoer van slachtoffers vanuit die regio's. Dit dossier is het resultaat van een internationaal onderzoek met linken naar onderzoeken rond gewapende afrekeningen en een moordpoging binnen de smokkelkampen in Noord-Frankrijk.

350 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswork uit Latijns-Amerika, een carousel met risico's*, p. 125; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 18 oktober 2023, k. B.17 en de [website van Myria \(rechtspraak\)](#). Zie ook verder in dit deel, hoofdstuk 3, punt 3.4.: Gent, 29 januari 2025, 8e k.

2.1. Smokkelnetwerk

Het Koerdische netwerk had volgens het Openbaar Ministerie op quasi industriële wijze zijn smokkelsysteem opgezet. Naast de logistieke smokkel van het nautische materiaal – waaronder de bootjes – smokkelde het netwerk de transitmigranten niet alleen met bootjes maar ook met jachten en vrachtwagens. Dat gebeurde in containers of via de cabine, waarbij de vrachtwagenchauffeurs dan betrokken waren en geld kregen. Een overtocht in een bootje tussen Calais en het Verenigd Koninkrijk duurde veertien uren.

Het normale smokkeltarief voor een transport vanuit Frankrijk naar het Verenigd Koninkrijk via de vrachtwagencabine bedroeg 17.000 Britse pond. Voor een containertransport was dat doorgaans tussen 12.000 en 15.000 Britse pond en met een bootje tussen 2.000 en 3.000 Britse pond.³⁵¹ Een kind onder de tien jaar was de helft van de prijs, een kind vanaf tien jaar telde als een volwassene. De prijzen varieerden vaak naargelang van de nationaliteit van de slachtoffers. Koerden betaalden het minst.

Bij de verdere analyse van het netwerk wordt eerst de coördinatie van de smokkelorganisatie onder de loep genomen (punt 2.1.1.). In punt 2.1.2. wordt de smokkel van het nautische materiaal besproken en in punt 2.1.3. het vervoer van de migranten vanuit Duitsland naar Noord-Frankrijk inclusief de bootjessmokkel. Bij de bootjessmokkel werd er eveneens samengewerkt met Albanese en Vietnamese smokkelorganisaties (punt 2.1.4.). Voorts was er een link met de lucratieve Vietnamese smokkelmarkt waarbij de felle concurrentiestrijd tot afrekeningen en moordpogingen leidde (punt 2.1.5.). Tot slot wordt de smokkel van de migranten vanuit Irak naar Duitsland belicht (punt 2.1.6.).

2.1.1. Coördinatie

De coördinerende leider opereerde vanuit het Verenigd Koninkrijk en werkte via WhatsApp-groepen nauw samen met drie coördinatoren in Duitsland. Er waren verschillende familiebanden tussen de beklaagden. Meerdere smokkelaars, onder wie de leidinggevendenden, hadden verblijfsdocumenten zodat ze flexibel konden opereren in de verschillende landen. Sommige smokkelaars hadden de Duitse nationaliteit of hadden via de asielprocedure papieren verkregen.

De drie smokkelcoördinatoren reisden voor hun aankopen geregeld vanuit Duitsland naar Turkije en naar

hun kleinere Nederlandse basis om daar een overzicht te houden over het bootjesmateriaal. Een van deze coördinatoren verklaarde tijdens zijn verhoor dat hij in Irak na de val van Saddam Hoessein veertien jaar lang als politieman bij de antiterreurcel had gewerkt. Binnen het smokkelnetwerk regelde hij onder meer de contacten met de luitenanten in de smokkelkampen in Calais.

2.1.2. Smokkel van nautisch materiaal

Het nautische materiaal kochten de smokkelcoördinatoren op grote schaal tegen dumpingprijzen in Turkije. Het werd met reisbussen en vrachtwagens naar Duitsland gebracht maar soms ook naar een opslagplaats van een transportfirma in Haarlem (Nederland). Om hun illegale handel te verdoezelen, maakten de smokkelaars dus gebruik van reguliere transportfirma's en dito opslagplaatsen. Opmerkelijk was dat bij een politiecontrole van deze Nederlandse transportfirma – die ook materiaal had besteld en ontvangen – er vier illegaal tewerkgestelde werkrachten werden aangetroffen en vervolgens aangehouden.

Het meeste materiaal werd vervoerd naar en opgeslagen in garages, containers en loodsen in Osnabrück (Duitsland). Daar maakten zij van het materiaal kant-en-klare pakketten bestaande uit een rubberboot, een bodemplaat, een buitenboordmotor, een veertigtal reddingsvesten en een jerrycan met brandstof. Daarnaast ronselden ze chauffeurs om het materiaal naar de Noord-Franse smokkelkampen of soms naar de Belgische kust te vervoeren. Daarvoor kregen zij 500 euro.

Naast het zelf vervoeren van die kant-en-klare pakketten naar de kust, profileerden ze zich als 'logistieke hub' van nautisch materiaal in Duitsland, waar andere smokkelaars hun materiaal kwamen aankopen voor 6.000 tot 8.000 euro. Die andere smokkelaars stuurden dan hun eigen chauffeurs naar deze ophaalplaats.

De chauffeurs brachten die pakketten in opdracht van de criminele smokkelorganisaties naar de Noord-Franse kust (en soms naar de Belgische kust), waar transitmigranten werden verzameld of klaarstonden om met de smokkelaars de boot op te blazen en in gereedheid te brengen om op de Noordzee te varen richting het Verenigd Koninkrijk. De routes van die chauffeurs liepen in België gedeeltelijk anders dan de traditionele smokkelroutes. Meestal kwamen de chauffeurs via Nederland. Eerst reden zij vanuit Eindhoven (Nederland) via Antwerpen naar Gent en Moeskroen en dan via Kortrijk de grens over naar

³⁵¹ In mei 2025 was 1 Britse pond 1,18 euro waard. Omgekeerd was 1 euro 0,85 Britse pond waard.

Frankrijk. Ze keerden dan terug via De Panne, Gent en Antwerpen om via Genk en Heerlen (Nederland) richting Aachen (Duitsland) te rijden. Soms keerden zij terug naar Eindhoven. Later gebruikten ze eveneens andere routes via Brussel en Oostende.

Het voertuig dat het nautische materiaal vervoerde werd begeleid door een tweede voertuig dat mogelijke politiecontroles moest detecteren en dat in contact stond met het andere voertuig. De chauffeurs werden meestal in de gaten gehouden door de organisatie, kregen instructies en moesten hun locaties *in realtime* delen. De smokkelcoördinatoren hielden eveneens rekening met politiecontroles. Volgens een verklaring van een beklaagde tijdens zijn verhoor hadden ze zelfs ingecalculeerd dat van de twaalf uitgestuurde chauffeurs er maar één van hen de eindbestemming zou bereiken en de anderen in de gevangenis zouden belanden. De smokkelcoördinatoren waren zo goed op de hoogte van de arrestaties dat zelfs een foto van het proces-verbaal met het verhoor van een van de chauffeurs door de FGP kon worden teruggevonden in een smartphone.

Na de intercepties en de arrestaties van meerdere chauffeurs werd de smokkelorganisatie voorzichtiger en paste ze haar werkwijze aan. Vroeger stuurde zij via WhatsApp de locatie van de opslagplaatsen naar de chauffeurs. Daarna liet ze de chauffeurs niet meer naar de opslaglocaties komen, maar werd er op een andere plaats afgesproken, zoals een snelwegparking of een tankstation. Daar ontmoetten ze de smokkelaars die zelf het materiaal naar de plaats van afspraak brachten, waar de chauffeurs het voertuig overnamen en richting Noord-Frankrijk reden. Zo konden die chauffeurs bij een eventuele arrestatie geen informatie aan de politie prijsgeven rond de opslaglocaties van het nautische materiaal.

Bij een van die arrestaties was een chauffeur, die ook betrokken was bij de smokkel, overleden in de politiecel.³⁵² Tijdens de interceptie was hij door hartklachten onwel geworden, waarop de politie de hulpdiensten had verwittigd die hem naar het ziekenhuis hadden gebracht. Na enkele uren werd hij uit het ziekenhuis ontslagen en door de politie in de cel opgesloten. Dezelfde nacht werd de parketmagistraat verwittigd dat de man overleden was na een poging tot reanimatie.

2.1.3. Bootjessmokkel transitmigranten

Meerdere transitmigranten werden vanuit Keulen of Essen (Duitsland) met taxi's, minibusjes of personenwagens naar Noord-Frankrijk vervoerd. Ze moesten daarvoor 1.000 euro per persoon aan de smokkelaars betalen. De andere migranten verbleven daar al in de smokkelkampen. Zodra er ongeveer dertig transitmigranten voor een bootjesovertocht betaald hadden, werd er een bootjespakket in de opslagplaats in Duitsland opgehaald door de chauffeurs.

Het netwerk had zijn luitenanten in de smokkelkampen die de transporten naar het Verenigd Koninkrijk organiseerden. Ze ronselden kandidaten en werkten daarvoor samen met andere smokkelaars op basis van financiële afspraken. Ze moesten de transitmigranten die hadden betaald op de juiste locatie op het strand verzamelen. De betalingen van de smokkelkandidaten werden gecontroleerd door de coördinerende leider in het Verenigd Koninkrijk die de namenlijst met foto's doorstuurde naar de luitenanten. Zo konden die luitenanten op basis van de foto's checken welke transitmigranten in een bootje mochten. In de smartphone van een van de smokkelcoördinatoren werd er een video gevonden waarop de smokkelkandidaten een voor een hun naam moesten zeggen terwijl ze werden gefilmd.

2.1.4. Samenwerkingsverbanden Albanese en Vietnamese smokkelorganisaties

Uit de analyse van de berichten op sociale media bleek dat het netwerk voor de extra aanvoer van kandidaten samenwerkte met Albanese en Vietnamese smokkelorganisaties. Die betaalden daarvoor tienduizenden ponden aan de coördinerende smokkelleider in Londen.

De Albanese smokkelaars brachten tal van Albanese smokkelkandidaten naar de kampen in Noord-Frankrijk. Vaak werden ze vervoerd vanuit Keulen. Uit de berichten bleek dat de coördinerende smokkelleider bij de namenlijsten tientallen foto's van Albanese smokkelkandidaten had gevoegd.

De coördinerende smokkelleider werkte daarnaast nauw samen met een Vietnamese smokkelleider die eveneens vanuit Engeland opereerde. Zo waren er volgens de politie in de periode van 22 februari tot 26 april 2022 maar liefst 1.063 berichten tussen de beide smokkelleiders. De politie stelde vast dat na deze periode

³⁵² Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 139; Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 22 juni 2022, k. B17, nr. 1531.

de Vietnamese smokkelleider een functie in WhatsApp had geactiveerd waardoor zijn berichten na 24 uur verdwenen. Uit de berichten bleek dat de Vietnamese slachtoffers niet alleen met bootjes werden gesmokkeld maar ook via containers of op een jacht.

2.1.5. Lucratieve Vietnamese smokkelmarkt leidt tot afrekeningen en moordpogingen

De Vietnamese smokkelmarkt was in 2022 heel lucratief geworden na het Essex-drama³⁵³ waarbij er in oktober 2019 39 dodelijke slachtoffers waren gevallen. De chauffeurs weigerden omwille van het aanzienlijke risico nog Vietnamezen te vervoeren of alleen tegen bijzonder hoge bedragen. Zo was er in een bericht tussen de coördinerende smokkelleider en de Vietnamese smokkelleider sprake van 16.000 Britse pond per persoon voor een transport met een container, wat veel meer was dan het normale tarief.

Andere Koerdische smokkelaars hanteerden lagere prijzen (1.500 tot 1.700 euro voor een overtocht), wat tot conflicten leidde. Zo had een van de smokkelaars van het netwerk in Frankrijk erover geklaagd dat een concurrent van een andere Koerdische smokkelorganisatie hem 50.000 euro afhandig had gemaakt nadat die laatste met succes een overtocht van Vietnamese klanten naar het Verenigd Koninkrijk had uitgevoerd. In een gelijkaardige situatie vroeg een Koerdische smokkelaar de coördinerende leider een vuurwapen om een concurrent neer te schieten. Die antwoordde dat hij het zou oplossen en mensen had om dergelijke conflicten te regelen.

Die situatie escaleerde en mondde uit in onderlinge afrekeningen en schietpartijen tussen de smokkelorganisaties. Zo was er in berichten tussen de Koerdische smokkelaars sprake van een moord in mei 2022 binnen een Noord-Frans kamp. Bij die afrekening raakten twee anderen gewond. Daarnaast was er een uitgebreid Duits en Frans onderzoek naar twee eerdere moordpogingen binnen het smokkelmilieu. Op 5 september 2021 was er al een eerste moordpoging geweest op een van de luitenanten van het netwerk in het kamp in Grande-Synthe nabij Calais. Als reactie daarop werd er op 13 november 2021 in Osnabrück (Duitsland) een aanslag gepleegd op een concurrerende Koerdische smokkelaar die levensgevaarlijk gewond raakte. Volgens de Duitse en de Franse autoriteiten bleken deze feiten verband te houden met het betrokken Iraaks-Koerdische mensensmokkelnetwerk. Een van

de beklagden in dit dossier zat in een Franse cel op verdenking van die laatste moordpoging. In zijn smartphone werden er overigens tientallen foto's teruggevonden van vuurwapens, af luisterapparatuur, nacht- en warmtekijkers, walkietalkies en cryptofoons³⁵⁴.

De Duitse en de Franse autoriteiten rapporteerden in het kader van het rechtshulpverzoek dat dit kaderde in de onderlinge strijd om de smokkelmarkt met de Vietnamese migranten te controleren. Oorspronkelijk maakten deze Koerdische smokkelaars deel uit van eenzelfde netwerk dat de bootjessmokkel organiseerde. Omdat de Vietnamese smokkelmarkt zo lucratief bleek, ontstond er onenigheid. Die leidde tot een splitsing en een heuse machtsstrijd. Volgens het rapport probeerden ze van elkaar de Vietnamese smokkelmarkt over te nemen, om het monopolie te verwerven en "rechtstreeks te kunnen onderhandelen met de in Groot-Brittannië gevestigde organisator van een groot Vietnamees smokkelnetwerk". Een van de andere Vietnamese smokkelaars bleek trouwens op de hoogte te zijn van de aanslag op de concurrerende smokkelaar in Osnabrück want hij vroeg twee dagen eerder om "behoedzaam te werk te gaan bij het beschieten [...]". Deze Vietnamese smokkelaar werkte eveneens samen met het Koerdische netwerk in dit dossier en profiteerde mee van de hogere smokkelprijzen die ze vroegen aan de klanten.

2.1.6. Smokkelroutes vanuit Irak naar Duitsland

Het Koerdische smokkelnetwerk regelde ook zelf de smokkel vanuit herkomstlanden zoals Irak naar Duitsland. De coördinerende smokkelleider in het Verenigd Koninkrijk had buiten de West-Europese landen contacten met smokkelaars in Polen, Wit-Rusland, Griekenland, Turkije, Iran, Irak en Afghanistan.

In het kader van het Duitse onderzoek werd de smokkelroute vanuit Irak naar Duitsland in kaart gebracht. Dat was het resultaat van een gerechtelijk onderzoek naar de smokkelactiviteiten van hetzelfde Koerdische netwerk vanuit de Iraaks-Koerdische regio via de Oost-Europese buitengrenzen van de EU naar de Bondsrepubliek Duitsland. In het rapport met de resultaten van het Europese rechtshulpverzoek hebben de Belgische en de Franse autoriteiten een synthese gekregen van het smokkelonderzoek waarin er werd verwezen naar de toenmalige betrokkenheid van de Wit-Russische autoriteiten. Hieronder staat er een relevant stuk uit die synthese van het Duitse onderzoek:

³⁵³ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 25-42 en 93-96; *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, pp. 128-131.

³⁵⁴ Een cryptofoon is een smartphone waarop alle functies verwijderd zijn die iemand identificeerbaar maken, zoals bluetooth, de gps, de camera en de microfoon. Op zo'n toestel staat er maar één app. Daarmee kunnen gebruikers via versleutelde berichten met elkaar communiceren.

“In 2021 werd er vastgesteld dat heel wat Iraakse staatsburgers werden gesmokkeld. Zij reisden via de doorgangslanden Wit-Rusland en Polen en kwamen illegaal de Duitse Bondsrepubliek binnen. In Duitsland of in een buurland probeerden zij dan een verblijf van langere duur aan te vragen. Soms werden de migranten via het Kanaal gesmokkeld, als Groot-Brittannië hun reisdoel was. Voor hun reis betaalden de migranten of hun familieleden tot wel 25.000 Amerikaanse dollar³⁵⁵, afhankelijk van de grootte van het gezin en het land van bestemming. Voor de migranten werden er visa verstrekt waarmee zij naar Wit-Rusland konden vliegen. Na hun aankomst in Wit-Rusland verbleven de migranten in hotels of op andere plaatsen tot ze door de plaatselijke smokkelaars naar de grens tussen Wit-Rusland en Polen werden gebracht. Het oversteken van die grens gebeurde met de hulp van plaatselijke patrouilles van de Wit-Russische autoriteiten. Na een geslaagde binnenkomst in Polen wachtten de migranten in nabijgelegen bossen tot hun afhaling werd georganiseerd. Zodra het volgende traject van hun tocht betaald was, werden de migranten in groepen afgehaald door ingehuurde chauffeurs. Minstens één van de migranten binnen de groep, die klaarstond voor afhaling, beschikte over een gsm. Daarmee konden zij via WhatsApp hun locatie doorgeven of details met betrekking tot een locatie ontvangen, zodat ze wisten waar zij heen moesten om te worden afgehaald. De ingehuurde chauffeurs stonden rechtstreeks in contact met de verantwoordelijke mensensmokkelaars, die de afhaling van de groep coördineerden. Na hun afhaling reden de ingehuurde chauffeurs tot over de Pools-Duitse grens en zetten zij de migranten af ... Volgens de bevindingen van de politie hadden de migranten voor het traject van Polen naar Duitsland telkens een bedrag betaald van 2.500 euro. Van dat bedrag kregen de ingehuurde chauffeurs zo'n 1.000 euro per volwassene en 100 euro per kind.”

Uit de gesprekken van de smokkelaars bleek dat de Iraakse smokkelklanten op basis van hun instructies door de chauffeurs soms werden afgezet aan een opvangcentrum voor asielzoekers om hun asielaanvraag in te dienen. In andere gevallen werden zij afgehaald door familieleden of werden ze door de Duitse douane of politie geïntercepteerd. Voor meerdere gesmokkelden was Duitsland de eindbestemming of ze trokken naar de buurlanden. Uit hun WhatsApp-berichten bleek dat de smokkelaars voor Koerdische kennissen ook verblijfsdocumenten voor Portugal regelden. Diegenen die verder naar het Verenigd Koninkrijk wensten te worden gesmokkeld kregen de opdracht van de smokkelaars om het opvangcentrum voor asielzoekers

te verlaten en kregen tegen betaling logement om nadien getransporteerd te worden naar een kamp in Noord-Frankrijk.

2.2. Onderzoek

2.2.1. Start onderzoek

In West-Vlaanderen werden de jongste jaren dikwijls voertuigen geïntercepteerd die nautisch materiaal transporteerden richting de Noord-Franse kust. In meerdere dergelijke kleine smokkeldossiers waarbij er alleen chauffeurs in beeld kwamen, waren er linken met verdachten in Duitsland die het materiaal aanvoerden.

Het parket stelde een onderzoeksrechter aan op basis van dossiers van 2021 waarin er meerdere oproepnummers, identiteiten en Duitse locaties opdoken die gelinkt waren met de smokkelfeiten. Het onderzoek werd gevoed door de vaststellingen van de Duitse politie en justitie en door de informatie uit eerdere Belgische dossiers waarin onder meer het telefoonnummer kon worden teruggevonden van de coördinerende smokkelleider in het Verenigd Koninkrijk.

De Duitse politiediensten hadden op hun beurt meerdere opslagplaatsen van de smokkelaars in beeld gebracht. Omdat het nautische materiaal toevallig op een fout adres geleverd werd, hadden de bewoners van dat huis de politie verwittigd zodat het adres van een van de beklaagden in de Duitse stad Osnabrück in het vizier kwam. Dat leidde tot de observatie van dat adres, waardoor de rol van deze locatie als opslagplaats van het smokkelnetwerk aan het licht kwam. Op basis van uiteenlopende onderzoekshandelingen en vaststellingen konden er nadien verdere linken worden gelegd met kleine smokkeldossiers in Bergen, Vlaams-Brabant, Henegouwen, West- en Oost-Vlaanderen en met smokkelinterventies in Noord-Frankrijk.

Het smokkelnetwerk werd bijkomend in kaart gebracht op basis van verklaringen, observaties, huiszoekingen, af luistermaatregelen, intercepties, analyses van beelden van ANPR-camera's en de uitlezing van gsm's.

2.2.2. Digitaal onderzoek

De smokkelaars ontwikkelden systematisch contrastrategieën om onder de radar van de politiediensten te blijven. De smokkelleiders gaven continu de opdracht om de berichten te wissen en

³⁵⁵ Op het moment van de feiten was de Amerikaanse dollar ongeveer evenveel waard als de euro.

niet via een gewone telefoonlijn te bellen maar altijd WhatsApp of Facebook Messenger te gebruiken. Zo brak een van de leiders het gesprek over smokkel af en vroeg hij om terug te bellen via een *instant messaging app* toen geldbedragen of overtochten via bootjes ter sprake kwamen of als een smokkelklant hem contacteerde.

De smokkelaars waren beducht voor de digitale recherche en probeerden zich te onttrekken aan het positionele onderzoek. Een van de gesprekken over het verwijderen van de berichten sprak op dat vlak boekdelen: "Ik zeg, verwijder het! Weet je wat zij allemaal uit mijn gsm hebben gehaald? Zij hebben de foto's eruit gehaald, die ik aan [een klant] heb doorgestuurd, dus kaarten van hoe hij kon komen."

Alhoewel veel gesprekken doelbewust uit de telefoons gewist werden, was er nog bijzonder veel informatie beschikbaar. Enerzijds omdat gesprekken niet volledig of niet tijdig gewist waren op het ogenblik van de interventie, anderzijds omdat de politiediensten erin slaagden veel informatie te recupereren. Vaak kon de politie wel alleen nog de telefonische contacten vaststellen maar dat illustreerde de grootschaligheid van de criminele operatie.

2.2.3. Financieel onderzoek

Volgens het onderzoek heeft de criminele organisatie minstens 171 personen gesmokkeld voor een bedrag van 312.700 Britse pond. Dat betreft een minimale schatting op basis van een blaadje in een notablok dat tijdens een huiszoeking in Duitsland bij een van de smokkelaars werd teruggevonden. In werkelijkheid lag dat bedrag gevoelig hoger, omdat veel smokkeltransporten niet konden worden opgespoord.

De organisatie beschikte over bijzonder veel financiële middelen. In dit onderzoek circuleerden er meermaals bedragen van boven de 100.000 dollar. Niet alleen de transporten maar ook het financiële beheer werd professioneel georganiseerd met cash betalingen of via het *hawala*-systeem. De smokkelleiders hadden rechtstreekse contacten met *hawala*-bankiers ("*hawaladars*") uit Turkije en Irak. Het overgrote deel van de gelden werd in het thuisland of in Turkije overgemaakt. Zelfs de betalingen van het nautische materiaal dat het netwerk vanuit zijn opslagplaats in Duitsland aan andere smokkelaars verkocht werden geregeld via *hawala* in het thuisland. Zo werden er weinig financiële sporen nagelaten.

Hawala

Volgens de politie zijn de financiële regelingen binnen het internationale mensensmokkelmilieu gestoeld op vertrouwen, dat groeit op basis van etniciteit of door familiebanden. Een professioneel optreden is daarbij wel vereist. Door de manier van geldstorting wordt een succesvolle afloop van de mensensmokkeloperatie mogelijk gemaakt. De overeengekomen lonen van de smokkelaars worden zelden rechtstreeks overgemaakt. De storting gebeurt meestal via *hawala* in de landen van herkomst of de landen van bestemming bij vertrouwenspersonen of in zogenaamde "betaalbureaus", die vaak opereren in winkels. Een tussenkomst van bancaire instellingen wordt vermeden. Het over te schrijven bedrag wordt in een winkel van een "*hawaladar*" betaald en die krijgt een commissie van 5% of soms zelfs 7%. De betalingen van de gesmokkelden aan de smokkelaars verlopen eveneens via *hawala*. De uitbetalingen gebeuren in meerdere etappes, bijvoorbeeld na een geslaagde binnenkomst in Turkije, in doorgangslanden en na de aankomst in het gewenste land van bestemming. Tijdens een huiszoeking bij een smokkelaar werd er een schriftje met een handgeschreven "boekhouding" teruggevonden waarin bedragen tot 115.200 dollar stonden, naast een lijst met namen van de betrokken smokkelaars.

In het synthese-pv wordt het *hawala*-systeem in detail uitgelegd. *Hawala* kan worden gedefinieerd als een methode om geld over te maken buiten het traditionele banksysteem om. Daarvoor zijn er minimaal twee *hawala*-dealers (of "*hawaladars*") nodig die voor de 'transacties' zorgen.

Een persoon die geld wil overmaken naar een ander land komt in contact met een *hawala*-dealer (dealer A). De betaler geeft die dealer geld plus een commissie en informatie over wie het geld moet ontvangen. Op dat moment ontvangt de betaler een unieke code.

De dealer neemt contact op met een *hawala*-dealer (dealer B) uit het land waar hij het geld heen wil sturen. Dealer B zal het geldbedrag dat dealer A hem heeft opgedragen te geven aan de ontvanger overmaken zodra die dezelfde code heeft gegeven om te bewijzen dat hij de persoon is die door de initiële persoon werd bestemd als ontvanger van het geld.

Heel simpel gesteld, komt *hawala* hierop neer: cash geld verplaatsen zonder dat het beweegt. Geeft iemand op het ene *hawala*-punt een bepaalde som geld af, dan kan iemand anders in een mum van tijd dat bedrag afhalen

op een ander punt, zonder dat het geld effectief naar die plaats is gebracht.

Omdat er in werkelijkheid geen fysieke verplaatsing van contant geld is, zijn *hawala*-makelaars de sleutelpersonen bij deze transacties. Het hele systeem is gebaseerd op het vertrouwen (dat is ook de betekenis van *hawala*) tussen hen. Ze houden meestal een informele boekhouding bij om de transacties te noteren, en ze betalen hun schulden op uiteenlopende manieren af. Het is essentieel om te vermelden dat *hawala*-makelaars geen vergunning hebben en in de illegaliteit opereren ... Voor mensen in criminele milieus wordt *hawala* gebruikt omdat de transacties niet traceerbaar zijn. Er zijn geen zichtbare geldstromen, de onderlinge communicatie is beperkt en er is geen limiet op de transacties. Het *hawala*-systeem wordt wereldwijd gebruikt om geld wit te wassen en om aankopen voor criminele activiteiten te doen. Er wordt ook gesproken van "*underground banking*".

In dit dossier waren de coördinerende smokkelleider in het Verenigd Koninkrijk en een smokkelcoördinator in Duitsland zelf *hawala*-dealers. De coördinerende smokkelleider had daartoe in Londen een winkel die als *hawala*-bankkantoor voor smokkelaars fungeerde. Naast zijn reguliere contacten in Irak en in Turkije had hij al minstens betalingen geregeld voor Albanese smokkelaars met *hawala*-dealers in Tirana (Albanië) en Rome (Italië) voor een commissie van 7%. Hij kreeg ook zakken vol cash van Albanese en Vietnamese smokkelaars. Als hij snel geld nodig had, beschikte hij over een netwerk van loopjongens die het geld afhaalden, rondroegen en afleverden.

Criminele investeringen

Volgens de rapporten naar aanleiding van de rechtshulpverzoeken van de justitiële autoriteiten leefden de meeste smokkelaars die verblijfsdocumenten hadden in Duitsland van een uitkering. Meerderen onder hen woonden in een sociale woning. De illegale opbrengsten konden zij daar niet gebruiken zonder dat het op zou vallen. Daarom werden de meeste opbrengsten via *hawala* naar hun familie in het thuisland overgemaakt. Zo liet een van de smokkelleiders via zijn broer een huis bouwen in Irak.

De coördinerende smokkelleider belegde in cryptomunten die moeilijk traceerbaar zijn. Daarnaast investeerde hij in luxeartikelen zoals dure wagens, luxekledij, dure horloges van Rolex, Richard Mille, Breitling, die naar schatting duizenden tot tienduizenden euro's waard zijn en die als betaalmiddel kunnen worden gebruikt.

Daarnaast ging hij samen met een Albanese smokkelaar nog een jacht kopen voor de smokkelovertochten naar het Verenigd Koninkrijk. Hij had ook de aankoop van een carwash in Londen gepland.

Handelszaken waar veel cash circuleert – zoals winkels en horecagelegenheden – zijn ideaal voor een criminele organisatie om geld wit te wassen. Sommige smokkelaars hadden via een broer of een stroman een restaurant en planden de aankoop van een winkel.

2.2.4. Internationale samenwerking

Sinds 2018 registreerden Britse, Franse en Belgische autoriteiten een toename van smokkel met bootjes via het Kanaal naar het Verenigd Koninkrijk. In meerdere onderzoeken van de Britse (operatie-"*punjum*"), de Belgische (operatie-"*rubberboot*") en de Franse (operatie- "*Thoren*") autoriteiten werd er daarbij gefocust op Koerdisch-Iraakse smokkelaars.

In zijn pleidooi tijdens het proces stelde de advocaat van Myria dat dergelijke overtochten tussen 2020 en 2022 exponentieel waren toegenomen. Volgens cijfers van de Britse overheid was er in 2020 sprake van 8.500 personen. In 2021 was dat opgelopen tot 28.000 personen. En in 2022 was het zelfs gegroeid tot bijna 45.000 personen.

Intussen had de Duitse overheid eveneens vastgesteld dat er vanuit Duitsland kleine bootjes waren vervoerd naar Frankrijk en België met het oog op mensensmokkel. Binnen de Duitse politie-eenheden werd er een gemeenschappelijke eenheid opgericht die in 2021 levensgevaarlijke incidenten had vastgesteld, waaronder dat aan de Belgische kust (zie verder). Sinds januari 2022 voerde de Duitse Politie namens het Openbaar Ministerie in Osnabrück een strafrechtelijk onderzoek tegen meerdere smokkelaars die in het kader van het Belgische dossier intussen waren veroordeeld.

Begin 2022 verliep de samenwerking tussen de Franse en de Duitse autoriteiten wel moeilijk. Het Belgische Openbaar Ministerie verwees in haar conclusies tijdens het proces naar een artikel in het Franse weekblad *Paris Match* van 8 januari 2022 dat opgenomen was in het dossier. Daarin werd een Franse commissaris van de *Office Central pour la répression de l'immigration irrégulière et de l'emploi d'étrangers sans titre* (OCRIEST) geciteerd die verwees naar het nautische materiaal dat per ongeluk fout was afgeleverd. Daardoor was de politie de smokkelaars op het spoor gekomen (zie hierboven punt 2.2.1.) en werd de link tussen de twee moordpogingen in Noord-Frankrijk en Osnabrück

gelegd. Volgens het Openbaar Ministerie was de Franse commissaris “niet mals voor de Duitse politie en justitie” en deed hij enkele markante uitspraken in het interview, uitspraken die het Openbaar Ministerie als citaat had opgenomen. Zo klonk het in dat artikel dat informatie niet werd gedeeld en dat de Duitse magistraten het dossier zonder gevolg hadden geklasseerd. Of zoals dat in *Paris Match* stond: “Geregeld uiten Fransen, Belgen en Britten hun ongenoegen over de flegmatieke houding van de Duitse magistraten. Wat clandestiene immigratie betreft, wordt Duitsland beschouwd als een veilige zone.³⁵⁶ Hij besloot met het citaat: een slechte gerechtelijke samenwerking dient de belangen van de mensenmokkelaars die in Duitsland zijn gevestigd”.³⁵⁷

Volgens het Openbaar Ministerie ging het Franse persartikel niet onopgemerkt voorbij in Duitsland en “werden politie en justitie bevroegd omtrent de inhoud”. Een Duits artikel waarin daarover werd bericht en het originele Franse artikel waarin er eveneens werd verwezen naar de moordpogingen werden trouwens teruggevonden in smartphones van de smokkelaars, die dus op de hoogte waren. Volgens het Openbaar Ministerie werd in de daaropvolgende periode alles in gereedheid gebracht om de criminele organisatie te ontmantelen. Op 5 juli 2022 werden achttien verdachten gearresteerd in Duitsland ingevolge Europese arrestatiebevelen van de onderzoeksrechter in Brugge. Om alle arrestaties en huiszoekingen uit te voeren, mobiliseerden de Duitse justitie en politie meer dan 900 politiemensen van diverse diensten.

Ondertussen verbleef de coördinerende smokkelleider nog in het Verenigd Koninkrijk en werd – *dixit* het Openbaar Ministerie – “de internationale samenwerking met het Verenigd Koninkrijk aangescherpt en tussen de gerechtelijke overheden in België en het Verenigd Koninkrijk een overeenkomst gesloten om een gemeenschappelijk onderzoeksteam (JIT)³⁵⁸ op te richten”. Zo kon die smokkelleider op 4 mei 2022 in Londen worden gearresteerd en op 27 juli 2022 worden uitgeleverd aan België.

2.3. Gesmokkelden

Het Iraaks-Koerdische netwerk smokkelde vooral Koerden, Vietnamezen, Albanen maar ook Afghanen. Onder hen waren er veel minderjarigen.

2.3.1. Smokkelintercepties en slachtofferverklaringen in het Verenigd Koninkrijk

Uit de WhatsApp-berichten bleek dat de coördinerende smokkelleider specifieke instructies gaf aan de klanten die via de vrachtwagencabine of trailer met toestemming van de chauffeur naar het Verenigd Koninkrijk werden gesmokkeld. “Ze mogen niet zeggen dat de bestuurder hen liet instappen als de politie hen zou controleren. En ze moeten hun gsm’s uitschakelen.”

Meerdere bootjes konden onderweg naar het Verenigd Koninkrijk worden geïntercepteerd. Op 8 juni 2021 werden 44 Afghaanse migranten (32 volwassenen en twaalf minderjarigen) onderschept tijdens hun overstek van het Kanaal.

Over de bootjessmokkel informeerden de Britse autoriteiten de Duitse justitie in het kader van een rechtshulpverzoek over enkele intercepties die op basis van het materiaal gelinkt waren met Osnabrück. Daarin werd er eveneens verwezen naar enkele samengevatte slachtofferverklaringen.

Er werd onder meer gerapporteerd over een bootjesovertocht van 29 personen op 16 oktober 2021, waarbij het bootje twee dagen eerder werd geleverd uit Osnabrück. De slachtoffers waren tien Irakezen, twaalf Afghanen, vier Iraniërs en drie Albanen. Het waren 25 mannen, een vrouw en drie minderjarigen. Onder hen bevonden zich een Iraaks slachtoffer en een Afghaanse slachtoffer die hadden verklaard via Duitsland gepasseerd te zijn. Het Afghaanse slachtoffer verstrekte in zijn verklaring meer details over de smokkelroute. Hij vertelde de Britse autoriteiten dat hij eerder uit Afghanistan was vertrokken, via Iran, Turkije en Servië was gereisd en vervolgens in een vrachtwagen Duitsland was binnengesmokkeld. Van Duitsland reisde hij met de trein naar Frankrijk en van daar per rubberboot naar Groot-Brittannië.

356 Door het Openbaar Ministerie vertaald: “*Régulièrement, Français, Belges et Britanniques s’émeuvent du flegme des magistrats allemands. En matière d’immigration clandestine, l’Allemagne est qualifiée de zone de confort*”.

357 Door het Openbaar Ministerie vertaald: “*Une mauvaise coopération judiciaire sert les intérêts des passeurs basés en Allemagne*”.

358 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, p. 74. Een JIT is een samenwerkingsverband tussen de bevoegde autoriteiten van twee of meer lidstaten om een strafrechtelijk onderzoek te voeren naar feiten waarbij er banden zijn met verdachten in meerdere lidstaten. Onder leiding van één lidstaat zal een JIT het opsporingsonderzoek instellen en uitvoeren. Het wettelijke kader daarbij wordt gevormd door de wet- en regelgeving van het land waarin het team opereert. Na afronding van het opsporingsonderzoek wordt de zaak aangebracht bij de vervolgende instantie van de meest gereede lidstaat. In België worden de modaliteiten van gemeenschappelijke onderzoeksteams vastgelegd in hoofdstuk 3 van de wet van 9 december 2004 betreffende de internationale politieke verstrekking van gegevens van persoonlijke aard en informatie met gerechtelijke finaliteit, de wederzijdse internationale rechtshulp in strafzaken en tot wijziging van artikel 90ter van het Wetboek van Strafvordering (BS, 24 december 2004).

2.3.2. Levensgevaarlijke smokkelovertocht vanaf de Belgische kust en slachtofferverklaringen

Daarnaast was er op 19 mei 2021 een smokkelincident ter hoogte van De Panne waarbij 49 mensen in nood verkeerden toen zij uit een rubberboot werden gered door de Belgische kustwacht. Onder de slachtoffers bevonden er zich 44 Vietnamese en vijf Koerdisch-Iraakse staatsburgers. Volgens de berekeningen van de scheepvaartpolitie was er onvoldoende brandstof aan boord om het Verenigd Koninkrijk te bereiken.

Uit enkele verklaringen van slachtoffers bleek dat zij doodsangsten hadden uitgestaan³⁵⁹:

- Ze wisten vooraf niet dat er zoveel mensen tegelijk in een ongeschikte boot met ongeschikt materiaal zouden zitten.
- Op het moment van de redding zat de boot al vol water.
- Toen de transitmigranten in de boot stapten, had iedereen twijfels door het ongeschikte materiaal. Er heerste chaos.
- Zij (de smokkelaars) verhoogden de druk om in de boot te stappen.
- De transitmigranten hadden stress om in de boot te stappen.
- Zij verklaarden dat ze niet konden zwemmen. Zij moesten ver in het water gaan vooraleer ze in de boot konden. Zodra zij erin waren, konden ze er niet meer uit.
- Zij waren bang om te sterven.

Het proces-verbaal van dat incident bevatte fragmenten uit verklaringen van een Koerdisch en drie Vietnamese slachtoffers. Het Koerdische slachtoffer stelde:

“Op uw vraag of de mensensmokkelaars ons in gevaar hebben gebracht kan ik bevestigend antwoorden. Ik wist niet dat er zoveel mensen in die boot zouden zitten en de boot lag al in het water. Ik kan niet zwemmen en kon helemaal niet van de boot springen.”

Een van de Vietnamese slachtoffers antwoordde op de vraag of de smokkelaars geweld gebruikten en/of ze gedwongen werden om in de boot te stappen:

“Zij spoorden ons aan om haast te maken. Iedereen had zijn twijfels toen we zagen dat we zo talrijk waren en allemaal in een dermate kleine boot moesten. Maar ze verhoogden toen de druk zodat we allemaal aan boord zouden gaan. We moesten de boot in zee dragen en als we ter hoogte van ons middel in de boot moesten springen, ontstond er chaos. Er waren vier westerlingen (smokkelaars) mee die ons zeiden dat we in de boot moesten springen. Ik vond dat we wel heel ver in het water moesten gaan vooraleer we erin moesten springen... Ik was bang om te sterven. Op het moment dat je effectief de boot in stapt, besef je hoe gevaarlijk het is en heb je echt schrik.”

Hetzelfde Vietnamese slachtoffer legde uit hoe zij zich moesten voorbereiden op het strand:

“We moesten enkele uren wachten tot de boot en de motor werden geleverd op het strand. Het was al licht aan het worden. Iedereen moest helpen. De boot en de motor moesten naar het strand worden gedragen. Iedereen moest daar ter plaatse een reddingsvest aantrekken. Het samenstellen van de boot werd door de westerlingen (smokkelaars) gedaan maar ze vroegen aan ons om de boot op te blazen.”

Een ander Vietnamees slachtoffer gaf de reden voor zijn smokkelreis: “Ik wil naar Londen. Daar mag ik gaan werken om de schulden uit mijn verleden af te betalen.”

Het derde Vietnamese slachtoffer was ervan op de hoogte dat het smokkeltransport met een bootje was maar dacht dat het om een grotere, professionelere boot zou gaan. Hij voelde zich opgelicht na alle beloftes over een beter leven en benadrukte dat het de smokkelaars alleen om grof geldgewin te doen was. “Die mensen verdienen véél geld voor een ‘zogezegd’ beter leven in Engeland. Maar of het er zoveel beter is, dat weet ik ook niet meer.”

³⁵⁹ Het dossier bevat alleen samenvattingen en citaten van slachtofferverklaringen uit andere gerelateerde dossiers waarnaar verwezen wordt. Dit dossier bevat dus geen informatie over hoeveel smokkel-slachtoffers er door de gespecialiseerde centra begeleid werden in het kader van het slachtofferstatuut, waarvoor de oorspronkelijke dossiers moeten geconsulteerd worden en waarin Myria geen burgerlijke partij was.

2.3.3. Dodelijke smokkelovertocht vanuit Calais

Op 24 november 2021 verdronken 27 transitmigranten, onder wie vrouwen en kinderen, in tragische omstandigheden tijdens hun overtocht in een rubberbootje richting Engeland.

Dat veroorzaakte heel wat opschudding; de dode lichamen werden voor de kust van Calais in het water aangetroffen.

De smokkelaar, die tot een concurrerende Koerdische smokkelorganisatie behoorde, legde daarover verklaringen af. Hij gaf de namen van de organiserende smokkelaars en legde de politie uit dat er drie rubberbootjes vanuit Duinkerke waren vertrokken. Die waren alle drie gekapseisd, maar de opvarenden van de andere twee bootjes konden worden gered.

Ondanks de tragische gebeurtenissen van november 2021 zetten de smokkelaars hun levensgevaarlijke activiteiten gewoon voort. Ze vertrokken vaak 's nachts met een bootje naar het Verenigd Koninkrijk. De bootjes bevonden zich op een van de drukste vaarroutes ter wereld waar veel commerciële overzetboten en cargoschepen langsvaren. Het was volgens de politie uiterst gevaarlijk om met een rubberen boot diezelfde route te volgen; de kans op een aanvaring – met dodelijke afloop – was niet denkbeeldig. In geval van nood bevonden zij zich bovendien dikwijls buiten het bereik van een gsm-netwerk en hadden ze geen enkel middel om een noodsignaal te versturen.

De daarbij gebruikte rubberbootjes met buitenboordmotoren en reddingsvesten voldeden aan geen enkel veiligheidsvoorschrift om de Noordzee veilig over te steken. De criminele organisatie gebruikte ongeschikte en zelfs kapotte motoren. Die werden eigenhandig opgelapt zonder veel kennis van zaken. Ook volledig gescheurde rubberboten werden geleverd. De reddingsvesten werden zo goedkoop mogelijk aangekocht in grote aantallen tegen zeven dollar per stuk. Volgens de politie was het materiaal compleet ongeschikt: "Ze bestelden vesten die de migranten moesten dragen die de term 'reddingsvest' niet waard waren. Ze gaven de migranten op die manier een vals gevoel van veiligheid."

De technische analyse van de scheepvaartpolitie sprak boekdelen: "We stellen vast dat meerdere essentiële onderdelen van de buitenboordmotoren zware schade vertonen. Sommige kabels zijn met huis-tuin-en-

keuken-tape vastgemaakt. De rubberboten werden door de smokkelaars opgelapt met wat tape."

Daarnaast werden die ongeschikte boten compleet overladen. In een boot van negen meter werden tot 40 personen of meer geplaatst. Uit de gesprekken van de smokkelaars bleek een totaal gebrek aan respect voor een mensenleven. Ze spraken over de migranten in termen van "*chickens*", alsof ze pluimvee vervoerden. De smokkelaars beschouwden die levensgevaarlijke overtochten als pure business, waarbij er zoveel mogelijk winst moest worden gemaakt.

De politie onderstreepte het cynisme van de smokkelaars: "Smokkelaar X wijst een smokkelleider erop dat de boot overladen is. Ze werden 'op elkaar gestapeld', 48 à 50 personen. De smokkelleider weet dat zij met te veel zijn maar zijn reactie is: 'goed, met de wil van God komen ze goed aan!'"

De coördinerende smokkelleider werd in het Verenigd Koninkrijk op de hoogte gehouden van de overtochten van de transitmigranten. Hij ontving foto's en video's van hen op de rubberboten en hij kreeg de live locaties door om hun overtocht te monitoren. Migrant die op de bootjes zaten en de hulpdiensten wilden bellen werden aangemaand om te wachten tot zij zich in Britse wateren bevonden.

De politie vond daarover in de smartphone van de coördinerende smokkelleider een verontrustende WhatsApp-conversatie tussen de smokkelaars met berichten over doodsbange migranten:

- "*They are very scared, bro.*"
- "*They don't want to die, they say to me.*"
- "*Tell them just 30 more minutes.*"
- "*They arrive in UK waters.*"
- "*The motor is no good, bro.*"

De politie plaatste die conversatie als volgt in haar context: "Dit is zonder meer schrijnend te noemen. Er zitten migranten al negen uren op zee, met een motor die niet goed werkt, en de mensen zijn bang. Er klinkt zelfs '*We don't want to die*'. Maar de business primeert; de coördinerende smokkelleider blijft maar vanuit het Verenigd Koninkrijk herhalen dat ze moeten proberen de Britse wateren te bereiken. Bij een succesvolle overtocht verdienen ze grof geld. Wanneer de migranten door de Franse hulpdiensten werden gered, dan verdiende de criminele organisatie niets aan de smokkel, waren ze het nautische materiaal kwijt en moesten ze een nieuwe poging regelen."

2.3.4. Minderjarigen: smokkel voor een uithuwelijking

Uit de intercepties, telefoongesprekken en digitale berichten bleek dat het Koerdische netwerk tal van minderjarigen gesmokkeld had, vaak samen met hun ouders. De telefoontap bevatte ook een gesprek van een van de smokkelcoördinatoren in Duitsland met een klant die een minderjarig Koerdisch meisje wilde laten overkomen dat werd uitgehuwelijkt. Maar het telefoongesprek werd onmiddellijk door de smokkelleider afgebroken toen het over smokkel bleek te gaan. De smokkelaars vermoedden dat hun telefoon werd afgeluisterd en gebruikten WhatsApp als contrastrategie voor hun meer delicate gesprekken.

Tijdens het afgeluisterde gesprek vertelde de vrouw aan de smokkelleider dat ze een zestienjarig meisje uit Hawler (Erbil) naar Duitsland wilde overbrengen. Dat meisje was bestemd voor haar zoon. De smokkelcoördinator antwoordde: "Als het werd begeleid in Turkije ...", maar maakte zijn zin niet af en vroeg de vrouw om via WhatsApp te bellen. Dan eindigde het gesprek.

Hoofdstuk 3

Rechtspraakoverzicht 2024-begin 2025

1. Tendensen

Wat waren in 2024 en begin 2025 de grote tendensen in de dossiers rond mensenhandel en mensensmokkel? De rechtspraakanalyse van deze editie is gebaseerd op de dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij stelde, op de beslissingen die Myria ontving van de drie gespecialiseerde centra voor slachtoffers en op een aantal beslissingen die zijn meegedeeld door magistraten of andere partners.

Myria stelt eveneens drie beslissingen rond mensenhandel voor van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Tot slot heeft de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV) de vluchtelingenstatus toegekend aan twee vrouwen, een Kameroense en een Guinese, die slachtoffers waren van mensenhandel. Myria kaart die beslissingen aan op het einde van dit overzicht.

Sinds 2023 ontvangt Myria maar uitzonderlijk nog beslissingen van de gerechtelijke overheden. Dat omwille van de nieuwe privacywetgeving en de gedeeltelijke inwerkingtreding van de wet inzake het Centraal register voor de beslissingen van de rechterlijke orde.³⁶⁰ Als er daarover in de toekomst akkoorden zouden worden gesloten, zou de effectieve werking van het Centraal register die leemte kunnen vullen. Het gebrek

aan toegang tot een ruime waaier van beslissingen bemoeilijkt immers de analyse van de rechtspraak door Myria. Die analyse vormt een belangrijk instrument in het kader van zijn opdracht als nationaal rapporteur (evaluatie van het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel). Die laat namelijk toe een nauwkeurig beeld te krijgen van de tendensen in de rechtspraak, wat van een grote meerwaarde is voor de actoren die betrokken zijn bij de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel.

Myria heeft dit jaar maar kennisgenomen van 33 beslissingen³⁶¹, waaronder 21 Nederlandstalige en twaalf Franstalige³⁶². De 26 meest interessante en relevante beslissingen worden hierna besproken.³⁶³ Ze hebben betrekking op 25 dossiers die in de uiteenlopende rechtsgebieden van het land werden behandeld.³⁶⁴

Negentien van de beslissingen in deze selectie hebben betrekking op **mensenhandel** en zes op **mensensmokkel**.

Merk op dat het Openbaar Ministerie en het arbeidsauditoraat dit jaar **vervolgingen** hebben **ingesteld voor mensensmokkel (en niet voor mensenhandel)** terwijl er sprake was van economische uitbuiting in de sectoren van de bouw en carwashes. Deze beslissingen worden nader toegelicht in het deel gewijd aan economische uitbuiting.³⁶⁵

³⁶⁰ Wet van 16 oktober 2022 tot oprichting van het Centraal register voor de beslissingen van de rechterlijke orde en betreffende de bekendmaking van de vonnissen en tot wijziging van de assisenprocedure betreffende de wraking van de gezworenen, *BS*, 24 oktober 2022.

³⁶¹ Myria heeft vorig jaar 43 beslissingen ontvangen, tegenover 100 beslissingen in 2023 en 107 beslissingen in 2022.

³⁶² Het betreft beslissingen van de correctionele rechtbanken en de hoven van beroep. Myria heeft ook een arrest van het Hof van Cassatie ontvangen, dat nader wordt toegelicht: zie punt 2.3.6.

³⁶³ Voor meerdere zaken kwam de uitspraak in eerste aanleg al aan bod in vorige jaarverslagen.

³⁶⁴ Deze beslissingen worden ook gepubliceerd op de [website van Myria \(rechtspraak\)](#).

³⁶⁵ Zie hierover verder de punten 2.3.1. (bouw) en 2.3.4. (carwash): Corr. Namen, afdeling Namen, 14 februari 2024, 12e k. (bij verstek); Corr. Luik, afdeling Luik, 8 april 2024, 18e k. (beroep).

Negen geselecteerde beslissingen hebben betrekking op feiten van **seksuele uitbuiting**. Ze werden genomen in het rechtsgebied van de hoven van beroep van Antwerpen (afdeling Antwerpen en hof van beroep), Brussel (Brussel [Franstalig en Nederlandstalig]), Gent (hof van beroep) en Luik (hof van beroep).

Anders dan in vorige jaren heeft Myria maar één enkele beslissing geanalyseerd met betrekking tot seksuele uitbuiting door een **Nigeriaans** prostitutienetwerk, in een uitgebreid Brussels dossier waarbij de onderverhuur van vitrines aan Nigeriaanse vrouwen door contractuele sekswerkers (*Yemeshe*-systeem³⁶⁶) een belangrijke rol speelde.³⁶⁷

Een trend die Myria al vroeger heeft vastgesteld zet zich dit jaar door: meerdere beslissingen hebben betrekking op mensenhandel met het oog op de seksuele uitbuiting van slachtoffers uit **Latijns-Amerikaanse**³⁶⁸ landen.

Enkele beslissingen hebben betrekking op de **'loverboy'-methode**. Dit jaar gaan de dossiers over de uitbuiting van slachtoffers via drugsafhankelijkheid, met Belgische en Marokkaanse daders,³⁶⁹ of over de uitbuiting van een Albanese vrouw door haar Albanese echtgenoot.³⁷⁰ Myria heeft ook gewezen op het gebruik van die methode in een dossier rond Zuid-Amerikaanse meerderjarige jonge vrouwen.³⁷¹ Een beslissing in beroep heeft betrekking op een dossier dat vorig jaar al werd onderzocht, rond meerdere Roemeense slachtoffers in hotelkamers.³⁷²

Een dossier betrof een groot **escortbureau** waarbij meerdere vrouwen seksueel werden uitgebuit, met onder meer verscheidene Belgische slachtoffers.

Tien beslissingen over **economische uitbuiting** in uiteenlopende sectoren zijn geselecteerd en worden hierna voorgesteld per sector: bouw, horeca, huishoudelijk werk, carwashes, kapperszaken, bakkerijen en de vleesverwerkingsindustrie. Die beslissingen komen uit de rechtsgebieden van de hoven van beroep van Brussel (Brussel [Franstalig en Nederlandstalig] en hof van beroep), Gent (West-Vlaanderen [afdeling Brugge], Oost-Vlaanderen [afdelingen Gent en Dendermonde]) en Luik (afdelingen Luik en Namen).

Myria stelt vast dat om tot het besluit te komen dat er sprake is van arbeidsvoorwaarden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid – een bestanddeel van mensenhandel – de rechters rekening hebben gehouden met uiteenlopende elementen zoals de arbeidsvoorwaarden en -omgeving (buitensporige werkuren, overdreven lage lonen, geen rustdagen), huisvesting in slechte omstandigheden, onder diverse voorwendzelen inhouden van loon en afhankelijkheid van de werkgever.

In 2024 werd een Franstalige beslissing rond **gedwongen criminaliteit** genomen. Ze had betrekking op een zaak van sentimentele oplichting met valse profielen op het internet. Het slachtoffer was een model dat fictieve personages een reëel en geloofwaardig bestaan gaf.³⁷³

Zes van de geselecteerde beslissingen rond **mensensmokkel** werden genomen in het rechtsgebied van de hoven van beroep van Gent (West-Vlaanderen [afdeling Brugge] en hof van beroep), Antwerpen (afdeling Antwerpen), Brussel (Franstalig Brussel) en Luik (afdeling Namen en hof van beroep). Sinds vorig jaar ontvangt Myria een kleiner aantal beslissingen over mensensmokkel, om de al genoemde redenen.

366 Dat is een systeem waarbij de contractuele sekswerker toestemming geeft aan een ander meisje om er zich te prostitueren, en waarbij de opbrengsten onder hen twee worden verdeeld.

367 Zie verder punt 2.2.1.: Corr. Brussel Nederlandstalig, 20 december 2024, k. 23N (beroep). De tweede beslissing wordt in dit verslag niet toegelicht: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 7 februari 2024, k. B17 (definitief).

368 Zie ook de focus van het vorige jaarverslag: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswerk uit Latijns-Amerika, een carrousel met risico's*, pp. 9-48.

369 Zie verder punt 2.2.3.: Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 9 april 2024, k. AC10 (verzet en beroep).

370 Zie verder punt 2.2.3.: Corr. Brussel Franstalig, 31 oktober 2024, 47e k. (bij verstek).

371 Corr. Luik, afdeling Luik, 22 november 2023, 19e k. (beroep); Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswerk uit Latijns-Amerika, een carrousel met risico's*, p. 107 en de [website van Myria \(rechtspraak\)](#); zie verder punt 2.2.2.: Luik, 26 november 2024, 18e k.

372 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 10 mei 2023, k. B17 (beroep). Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswerk uit Latijns-Amerika, een carrousel met risico's*, p. 108 en de [website van Myria \(rechtspraak\)](#); zie verder punt 2.2.3.: Gent, 26 april 2024, 10e k.

373 Zie verder punt 2.4.: Corr. Luxemburg, afdeling Aarlen, 8 april 2024, 14e k. (beroep).

Bij mensensmokkel gaat het vaak om **goed gestructureerde of zelfs criminele organisaties**. Op basis van de ontvangen beslissingen blijkt dat die organisaties soms samenwerken met andere nationaliteiten. Dat is met name het geval in een dossier dat in beroep werd behandeld in Luik over een omvangrijke internationale smokkeloperatie via bedrijfsvoertuigen, wagens en bestelwagens.³⁷⁴ Een ander dossier heeft betrekking op de Belgische *filière* van een Vietnamese internationale criminele organisatie.³⁷⁵

In een grote zaak werden meerdere beklagden vervolgd voor mensensmokkel van **Afghaanse** jongemannen en jongens vanuit Afghanistan naar Europa die zowel op de smokkelroute als bij aankomst op hun eindbestemming het slachtoffer werden van geweld en seksueel misbruik.³⁷⁶

De ontvangen rechtspraak geeft daarnaast meer inzicht in dossiers rond de **“logistiek”** van bootjes, waarbij nautisch materiaal vanuit het buitenland via België naar Frankrijk wordt vervoerd met het oog op mensensmokkel over de Noordzee.

Een zaak ging over grootschalige mensensmokkel van Pakistaanse mannen via **schijnhuwelijken** die in Portugal werden gesloten met voornamelijk Portugese vrouwen. De slachtoffers werden tegelijkertijd via schuldbinding economisch uitgebuit. De beklagden werden wel alleen vervolgd voor mensensmokkel.³⁷⁷

Tot slot was er een dossier waarin een Belgische vrouwelijke beklagde die werd vervolgd voor mensensmokkel in het kader van frauduleuze **adopties** van meerdere Congolese kinderen door Belgische adoptieouders voor die tenlastelegging werd vrijgesproken.³⁷⁸

2. Mensenhandel

2.1. Europees Hof voor de Rechten van de Mens

In 2024 heeft het Hof twee opmerkelijke arresten gevelde waarin het herinnert aan de positieve verplichting van nationale overheden om een effectief onderzoek te voeren inzake mensenhandel en de verantwoordelijken te vervolgen en te bestraffen, overeenkomstig artikel 4 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (verbod van slavernij en dwangarbeid).³⁷⁹ Een derde arrest betreft overigens ook de verplichting om slachtoffers te beschermen.

2.1.1. Zaak T.V. t. Spanje, 10 oktober 2024

Verplichting om ernstige aantijgingen van mensenhandel te onderzoeken

Dit eerste arrest heeft betrekking op het onderzoek door de Spaanse autoriteiten na ernstige aantijgingen door een Nigeriaanse vrouw die in 2011 klacht had ingediend wegens mensenhandel en seksuele uitbuiting.³⁸⁰

De verzoekster verklaarde in 2003 in Nigeria geronseld te zijn door een kennis van de familie. Ze was toen veertien jaar. Die persoon zou haar 70.000 euro hebben voorgeschoten om haar via Parijs naar Spanje te laten reizen, met een vals paspoort van een meerderjarige persoon, en zou haar niet hebben ingelicht over de aard van het werk dat zij zou moeten verrichten. Bij aankomst in Spanje zou de kennis haar naar een huis in het zuidoosten van Sevilla hebben gebracht en haar hebben gedwongen om zich te prostitueren teneinde haar schuld af te betalen. De kennis zou haar samen met haar partner al haar geld hebben afgenomen en haar doorlopend hebben gecontroleerd en bewaakt. Ze zou haar hebben bedreigd, meer bepaald met voodoo-praktijken, zodat zij de feiten niet zou aangeven. De verzoekster zou in 2007 erin geslaagd zijn om te ontsnappen en zou daarna binnen verscheidene Spaanse regio's in de prostitutie hebben gewerkt. In 2010 kreeg zij hulp van een ngo die

374 Corr. Luik, afdeling Luik, 13 december 2023, k. 19bis (beroep): Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswork uit Latijns-Amerika, een carroussel met risico's*, p. 122 en de website van Myria (rechtspraak); zie verder punt 3.1.: Luik, 5 december 2024, 6e k.

375 Zie verder punt 3.3.: Corr. Brussel Franstalig, 16 januari 2025, 47e k. (beroep en verzet).

376 Zie verder punt 3.2.: Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 27 november 2024, k. AC10 (beroep en verzet).

377 Zie verder punt 3.5.: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 5 juni 2024, k. B17 (beroep).

378 Zie verder punt 3.6.: Corr. Namen, afdeling Namen, 10 oktober 2024, 12e k. (beroep).

379 Myria vat deze beslissingen hieronder samen en verwijst naar het verklarende commentaar van het Centre Charles de Visscher over dit thema. Het betreft het onderzoeksinstituut voor internationaal en Europees recht van de UCLouvain. Zie J.-P. Jacques, “Les obligations positives à charge des États en matière de traite des êtres humains au regard de l'article 4 de la Convention européenne des droits de l'homme”, *Centre Charles de Visscher*, 29 januari 2025, beschikbaar op EHRM 10 oktober 2024, *T.V. t. Spanje*, verzoekschrift nr. 22512/21 en EHRM 24 oktober 2024, *B.B t. Slovaakije*, verzoekschrift nr. 48587/21 | Université catholique de Louvain.

380 EHRM, *arrest T.V. t. Spanje*, 10 oktober 2024, verzoekschrift nr. 22512/21.

een woning en gezondheidszorg voor haar regelde en haar aanmoedigde om klacht in te dienen. Na de opening van het onderzoek kreeg ze het statuut van beschermde getuige.

De GRETA³⁸¹ en het AIRE Centre³⁸² kregen de toelating om als tussenkomende derden op te treden in de procedure voor het Hof. Het Hof meende dat de aantijgingen van de verzoekster gedetailleerd en coherent waren; ze hield haar versie van de feiten tijdens de hele procedure vol. Volgens het Hof vallen de feiten onder de *modus operandi* die Nigeriaanse mensenhandelaars in het algemeen gebruiken. De verzoekster bevond zich ook in een uiterst kwetsbare situatie, de Spaanse autoriteiten beschouwden haar altijd als een slachtoffer van mensenhandel. Het Hof wees evenwel op het ontbreken van maatregelen tijdens de twee eerste jaren van het onderzoek. Het benadrukte ook dat de meest elementaire maatregelen, zoals het verhoor van de zaakvoerders van de clubs waar de verzoekster verklaarde te hebben gewerkt, of de identificatie van de vermoedelijke mensenhandelaars, pas bijzonder laat na de start van het onderzoek werden genomen. De politie zou niet de nodige zorgvuldigheid aan de dag hebben gelegd en niet alle evidente onderzoekssporen hebben gevolgd. Wat de Spaanse rechtbanken betreft, meende het Hof dat de beslissingen om de zaak zonder gevolg te klasseren oppervlakkig waren, onvoldoende gemotiveerd en gebaseerd op veronderstellingen waarover er geen uitleg werd gegeven.

Het Hof besloot dat artikel 4 van het Verdrag geschonden was, overwegende dat de Spaanse autoriteiten niet hadden voldaan aan hun verplichting om ernstige aantijgingen inzake mensenhandel te onderzoeken, met verwoestende gevolgen voor de verzoekster. Spanje werd ertoe veroordeeld om 15.000 euro morele schadevergoeding te betalen aan de verzoekster.

2.1.2. Zaak B.B. t. Slovakije, 24 oktober 2024

Verplichting om aantijgingen van mensenhandel te onderzoeken en de verantwoordelijken te vervolgen en te bestraffen

Deze zaak heeft betrekking op een gebrek aan onderzoek naar mensenhandel met als slachtoffer een Slovaakse vrouw met de Roma-etnie, door de Slovaakse autoriteiten.³⁸³

De verzoekster had verklaard dat zij zich een jaar lang in het Verenigd Koninkrijk had geprostitueerd en huishoudelijk werk had uitgevoerd voor rekening van een persoon aan wie zij al haar inkomsten overhandigde. De verzoekster werd in het Verenigd Koninkrijk opgevangen door het Leger des Heils en keerde uiteindelijk in 2012 naar Slovakije terug, via een steun- en beschermingsprogramma voor slachtoffers van mensenhandel. Ze werd er als slachtoffer van mensenhandel geregistreerd bij een liefdadigheidsorganisatie. De Slovaakse politiediensten behandelden de feiten tijdens het onderzoek evenwel als pooierschap en niet als mensenhandel, ondanks een rapport van de Britse autoriteiten waarin er feiten van mensenhandel waren vastgesteld, en ondanks de informatie die de liefdadigheidsorganisatie verstreekte over de omstandigheden van de uitbuiting van de verzoekster. De uitbuiting werd ook uitsluitend op basis van die tenlastelegging door het parket vervolgd en door de Slovaakse rechtbanken veroordeeld.

Het Hof meende dat er uit de omstandigheden in kwestie redelijkerwijs kon worden afgeleid dat de verzoekster een slachtoffer van mensenhandel was. Het Hof hield rekening met haar kwetsbaarheid en het misbruik waarvan ze het slachtoffer was geweest, waarbij het zich met name op haar verklaringen baseerde. Volgens de verzoekster had de uitbuiting haar overbrenging naar het Verenigd Koninkrijk in 2010 georganiseerd met het oog op haar prostitutie, waarmee ze had ingestemd uit angst om opnieuw dakloos te worden. Het Hof merkte ook op dat de vervolging betrekking had op het misdrijf van pooierschap – en niet van mensenhandel – dat minder zwaar wordt bestraft dan mensenhandel. Bovendien benadrukte het Hof de duur van het proces en het verzuim van de Slovaakse autoriteiten om personen uit de omgeving van de verzoekster te verhoren, of andere getuigen die haar verklaringen konden bevestigen. Tot slot herinnerde het Hof eraan dat Slovakije in het algemeen al kritiek had gekregen op de uitgesproken straffen voor mensenhandel, die als te mild werden beschouwd en afbreuk deden aan het afschrikkende effect, aan de veiligheid en de doeltreffendheid van de inspanningen in de strijd tegen mensenhandel.

Het Hof besloot dat artikel 4 van het Verdrag was geschonden, vanuit de mening dat de Slovaakse autoriteiten de aantijgingen van mensenhandel bewust niet hadden onderzocht en niet hadden voldaan aan hun plicht om een behoorlijk onderzoek te openen en te voeren om de feiten vast te stellen en de verantwoordelijken te identificeren en te bestraffen.

381 Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings van de Raad van Europa.

382 Advice on Individual Rights in Europe.

383 EHRM, *Zaak B.B. t. Slovakije*, 24 oktober 2024, verzoekschrift nr. 48587/21.

Slovakije werd veroordeeld om 26.000 euro morele schadevergoeding te betalen aan de verzoekster.

2.1.3. Zaak I.C. t. Republiek Moldavië, 27 februari 2025

Verplichting om aantijgingen van mensenhandel of uitbuiting te onderzoeken en maatregelen te nemen voor de bescherming van een persoon die een reëel of onmiddellijk risico loopt om het slachtoffer van die misdrijven te worden

In 2025 velde het Hof een arrest dat eveneens betrekking had op het verzuim om aantijgingen van mensenhandel of uitbuiting te onderzoeken, nu door de Moldavische autoriteiten, en op het ontbreken van maatregelen voor de bescherming van een persoon die een reëel of onmiddellijk risico loopt om het slachtoffer van die misdrijven te worden.³⁸⁴

De verzoekster was een Moldavische vrouw met een verstandelijke beperking. Ze was bij haar geboorte afgestaan en had altijd onder de hoede van de staat gestaan, met name in een neuropsychiatrische instelling, tot zij in 2013 door een echtpaar werd geworven om op hun boerderij te werken. Vijf jaar later was ze gevlucht en had zij met de hulp van een ngo voor personen met een beperking klacht ingediend tegen het echtpaar wegens uitbuiting en het nalaten om haar werk te betalen, en ook wegens verkrachtingen en seksueel misbruik door de man van het echtpaar. Ze zou dreigementen hebben gekregen dat zij zou worden weggestuurd als ze haar geld eiste, en zou herhaaldelijk van de boerderij weggelopen zijn, om vervolgens terug te keren wegens de kou, de honger en het feit dat ze nergens heen kon. Haar advocaat had de politie gevraagd om een onderzoek naar mensenhandel te voeren.

De Moldavische rechtbanken hadden het echtpaar evenwel vrijgesproken voor de tenlastelegging van mensenhandel, vanuit de mening dat het slachtoffer vrij was om de boerderij te verlaten en dat niets bewees dat zij was bedreigd of gedwongen om er te werken of dat zij seksueel was misbruikt. Het geschil over haar loon werd als burgerlijk en niet strafrechtelijk beschouwd.

De GRETA en het AIRE Centre kregen de toelating om als tussenkomende derden op te treden in de procedure voor het Hof. Het Hof benadrukte dat er niet werd betwist dat de geldende Moldavische wetten op het verbod

van mensenhandel, slavernij, dwangarbeid of seksueel geweld toereikend zouden zijn. Het besloot wel dat artikel 4 van het Verdrag was geschonden, aangezien de Moldavische rechtsregels inzake het einde van de hoede door de staat voor personen met een verstandelijke beperking en zonder handelingsbekwaamheid, en het Moldavische beleid van “dehospitalisatie” geen doeltreffende bescherming tegen mensenhandel of uitbuiting mogelijk maakten. Het Hof hield rekening met het ontbreken van een risicobeoordeling, van steun en opvolging na de plaatsing van de verzoekster op de boerderij, terwijl het echtpaar aan de neuropsychiatrische instelling te kennen had gegeven dat het zowel een werkkraacht zocht als een partner voor een van zijn werknemers, wat de autoriteiten had moeten alarmeren. Het Hof herinnerde er ook aan dat de verzoekster deel uitmaakte van een groep die risico loopt op misbruik, vanwege haar beperking, haar geslacht en het feit dat ze onder de hoede van de staat stond. Het besloot dat de autoriteiten niet hadden voldaan aan hun plicht om maatregelen te nemen voor de bescherming van een persoon die een reëel of onmiddellijk risico loopt om het slachtoffer van mensenhandel of uitbuiting te worden.

De schending van artikel 4 vloeide ook voort uit het verzuim van de verplichting om een onderzoek te voeren na aantijgingen van uitbuiting door werk en mensenhandel, gestaafd door een begin van bewijs.³⁸⁵ Volgens het Hof vertoonde het onderzoek door het parket veel lacunes, waaronder het verzuim om bepaalde evidente onderzoekssporen te volgen, met name inzake de rol van de administratie bij de plaatsing van de verzoekster of het verzuim van de sociale diensten om haar verder op te volgen. Bovendien meende het Hof dat men het onderzoek ook vanuit de invalshoek van slavernij of dwangarbeid had moeten voeren, misdrijven die verschillen van mensenhandel en uitbuiting.

Het Hof besloot eveneens dat artikel 3 van het Verdrag was geschonden (verbod op onmenselijke en vernederende behandelingen) en artikel 8 (recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven), namelijk door het verzuim van de verplichting om de strafrechtelijke bepalingen tegen verkrachting en seksueel misbruik toe te passen, zowel op zichzelf als uit het perspectief van mensenhandel, door middel van onderzoek en effectieve vervolging. Het meende dat de autoriteiten in hun beoordeling van de geloofwaardigheid van de verzoekster onvoldoende rekening hadden gehouden met haar kwetsbaarheid en context.³⁸⁶

³⁸⁴ EHRM, *arrest I.C. t. Republiek Moldavië*, 27 februari 2025, verzoekschrift nr. 36436/22.

³⁸⁵ Getuigen hadden bevestigd dat zij de verzoekster op de boerderij hadden zien werken en de arbeidsinspectie had bevestigd dat het werk niet was aangegeven.

³⁸⁶ Het Hof meende dat haar beschrijving van de seksuele betrekkingen gedetailleerd en coherent was. Bovendien hadden de Moldavische rechtbanken geen rekening gehouden met de verklaringen van een psychologe, die aangaf dat “[...] de verzoekster in staat was om de realiteit weer te geven zoals ze was, zonder overdrijving of fantasie, en dat zij getraumatiseerd was”, overwegende dat het “persoonlijke conclusies” betrof. De rechtbanken hadden veeleer geloof gehecht aan verklaringen van getuigen die de verzoekster volgens het Hof nochtans nauwelijks hadden gekend.

Tot slot besloot het Hof dat er sprake was van een schending van artikel 14 van het Verdrag (verbod op discriminatie), gecombineerd met de al vernoemde artikelen, aangezien "(...) de autoriteiten duidelijk een discriminerende houding tegenover het slachtoffer hadden, als vrouw met een verstandelijke beperking", en dat er geen rekening werd gehouden met de overlappende elementen van kwetsbaarheid, door niet in redelijke procedurele aanpassingen te voorzien om het recht te doen gelden. De Republiek Moldavië werd veroordeeld tot de betaling van 35.000 euro morele schadevergoeding aan de verzoekster.

2.2. Seksuele uitbuiting

2.2.1. Nigeriaanse netwerken

Uitbuiting van jonge Nigeriaanse vrouwen georganiseerd door West-Afrikaanse mannen en Nigeriaanse contractuele sekswerkers via het *Yemeshe*-systeem

In dit omvangrijke dossier dat werd behandeld in een **vonnis van 20 december 2024** door de **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel**³⁸⁷ werden er in totaal 27 beklagden vervolgd. De drie mannelijke en 24 vrouwelijke beklagden waren van Nigeriaanse, Ghanese, Togolese, Sierra Leonese, Liberiaanse en Belgische origine, van wie meerdere personen de Belgische, de Nederlandse, de Franse, de Griekse of de Italiaanse nationaliteit hadden. Negen beklagden – twee mannen en zeven vrouwen – werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden. Naast mensenhandel werden de beklagden eveneens vervolgd voor pooierschap, het bezitten en verwerven van beelden van seksueel misbruik van minderjarigen, het vervaardigen en verspreiden van inhoud van extreem pornografische of gewelddadige aard, valsheid in geschrifte en mondelinge bedreigingen.

De feiten speelden zich af binnen het Brusselse prostitutiemilieu in de wijk aan het Noordstation tussen 2017 en 2023. De federale gerechtelijke politie (FGP) voert in deze wijk vaak controles uit om de nieuwe jonge vrouwen te identificeren en te voorkomen dat zij het slachtoffer zouden worden van mensenhandel en seksuele uitbuiting. In het kader van deze controles kon de politie, vooral sinds de COVID-19-crisis, de toename vaststellen van de aantallen Nigeriaanse

vrouwen uit Italië en Frankrijk. De vrouwen, die vaak in het bezit waren van (tijdelijke) Italiaanse en Franse identiteitsdocumenten, werden tewerkgesteld in bars en in vitrines. Vaak reisden die vrouwen op en af tussen Italië en België en verbleven zij voor korte periodes in België om in de prostitutie te werken. Het viel de politie daarnaast op dat niet de contractuele uitbaatsters in de vitrines stonden maar de nieuwe meisjes, zonder of met valse huurcontracten.

Uit het onderzoek bleek dat de mannelijke hoofdbeklaagden de nieuwe meisjes naar België lieten overkomen en hun een plaats in een vitrine toewezen. De vitrines werden uitgebaat door de contractuele uitbaatsters die de vitrines huurden van de pandeigenaren en onderverhuurden via het *Yemeshe*-systeem aan overdreven hoge huurprijzen. De contractuele uitbaatsters hadden de controle over de vitrines en zorgden voor de betaling van de huur aan de pandeigenaren. Aan de jonge vrouwen werd er gezegd dat ze de Belgische nationaliteit moesten hebben om de vitrines te huren. Alleen de oudere Ghanese en Nigeriaanse vrouwen die de Belgische nationaliteit hadden konden dus zozeggend de vitrines rechtstreeks huren van de eigenaren en hadden zo het monopolie op de verhuur van de vitrines.

Via het *Yemeshe*-systeem³⁸⁸ moesten de meisjes minstens de helft van hun opbrengsten afgeven. Zij betaalden bijzonder hoge huurprijzen, vaak meer dan 1.000 euro per week (een weekenddag kostte meer dan een weekdag) aan de uitbaatsters, wat neerkwam op bedragen tussen 4.000 euro en 6.000 euro per maand. In de meeste vitrines werkten er twee vrouwen, één overdag en één 's nachts zodat de uitbaatsters twee keer geld konden innen. De meisjes stonden onder druk om hoge huurbedragen te betalen. Op slechte dagen ging het grootste deel van hun inkomsten naar de uitbaatsters. Ze stonden eveneens onder druk om 'dubieuze' klanten te ontvangen, kwestie van die hoge bedragen te kunnen betalen. Als een meisje niet betaalde of indien de uitbaatsters niet tevreden waren, dan werd ze op straat gezet en vervangen door een ander meisje. Zij werd daarbij zwartgemaakt in de gemeenschap, zodat ze nergens meer kon werken.

De vrouwelijke beklagden, die onder meer gekend waren als "Mama *Yemeshe*" en "Mama Ghana", waakten over hun vitrines en waren er geregeld aanwezig om de meisjes te controleren. Bedreigingen en geweld werden daarbij niet geschuwd. Zo had een van deze vrouwelijke beklagden een meisje dat op een bepaald moment

387 Corr. Brussel Nederlandstalig, 20 december 2024, k. 23N (beroep).

388 Zie hierboven voetnoot 366.

toch rechtstreeks bij een pandeigenaar huurde met voodoo bedreigd en zelfs gedreigd dat zij haar zoon in Nigeria zou laten vermoorden. Ze zou iemand sturen om de vitrine te vernielen en het meisje in elkaar te slaan. Om haar dreigementen kracht bij te zetten, stuurde ze video's van extreme mishandelingen van vrouwen.

De mannelijke beklaagden ontvingen geld voor de organisatie van de vitrines, zowel van de uitbaatsters als van de jonge vrouwen. De eerste beklagde was de persoon die de bezetting van de vitrines en bars regelde en controleerde. Hij wees de meisjes een plaats toe en wist welke vitrines er vrij waren. Hij fungeerde eigenlijk als een tussenpersoon tussen de contractuele uitbaatsters en de meisjes. Zijn naam circuleerde in het milieu. Meisjes uit Italië contacteerden hem om te weten hoe zij in België konden werken en om een verblijf- en werkplaats te regelen. Ook had hij meisjes vanuit Nigeria laten overkomen naar Brussel om ze aan het werk te zetten in bars. Meerdere meisjes verklaarden tijdens het onderzoek dat ze ook seks moesten hebben met hem in ruil voor een plaats in een vitrine en omdat hij hen moest "uittesten". Daarnaast vroeg hij geld zodat ze hun plaats in een vitrine konden behouden.

Ook de tweede beklagde organiseerde tegen betaling de tewerkstelling van de vrouwen in het prostitutiekwartier. Daarnaast konden de vrouwen voor allerlei zaken bij hem terecht en verkocht hij werkkleding.

De rechtbank beoordeelde de feiten als mensenhandel en oordeelde dat de slachtoffers zich duidelijk in een sociaal kwetsbare positie bevonden. De veelal jonge Nigeriaanse vrouwen – die in onwettig verblijf waren of in een precare verblijfssituatie in Italië en Frankrijk zaten – werden naar België gehaald. Ze werkten in de prostitutie om hun familie in het thuisland te onderhouden. Bij gebrek aan verblijfspapieren hadden deze vrouwen vaak geen andere keuze dan in de prostitutie te werken. Zodra zij in België waren, werden zij in erbarmelijke omstandigheden gehuisvest en tewerkgesteld. Ze werkten in een bijzonder vuile omgeving, gedurende lange dagen zonder vrijaf te krijgen. Zij mochten geen klanten weigeren en werden vaak blootgesteld aan verbaal en fysiek geweld door de klanten. De tewerkstelling was volgens de rechtbank dan ook mensonterend.

Volgens de rechtbank onderscheidt mensenhandel zich van pooierschap omdat het fenomeen wordt gekenmerkt door de uitbuiting van de slachtoffers in mensonterende omstandigheden en door het uitoefenen van een bijzondere vorm van controle over de slachtoffers. De jonge vrouwen moesten verslag uitbrengen over het aantal klanten en hun verdiensten. Verdienen zij niet

genoeg, dan werden ze vervangen door andere meisjes. Vaak verbleef er een oudere vrouw in de vitrines om de jongere vrouwen te controleren. De vrouwen werden geregeld bedreigd met voodoo en represailles in het thuisland. De rechtbank meende dat de vrouwen dus aan een verregerende controle werden onderworpen.

De rechtbank onderzocht de feiten ook in het licht van de wet van 21 maart 2022 houdende de wijziging van het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht.

De rechtbank beoordeelde of er sprake was van pooierschap, namelijk hetzij het organiseren van prostitutie met het oog op het bekomen van een economisch voordeel hetzij het bevorderen, aanzetten, aanmoedigen of faciliteren van prostitutie met als doel het rechtstreeks of onrechtstreeks bekomen van een abnormaal economisch voordeel. Uit het onderzoek bleek dat de mannelijke beklaagden de tewerkstelling van jonge vrouwen in vitrines organiseerden en daarvoor zowel van de vrouwen als van de uitbaatsters een vergoeding kregen. Sommige beklaagden ontvingen eveneens seksuele prestaties in ruil voor een plaats in de vitrines. De vrouwen moesten minstens de helft van hun verdiensten afstaan aan de contractuele uitbaatsters (tussen 4.000 euro en 6.000 euro per maand), een bedrag dat de werkelijke huurprijzen ruim oversteeg. Volgens de rechtbank stond het vast dat daarmee een vorm van prostitutie werd georganiseerd met als doel het verwerven van een (abnormaal) economisch voordeel ten koste van jonge vrouwen in een kwetsbare positie.

Enkele beklaagden werden vrijgesproken voor pooierschap en organisatie van prostitutie. In een geval ging het om een Belgische contractuele uitbaatster die rechtstreeks werkte met Nigeriaanse meisjes. Uit het dossier bleek dat de meisjes aan haar veel lagere bedragen moesten geven dan aan de andere uitbaatsters.

De rechtbank hield bij de straftoemeting rekening met het feit dat veel contractuele uitbaatsters zelf als gewezen sekswerkers gedurende lange tijd in een systeem van uitbuiting waren tewerkgesteld en dat zij dus ook al die tijd in een maatschappelijk kwetsbare, onzekere en zelfs gevaarlijke situatie hadden gewerkt, wat gedurende een langere periode werd gedoogd. Volgens de rechtbank mag zo iets uiteraard geen aanleiding geven tot misbruik van een jongere generatie maar mogelijk heeft dat geleid tot een ernstige normvervaging bij de beklaagden.

Voor de twee mannelijke hoofdbeklaagden werden de feiten van mensenhandel bewezen geacht, net

als de andere feiten. Zij werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van vijf jaar en zes jaar en tot geldboetes van 8.000 euro en 24.000 euro. Ook voor de zeven contractuele uitbaatsters stonden de feiten van mensenhandel vast. Zij werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van vijf jaar (met uitstel over drie jaar voor het deel dat de voorlopige hechtenis te boven ging) en geldboetes tussen 24.000 euro en 64.000 euro. Ze werden allen voor tien jaar ontzet uit hun rechten.

Er werden grote geldsommen verbeurdverklaard.

Vier slachtoffers, vrouwen met de Nigeriaanse nationaliteit, en Myria stelden zich burgerlijke partij. De slachtoffers kregen morele schadevergoedingen tussen 750 euro en 3.000 euro en materiële schadevergoedingen tussen 1.950 euro en 16.500 euro. Myria kreeg een schadevergoeding van een symbolische euro.

Drie beklagden werden bij verstek veroordeeld.

2.2.2. Latijns-Amerikaanse slachtoffers

Meerdere zaken hebben betrekking op slachtoffers afkomstig uit Latijns-Amerika.³⁸⁹ In een van die dossiers werden de beklagden vervolgd voor zowel mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting als mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van Latijns-Amerikaanse en Oekraïense slachtoffers in de schoonmaaksector. Een ander dossier heeft betrekking op het gebruik van de 'loverboy'-methode. Ook werd er een interessante beslissing genomen met betrekking tot een escortbureau.

Seksuele en economische uitbuiting binnen de schoonmaaksector met slachtoffers uit Latijns-Amerika

Het **hof van beroep van Antwerpen** boog zich in een **arrest van 5 december 2024**³⁹⁰ over een dossier rond mensenhandel met meerdere slachtoffers uit Latijns-Amerika.

Twee beklagden met de Nederlandse nationaliteit – die een koppel vormden – werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden ten aanzien van vier slachtoffers, en ook voor pooierschap. Daarnaast werden de twee beklagden en hun Belgische

vennootschap vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting ten aanzien van een tiental slachtoffers in de periode 2021–2022. De slachtoffers waren afkomstig uit Latijns-Amerika (voornamelijk uit Venezuela) en Oekraïne. Een slachtoffer van zowel economische als seksuele uitbuiting had zich burgerlijke partij gesteld.

Voor de feiten van seksuele uitbuiting haalden de beklagden vrouwen uit Spanje en Venezuela naar Nederland en België om hen in de prostitutie te laten werken. Ze regelden appartementen en huisjes in vakantieparken. De vrouwen betaalden wekelijks huur en andere kosten aan de beklagden en moesten een groot deel van hun inkomsten afgeven. De beklagden haalden het geld dagelijks op en controleerden de vrouwen via camera's.

Voor de feiten van economische uitbuiting in de schoonmaaksector hadden de beklagden met hun Belgische vennootschap een constructie opgezet waarbij die vennootschap, de derde beklagde, instond voor het personeel dat in onderaanneming werkte voor een ander poetsbedrijf. Ze stelden onder meer twee Oekraïense werknemers tewerk die in de tuin in een container woonden. Twee slachtoffers uit Venezuela verbleven op een zolderkamer bij de beklagden. Ze werden niet (tijdig) betaald voor hun werk en hun identiteitsdocumenten werden afgenomen.

In eerste aanleg had de **correctionele rechtbank van Hasselt** de beklagden in een **vonnis van 1 december 2023**³⁹¹ veroordeeld voor de feiten van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting maar vrijgesproken ten aanzien van enkele slachtoffers, onder wie het slachtoffer dat zich burgerlijke partij had gesteld. Ook voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting waren ze veroordeeld, onder meer voor de feiten ten aanzien van de burgerlijke partij, maar vrijgesproken ten aanzien van andere slachtoffers omwille van een gebrek aan objectieve elementen.

Er werd beroep ingediend en het **hof van beroep** bevestigde de veroordeling voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting en de argumentatie van de eerste rechter. Het hervormde de eerste beslissing door de beklagden eveneens schuldig te achten aan mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting ten aanzien van de burgerlijke partij. Uit het strafdossier bleek dat de beklagden wetens en willens een kwetsbare

³⁸⁹ Dit thema werd behandeld in de focus van het vorige jaarverslag: zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswork uit Latijns-Amerika, een carrousel met risico's*, pp. 9–48.

³⁹⁰ Antwerpen, 5 december 2024, k. C6 (voorziening in cassatie).

³⁹¹ Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 23N (beroep). Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswork uit Latijns-Amerika, een carrousel met risico's*, p. 105 en de [website van Myria \(rechtspraak\)](#).

persoon hadden geworven en overgebracht van Spanje naar België. Het slachtoffer had financiële problemen, moest haar familie in Venezuela onderhouden en kampte met psychiatrische problemen. Ze hebben haar meermaals opgevangen, gehuisvest en tewerkgesteld en haar prostitutie georganiseerd. Zij moest een groot deel van haar inkomsten afgeven voor allerhande kosten en schulden, waarop het slachtoffer zelf weinig zicht had. Ten aanzien van de andere slachtoffers sprak het hof de beklaagden vrij wegens een gebrek aan elementen.

De beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van dertig en veertig maanden, waarvan een deel met uitstel en tot een geldboete van 32.000 euro. De vennootschap kreeg een geldboete van 192.000 euro. Er werd een bijzondere verbeurdverklaring bij equivalent uitgesproken van 1.000 euro.

De burgerlijke partij kreeg een materiële schadevergoeding van 1.000 euro en een morele schadevergoeding van 1.500 euro.

Uitbuiting van meerdere Zuid-Amerikaanse vrouwen via de 'loverboy'-methode

Het **hof van beroep van Luik** heeft zich gebogen over een zaak rond mensenhandel die in eerste aanleg was behandeld door de **correctionele rechtbank van Luik** in een **vonnis van 22 november 2023**.³⁹² Dit vonnis, dat in een vorig jaarverslag werd besproken, had betrekking op de uitbuiting van meerdere jonge vrouwen door een Belgische beklagde.

De correctionele rechtbank van Luik veroordeelde de beklagde in eerste aanleg voor mensenhandel onder verzwarende omstandigheden³⁹³ van een Venezolaans slachtoffer (burgerlijke partij) en voor de organisatie van de prostitutie van die laatste en van zes andere vrouwen. Zij waren allemaal van Zuid-Amerikaanse origine (Venezuela, Brazilië en Colombia).

Het onderzoek werd in 2020 opgestart na een melding bij de politie door de echtgenote van een advocaat die zijn kantoor had in het gebouw waar de prostitutie werd gemeld. Na een huiszoeking bij heterdaad in juni in het appartement werden een dame die naar het appartement ging en drie andere dames in het appartement, van wie er één bezig was met een klant, geïdentificeerd aan de hand van hun paspoort. Er werd materiaal aangetroffen dat bestemd was voor prostitutie. Dankzij hun verhoor werden er andere vrouwen geïdentificeerd

die bij de prostitutieactiviteiten betrokken waren en die eveneens achtereenvolgens in het appartement waren ondergebracht.

De huurovereenkomst was afgesloten tussen de eigenaar en een van de slachtoffers die zich had voorgedaan als werknemster van een ngo en vergezeld werd door de beklagde die vertaalde. Die laatste had de huurwaarborg betaald en was de contactpersoon voor de eigenaar. Uit de verklaringen van de verschillende slachtoffers bleek dat zij huur moesten betalen aan die werknemster en vervolgens aan de beklagde die extreem hoge prijzen hanteerde. Hij vroeg elk meisje gemiddeld 250 euro per week, terwijl de huur voor de eigenaar gemiddeld 690 euro per maand bedroeg. De beklagde kon worden geïdentificeerd op basis van zijn telefoonnummer dat de slachtoffers hadden meegedeeld.

De burgerlijke partij verklaarde dat de beklagde in 2016 met haar contact had opgenomen op een datingsite en dat ze twee jaar lang met hem had gechat. Hij zou haar geld hebben beloofd voor haarzelf en haar familie, een huwelijk en kinderen, alsook de mogelijkheid om haar tienjarige zoon naar België over te laten komen. Hij zou haar schoonmaakwerk in zijn restaurant in Luik hebben voorgesteld, maar ook gesproken hebben over sekswerk, zij het voor amper twee maanden. Onder zijn invloed verliet ze Venezuela te voet in februari 2018 om in Colombia het vliegtuig te nemen en via Madrid naar Brussel te reizen, waar de beklagde haar opwachtte. Die laatste zou vervolgens de terugbetaling van de vliegresten belope van 1.300 euro hebben geëist. Zij verklaarde dat ze zich zeven dagen op zeven moest prostitueren, met acht à tien klanten per dag, van 8 tot 21 of 23 uur. De helft van de winst moest aan de beklagde worden betaald, naast de huur en de lasten.

Uit het onderzoek bleek dat de beklagde op dezelfde manier zou hebben gehandeld als 'vriendje' van andere slachtoffers die hij liet overkomen uit Zuid-Amerika. Hij legde hun de tarieven, de klanten, het ritme, de prostitutieplaats, het gedrag, alsook sommige soorten seksuele diensten, met name van het type 'slavin', op en eiste een bepaalde rentabiliteit. De jonge vrouwen werden vervangen zodra zij ziek werden. De rechtbank wees op een zeker professionalisme bij de plaatsing van de slachtoffers, zelfs bij de directe werving van sommigen en het bestaan van een abnormaal economisch voordeel gezien de buitensporige prijzen die werden gevraagd. Door die prostitutie-activiteiten

³⁹² Corr. Luik, afdeling Luik, 22 november 2023, 19e k. (beroep): Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswerk uit Latijns-Amerika, een carrousel met risico's*, p. 107 en de [website van Myria \(rechtspraak\)](#).

³⁹³ De verzwarende omstandigheden van misbruik van een kwetsbare situatie, listige kunstgrepen en gewoonte werden in aanmerking genomen.

genoot hij een hogere levensstandaard dan met zijn uitkering van het ziekenfonds.

De rechtbank achtte de beklaagde schuldig aan mensenhandel ten aanzien van de burgerlijke partij, omdat hij zijn charmes had gebruikt om haar te werven en omdat hij haar had vervoerd, overgebracht, gehuisvest en opgevangen. Hij had “de controle over haar genomen”. De rechtbank nam voor de beide tenlasteleggingen de verzwarende omstandigheid van misbruik van kwetsbaarheid in aanmerking, gezien de precaire administratieve, financiële en sociale situatie van de slachtoffers. De rechtbank herinnerde er daarnaast aan dat het ontbreken van een andere echte en aanvaardbare keuze dan zich te laten misbruiken – zoals bepaald in artikel 433septies, 2° van het Strafwetboek – geen volwaardig bestanddeel is van de verzwarende omstandigheid misbruik van de kwetsbaarheid. Daarmee wees ze er opnieuw op dat de kwetsbare situatie van het slachtoffer noodzakelijkerwijs tot het ontbreken van een dergelijke keuze leidt. Instemming is daarbij irrelevant.

De beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar en tot een boete van 56.000 euro, allebei gedeeltelijk met uitstel. Een verbeurdverklaring per equivalent werd uitgesproken van 113.370 euro. Daarvan werd er 51.000 euro aan de burgerlijke partij toegekend als materiële schadevergoeding. In afwachting van een deskundigenonderzoek op tegenspraak om de morele schadevergoeding te evalueren, werd de beklaagde veroordeeld tot de betaling van een provisionele som van 4.000 euro.

De beklaagde en het Openbaar Ministerie tekenden beroep aan. Op **26 november 2024** bevestigde het **hof van beroep**³⁹⁴ het vonnis op strafrechtelijk en burgerrechtelijk vlak, met uitzondering van de gevangenisstraf, die werd verhoogd tot zeven jaar zonder uitstel, en met uitzondering van de periode van het misdrijf, die werd gepreciseerd en geïndividualiseerd voor vier slachtoffers. Het hof verwees de zaak door naar de correctionele rechtbank van Luik voor de rest van de eisen van de burgerlijke partij na de voltooiing van de expertise. In tegenstelling tot de eerste rechter beval het hof de onmiddellijke aanhouding van de beklaagde.

Goed georganiseerd escortbureau dat tientallen escortdames uitbuitte

In een **arrest van 7 november 2024** deed het **hof van beroep van Antwerpen**³⁹⁵ uitspraak in een zaak rond mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting door een escortbureau, waarin er meerdere beklaagden³⁹⁶ werden vervolgd. Twee van hen werden vervolgd voor feiten van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden ten nadele van negen slachtoffers.

De feiten werden in eerste aanleg beoordeeld door de **correctionele rechtbank van Antwerpen** in een **vonnis van 24 oktober 2023**.³⁹⁷

De zaak kwam aan het licht tijdens een gecoördineerde actie gericht op clandestiene prostitutie waarbij de politie een afspraak maakte bij een escortdame via een website. Een van de beklaagden kwam in beeld doordat er meerdere websites konden worden gelinkt aan een gelijkaardige URL en een gelijkaardig telefoonnummer. Gelijkijdig kwam er een melding binnen van twee personen die als webmaster hadden gewerkt voor het escortbureau van de beklaagden die verklaarden dat het bedrijf financieel kwetsbare vrouwen seksueel uitbuitte.

De twee beklaagden – die allebei de Nederlandse nationaliteit hadden – waren uitbaters van een escortbureau. De beklaagden rekruteerden sekswerkers die zich allemaal in een kwetsbare positie bevonden. Zij waren alleenstaande moeders, hadden financiële problemen, met uiteenlopende nationaliteiten (de Belgische, de Bulgaarse, de Zuid-Amerikaanse, ...). De sekswerkers kregen een chauffeur toegewezen die hen 's avonds ophaalde en hen de hele nacht door naar hun afspraken bracht. Ze moesten bijzonder veel uren werken, de hele nacht beschikbaar zijn en zelfs slapen in het voertuig. Twee derde van hun verdiensten moesten ze afgeven aan de chauffeur en aan de beklaagden. Hoe meer klanten zij hadden, hoe meer ze moesten afgeven. De beklaagden hadden meerdere telefonistes in dienst die de afspraken regelden. De chauffeurs werden door de telefonistes op de hoogte gebracht. De dames hadden zelf geen zicht op de praktische of financiële afspraken die werden gemaakt. Doorgaans werd er 150 à 180 euro per uur gevraagd, waarvan 50 euro voor de escortdame was, 50 euro voor de chauffeur en de rest voor het bureau. Daarnaast moest de dame aan

³⁹⁴ Luik, 26 november 2024, 18e k. (beroep in Cassatie verworpen in een arrest van 9 april 2025, P.25.0008.F).

³⁹⁵ Antwerpen, 7 november 2024, k. C6.

³⁹⁶ In eerste aanleg werden vier beklaagden vervolgd, twee van hen werden alleen vervolgd voor valsheid in geschrifte. Alleen de twee andere beklaagden die vervolgd werden voor mensenhandel tekenden beroep aan en waren betrokken partij in dit arrest.

³⁹⁷ Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 24 oktober 2023, k. AC10 (onuitgegeven) (beroep).

de chauffeur nog per kilometer betalen, waardoor ze minder dan 50 euro per uur overhield.

De beide beklaagden schuwden de beledigingen en dreigementen niet. De sekswerkers werden door de beklaagden ook aangezet om klanten op te lichten zodat er een maximale winst kon worden gegenereerd. Daardoor werden de dames vaak in gevaarlijke situaties gebracht.

Tijdens een huiszoeking konden er 45 escortdames, dertien chauffeurs en veertien telefonistes worden geïdentificeerd.

De eerste beklagde runde het escortbureau en speelde een leidinggevende en bepalende rol. De tweede beklagde was de zaakvoerder en nam de taak van de eerste over als zij er niet was. Het bureau genereerde een enorme omzet en de beklaagden leidden een luxeleven.

De beklaagden ontkenden dat ze dwang en listen hadden gebruikt en vroegen de herkwalficatie naar pooierschap. De rechtbank ging daar niet in mee en bevestigde in haar vonnis dat de slachtoffers zich in een kwetsbare positie bevonden en dat ze door de verschillende pressiemiddelen van de beklaagden eigenlijk niet de mogelijkheid hadden om te weigeren. De beklaagden hadden hen seksueel uitgebuit door gebruik te maken van "morele" dwang. De mensenhandel bleek derhalve bewezen.

De eerste rechter veroordeelde de beklaagden tot gevangenisstraffen van respectievelijk vijf jaar en vier jaar, voor een deel met uitstel, en tot geldboetes van 36.000 euro en 72.000 euro. Er werden meerdere zaken verbeurdverklaard, alsook een som van 73.700 euro.

Een slachtoffer, dat de Spaanse nationaliteit had maar geboren was in Bolivia, stelde zich burgerlijke partij en kreeg een provisionele schadevergoeding moreel en materieel vermengd van 1.000 euro.

De twee beklaagden gingen in beroep.

Het **hof van beroep** behield de kwalificatie van mensenhandel en nam daarbij meerdere elementen in aanmerking om het "doel", zijnde de seksuele uitbuiting, te beoordelen: de permanente beschikbaarheid van de slachtoffers, zeven dagen op zeven, zonder vergoeding voor wachturen in tegenstelling tot hun chauffeurs, geen inspraak over de prijs, er werd geen rekening gehouden met welke prestaties ze al dan niet wilden leveren, de wanpraktijk om andere dames naar een afspraak te sturen dan de dame die door de klant op de website

was gekozen, het gebrek aan bonussen voor de dames, terwijl de telefonistes wel bonussen ontvingen als er een bepaalde omzet werd gerealiseerd, bij weigering van een klant of prestatie moesten zij zelf de gederfde inkomsten betalen, het inkomen van de dames stond niet in verhouding tot de geleverde diensten, ze hielden globaal maar 35% van de inkomsten over.

Het hof bevestigde de verzwarende omstandigheid "kwetsbare toestand" en wees op het feit dat de dames escortwerk deden uit noodzaak wegens schulden of hun precaire financiële situatie, met een verslaving kampten of in een moeilijke sociale situatie zaten als alleenstaande moeder.

Daarnaast bevestigde het hof de verzwarende omstandigheid "(moreel) geweld" door te verwijzen naar de hoge werkdruk waarbij de slachtoffers geen inspraak hadden, de lange shiften en het sturen van dames naar klanten die niet door hen waren gekozen. Daarnaast werd er geen rekening gehouden met welke prestaties de dames al dan niet wilden leveren en in geval van weigering moesten ze zelf de gederfde inkomsten betalen.

Het hof bevestigde de straffen van de eerste rechter.

2.2.3. 'Loverboy'-methode

Ook dit jaar werd Myria op de hoogte gesteld van meerdere zaken waarin er sprake was van de 'loverboy'-methode. Een van de opmerkelijkste beslissingen had betrekking op een dossier over de uitbuiting van een Albanese jonge vrouw door haar Albanese echtgenoot. In een ander dossier werd drugsverslaving door een Belgische en een Marokkaanse beklagde gebruikt als een middel om de slachtoffers te controleren. Tot slot had een beslissing in beroep betrekking op de uitbuiting van Roemeense (meerderjarige) jonge slachtoffers in hotelkamers.

'Loverboy'-methode door een Albanese beklagde

Op **31 oktober 2024** veroordeelde de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel**³⁹⁸ een Albanese beklagde bij verstek voor verzwaarde mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en pooierschap, en ook voor belaging van zijn echtgenote, een Albanese jonge vrouw.

Het dossier werd in december 2021 opgestart toen het slachtoffer contact opnam met de politiediensten omdat zij bedreigd werd door haar echtgenoot. De echtgenote

398 Corr. Brussel Franstalig, 31 oktober 2024, 47e k. (bij verstek).

stond bij de politie bekend als een raamprostituee in de Aarschotstraat.

Na een virtuele ontmoeting, terwijl de beklaagde in België in de gevangenis zat,³⁹⁹ trouwde het koppel in 2020 en daarna woonden zij samen in Albanië. In augustus 2021 trok het slachtoffer alleen naar België om zich te prostitueren, volgens haar verklaringen op herhaaldelijk aandringen van haar echtgenoot, wat die laatste ontkende. Uit het onderzoek bleek evenwel dat de in Albanië achtergebleven echtgenoot contact had opgenomen met twee Albanese prostituees, onder wie zijn voormalige vriendin, om hen over de komst van zijn echtgenote in te lichten. De twee vrouwen gaven haar werkkleding en geld. Een van hen verklaarde dat de andere een prostitutieplaats had gevonden voor de echtgenote, op de plaats waar zij zelf had gewerkt. De beklaagde stuurde zijn echtgenote een groot aantal beledigende berichten en bedreigingen. Hij dreigde ermee haar entourage over haar activiteiten in te lichten of haar te doden. De belaging en de bedreigingen zouden zijn toegenomen nadat zij met hem had gebroken en een klacht had ingediend. Zij verklaarde dat ze door kennissen van haar man in de gaten werd gehouden en onder druk werd gezet in verband met de hoede over hun in Albanië achtergebleven dochter. De echtgenoot nam zelfs twee keer deel aan een Albanees televisieprogramma dat veel ophef veroorzaakte op sociale media en waarin hij leugens over haar vertelde.

De twee Albanese prostituees werden verhoord, er vond een telefonieonderzoek plaats en er trok een internationale rogatoire commissie naar Albanië, in het kader waarvan de vader van het slachtoffer werd verhoord.

Bij de veroordeling voor mensenhandel baseerde de rechtbank zich op het feit dat de beklaagde bij de aankomst van zijn echtgenote contact had opgenomen met de twee prostituees, en dat de intentie om de prostitutie van het slachtoffer uit te buiten was aangetoond wegens de uitgeoefende controle, met name op het aantal klanten, het beslissen over de uurregelingen en de dagelijkse opbrengsten. Als hij de inkomsten voldoende vond, stuurde de beklaagde haar gelukwensen en aanmoedigingen. In het andere geval beledigde en bedreigde hij haar. De vele geldtransacties, via Western Union en MoneyGram, tussen het slachtoffer en de beklaagde of zijn familie, bewezen dat hij een abnormaal economisch voordeel uit haar prostitutie puurde.

Bij de strafbepaling hield de rechtbank rekening met het feit dat de beklaagde niet had gearzeld om zijn liefdesrelatie met het slachtoffer te benutten om haar in de prostitutie actief te laten worden en te houden, en vervolgens haar reputatie bij haar entourage en in de Albanese media te besmeuren. De beklaagde bevond zich in een staat van wettelijke herhaling en werd bij verstek veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar, tot een geldboete van 8.000 euro en tot de ontzetting uit zijn rechten.

‘**Loverboy**’-methode door een Belgische beklaagde en een Marokkaanse beklaagde via drugsverslaving

De **correctionele rechtbank van Antwerpen** sprak zich in een **vonnis van 9 april 2024**⁴⁰⁰ uit over een zaak waarin twee beklaagden, met de Belgische en de Marokkaanse nationaliteit, terechtstonden voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en verkrachting.

De politie kreeg meerdere meldingen en klachten van slachtoffers en van een bezorgde klant waarbij telkens een van de beklaagden betrokken was. De beklaagden hadden aanvankelijk een liefdesrelatie met hun slachtoffers, die zich vaak in een kwetsbare situatie bevonden. Die relaties gingen geregeld gepaard met dwang en geweld. Na verloop van tijd dwongen ze de slachtoffers om zich te prostitueren, in ruil voor drugs. De beklaagden plaatsten advertenties op een seksdatingplatform. Vaak werden de slachtoffers gedrogeerd, zodat zij nauwelijks konden reageren op de doorgaans heel extreme seksuele eisen van de beklaagden en klanten.

De rechtbank achtte de feiten bewezen. De verklaringen van de (meestal) Belgische slachtoffers waren – ondanks hun zware drugsverslaving – geloofwaardig en konden worden bevestigd door andere objectieve elementen. Volgens de rechtbank maakten de beklaagden hun slachtoffers verslaafd aan drugs of faciliteerden zij een bestaande verslaving, waardoor hun slachtoffers volledig afhankelijk van hen werden. De beklaagden gebruikten hun macht over de slachtoffers, verkregen door de continue drang naar drugs, om hen te misbruiken en hen seksueel uit te buiten.

De rechtbank oordeelde dat de slachtoffers zich in een kwetsbare situatie bevonden. Zij kampten met een zware drugsverslaving en zaten in een precaire sociale en financiële situatie, waardoor zij op alle vlakken

³⁹⁹ De beklaagde was in het verleden veroordeeld voor diefstal met braak, poging tot diefstal met braak en bendevorming.

⁴⁰⁰ Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 9 april 2024, k. AC10 (verzet en beroep wat de tweede beklaagde betreft, de beslissing is definitief voor de eerste beklaagde).

afhankelijk waren van de beklagden. Ook de feiten van verkrachting waren voor de rechtbank bewezen.

De beide beklagden hadden een lang strafblad en bevonden zich in een staat van wettelijke herhaling. Ze kregen gevangenisstraffen van respectievelijk vijf jaar en zes jaar en geldboetes van 16.000 euro. Ook werden ze tien jaar uit hun rechten ontzet. Kleine sommen geld en telefoons werden verbeurdverklaard. De tweede beklagde werd bij verstek veroordeeld.⁴⁰¹

Vijf personen stelden zich burgerlijke partij, meer bepaald twee slachtoffers, de moeder en twee zussen van een slachtoffer. De slachtoffers kregen schadevergoedingen van respectievelijk 10.000 euro en 5.001 euro provisioneel. De familieleden kregen een provisionele schadevergoeding van elk 2 euro. Voor de rechtbank was het duidelijk dat hetgeen hun dochter en zus had meegemaakt diepe emotionele sporen had nagelaten en morele schade had veroorzaakt.

De tweede beklagde tekende uiteindelijk hoger beroep aan. Het **hof van beroep van Antwerpen** boog zich over de zaak in een **arrest van 28 augustus 2024**⁴⁰² en was van oordeel dat er onvoldoende elementen voorlagen om boven elke redelijke twijfel te besluiten tot een schuldigverklaring. Het hof twijfelde aan de betrouwbaarheid van een slachtoffer omdat zij ook tal van vriendschappelijke chatberichten had uitgewisseld met de beklagde, omdat het slachtoffer zich vrijwillig prostitueerde en omwille van het feit dat ze haar belastende verklaring ten aanzien van de andere beklagde had ingetrokken op vraag van een derde in ruil voor drugs. Ook ten aanzien van een ander slachtoffer waren er onvoldoende bewijzen, behalve een melding bij de politie door een klant. De beklagde werd voor alle feiten vrijgesproken. Voor een slachtoffer dat zich burgerlijke partij had gesteld werd de vordering afgewezen door de vrijspraak.

Uitbuiting van Roemeense meisjes in hotelkamers, met name via de ‘loverboy’-methode

Het **hof van beroep van Gent** boog zich in een **arrest van 26 april 2024**⁴⁰³ over een dossier rond mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden en pooierschap ten aanzien van meerdere Roemeense slachtoffers.

De **correctionele rechtbank van Brugge** had eerder in een **vonnis van 10 mei 2023**⁴⁰⁴ geoordeeld dat de feiten van mensenhandel met verzwarende omstandigheden bewezen waren ten aanzien van twee beklagden. Een derde beklagde werd vrijgesproken voor mensenhandel maar werd veroordeeld voor pooierschap. Die laatste en het Openbaar Ministerie tekenden beroep aan.

In het dossier werden jonge Roemeense meisjes met een smoes meegelokt naar België. Ze waren verliefd op een van de beklagden en dachten dat zij een job als schoonmaakster zouden krijgen. Zodra zij in België aangekomen waren, werden ze opgesloten in een hotelkamer en moesten ze zich prostitueren. Er werden seksadvertenties van hen online geplaatst en zij ontvingen de klanten in het hotel. Ze moesten werken van 's morgens tot 's nachts, zij werden geslagen en bedreigd en ze mochten geen beschermingsmiddelen gebruiken. Het verdiende geld werd door de huidige beklagde (oorspronkelijk de derde beklagde) dagelijks opgehaald in het hotel en wekelijks naar Roemenië gebracht zodat het niet door de politie kon worden gevonden tijdens controles in het hotel.

Volgens de eerste rechter ging de derde beklagde wel het geld ophalen en was hij op de hoogte van de prostitutieactiviteiten maar kon er niet met voldoende zekerheid worden vastgesteld dat hij instond voor de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting of de opvang van de meisjes, noch dat hij controle over hen had. Hij werd wel veroordeeld als mededader voor de uitbuiting van de prostitutie van een meisje.

Het hof bevestigde de vrijspraak voor mensenhandel maar achtte hem wel schuldig als mededader bij uitbuiting van prostitutie met verzwarende omstandigheden van een van de slachtoffers. Door het herhaaldelijke ophalen van de dagopbrengsten van de prostitutieactiviteiten nam hij deel aan die uitbuiting. Hij wist goed genoeg dat de andere beklagden de pooiers waren van de meisjes.

Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes maanden met uitstel en tot een geldboete van 8.000 euro. Payoke, dat zich burgerlijke partij had gesteld, kreeg geen schadevergoeding omwille van de vrijspraak voor mensenhandel. Het slachtoffer kreeg een materiële schadevergoeding van 10.000 euro en een morele schadevergoeding van 1.192 euro.

401 Hij heeft verzet aangetekend tegen dat eerste verstekvonnis. De correctionele rechtbank van Antwerpen bevestigde de eerste beslissing in een verzetsvonnis van Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 11 juni 2024, k. AC10 (onuitgegeven, beroep).

402 Antwerpen, 28 augustus 2024, vakantiekamer.

403 Gent, 26 april 2024, 10e k.

404 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 10 mei 2023, k. B17 (beroep). Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswork uit Latijns-Amerika, een carousel met risico's*, p. 108 en de [website van Myria \(rechtspraak\)](#).

2.2.4. Belgische minderjarige

Uitbuiting van twee jonge slachtoffers, onder wie een minderjarige, door een Belgisch koppel

In een **vonnis van 26 april 2024** veroordeelde de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel**⁴⁰⁵ een jong Belgisch koppel⁴⁰⁶ voor verzwaarde mensenhandel met het oog op de seksuele uitbuiting van een jonge vrouw en een Belgische minderjarige van Syrische origine, die op het ogenblik van de feiten veertien jaar was. Die laatste werd vertegenwoordigd door een ad-hocvoogd, die zich burgerlijke partij stelde.

Het dossier werd in januari 2013 opgestart na een politiecontrole in een appartement in Sint-Gillis, naar aanleiding van een op de website "*Quartier Rouge*" geplaatste advertentie. De vrouwelijke beklagde en de jonge minderjarige waren aanwezig, terwijl de mannelijke beklagde snel was vertrokken voor hij door die laatste werd geïdentificeerd.

De beklagden betwistten de tenlasteleggingen en stelden dat zij niet wisten dat het meisje minderjarig was. De mannelijke beklagde zou zogezegd alleen een vaste klant van de vrouwelijke beklagde geweest zijn en haar vriend geworden zijn. De vrouwelijke beklagde zou met de jonge minderjarige hebben samengewerkt door de huur te delen, zonder zich met haar prostitutie te bemoeien.⁴⁰⁷

Het minderjarige meisje beweerde meerderjarig te zijn voor zij op het commissariaat werd geïdentificeerd. Ze kwam uit een moeilijke gezinssituatie en was herhaaldelijk uit instellingen voor minderjarigen weggelopen. Ze had de vrouwelijke beklagde in een bar ontmoet en later hadden ze via Snapchat gechat. Tijdens haar verhoor, dat op video werd vastgelegd, ontkende zij mishandeld te zijn door het koppel beklagden en verklaarde ze vrij en voor eigen rekening te werken.

Dankzij de door de beheerder van "*Quartier Rouge*" verstrekte informatie konden verscheidene in beslag genomen telefoons en vermelde telefoonnummers in verband worden gebracht met verscheidene e-mailadressen, accounts en advertenties. Een telefonieonderzoek, computeranalyses, bankanalyses en een "retro-zoller"-onderzoek werden uitgevoerd.

De beklagden hadden de identiteitskaarten en foto's van de vrouwelijke beklagde en een andere meerderjarige jonge vrouw gebruikt om de verificatie door "*Quartier Rouge*" van de leeftijd van het minderjarige slachtoffer te omzeilen. De account van dat meerderjarige slachtoffer werd ook overgenomen door de vrouwelijke beklagde nadat de leeftijdscontrole was uitgevoerd. In tegenstelling tot het minderjarige meisje bevestigde het meerderjarige slachtoffer dat de beklagden betrokken waren bij haar rekrutering en uitbuiting, en identificeerde ze hen op foto's. Zij verklaarde dat ze hen in een café had ontmoet en dat zij haar hadden voorgesteld om 30% van haar opbrengsten te houden. Uiteindelijk zou zij gedwongen zijn om hun haar geld te geven en zou ze maar 100 euro hebben ontvangen. Zij zei dat ze dag en nacht gemiddeld zeven tot tien klanten per dag had ontvangen, tegen een tarief van 180 euro per uur. De beklagden beheerden de advertenties en de contacten met de klanten, met name via Snapchat, en haar verplaatsingen naar Airbnb's, die in de transportapp Heetch werden geregistreerd. De beklagden zouden haar hebben mishandeld en zouden zich gewelddadig hebben getoond toen ze dreigde om een klacht in te dienen bij de politie.

Volgens de rechtbank werden haar verklaringen gestaafd door de advertenties, de registratie van ritten op Heetch en verscheidene *screenshots*. De door de website Booking.com verstrekte informatie bevestigde dat de beklagden meerdere aparthotels hadden gehuurd. De rechtbank achtte de tenlastelegging van mensenhandel bewezen, aangezien de beklagden de slachtoffers hadden ontvangen en ondergebracht met het oog op hun prostitutie.

De beklagden werden eveneens veroordeeld voor het aanzetten tot prostitutie van een minderjarige en voor de uitbuiting van haar prostitutie, met verzwarende omstandigheden, en voor pooierschap ten aanzien van de andere jonge vrouw.

De rechter veroordeelde de vrouwelijke beklagde tot een gevangenisstraf van vijftig maanden met gedeeltelijk uitstel, en de mannelijke beklagde tot een gevangenisstraf van zes jaar. De beklagden werden veroordeeld tot een geldboete van 8.000 euro, met volledig uitstel voor de vrouwelijke beklagde. Ze werden ook uit hun rechten ontzet, met een bijzondere

405 Corr. Brussel Franstalig, 26 april 2024, 47e k. (definitief).

406 De man bevond zich in een staat van wettelijke herhaling voor diefstal met geweld en verzwarende omstandigheden.

407 De vrouwelijke beklagde verklaarde zelf seksuele prestaties te leveren als escortdame sinds zij minderjarig was.

verbeurdverklaring van een in beslag genomen som van 1.012,25 euro. De beklagden werden hoofdelijk veroordeeld tot de betaling aan de voogd van 20.000 euro materiële schadevergoeding en een provisionele morele schadevergoeding van 10.000 euro,⁴⁰⁸ op een rekening te storten die niet-beschikbaar is tot het slachtoffer meerderjarig wordt.

2.3. Economische uitbuiting

2.3.1. Bouw

Myria heeft kennisgenomen van meerdere beslissingen in de bouwsector. Het gaat om zaken die in diverse arrondissementen werden beoordeeld, overwegend in het Nederlandstalige landsgedeelte. Twee daarvan hebben betrekking op het gebruik van frauduleuze constructies.

Uitbuiting van Roemeense arbeiders in de sloop- en afvalsorteringssector

In een **vonnis van 28 juni 2024** sprak de **correctionele rechtbank van Brugge**⁴⁰⁹ zich uit over een dossier inzake mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in de sloop- en afvalsorteringssector in West-Vlaanderen. Vijf beklagden, vier personen met de Roemeense nationaliteit en een Belgische vennootschap, werden vervolgd. De tweede beklagde, de vennootschap, liet verstek gaan. Intussen is die sinds oktober 2023 gerechtelijk ontbonden. Het Openbaar Ministerie had ook nog de vennootschap van de vierde beklagde gedaagd als burgerlijk aansprakelijke voor zijn lasthebber. De vierde beklagde was de zaakvoerder van die vennootschap. Alle beklagden – met uitzondering van de vijfde (de boekhoudster) – werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting met verzwarende omstandigheden. Ze werden daarnaast vervolgd voor meerdere inbreuken tegen het sociaal strafrecht, onder meer voor het niet of laattijdig uitbetalen van lonen ten aanzien van 80 personen. De feiten inzake mensenhandel hadden betrekking op 26 werkrachten met de Roemeense nationaliteit.

De feiten deden zich voor tussen 2020 en 2022 en kwamen aan het licht nadat een Roemeense werknemer een verkeersongeval had gehad met de wagen van zijn werkgever. Er werd aanvankelijk een pv opgesteld voor

zwartwerk waarna de arbeidsauditeur de inspecties van de RSZ en Toezicht op de Sociale Wetten de opdracht gaf om verder onderzoek te doen naar mogelijk onwettige praktijken van de eerste beklagde. Er vonden meerdere controles plaats door de sociale inspectie op werven waar Roemeense werknemers van de beklagden werden aangetroffen en verhoord.

De beklagden werkten in onderaanneming voor grotere bedrijven om sloopwerken te verrichten en afval te sorteren. Uit het onderzoek bleek dat de beklagden tientallen Roemeense mannen tewerkstelden via de tweede beklagde (de vennootschap). De rechtbank meende dat de strafvordering ten aanzien van de vennootschap, ondanks de ontbinding, niet vervallen was omdat de tweede beklagde al voor de ontbinding door de raadkamer was doorverwezen en was gedagvaard voor de correctionele rechtbank.⁴¹⁰ De vierde beklagde was de zaakvoerder van een vennootschap, de burgerlijk aansprakelijke partij. Uit het onderzoek bleek voorts dat hij gebruik had gemaakt van een stroman, een man met een verstandelijke handicap. Hij had de vennootschap op naam van deze werknemer laten zetten die niet begreep wat de impact daarvan was, om zelf zoveel mogelijk onder de radar te blijven. De eerste beklagde, de derde beklagde en de vierde beklagde waren verre familie van elkaar. Ze hadden in het begin wel samengewerkt maar waren door een familieruzie niet meer met elkaar in contact.

De vijfde beklagde was de boekhoudster. Zij adviseerde de andere beklagden rond het systeem en informeerde hen over het werken met (schijn)zelfstandigen. Ze gaf hun daarnaast advies over het bekomen van overbruggingskredieten tijdens de coronacrisis, en vroeg daarvoor een deel van de opbrengst.

De beklagden lieten tientallen Roemeense mannen werken in hun vennootschappen, als schijnzelfstandigen of als vennoten en soms zelfs helemaal zonder statuut. De mannen waren vaak afkomstig uit dezelfde regio als de beklagden en ze kwamen naar België in de hoop op een betere toekomst. Ze werden 10 euro per uur betaald of 500 euro per week cash. Daarvan moesten ze 150 à 170 euro huur betalen die van hun loon werd afgehouden. Ze werkten in vijf of zes dagen tussen de 48 en de 50 uur per week. De rijtijd naar de werven werd niet vergoed. Ze woonden allemaal samen in huizen en dat in erbarmelijke omstandigheden: soms meerdere mensen per kamer, op matrassen op de grond, of zelfs in de

⁴⁰⁸ De rechter deed geen uitspraak over de rest van de morele schadevergoeding, aangezien hij de omvang van de geleden morele gevolgen niet kon bepalen. Toch kon het volgens de rechtbank "(...) niet worden ontkend dat op een zo jonge leeftijd tot prostitutie worden aangezet psychologische gevolgen moet hebben". Het slachtoffer was trouwens in een neuropsychiatrisch centrum voor adolescenten opgenomen toen de rechtbank haar vonnis uitsprak.

⁴⁰⁹ Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 28 juni 2024, k. B17 (beroep).

⁴¹⁰ Het Openbaar Ministerie drong niet langer aan op een veroordeling van deze beklagde. De rechtbank nam daarvan akte.

garage. De huizen waren bijzonder slecht onderhouden en nauwelijks verwarmd. Ze werden niet betaald in geval van ziekte. Soms werden de werkkrachten helemaal niet uitbetaald.

De werkkrachten moesten vaak met asbesthoudende materialen werken zonder veiligheidsmaatregelen. Soms werden daarvoor valse opleidingscertificaten voorgelegd aan de hoofdaannemers of opdrachtgevers.

Er werd een onderzoeksrechter gevorderd waarna er observaties, meerdere huiszoeken, een financieel onderzoek en arrestaties volgden.

De rechtbank meende dat de eerste beklagde, de tweede beklagde en de derde beklagde zich schuldig hadden gemaakt aan feiten van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting met verzwarende omstandigheden (met gezag en gewoonte). Ook de vierde beklagde werd schuldig bevonden aan mensenhandel, maar ten aanzien van andere personen. Volgens de rechtbank boden zij slachtoffers wel huisvesting en wierven ze hen met de bedoeling om hen arbeid te laten verrichten in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid, hetzij als zelfstandig helper, hetzij als vennoot, hetzij zonder enig statuut. Ze lieten deze personen zwaar, vuil en gevaarlijk werk verrichten in een schijnstatuut en dus met totale miskennis van hun rechten als werknemer. Ze kregen maar 10 euro per uur, zonder dat er sociale bijdragen of belastingen werden betaald. De personen werden onwetend gehouden of misleid. Er werd misbruik gemaakt van het feit dat ze de taal niet spraken en zij op administratief vlak volledig afhankelijk waren van de beklagden. De feiten werden gepleegd over een langere periode met betrekking tot meerdere personen, wat wijst op een gewoonte.

De beklagden werden voorts schuldig bevonden aan sociaalrechtelijke misdrijven. De rechtbank meende dat zij hun ondernemingen op sociaaljuridisch vlak met een totale miskennis van de sociale wetgeving ten aanzien van hun werknemers leidden en beheerden. Zij deinsden er niet voor terug om schijnconstructies op te zetten om hun werkgeverschap te verhullen, het sociaal stelsel te ondermijnen door met schijnzelfstandigen te werken en daarbovenop nog eens coronasteun op te strijken.

De tweede beklagde en de derde beklagde waren in 2023 al door het hof van beroep in Gent veroordeeld voor feiten van mensenhandel in de periode tussen 2015 en 2017.⁴¹¹ De eerste beklagde was bovendien in Roemenië

veroordeeld tot een gevangenisstraf voor opzettelijke doodslag. Ook de vierde beklagde had geen blanco strafblad en was eerder in Duitsland veroordeeld voor ernstige feiten.

De beklagden werden veroordeeld tot een werkstraf van 180 uur of tot gevangenisstraffen tussen vijftien maanden en twee jaar en tot geldboetes tussen 80.000 euro en 128.000 euro (sommige voor een deel met uitstel). De tweede beklagde, de vennootschap, kreeg een geldboete van 384.000 euro. Er werden bijzondere verbeurdverklaringen bij equivalent uitgesproken.

De rechtbank ging niet in op het verzoek van het Openbaar Ministerie tot sluiting van de burgerlijk aansprakelijke partij, de onderneming van de vierde beklagde. De rechtbank meende evenwel dat bij het misdrijf mensenhandel de werkgever niet hoofdelijk aansprakelijk kan worden gesteld voor de betaling van geldboetes en kosten waartoe de dader, de lasthebber, wordt veroordeeld.

De vijfde beklagde, de boekhoudster, die niet voor mensenhandel werd vervolgd, werd vrijgesproken voor de andere tenlasteleggingen.

Myria stelde zich burgerlijke partij in deze zaak, naast de FOD Sociale Zekerheid en Securex, het sociaal verzekeringsfonds voor zelfstandigen. De rechter veroordeelde de eerste beklagde, de derde beklagde en de vierde beklagde hoofdelijk tot het betalen van een schadevergoeding van 2.500 euro aan Myria. De vordering tot schadevergoeding ten aanzien van de tweede beklagde en de burgerlijk aansprakelijke partij werd niet-ontvankelijk verklaard.

Uitbuiting van Braziliaanse werkkrachten via frauduleuze constructies

De **correctionele rechtbank van Namen** heeft op **14 februari 2024** een **vonnis** gevelde⁴¹² waarin ze een Belgische beklagde van Braziliaanse origine en twee Braziliaanse vennoten bij verstek veroordeelde voor verscheidene inbreuken op het sociaal strafrecht (waaronder het nalaten om lonen te betalen en het tewerkstellen van buitenlandse werkkrachten zonder verblijfsrecht). Die inbreuken werden gepleegd ten nadele van een tiental Braziliaanse werkkrachten, onder wie acht zonder verblijfsrecht. Twee van hen hadden zich burgerlijke partij gesteld. De Belgische beklagde, zijn echtgenote en een van de vennoten werden eveneens veroordeeld voor mensensmokkel ten nadele van een

411 Gent, 1 juli 2023, k. 3 (onuitgegeven).

412 Corr. Namen, afdeling Namen, 14 februari 2024, 12e k. (bij verstek).

van de burgerlijke partijen. In dit dossier werd er niet voor mensenhandel vervolgd.

Het dossier werd opgestart toen een van de werkrachten zonder verblijfstitel in Rixensart werd gecontroleerd aan het stuur van een bestelwagen van het bouwbedrijf van de Belgische beklaagde. Toen hij in februari 2017 in Jambes opnieuw werd gecontroleerd, bleek de werkracht gedetacheerd te zijn door een Portugese vennootschap, die in werkelijkheid in Portugal geen enkele activiteit had, voor rekening van een Belgische lege onderneming, op haar beurt een onderaannemer van de vennootschap van de Belgische beklaagde. Hij had die laatste Belgische vennootschap in 2011 opgericht samen met zijn echtgenote en een derde. Vervolgens begon de beklaagde een samenwerking met de twee Braziliaanse beklagden, van wie er één een voormalige werknemer was. In 2017 richtten ze in België een tweede vennootschap op, met de Belgische beklaagde als eerste zaakvoerder, die als Belgische onderaannemer optrad. De RSZ voerde verscheidene controles uit op meerdere werven. Werknemers legden ook verscheidene klachten neer bij de politie of bij het Toezicht op de Sociale Wetten, of via de ngo Fairwork.

De beklaagde gebruikte twee frauduleuze constructies om goedkoper personeel in te zetten.

Ten eerste werden de Braziliaanse werkrachten rechtstreeks in België geworven en via Portugese vennootschappen in Portugal aangegeven. Ze werden frauduleus in België gedetacheerd via onderaanneming en verscheidene vennootschappen, om te vermijden dat ze aan de Belgische sociale zekerheid onderworpen waren.

Ten tweede ronselde de beklaagde Europese, met name Spaanse en Portugese, werkrachten als schijnzelfstandigen voor zijn Belgische vennootschap, in een ondergeschikte relatie zonder autonomie of onafhankelijkheid.

Wat de veroordeling voor mensensmokkel betreft, hield de rechtbank rekening met het feit dat het slachtoffer door de Belgische beklaagde geworven was, die hij had ontmoet via een kapster uit zijn dorp in Brazilië. In ruil voor de betaling van 1.000 euro leverde de beklaagde hem valse Portugese verblijfsdocumenten, zodat hij illegaal toegang kon krijgen tot het Belgische grondgebied om daar voor hem te werken, in het zwart, via een frauduleuze detachering uit Portugal. De beklaagde had hem en zijn echtgenote uitgenodigd voor een zagezegde vakantie in België, kwam hem in

het station Brussel-Zuid ophalen en gaf hem tijdelijk onderdak. Het slachtoffer verklaarde dat hij het volledige loon waarop hij recht had nooit had ontvangen. De rechtbank veroordeelde ook de echtgenote, wegens haar onmisbare hulp, en een van de partners, wegens zijn actieve rol binnen het netwerk van bedrijven en de levering van valse verblijfsdocumenten.

De beklaagde en zijn vennoten werden bij verstek veroordeeld tot gevangenisstraffen van zes tot dertien maanden en tot geldboetes van 24.000 euro tot 80.000 euro. De echtgenote werd bij verstek veroordeeld tot een geldboete van 8.000 euro. De beklagden werden hoofdelijk veroordeeld tot de betaling van 33.205,80 euro materiële schadevergoeding aan het slachtoffer van de mensensmokkel, en 91.819 euro aan de andere burgerlijke partij, uitsluitend voor de inbreuken op het sociaal strafrecht. De twee burgerlijke partijen kregen een morele schadevergoeding van 2.000 euro toegewezen.

Uitbuiting van asielzoekers die geronseld werden aan opvangcentra voor asielzoekers

De **correctionele rechtbank van Dendermonde** boog zich in een **vonnis van 26 februari 2025**⁴¹³ over een dossier rond mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in de bouwsector ten aanzien van vijftien slachtoffers die voornamelijk de Afghaanse en de Iraanse nationaliteit hadden. De beklaagde, een vrouw met de Nederlandse nationaliteit, werd daarnaast vervolgd voor inbreuken tegen het sociaal strafrecht.

Het dossier werd in 2017 opgestart na een oproep naar de politie door een slachtoffer dat ruzie had met de beklaagde. Toen de politie ter plaatste kwam, stelde zij vast dat er in een leefruimte meerdere mannen aanwezig waren alsook werkmateriaal waardoor er vermoed werd dat het bedrijf gevestigd was op het adres. In de jaren nadien ontving de politie nog andere klachten ten aanzien van de beklaagde.

Uit het onderzoek bleek dat de beklaagde vooral mensen in onwettig verblijf en asielzoekers ronselde aan opvangcentra om voor haar te werken in de bouw: hoofdzakelijk afbraakwerken, metselwerk en soms schoonmaakklusjes. Ze beloofde om hen te betalen en hun papieren te regelen. In werkelijkheid liet ze de mannen heel lange dagen werken, tussen twaalf en vijftien uren per dag, zeven dagen op zeven. Zij werden niet of nauwelijks betaald. Ze kregen nauwelijks genoeg te eten en hadden geen geld om eten te kopen. Velen leden honger aangezien zij een fysiek zware job

413 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 26 februari 2025, k. D23 (definitief).

uitoefenden. Als ze toch een loon ontvingen, werd daar huur van afgetrokken. Ze mochten bij de beklagde verblijven, vaak in mensonwaardige omstandigheden (met vier personen in een kamer op de grond). Meestal moesten de arbeiders wonen op de werven waar ze werkten. Zij sliepen er op de grond, er waren geen sanitaire voorzieningen, geen elektriciteit of warm water. Ze kregen geen beschermingskledij. Als ze zich tijdens het werk kwetsten, kregen zij geen verzorging en moesten ze gewoon voortwerken. Als werknemers om hun geld vroegen, werd de beklagde agressief en bedreigde zij hen of dreigde ze ermee naar de politie te stappen zodat ze het land zouden worden uitgezet. Toen een van de slachtoffers te ziek was om te werken, werd hij van de ene dag op de andere op straat gezet.

Alle ondernemingen stonden op naam van haar kinderen. Het geld dat ze verdienden bracht zij onmiddellijk naar Nederland.

De rechtbank achtte de feiten van mensenhandel en de verzwarende omstandigheden bewezen ten aanzien van de vijftien personen. De rechtbank verwees naar de gelijklopende verklaringen van de werknemers; allemaal voelden zij zich misbruikt. De werkomstandigheden waren in strijd met de menselijke waardigheid: de lange werkdagen, de danig lage (soms zelfs onbestaande) verloning, het gebrek aan sociale bescherming, de uitoefening van moreel geweld, de volledige afhankelijkheid wat het vervoer betreft en de slechte huisvesting. Zij maakte misbruik van hun preciaire (administratieve) situatie. Ze ging ook specifiek in opvangcentra voor asielzoekers op zoek naar de meest kwetsbare personen: diegenen die de taal niet spraken en zich in een preciaire verblijfssituatie bevonden. Ze wees meerdere slachtoffers erop dat zij niet naar de politie konden gaan omdat ze in de illegaliteit leefden.

De rechtbank oordeelde wel dat de er enige overschrijding van de redelijke termijn was.

De beklagde had geen blanco strafblad en werd uiteindelijk veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar en tot een geldboete van 112.000 euro, allebei gedeeltelijk met uitstel.

Acht slachtoffers hadden zich burgerlijke partij gesteld en kregen de gevorderde loonderving tussen 12.847 euro en 92.311 euro, naast morele schadevergoedingen tussen 300 euro en 2.000 euro.

2.3.2. Horeca

In de twee hieronder voorgestelde Nederlandstalige zaken is er sprake van een gecombineerde vergunning.

Uitbuiting van Turkse arbeiders met een gecombineerde vergunning in een keten van Turkse restaurants

De **correctionele rechtbank van Gent** sprak zich in een **vonnis van 5 februari 2025**⁴¹⁴ uit over een zaak rond mensenhandel met het oog op economische uitbuiting waarvan de feiten hadden plaatsgevonden in meerdere restaurants waar verschillende Turkse slachtoffers aangetroffen waren.

Er werden in deze zaak acht beklagden vervolgd, vijf personen met de Belgische nationaliteit (maar van Turkse origine) en drie Belgische vennootschappen.

Vijf van hen werden vervolgd voor mensenhandel, waaronder twee vennootschappen, ten aanzien van in totaal zestien slachtoffers die voornamelijk de Turkse nationaliteit hadden. Vijf slachtoffers hadden zich burgerlijke partij gesteld. De strafvordering ten aanzien van een vennootschap was vervallen omdat die intussen failliet was verklaard.

Deze en de andere beklagden werden daarnaast vervolgd voor meerdere inbreuken tegen het sociaal strafrecht, zoals het niet (tijdig) uitbetalen van lonen, het nalaten om een Dimona-aangifte te doen, het nalaten om sociale zekerheidsbijdragen te betalen, ... In totaal waren er 26 tenlasteleggingen.

De feiten vonden plaats in meerdere Gentse restaurants in de periode 2009-2020. De beklagden waren familieleden van elkaar. De bal ging aan het rollen na een bestuurlijk onderzoek door de Vlaamse inspectie in oktober 2018 in twee restaurants, waarbij er indicaties waren van meerdere inbreuken tegen het sociaal strafrecht en economische uitbuiting. Dat onderzoek kwam er nadat de hoofdbeklaagde zelf verschillende meldingen had gemaakt bij de Vlaamse sociale inspectie over een restaurant van de concurrentie waar een van zijn vroegere werknemers illegaal zou zijn tewerkgesteld. Na verhoor van die werknemer, een van de burgerlijke partijen, is de inspectie een onderzoek naar de beklagden gestart.

414 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 5 februari 2025, k. G29 (beroep).

Later werd er door het arbeidsauditoraat een gerechtelijk onderzoek gevorderd. Er werden huiszoekingen uitgevoerd en meerdere beklaagden werden gearresteerd. Ook gebeurde er een financieel onderzoek.

De beklaagden stelden meerdere Turkse werknemers tewerk in hun restaurants. Sommigen van hen werden in Turkije geworven. Er werd hun een hoog loon beloofd. Aan een andere werknemer werd er in Turkije een bedrag geleend dat hij in België zou kunnen afbetalen via zijn tewerkstelling in de restaurants. De beklaagden vroegen een gecombineerde vergunning voor hen aan om als koks in de Ottomaanse restaurants te komen werken. Andere werknemers verbleven al in België. Sommigen werden tewerkgesteld als schijnzelfstandigen.

Uiteindelijk werden ze tewerkgesteld aan veel lagere lonen dan beloofd. Zij kregen 250 euro per week cash. Ze werden gehuisvest op locaties die daar niet voor uitgerust waren, zoals een opslagruimte boven het restaurant. Soms werd er daarvoor huur afgetrokken van hun loon. Zij werkten lange dagen en kregen geen verlof. Voor meerdere werknemers werd door de hoofdbeklaagde een bankrekening geopend in België maar hij hield er zelf de controle over. Uit het onderzoek bleek dat er bedragen werden gestort op die rekeningen maar dat deze nadien werden doorgestort op de rekening van de hoofdbeklaagde of die van zijn echtgenote.

De beklaagden stelden zich heel controlerend op. Twee werknemers die niet meer akkoord gingen met de arbeidsvoorwaarden werden door de beklaagden onder dwang naar de luchthaven gebracht om een vlucht terug naar Turkije te nemen.

Een andere werknemer vertrok vrijwillig terug naar Turkije omwille van de werkomstandigheden. Na zijn vertrek bedreigde de beklaagde hem omwille van een openstaande schuld. De beklaagden deinsden er ook niet voor terug om de werknemers die verklaringen hadden afgelegd bij de sociale inspectie te bedreigen.

De rechtbank oordeelde dat er sprake was van een overschrijding van de redelijke termijn, het gevolg van de coronapandemie en een niet te verantwoorden procedurele vertraging. De rechter hield daar rekening mee bij de straftoemeting.

De beklaagden riepen in dat het onderzoek niet objectief gevoerd was en vroegen om meerdere getuigen te verhoren maar de rechtbank ging daar niet in mee.

Alleen de hoofdbeklaagde en de vijfde beklaagde, een vennootschap, werden veroordeeld voor feiten van mensenhandel, en dat ten aanzien van vijf slachtoffers. De rechtbank kwam tot dat oordeel op basis van uiteenlopende elementen gesteund op de verklaringen van de slachtoffers en ander materieel bewijs: de valse beloftes, het lage loon, de woonomstandigheden, de werkomstandigheden, de controle over de bankrekening, de schijnzelfstandigheid, de terugkeer onder dwang naar Turkije.

Ten aanzien van de andere slachtoffers meende de rechtbank dat er onvoldoende bewijzen waren. De tweede beklaagde en de achtste beklaagde werden vrijgesproken voor de feiten van mensenhandel. De werving van de slachtoffers was namelijk door de eerste beklaagde gebeurd. Het was niet aangetoond dat de tweede beklaagde en de achtste beklaagde wetens en willens rechtstreeks hadden meegewerkt of hadden bijgedragen aan het misdrijf mensenhandel. Het feit dat zij allebei instonden voor de bedrijfsvoering van de vijfde beklaagde, het restaurant, was onvoldoende om te stellen dat zij ook wetens en willens mee instonden voor de feiten van mensenhandel.

De beklaagden werden veroordeeld voor de andere sociaalrechtelijke misdrijven, met een aantal vrijspraken voor specifieke feiten.

De hoofdbeklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van één jaar, met uitstel voor vijf jaar, en tot een geldboete van 40.000 euro, met uitstel voor drie jaar. De vennootschap kreeg een geldboete van 24.000 euro, waarvan de helft met uitstel voor drie jaar. De andere beklaagden werden veroordeeld tot geldboetes tussen 9.600 euro en 52.800 euro, gedeeltelijk met uitstel.

Er werden bijzondere verbeurdverklaringen bij equivalent uitgesproken van bedragen tussen 25.000 euro en 500.000 euro. Ook werden er meerdere voertuigen verbeurdverklaard. Een deel van de verbeurdverklaringen werd toegewezen aan de burgerlijke partijen.

Zeven slachtoffers, vijf met de Turkse nationaliteit en twee met de Syrische nationaliteit, hadden zich burgerlijke partij gesteld. Ten aanzien van vier van hen werden er veroordelingen voor mensenhandel uitgesproken. De slachtoffers kregen morele schadevergoedingen tussen 1 euro en 500 euro en materiële schadevergoedingen variërend tussen 75 euro en 322.882,1 euro. Ook Myria en PAG-ASA stelden zich burgerlijke partij en kregen 2.500 euro schadevergoeding.

“Exotische” restaurants met slachtoffers die gecombineerde vergunningen hadden

De **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel** sprak zich in een **verzetsvonnis van 28 februari 2024**⁴¹⁵ uit over feiten van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in een restaurant ten aanzien van vijf slachtoffers, met de Indiase en de Afghaanse nationaliteit.⁴¹⁶

Twee beklagden met de Nederlandse nationaliteit maar van Indiase origine werden ook vervolgd voor inbreuken tegen het sociaal strafrecht. In de verstekprocedure werd er aanvankelijk eveneens een vennootschap vervolgd, die intussen ontbonden werd.

De beklagden baatten meerdere Indische restaurants in Vlaanderen uit waarin er tijdens controles meerdere werknemers werden aangetroffen.

De beklagden rekruteerden personen, voornamelijk in India, om hen in België als kok aan het werk te zetten, met beloftes rond een goed loon en een verblijfstitel. Sommigen werden tewerkgesteld via een gecombineerde vergunning, anderen hadden helemaal geen verblijfsdocumenten. Zij werden in het ongewisse gelaten over hun verblijfs- en arbeidsvergunningen.

Ze moesten lange dagen werken en hadden nooit verlof. Zij werden niet betaald of amper een fractie van wat er hun beloofd was. Hun leefomstandigheden waren erbarmelijk; ze sliepen boven de restaurants waar er nauwelijks sanitaire voorzieningen waren. Zij moesten afwisselend in verschillende restaurants in Vlaanderen werken en slapen (Liedekerke, Oostende, Antwerpen). De werknemers waren afhankelijk van de beklagden. Ze durfden niet in opstand te komen, omdat zij vreesden hun verdiende inkomsten te verliezen.

De rechtbank achtte de feiten inzake mensenhandel en de verzwarende omstandigheden bewezen. Ook de andere sociaalrechtelijke tenlasteleggingen waren bewezen.

De beklagden werden allemaal veroordeeld tot gevangenisstraffen van twee jaar en tot geldboetes van 12.000 euro. Een bedrag van 20.663 euro werd verbeurdverklaard.

Een slachtoffer met de Indiase nationaliteit stelde zich burgerlijke partij. Hij kreeg een materiële schadevergoeding van 7.000 euro en een morele schadevergoeding van 4.000 euro. De verbeurdverklaarde gelden werden voor een deel toegewezen aan de burgerlijke partij.



2.3.3. Huishoudhulp

Huishoudhulp bij diplomaten

Het **hof van beroep van Brussel** boog zich in een **arrest van 21 november 2024**⁴¹⁷ over een zaak rond mensenhandel met het oog op de economische uitbuiting van huishoudpersoneel bij diplomaten. De beklagden waren al in een **verzetsvonnis van 22 juni 2023** door de **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel**⁴¹⁸ veroordeeld voor de feiten.

De beklagden waren diplomaten uit Koeweit. Ze werden ook vervolgd voor het wederrechtelijke en willekeurige gevangenhouden van het slachtoffer, het feit dat zij lonen niet hadden uitbetaald en andere inbreuken tegen het sociaal strafrecht.

Het slachtoffer, een vluchteling uit Ethiopië, werkte sinds 2012 bij de beklagden als huishoudhulp in Koeweit. In 2017 kwam zij samen met het gezin naar België. Het slachtoffer moest zeven dagen op zeven werken en de klok rond klaarstaan voor het gezin. Ze had geen contact met de buitenwereld, geen eigen leven en amper persoonlijke bezittingen. Zij verdiende nauwelijks geld. Ze moest eten wat er overbleef wanneer het gezin gegeten had. Als de familieleden boos waren, scholden zij haar uit. Ze mocht het huis niet verlaten. Als het gezin er niet was, werd het huis afgesloten. Het koppel hield haar paspoort bij. Ze kon pas ontsnappen toen het koppel 's nachts de sleutels op de deur had laten zitten. Zij vluchtte en werd opgevangen door PAG-ASA. Samen met een sociaal assistente van een opvangcentrum voor asielzoekers legde zij klacht neer bij de politie.

In eerste aanleg oordeelde de rechtbank dat de feiten inzake mensenhandel bewezen waren.

Net zoals de rechtbank oordeelde het hof dat de beklagden geen immuniteit meer genoten ingevolge het Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer. Volgens dat verdrag houden de immuniteit en de voorrechten

415 Corr. Brussel Nederlandstalig, 28 februari 2024, 25e k. (beroep).

416 Het verstekvonnis dateert van Corr. Brussel (Nederlandstalig), 22 juni 2022, 25e k. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 115 en de website van Myria (rechtspraak).

417 Brussel Nederlandstalig, 21 november 2024, 15e k. (voorziening in cassatie).

418 Corr. Brussel Nederlandstalig, 22 juni 2023, k. 25N (beroep) (op verzet tegen een verstekvonnis van 15 december 2021). Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswork uit Latijns-Amerika, een carousel met risico's*, p. 120 en de website van Myria (rechtspraak).

op te bestaan wanneer het diplomatiek personeel en hun gezinsleden het land verlaten. Bovendien hield de tewerkstelling van het slachtoffer in het huishouden geen verband met de diplomatieke zending van de beklagde. De beklagden waren intussen teruggekeerd naar Koeweit.

Tijdens de beroepsprocedure wierpen de beklagden op dat de verklaringen van het slachtoffer niet strookten met de waarheid. Het slachtoffer was niet opgesloten, beschikte over een eigen gsm en ontving wel degelijk een loon. Volgens het hof konden de – soms tegenstrijdige – verklaringen van het slachtoffer niet worden geverifieerd op basis van andere elementen. Toch meende het hof dat de tewerkstelling in strijd was met de menselijke waardigheid en dat er derhalve sprake was van mensenhandel. Het slachtoffer was met een toeristenvizum naar België gebracht en bevond zich zodoende in een precaire verblijfssituatie, haar tewerkstelling was nooit aangegeven, haar inkomen hing af van de welwillendheid van de beklagden. Ze was dus volledig afhankelijk van de beklagden voor onderdak en levensonderhoud.

De beklagden werden wel vrijgesproken voor de gevangenhouding van het slachtoffer maar niet voor de andere sociaalrechtelijke inbreuken.

De beklagden kregen een gevangenisstraf van twaalf maanden met uitstel op drie jaar en een geldboete van 40.000 euro. De schadevergoeding voor het slachtoffer werd bevestigd door het hof. Het slachtoffer kreeg een materiële (33.327,44 euro, zijnde de achterstallige lonen) en een morele (5.000 euro) schadevergoeding.

2.3.4. Carwash

De **correctionele rechtbank van Luik** velde op **8 april 2024**⁴¹⁹ een vonnis waarin ze twee beklagden, een vennootschap en haar zaakvoerder met de Indiase nationaliteit, veroordeelde voor verzwaarde mensensmokkel en mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van een Indiaas slachtoffer, dat zich burgerlijke partij had gesteld, en voor diverse inbreuken op het sociaal strafrecht.

Het dossier werd geopend na een controle door de sociale inspectie in 2020. De burgerlijke partij werd diezelfde dag door de inspectie ondervraagd. Hij verklaarde in 2012 India te hebben verlaten om in België in het zwart te werken, vooral in verscheidene carwashes en uiteindelijk in die van de beklagde toen die in 2017 werd geopend.

De rechtbank veroordeelde de beklagde en zijn vennootschap voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. Daarbij baseerde zij zich op het feit dat de vergoeding het slachtoffer geen fatsoenlijk alternatief bood, op het feit dat de beklagde van zijn illegale en precaire administratieve situatie op de hoogte was, en op het ontbreken van pauzemomenten of mogelijkheden om zich te verzorgen. Bovendien werden de huisvestingsomstandigheden als mensenwaardig beschouwd: de arbeider verbleef in een onbewoonbare caravan, zonder verwarming, die in de carwash stond. Het enige sanitair was een wc zonder stromend water, en een dubbele wasbak zonder warm water. De vloer was bezaaid met uitwerpselen van ongedierte, de beschikbare koelkast was die van de klanten en als het te warm was, sliep hij op een matras in het kantoor. Deze elementen werden gestaafd door foto's die de inspecteurs hadden gemaakt. De rechtbank herinnerde er in dat verband aan dat het begrip menselijke waardigheid en de kwalificatie van een arbeidsrelatie in het licht van de Belgische wetgeving moeten worden beschouwd.

Bij de veroordeling van de beklagde en zijn vennootschap voor mensensmokkel hield de rechtbank rekening met het feit dat het slachtoffer, een klant van zijn nachtwinkel, werd geronseld door een beroep te doen op hun gemeenschappelijke Indiase nationaliteit en met de valse belofte dat hij zou kunnen kiezen hoeveel en hoe hij zou werken. Het slachtoffer werd misleid over zijn arbeidsvoorwaarden, met name over het beloofde loon. Hij bevond zich ook in een precaire situatie, als gevolg van zijn gevoel van schuldpllichtigheid omdat hij huisvesting had gekregen, en zijn door de beklagde gekende illegale situatie. Volgens de rechtbank had de beklagde de hoedanigheid van werkgever⁴²⁰ en genoot hij een comfortabel vermogensvoordeel door het slachtoffer in België te laten verblijven. Het ontbreken van de intentie om het slachtoffer volgens de wettelijke barema's te vergoeden en om zijn werk aan te geven werden eveneens in aanmerking genomen.⁴²¹

419 Corr. Luik, afdeling Luik, 8 april 2024, 18e k. (beroep).

420 De rechtbank stelde dat het ontbreken van een arbeidsovereenkomst geen afbreuk doet aan de hoedanigheid van werkgever in hoofde van de beklagde en dat uit de hand betaalde lonen een bron van onzekerheid voor de werknemer zijn.

421 De door de partijen vermelde bedragen verschillen (1.240 euro per maand volgens de beklagde en 400 euro per maand volgens de burgerlijke partij), en bij gebrek aan een ondertekende kwijting meende de rechtbank dat het loon niet was betaald.

De beklagden werden allebei veroordeeld tot een geldboete van 24.000 euro en de zaakvoerder tot een gevangenisstraf van vier jaar, allemaal voor een deel met uitstel. Ten aanzien van de zaakvoerder werd er een verbeurdverklaring per equivalent van 206.639,83 euro uitgesproken. De rechtbank beval de betaling van 66.468,36 euro, geïnd bij de verbeurdverklaring, aan de burgerlijke partij als niet-ontvangen loon. De beklagden werden voorts veroordeeld tot de betaling van 1.000 euro aan de burgerlijke partij als morele schadevergoeding.

2.3.5. Bakkerij



Op **25 juni 2024** velde de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel**⁴²² een vonnis waarin een echtpaar met de Marokkaanse en de Nederlandse nationaliteit samen met hun vennootschap werd veroordeeld voor diverse inbreuken op het sociaal strafrecht ten aanzien van meerdere werknemers. De echtgenoot werd eveneens veroordeeld voor verzwaarde mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van twee Marokkaanse mannen. Die laatsten en de RSZ stelden zich burgerlijke partij.

Het echtpaar baatte meerdere bakkerijen en broodwinkels uit via verscheidene vennootschappen, waarvan er sommige failliet gingen. De echtgenoot was er de zaakvoerder van en hield zich bezig met het personeel. Zijn broers en zijn neef waren actieve vennoten van sommige vennootschappen. Zijn echtgenote nam deel aan het administratieve beheer van bepaalde vennootschappen en werkte daarnaast als banketbakster.

Het dossier werd in 2017 geopend na een controle waarbij een werknemer op de vlucht sloeg. Hij werd door de werkgever geïdentificeerd en door de sociale inspectie verhoord. De man verklaarde dat hij in onwettig verblijf was, geen arbeidsovereenkomst had en in de bakkerij verbleef. Hij stelde zich burgerlijke partij. De RVA, de gewestelijke arbeidsinspectie, de RSZ en de politie voerden vervolgens verscheidene controles uit in de bakkerijen en de winkels van de beklagde. Ze stelden een groot aantal inbreuken tegen het sociaal strafrecht vast in het kader van de tewerkstelling van andere werknemers.

De tweede burgerlijke partij meldde zich in 2020 bij een gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel om klacht neer te leggen tegen de

beklaagde. Hij verklaarde dat hij vele en wisselende uren had gewerkt, niet al zijn loon had ontvangen en ter plekke gehuisvest was. De twee burgerlijke partijen kregen het statuut van slachtoffer van mensenhandel.

De rechtbank veroordeelde de echtgenoot voor verzwaarde mensenhandel⁴²³ ten nadele van de twee burgerlijke partijen: hij had ze geronseld, gehuisvest en gecontroleerd om ze te doen werken. De beklagde wist dat de burgerlijke partijen zich in een kwetsbare situatie bevonden wegens hun illegale administratieve situatie toen hij hun werk gaf. De rechter wees op arbeidsvoorwaarden in strijd met de menselijke waardigheid: de vele opeenvolgende dagen of weken zonder verlofdagen, tot aan de eventuele komst van een vervanger; het lage dagloon, dat niet in verhouding stond tot de lange arbeidsprestaties (het eerste slachtoffer verklaarde van 6 uur tot 18 uur te werken en van 19 uur 30 tot 10 uur, voor een loon van 60 euro per dag, dat cash werd betaald aan het eind van de week; en de inhouding van het loon om de werknemers te dwingen te blijven werken om hun achterstallige loon te ontvangen. Hun tewerkstelling was niet aangegeven bij de RSZ en er waren geen sociale bijdragen betaald, waardoor ze geen sociale bescherming genoten. Deze elementen en de vergoeding die onder de geldende barema's lag leverden de werkgever een materieel voordeel op. Wat de huisvestingsomstandigheden betrof, sliep het eerste slachtoffer in de auto van de werkgever of op een matras op de vloer van de kelder van de bakkerij, zonder douche, en waste hij zich aan de wastafel in de toiletten. Het tweede slachtoffer logeerde eveneens twee à drie keer per week ter plaatse, zonder een matras en met een zeil als deken. De rechter nam als een element van mensenhandel ook het verzuim in aanmerking om een arbeidsongeval waarbij het eerste slachtoffer in maart 2019 een van zijn vingers verloor aan te geven bij de wetsverzekeraar.⁴²⁴

De rechtbank achtte de verklaringen van de burgerlijke partijen geloofwaardig, omdat ze duidelijk, nauwkeurig en gedetailleerd waren. Ze werden gestaafd door andere elementen in het dossier, met name de verklaringen van meerdere arbeidskrachten, videobewakingsbeelden, een telefonieonderzoek en controles door de sociale inspectie.

Het echtpaar verscheen maar het bedrijf liet verstek gaan tijdens het proces. De mannelijke beklagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar,

422 Corr. Brussel Franstalig, 25 juni 2024, 69e k. (de zaak werd heropend voor het RSZ-gedeelte).

423 De verzwaarde omstandigheden van gezag over de slachtoffers, misbruik van hun kwetsbare situatie en een inbreuk die een ernstige verminking veroorzaakte werden in aanmerking genomen.

424 De vinger van het slachtoffer werd afgesneden in een deegverdeler, een machine waarin het deeg wordt gesneden. De echtgenoot werd wegens dat arbeidsongeval ook vervolgd voor onvrijwillige slagen en verwondingen, maar werd door de rechter daarvan vrijgesproken.

volledig met uitstel, tot een geldboete van 40.000 euro en tot een levenslange ontzetting uit zijn rechten. Een verbeurdverklaring per equivalent van 49.966,61 euro werd uitgesproken en dat bedrag werd toegewezen aan de twee Marokkaanse mannen, terwijl 26.900 euro op de rekening van de COIV verbeurd werd verklaard en toegewezen werd aan drie burgerlijke partijen. De echtgenote werd veroordeeld tot een geldboete van 25.600 euro met gedeeltelijk uitstel en de vennootschap werd bij verstek veroordeeld tot een geldboete van 120.000 euro. De echtgenoot werd ertoe veroordeeld om de twee Marokkaanse mannen 18.502,28 en 31.464,33 euro materiële schadevergoeding te betalen en 3.000 euro en 4.000 euro morele schadevergoeding.

2.3.6. Kapsalon

Op **24 april 2024** heeft het **hof van beroep van Brussel**⁴²⁵ uitspraak gedaan in een zaak betreffende een kapsalon, die in eerste aanleg behandeld was door de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel** in een **vonnis van 21 december 2021**⁴²⁶ dat in een vorig jaarverslag werd geanalyseerd.

Drie beklagden met de Belgische nationaliteit maar van Palestijnse origine werden vervolgd wegens mensenhandel met het oog op de uitbuiting door arbeid van twee Marokkaanse onderdanen en wegens verscheidene tenlasteleggingen op het vlak van het sociaal strafrecht.

Het dossier werd opgestart toen een van de beklagden om een politie-interventie in een kapsalon verzocht. Hij verklaarde het pand te mogen gebruiken en legde een huurovereenkomst voor. Een van de werkkrachten was eveneens aanwezig. Hij zei dat hij een arbeider was en dat zijn baas, de hoofdbeklaagde, over alle huurdocumenten beschikte. Hij beschreef zijn werkomstandigheden: zeven dagen op zeven, van 10 tot 20 uur voor 50 à 70 euro per week (nooit meer dan 350 euro per maand) en dat al meer dan twee jaar. Zijn baas had hem vanaf het begin een arbeidsovereenkomst beloofd maar kwam die belofte nooit na. Hij sliep ergens achterin de zaak. Behalve zijn baas zouden er ook twee vennoten van zijn uitbuiting hebben geprofiteerd. De politieagenten stelden vast dat er geen badkamer of douche was, en evenmin een ruimte om te koken. Dat laatste deed hij op een gaspits. De werkracht was in onwettig verblijf. Zijn baas en zijn vennoten, de twee andere beklagden, zouden volgens zijn verklaringen meerdere kapsalons hebben, waar ze andere personen

in onwettig verblijf zouden uitbuiten. Hij verklaarde ook dat de drie beklagden vennootschappen naar elkaar doorschoven, er een aantal van die personen zonder wettig verblijf in opnamen om hen te regulariseren, om die vervolgens failliet te laten verklaren.

Het onderzoek werd gevoerd op basis van verklaringen van de werkkrachten, zendmastbepalingen, een buurtonderzoek en diverse controles in de kapsalons, waar het andere slachtoffer werd aangetroffen.

De rechtbank in eerste aanleg achtte de tenlastelegging mensenhandel bewezen maar alleen in hoofde van de hoofdbeklaagde, met name op basis van de verklaringen van de werkkrachten, die in één geval werden bevestigd na het uitlezen van zijn telefoon en door het buurtonderzoek. De rechtbank oordeelde dat de beide mannen wel degelijk in een kapsalon hadden gewerkt, in een onzekere situatie en in totale afhankelijkheid van hun werkgever. Bovendien gebeurde die tewerkstelling in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid (slechte materiële woonomstandigheden, illegaal verblijf waardoor ze kwetsbaar waren, geen sociale bescherming, een buitensporig aantal weruren, beperkte bezoldiging, ruim onder het minimumuurloon, een sociaal of gezinsleven was onmogelijk). De rechtbank oordeelde dat de hoofdbeklaagde de beide slachtoffers had geronseld en gehuisvest met het oog op hun uitbuiting. De twee andere beklagden daarentegen werden vrijgesproken bij gebrek aan bewijs dat ze bij de feiten betrokken waren en omdat ze ontkenen.

Voorts achtte de rechtbank de tenlasteleggingen op het vlak van het sociaal strafrecht bewezen, maar ook alleen voor de hoofdbeklaagde, die als de werkgever werd beschouwd. De andere beklagden werden voor die tenlasteleggingen vrijgesproken.

De hoofdbeklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van dertig maanden met volledig uitstel, tot een geldboete van 24.000 euro en tot een beroepsverbod van vijf jaar. Hij werd er daarnaast toe veroordeeld om aan de werkracht die zich burgerlijke partij had gesteld 74.169,75 euro materiële en 14.000 euro morele schadevergoeding te betalen.

De hoofdbeklaagde en het Openbaar Ministerie tekenden beroep aan. Het **hof van beroep** ging in op het verzoek van de beklagde om het verhoor van een van de werkkrachten van het kapsalon en het verhoor van een van de twee slachtoffers van mensenhandel

⁴²⁵ Brussel, 24 april 2024, 11e k.

⁴²⁶ Corr. Brussel Franstalig, 21 december 2021, 69e k.: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 89 en de website van Myria ([rechtspraak](#)).

nietig te verklaren, omdat het recht op bijstand van een tolk niet was gerespecteerd. Het hof van beroep wees evenwel zijn verzoek af om zijn eigen verhoor nietig te verklaren omdat zijn recht op toegang tot een advocaat niet gerespecteerd was. Het hof bevestigde de beslissing en de schadevergoeding maar verlaagde de gevangenisstraf naar 24 maanden, wegens een lichte overschrijding van de redelijke termijn.

De hoofdbeklaagde stelde een cassatieberoep in tegen het burgerlijk deel van het arrest van het hof van beroep. Op **20 november 2024** vernietigde het **Hof van Cassatie**⁴²⁷ het bestreden arrest gedeeltelijk, met name wat de berekening van de materiële schade betreft die niet overeenstemde met de conclusies van de beklagde waarin hij verzocht om de schade te berekenen op basis van een verkorte periode van het misdrijf. Het Hof verwierp het beroep voor het overige en verwees de zaak opnieuw naar het hof van beroep van Brussel.⁴²⁸



2.3.7. Vleesverwerking

Uitbuiting van Marokkaanse werkrachten in onwettig verblijf in vleesverwerkingsbedrijven

De **correctionele rechtbank van Brugge** boog zich in een **vonnis van 21 februari 2025**⁴²⁹ over een dossier inzake economische uitbuiting in de vleesverwerkingsindustrie, waarin er vier beklagden werden vervolgd. De beklagden, drie mannen en een vrouw, hadden de Marokkaanse, de Belgische en de Nederlandse nationaliteit. Alleen de eerste beklagde, de tweede beklagde en de vierde beklagde werden vervolgd voor mensenhandel met verzwarende omstandigheden (gezag, misbruik van een kwetsbare situatie, gewoonte) ten aanzien van in totaal zeventien slachtoffers. De drie beklagden werden eveneens vervolgd voor meerdere inbreuken tegen het sociaal strafrecht, zoals het tewerkstellen van buitenlandse werknemers zonder verblijfsvergunning. De derde beklagde werd alleen vervolgd voor het uiten van bedreigingen.

De zaak kwam begin 2020 aan het licht na een klacht van een slachtoffer voor slagen en verwondingen tegen de eerste beklagde, zijn werkgever die hem niet wilde uitbetalen. De inspectiediensten startten een onderzoek en stelden vast dat hoewel er maar twee werknemers

waren ingeschreven de zaak toch een aanzienlijke omzet realiseerde. Meerdere vennootschappen kwamen daarbij in beeld.

De beklagden hadden een eenmanszaak die actief was in de kippenvleessector. De eerste beklagde was de zaakvoerder van een vennootschap ondanks een eerder verbod om nog activiteiten in persoonlijke naam te ontplooiën. De firma stond op de naam van zijn echtgenote, de derde beklagde. Uit het onderzoek bleek dat ook de tweede beklagde, de broer van de eerste beklagde, nauw betrokken was bij de activiteiten.

Er werd uiteindelijk een gerechtelijk onderzoek gevoerd met observaties, af luistermaatregelen, uitlezing van telefoons, verhoren van zowel verdachten als werknemers en huiszoeken.

Tijdens het onderzoek kwamen ook de activiteiten van de vierde beklagde aan het licht. De eerste beklagde kocht kippenvlees aan bij de vierde beklagde.

Uit het onderzoek bleek dat de beklagden meerdere personen in onwettig verblijf tewerkstelden in hun vleesverwerkingsbedrijf. De personen kregen lonen tussen 6 euro en 8 euro per uur voor lange shiften van zeven tot elf uren. Ze hadden geen vast uurrooster en werkten als "op afroep" zodra zij werden opgebeld door de beklagden. Ze moesten vaak nacht- en weekendwerk verrichten zonder daarvoor extra te worden betaald. Zij kregen geen beschermingskledij, maar moesten zelf handschoenen kopen voor 10 euro. Er waren op de werkplek geen faciliteiten voor werknemers, zelfs geen toilet. Ze moesten soms urenlang in gekoelde ruimtes werken met nauwelijks pauzes. Bij arbeidsongevallen moesten ze gewoon voortwerken met een plastic zak rond de snijwonde. Zij werden gecontroleerd via camera's. Als ze het met iets oneens waren, werden zij gewoon op straat gezet. De tweede beklagde was zelf in een precare verblijfssituatie in België (hij had een Spaanse verblijfskaart) maar hielp zijn broer in het bedrijf. Hij belde werknemers op om te komen werken en gaf instructies en opdrachten. Hij moest volgens de rechtbank eveneens als werkgever worden beschouwd.

De rechtbank oordeelde dat de feiten van mensenhandel en de verzwarende omstandigheden bewezen waren alsook de sociaalrechtelijke inbreuken.

De derde beklagde had de burgerlijke partij, na wiens klacht het strafonderzoek gestart was, bedreigd en

427 Cass. 20 november 2024, nr. P.24.0792.F.

428 De datum waarop de zaak bij het hof van beroep zal worden behandeld was bij het afsluiten van de redactie van dit verslag (september 2025) nog niet bekend.

429 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 21 februari 2025, k. B17 (beroep).

gezegd dat er hem iets zou gebeuren als hij zijn klacht niet zou intrekken. Zij werd daarvoor vrijgesproken wegens gebrek aan bewijzen.

De eerste beklagde en de tweede beklagde werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk achttien maanden en vijftien maanden en tot geldboetes van 48.000 euro (allebei voor een deel met uitstel).⁴³⁰

De vierde beklagde had al een strafblad. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar en tot een geldboete van 88.000 euro (voor een deel met uitstel).

Er werden bijzondere verbeurdverklaringen uitgesproken van 37.750 euro en 45.000 euro.

Twee slachtoffers stelden zich burgerlijke partij. Ook Payoke en Myria stelden zich burgerlijke partij. De slachtoffers kregen een schadevergoeding voor de gederfde lonen van respectievelijk 54.086,45 euro en 4.234,80 euro en een morele schadevergoeding van 1.000 euro. De verbeurdverklaringen werden aan de slachtoffers toegewezen. Myria en Payoke kregen schadevergoedingen van respectievelijk 2.500 euro en 2.750 euro.

2.4. Gedwongen criminaliteit

De **correctionele rechtbank van Aarlen** boog zich in een **vonnis van 8 april 2024**⁴³¹ over een dossier waarin twee Mauritiaanse beklagden, een man en een vrouw, werden vervolgd voor diverse tenlasteleggingen, met name voor mensenhandel met het oog op gedwongen criminaliteit (oplichting) ten nadele van twee Mauritiaanse mannen, en voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van een Kaapverdische vrouw.

De vrouwelijke beklagde postte met de hulp van de mannelijke beklagde valse profielen op het internet, om meerdere vrouwen van Malagassische of Kaapverdische origine te verleiden en een online relatie met hen aan te gaan om hen op te lichten. Drie van die slachtoffers, onder wie het Kaapverdische slachtoffer van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting,

en de twee Mauritiaanse mannen stelden zich burgerlijke partij.

De eerste Mauritiaanse man was een model. Hij was door de vrouwelijke beklagde geworven, op aansporing van de mannelijke beklagde, en gaf de fictieve personages een reëel en geloofwaardig leven. Hij stuurde berichten en foto's naar de verleide vrouwen en organiseerde fysieke ontmoetingen.

Voor deze feiten achtte de rechtbank de tenlastelegging van mensenhandel met het oog op gedwongen criminaliteit bewezen, waarbij ze rekening hield met het feit dat het slachtoffer werd bewaakt, de bedreigingen (in de praktijk gebracht met harde klappen) door de mannelijke beklagde, het feit dat alle activiteiten van het slachtoffer werden bepaald, de misleiding over de aard van zijn werk, en zijn illegale verblijfssituatie. De rechter gaf ook aan dat het relatieve comfort van zijn huisvesting door de beklagden niet uitsloot dat hij onder hun controle stond. De mannelijke beklagde werd eveneens veroordeeld voor slagen en verwondingen aan het slachtoffer.

Tegelijk werd de tenlastelegging inzake mensenhandel niet bewezen geacht voor de feiten met betrekking tot de tweede Mauritiaanse man, die door een gespecialiseerd opvangcentrum werd begeleid. De vrouwelijke beklagde had hem voorgesteld naar België te komen om er als mecanicien te werken, en had daartoe effectief stappen ondernomen. Deze man had net als de mannelijke beklagde de activiteiten van de eerste Mauritiaanse man in het oog gehouden en had deelgenomen aan de afranseling van dat slachtoffer door de mannelijke beklagde. De rechter meende dat het niet was aangetoond dat de tweede Mauritiaanse man onder controle stond, omdat hij autonomie en bewegingsvrijheid genoot en willens en wetens met de oplichting had ingestemd.⁴³² De rechtbank verklaarde zich onbevoegd om zich uit te spreken over zijn burgerlijke partijstelling, aangezien de beklagden waren vrijgesproken voor alle tenlasteleggingen die op hem betrekking hadden.

De beklagden werden eveneens vrijgesproken voor de tenlastelegging inzake mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van de vrouw van Kaapverdische origine. Die laatste had op verzoek van haar fictieve "partner" (achter wie de vrouwelijke beklagde

⁴³⁰ Het Openbaar Ministerie had ook de definitieve en complete sluiting van de ondernemingen van de eerste beklagde en de vierde beklagde gevorderd, maar die waren intussen failliet verklaard.

⁴³¹ Corr. Luxemburg, afdeling Aarlen, 8 april 2024, 14e k. (beroep).

⁴³² Hij had met de vrouwelijke beklagde als partners samengewoond en had ook seksuele betrekkingen met de mannelijke beklagde gehad. De beklagden werden eveneens vervolgd voor verkrachting en aantasting van zijn seksuele integriteit. De rechter sprak hen evenwel vrij voor deze feiten, vanuit de mening dat het ontbreken van toestemming niet met zekerheid was aangetoond.

schuilging) effectief bij de beklagde gewoond. Volgens haar verklaringen werd ze gedwongen tot seksuele betrekkingen met de twee beklagden, eveneens op verzoek van haar fictieve "partner". De rechtbank meende evenwel dat zij voldoende onderscheidingsvermogen had en materiële middelen die haar in staat stelden om andere keuzes dan deze te maken, en dat ze totaal niet onder controle stond. De rechter achtte de tenlastelegging dus niet bewezen, vanuit de mening dat er geen sprake was van seksuele uitbuiting in de zin van artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek aangaande mensenhandel, tenzij men de betekenis van die tekst zou verdraaien, en baseerde zich met name op het feit dat zij niet stelde het slachtoffer van een dergelijke uitbuiting te zijn. De vrouwelijke beklagde werd wel veroordeeld voor verkrachting en aantasting van de seksuele integriteit van het slachtoffer, dat niet kon instemmen met seksuele activiteiten waarover ze werd misleid.⁴³³

De vrouwelijke beklagde werd voorts veroordeeld voor verkrachting, verzwaard door misleiding, van een andere vrouw van Malagassische origine die via de valse profielen was verleid. Het slachtoffer had, net als de vrouw van Kaapverdische origine, haar intrek bij haar genomen en had een seksuele relatie met die laatste om haar fictieve "partner" een plezier te doen.⁴³⁴

De rechtbank veroordeelde de beklagden eveneens voor valsheid in informatica, oplichting,⁴³⁵ bendevoorming en inbreuken op de wapenwet.

De beklagden werden veroordeeld tot respectievelijk een gevangenisstraf van twee jaar met uitstel (voor de man) en een gevangenisstraf van vier jaar (voor de vrouw), en tot een geldboete van 8.000 euro met uitstel voor de mannelijke beklagde. Ten laste van de mannelijke beklagde werd er een verbeurdverklaring van 335 euro uitgesproken. De beklagden werden veroordeeld tot de betaling van een provisionele som van 1.000 euro aan de burgerlijke partij die het slachtoffer was van gedwongen criminaliteit. De andere burgerlijke partijen kregen provisionele sommen van 10.000 tot 20.000 euro toegewezen.

3. Mensensmokkel

In de punten die volgen worden er verscheidene beslissingen rond mensensmokkel voorgesteld die in diverse Franstalige en Nederlandstalige arrondissementen werden behandeld. Een beslissing in beroep heeft betrekking op een dossier rond internationale smokkel via gehuurde bedrijfsvoertuigen, auto's en bestelwagens in het kader van een internationale criminele organisatie met een dertigtal beklagden. Myria bespreekt ook een dossier rond de Belgische *filiale* van een internationale criminele organisatie waarbij er voornamelijk Vietnamese beklagden en Vietnamese slachtoffers betrokken waren. Een ander omvangrijk dossier gaat over mensensmokkel en seksueel misbruik van jonge Afghaanse mannen en jongens zowel op de reisroute als in België. Bij een beslissing in beroep handelt het dossier over het vervoer van nautisch materiaal van het buitenland via België naar Frankrijk. Nog een grootschalig dossier gaat over mensensmokkel van Pakistaanse mannen via schijnhuwelijken met vooral Portugese vrouwen en hun economische uitbuiting via schuldbinding. Een laatste dossier heeft betrekking op vervolgingen wegens mensensmokkel in het kader van frauduleuze adopties van Congolese kinderen.

3.1. Mensensmokkel via voertuigen in het kader van een criminele organisatie met een dertigtal beklagden

Het **hof van beroep van Luik** heeft uitspraak gedaan in een dossier, dat in eerste aanleg was behandeld door de **correctionele rechtbank van Luik** in een **vonnis van 13 december 2023**⁴³⁶, dat in een vorig jaarverslag aan bod kwam. Een groot aantal beklagden werd veroordeeld in het kader van een criminele organisatie die achter een grootschalige internationale smokkeloperatie zat via gehuurde bedrijfsvoertuigen, auto's en bestelwagens.

433 De mannelijke beklagde werd ook vervolgd voor deze twee tenlasteleggingen, maar de rechter meende dat er twijfel bleef over zijn kennis van het ontbreken van toestemming. De rechter baseerde zich met name op het grote aantal seksuele activiteiten van het slachtoffer met de mannelijke beklagde, en het feit dat zij daarvoor niet had geklaagd bij haar fictieve partner.

434 De vrouwelijke beklagde werd wel vrijgesproken voor de tenlastelegging van aantasting van haar seksuele integriteit.

435 De rechtbank hield rekening met het feit dat de beklagden de verliefde gevoelens van de slachtoffers hadden aangewakkerd om geld of meubels te bemachtigen. De schade werd geraamd op 12.000 euro voor een van de slachtoffers, op 25.000 euro voor het tweede en op een onbepaald bedrag voor het derde.

436 Corr. Luik, afdeling Luik, 13 december 2023, k. 19bis (beroep): Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswork uit Latijns-Amerika, een carrousel met risico's*, p. 120 en de [website van Myria \(rechtspraak\)](#).

Dit dossier heeft betrekking op mensensmokkel vanuit Turkije naar Italië of Oostenrijk, via de Balkanroute of via de grensovergang tussen landen zoals Slovenië, Kroatië, Hongarije of Bosnië en Herzegovina. Eigenlijk hield de criminele organisatie autonoom toezicht op een beperkt deel van het traject van de personen. Zij maakte deel uit van een grotere structuur die vanuit Turkije werd geleid en het traject van het land van herkomst naar andere Europese landen organiseerde. Ongeveer dertig beklaagden, die in veel gevallen de Belgische nationaliteit hadden, werden vervolgd. Een tiental van hen kwam uit de streek van Luik. De andere beklaagden hadden de Franse, de Congolese, de Armeense, de Iraanse, de Bulgaarse en de Turkse nationaliteit. Dertien beklaagden lieten verstek tijdens het proces. In deze zaak zijn er enkele honderden Afghaanse, Iraanse, Iraakse, Syrische, Turkse, Bengaalse, Pakistaanse, Indische en Egyptische slachtoffers. Sommigen van hen waren minderjarig. Ze waren allemaal in een illegale verblijfssituatie. Soms werden er meerdere tientallen personen samen vervoerd. Ze zaten opeengepakt, zonder stoel, gordel of verluchting.

Het onderzoek werd opgestart in oktober 2020 na arrestaties in Kroatië en Slovenië van meerdere personen uit de regio Luik die werden tegengehouden aan boord van voertuigen die in België waren ingeschreven en waarin kandidaat-migranten werden vervoerd. Het dossier maakte het voorwerp uit van een Europees onderzoeksbevel.

De criminele organisatie stond onder leiding van een Turk en telde een tiental leden (onder wie de partner en de vader van de leider). Sommige beklaagden waren ook leden van dezelfde familie of ex-zakenpartners.

De organisatie had een gebruikelijke *modus operandi*. De bredere structuur waar de organisatie deel van uitmaakte bestond uit personen in de buurt van vluchtelingenkampen die de kandidaat-migranten naar de laadplaatsen voerden en het reisgeld inden. De kandidaten werden op afstand vertegenwoordigd door een *sahibi* (eigenaar) die hen soms in gebouwen onderbracht tot ze in voertuigen werden geladen. Details over hun aantal en hun locatie werden meegedeeld

aan de leider van de organisatie die de informatie vervolgens aan zijn chauffeurs gaf. Vanuit België legde de organisatie de routes vast, organiseerde zij de reizen en koos ze de locaties, en wierf zij chauffeurs aan die ze geolokaliseerde en begeleidde. Zij voorzorg in hun behoeften en zorgde voor hun betaling. De leden gebruikten bijnamen en meerdere telefoons en simkaarten om hun identiteit te verbergen. Meerdere beklaagden konden schulden afbetalen dankzij het geld dat ze met de smokkel verdienden. De rechtbank raamde de nettowinst die de smokkel de leider opbracht op 1.654.664,31 euro.

Sommige chauffeurs vervoerden kandidaat-migranten, terwijl anderen verken- of volgwagens bestuurden.⁴³⁷ Ze werden geronseld op straat of op basis van mond-tot-mondreclame. Het waren onervaren personen in preciaire situaties door hun gezondheidstoestand of hun financiële situatie.⁴³⁸ De ronselaars, en dan in het bijzonder een vrouwelijke beklaagde, schuwden de doodsb bedreigingen en intimidatiepogingen niet. Na hun werving en de ontvangst van een som geld,⁴³⁹ werden de chauffeurs naar een Belgisch, Duits of Nederlands verhuurkantoor gebracht waar ze de huur zelf betaalden. Daarnaast kregen ze een telefoon en een simkaart om hen te geolokaliseren en stap per stap te begeleiden via WhatsApp.⁴⁴⁰ Ze kregen de opdracht om snel door te rijden, niet te stoppen voor hun eindbestemming bereikt was en de vervoerde personen te filmen bij het lossen. Sommige chauffeurs waren onder invloed van drugs. Een van de konvooien leidde met name tot de dood van een vervoerde persoon na een ernstig ongeval dat veroorzaakt werd door een chauffeur die cocaïne en cannabis had genomen en aan een politiecontrole probeerde te ontsnappen. Zo'n vijftien personen raakten zwaargewond bij het ongeval. Meerdere chauffeurs werden aangehouden, opgesloten of veroordeeld door buitenlandse rechtbanken (in Kroatië, Slovenië, Oostenrijk, Hongarije, ...). De chauffeurs werden betaald via agentschappen voor geldoverdracht zoals Western Union, BPN, GönderAL, Ria of nog via de systemen *Hawala*⁴⁴¹ en *Mektep*⁴⁴².

Drie beklaagden bevonden zich in een staat van wettelijke herhaling. Hoewel verscheidene beklaagden

437 Om de eventuele aanwezigheid van politiecontroles te signaleren.

438 Het ging om drugsverslaafden, daklozen, gemarginaliseerde personen, behoeftigen of mensen met schulden.

439 Die geldsom diende voor de betaling van de huur van de voertuigen en om de reiskosten te dekken (brandstof, voedsel, vooraf geboekte hotels, ...). Volgens de leider van de organisatie ontvingen de chauffeurs tussen 5.000 en 10.000 euro, terwijl de bestuurders van de verken- of volgwagens minder betaald kregen.

440 De chauffeurs werden niet vooraf geïnformeerd over de bestemming en de route en over het aantal, de identiteit en de origine van de vervoerde personen.

441 Het *Hawala*-systeem kan worden beschouwd als een parallel banksysteem om geld tussen landen over te maken zonder een spoor van de transactie achter te laten. Het systeem is volledig anoniem.

442 *Mektep* is een Turkse term die kan worden vertaald als "kantoor". Het is een systeem dat wordt gebruikt om het geld van de smokkel te laten circuleren. De kantoren krijgen de identiteit van de kandidaat-migranten en hun betaling van de voor de reis gevraagde som. Die som wordt door de kantoren bewaard en na afloop van de reis vrijgegeven. De leider ontvangt het geld dan in cash. De *Mekteps* kunnen zich in het buitenland in verschillende soorten gebouwen bevinden, zoals reisagentschappen, wisselkantoren, juwelierszaken, nachtwinkels, carwashes, ... In dit geval bevonden de kantoren zich in België, Turkije, Iran, Irak, Egypte, Afghanistan en Syrië.

afzonderlijk werden vervolgd⁴⁴³ en drie beklaagden volledig werden vrijgesproken wegens het principe *non bis in idem*, werden alle anderen in eerste aanleg schuldig bevonden aan mensensmokkel.

Meerdere beklaagden werden eveneens veroordeeld voor lidmaatschap van een criminele organisatie.

De beklaagden werden door de correctionele rechtbank van Luik veroordeeld tot gevangenisstraffen van achttien maanden tot tien jaar, tot geldboetes van 8.000 tot 4.552.000 euro, beide straffen met of zonder (gedeeltelijk of volledig) uitstel, alsook tot een beroepsverbod van vijf jaar. De rechtbank heeft de uitspraak van de veroordeling van drie beklaagden uitgesteld. Ten aanzien van de leider werd er een verbeurdverklaring van 500.000 euro uitgesproken. De beklaagden werden veroordeeld tot de definitieve hoofdelijke betaling van 1 euro aan Myria, dat zich burgerlijke partij had gesteld.

Het beroep heeft betrekking op vijf beklaagden: de Turkse leider, twee chauffeurs die in eerste aanleg verstek lieten gaan⁴⁴⁴ en twee leden van de criminele organisatie die een actieve rol hadden gespeeld bij de organisatie van de reizen en de werving van de chauffeurs. In zijn **arrest van 5 december 2024** bevestigde het **hof van beroep**⁴⁴⁵ het vonnis wat de grond van de vervolgingen en de tenlasteleggingen betreft maar hervormde het de straffen gedeeltelijk.

De gevangenisstraf van tien jaar die was uitgesproken tegen de leider, die in beroep verstek liet gaan, werd verhoogd tot veertien jaar, terwijl zijn geldboete van 4.552.000 euro werd bevestigd. De verbeurdverklaring van een bedrag van 500.000 euro werd verhoogd tot 3.924.517 euro en zijn onmiddellijke aanhouding werd bevolen. Voor de twee leden van de organisatie beval het hof een verbeurdverklaring van 15.950 euro en 59.533 euro en bevestigde het hun gevangenisstraf van vijf jaar en hun geldboete van 160.000 euro, met uitstel. De gevangenisstraf van de twee chauffeurs werd omgezet in een werkstraf van 120 uren en hun boete van 56.000 euro was met uitstel.

3.2. Afghaans smokkelnetwerk dat Afghaanse (minderjarige) jongeren seksueel uitbuitte

De **correctionele rechtbank van Antwerpen** boog zich in een **vonnis van 27 november 2024**⁴⁴⁶ over een groot smokkeldossier waarbij er 23 beklaagden werden vervolgd. Die beklaagden hadden allemaal de Afghaanse nationaliteit. Onder hen waren er acht op het ogenblik van het vonnis al aangehouden. Negen beklaagden lieten verstek gaan.

Achttien beklaagden werden vervolgd voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden (minderjarigheid van de slachtoffers, misbruik van een kwetsbare situatie, geweld, dwang en bedreigingen, het leven van de slachtoffers werd in gevaar gebracht, gewoonte en deelname aan een criminele organisatie).

Daarnaast werden twee beklaagden, onder wie de hoofdbeklaagde, vervolgd voor leiderschap van een criminele organisatie. Bij de andere beklaagde herkwalficeerde de rechtbank dat in deelname aan de besluitvorming van een criminele organisatie. De rechtbank was van oordeel dat het niet boven elke redelijke twijfel was aangetoond dat hij een leidinggevende rol vervulde binnen de criminele organisatie. Ook zes andere beklaagden werden vervolgd voor deelname aan de besluitvorming van een criminele organisatie. De overige beklaagden werden vervolgd voor lidmaatschap van een criminele organisatie.

Twee beklaagden, onder wie de tweede beklaagde, werden eveneens vervolgd voor verkrachting of aanranding van de eerbaarheid met geweld en bedreiging van minderjarigen. Zes beklaagden werden voorts vervolgd voor meerdere misdrijven met betrekking tot het vervaardigen, verspreiden, verwerven, bezitten van en toegang verschaffen tot beelden van seksueel misbruik met minderjarigen. Sommige beklaagden werden vervolgd voor diefstal met geweld, het bezitten van verboden wapens, bedreigingen en belaging.

443 De rechter stelde hun zaak uit naar een latere zitting (29 mei 2024) van de correctionele rechtbank van Luik.

444 Ze waren betrokken bij het vervoer in Kroatië van zeven Iraakse en Egyptische slachtoffers, in april 2021.

445 Luik, 5 december 2024, 6e k.

446 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 27 november 2024, k. AC10 (beroep en verzet).

De feiten deden zich voor van augustus 2020 tot oktober 2023.

Uit het strafonderzoek bleek dat er een criminele organisatie actief was die zich op grote schaal bezighield met mensensmokkel waarbij de slachtoffers zowel op de smokkelroute als op hun eindbestemming het slachtoffer werden van geweld, intimidatie en seksueel misbruik. De zaak werd opgestart in oktober 2021 op basis van politionele inlichtingen dat meerdere personen deel uitmaakten van een internationale criminele organisatie die betrokken was bij de organisatie van mensensmokkel vanuit Afghanistan/Pakistan naar Europa en bij de handel in verdovende middelen. Deze organisatie zou opereren vanuit Antwerpen en zichzelf "2060" noemen. Onder meer via onderzoek naar sociale media (in het bijzonder TikTok) kwamen de feiten en de omvang daarvan aan het licht. Het onderzoek gebeurde eveneens op basis van telefonieonderzoek, telefoontaps, de uitlezing van de gsm-toestellen van beklaagden, verhoren van de slachtoffers, ...

De criminele organisatie was sterk internationaal vertakt en had banden in België, Turkije, Servië, Frankrijk en Duitsland. Ze bestond uit twee groepen: "2060 – regering van Nangarhar" met Antwerpen als uitvalsbasis en "*Dam Gham Lamba*" met een uitvalsbasis in zowel Turkije als Frankrijk, al bleek uit het onderzoek dat die beide groepen nauwe contacten hadden met elkaar. De organisatie ging heel agressief tewerk. De smokkelerslchtoffers werden bedreigd, geslagen en seksueel misbruikt, zowel op de smokkelroute als bij aankomst op hun eindbestemming. De ernstige geweldplegingen en het seksuele misbruik werden gefilmd en gedeeld, zowel onderling als op sociale media. Dat met het doel om de slachtoffers af te persen en onder controle te houden. Slachtoffers die de moed hadden om belastende verklaringen af te leggen tegen de leden van de criminele organisatie werden bedreigd, belaagd en fysiek aangevallen. Een van de slachtoffers moest meermaals verhuizen na bedreigingen en diende uiteindelijk zelfs in een veilig huis geplaatst te worden door de politiediensten.

De leden van de criminele organisatie hadden allemaal een uiteenlopende rol en verschillende taken.

De hoofdbeklaagde was de leider van de criminele organisatie die bestond uit de groeperingen "*Dam Gham Lamba*" en "2060". Hij had een groot aantal mensen onder zich die zich veelal in Turkije en Servië bevonden en elk hun eigen taak hadden binnen de organisatie. Hij had de absolute controle over de smokkelroutes en had contact met elke smokkelaar.

De tweede beklaagde vervulde eveneens een belangrijke rol binnen de organisatie. Hij stond mee in voor de praktische uitvoering van de smokkel in meerdere landen op de reisroute binnen Europa: hij zorgde voor vervoer en wachtte de slachtoffers op. Hij schuwde het geweld niet en gebruikte daarbij messen en vuurwapens. Daarnaast ging hij effectief over tot seksueel misbruik, het verspreiden van de beelden van het misbruik en het bedreigen van de slachtoffers. Zo had hij een van de minderjarige slachtoffers acht maanden lang misbruikt en het misbruik op beeld vastgelegd. Hij stond ook terecht voor verkrachting.

Onder hen stonden er meerdere beklaagden die elk hun rol hadden binnen de organisatie en die mee zorgden voor de smokkel van de slachtoffers, en sommigen van hen ook voor het maken of verspreiden van de beelden van het misbruik.

De rechtbank meende dat de meeste feiten op het vlak van mensensmokkel bewezen waren.

Uit het onderzoek bleek dat de beklaagden een vermogensvoordeel puurden uit de mensensmokkel. De rechtbank beschouwde wie bewust had meegewerkt als mededader, ongeacht of hij daaruit al dan niet een persoonlijk vermogensvoordeel had gepuurd.

De rechtbank achtte de verzwarende omstandigheden bewezen. De slachtoffers bevonden zich in een precare en kwetsbare situatie waarbij ze volledig waren overgeleverd aan de beklaagden. Het leven van de slachtoffers werd in gevaar gebracht op de gevaarlijke smokkelroute. Er werd geen rekening gehouden met potentieel grote risico's, wat duidt op het opzettelijk, of minstens door grove nalatigheid, in gevaar brengen van het leven van de slachtoffers.

Volgens de rechtbank stond het vast dat het over een criminele organisatie ging. De groep was in staat om op het juiste moment samen te werken en grote vermogensvoordelen te realiseren door personen tegen betaling te smokkelen over vaste routes en ging volgens een vaste *modus operandi* tewerk. De leden maakten soms verre verplaatsingen vanuit verschillende landen om elkaar op regelmatige tijdstippen te ontmoeten, wat aantoont dat er sprake was van een gewoonte.

Drie beklaagden werden wel vrijgesproken voor alle feiten van mensensmokkel maar werden schuldig bevonden als lid van een criminele organisatie. Een van hen werd over de hele lijn vrijgesproken.

De rechtbank beschouwde de hoofdbeklaagde als de leider van de organisatie. De andere beklagden waren schuldig aan het deelnemen aan de besluitvorming van een criminele organisatie of als lid van de criminele organisatie.

De twee beklagden die werden vervolgd voor verkrachting en/of aanranding werden daaraan effectief schuldig bevonden.

Ook de beklagden die werden vervolgd voor het vervaardigen, het verspreiden, het bezit en het verwerven van beelden van seksueel misbruik werden daaraan schuldig bevonden.

Een van de beklagden bevond zich in een staat van wettelijke herhaling. Meerdere andere beklagden hadden al een strafblad in andere Europese landen voor handel in verdovende middelen, slagen en verwondingen, ...

De rechtbank sprak zware straffen uit.

De hoofdbeklaagde en de tweede beklagde werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van achttien jaar en tot geldboetes van respectievelijk 2.712.000 euro en 96.000 euro.

De beklagden die schuldig werden bevonden aan mensensmokkel en deelname aan de besluitvorming van een criminele organisatie werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen negen jaar en veertien jaar en tot geldboetes tussen 24.000 euro en 2.064.000 euro. Ze werden allemaal voor twintig jaar uit hun rechten ontzet.

De andere beklagden, die schuldig werden bevonden aan mensensmokkel en lidmaatschap van een criminele organisatie, kregen gevangenisstraffen tussen veertig maanden en acht jaar en geldboetes van 1.600 euro tot 24.000 euro. Ze werden tien jaar ontzet uit hun rechten.

Vier slachtoffers, Afghaanse jongens van wie er één minderjarig was, stelden zich burgerlijke partij. Een slachtoffer kreeg een schadevergoeding materieel en moreel vermengd van in totaal 3.470 euro en een provisionele schadevergoeding van 10.000 euro, naast de aanstelling van een gerechtsdeskundige. Een ander slachtoffer kreeg 5.000 euro provisioneel moreel en materieel vermengd.

Myria, Child Focus, PAG-ASA en Payoke stelden zich burgerlijke partij en kregen respectievelijk schadevergoedingen van 1 euro en 2.500 euro.

3.3. Vietnamese smokkel door de Belgische filière van een internationale criminele organisatie

In een **vonnis van 16 januari 2025** veroordeelde de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel**⁴⁴⁷ negen beklagden die deel uitmaakten van de Belgische *filière* van een internationale criminele organisatie voor de verzwaarde smokkel van een groot aantal slachtoffers, die voornamelijk de Vietnamese nationaliteit hadden. Hun aantal is niet bepaald, amper vijf slachtoffers werden geïdentificeerd. Myria stelde zich burgerlijke partij.

Het proces had betrekking op tien uit Zuid-Vietnam afkomstige beklagden, acht Belgen van Vietnamese origine en twee Vietnamezen. Negen beklagden werden vervolgd voor mensensmokkel en criminele organisatie, terwijl een beklagde alleen voor die laatste tenlastelegging werd vervolgd.

De criminele organisatie vervoerde de slachtoffers binnen de Europese Unie, met als eindbestemming het Verenigd Koninkrijk, tegen de betaling van grote bedragen. Vertakkingen waren actief in Nederland, Frankrijk, Engeland en Duitsland. De leiders van de *filières* stonden in contact met elkaar en maakten afspraken over de aantallen en de modaliteiten van het vervoer. Het vervoer verliep in gevaarlijke omstandigheden, met name in voor dat doel gemaakte caissons die in opleggers van vrachtwagens werden geïnstalleerd. Er werden sprays of spuitbussen, toxische producten, gebruikt om de geur van de vervoerde migranten te maskeren.

Het onderzoek werd in september 2022 opgestart na de interceptie van een voertuig door de politie van Schaarbeek. Aan boord werden er twee Vietnamese onderdanen zonder papieren aangetroffen. Zij spraken geen enkele landstaal en geen Engels. De gecombineerde analyse van hun telefoongegevens en het ANPR-onderzoek leidde tot de identificatie van de verschillende protagonisten van het Belgische netwerk.

447 Corr. Brussel Franstalig, 16 januari 2025, 47e k. (beroep en verzet).

De eerste vrouwelijke beklagde speelde een centrale rol in de Belgische *filière*. Zij zocht kandidaten voor de illegale immigratie en coördineerde het vervoer, voor haar rekening of voor rekening van andere klanten, leden van andere *filières* van de internationale organisatie. Haar manicuresalon was een ontmoetingsplaats, zij trad op als contactpersoon en gaf de andere leden van de organisatie instructies.

Onder de beklagden bevonden zich haar voormalige partner, haar zus, de voormalige echtgenoot van haar zus en de nieuwe partner van die voormalige echtgenoot. Volgens de rechter "(...) had elk lid van de criminele organisatie een bepaalde rol die dat netwerk van mensensmokkelaars in staat stelde om te functioneren: chauffeurs,⁴⁴⁸ kamerverhuurders, geldschietters en organisatoren van het vervoer van de migranten in auto's of taxi's, begeleiding van de migranten, zoeken en organisatie van onderdak voor de migranten, ontvangst van het geld, storting van het geld op bankrekeningen, contacten met andere criminele netwerken, zoeken van kandidaat-migrant, ...".

Twee beklagden, die partners waren van elkaar, hadden ook voor rekening van de organisatie migranten onthaald en onderdak gegeven in een context van zwartwerk in hun twee manicuresalons.⁴⁴⁹ De partner had ook frauduleus, op aanraden van zijn vriendin, het vaderschap erkend van het kind van zijn schoonzoon en schoondochter, zodat die laatste een verblijfsvergunning voor gezinshereniging kon aanvragen en in hun salon kon werken. Volgens de telefoontap leek de vriendin de organisatie te plannen van een aparte *filière* voor de toekenning van verblijfstitels in België met andere potentiële kandidaten voor de schijnnerkenning van vaderschap.

Een telefonieonderzoek, een bankonderzoek, observaties, een analyse van bewakingsbeelden en in beslag genomen computers, verhoren en confrontaties van de beklagden werden uitgevoerd. Er gebeurden huiszoekingen in hun woning en in de manicuresalons.

De rechter achtte de tenlastelegging van verzwaarde mensensmokkel bewezen voor de negen beklagden. De rechtbank meende dat de directe of indirecte hulp aan de migranten verschillende vormen aannam: de aanbetalen of betaling van de reiskosten; het boeken van reistickets, het bezit van reis- of identiteitsdocumenten;

het onderdak bieden aan de slachtoffers, met name in *safehouses* in Brussel; de betaling van een huurwaarborg; of zwartwerk, dat hun komst naar of verblijf op het grondgebied vergemakkelijkte. De rechter hield rekening met de illegale of precaire administratieve situatie van de slachtoffers, het feit dat zij alleen Vietnamees spraken en volledig afhankelijk waren van de smokkelaars. De rechter verwierp de door de beklagden aangevoerde filantropische motieven. Hij meende dat winstbejag de drijfveer was, met het financiële voordeel uit de kosten van het vervoer, de voeding en de huisvesting, of nog door de aanwerving van sommige slachtoffers tegen een laag loon in ruil voor de geboden hulp. Uit het onderzoek bleek ook dat er sprake was van schuldbinding.

De tien beklagden werden veroordeeld voor criminele organisatie, terwijl het koppel dat een fictief vaderschap had erkend werd veroordeeld voor valsheid in geschrifte.

Op een mannelijke beklagde na, die tot een werkstraf werd veroordeeld, werden de andere beklagden veroordeeld tot gevangenisstraffen van twee tot zes jaar en tot geldboetes van 4.000 tot 120.000 euro, beide straffen voor bepaalde beklagden met uitstel. Een vrouwelijke beklagde kreeg evenwel een opschorting van de uitspraak van de veroordeling gedurende vijf jaar.⁴⁵⁰ Alle beklagden werden voor vijf jaar uit hun rechten ontzet.

In hoofde van een mannelijke beklagde werd er een facultatieve verbeurdverklaring van 770 euro uitgesproken. De negen voor mensensmokkel veroordeelde beklagden werden veroordeeld tot de betaling aan Myria van een vergoeding *ex aequo et bono* van 2.500 euro voor morele en materiële schade. De onmiddellijke aanhouding werd bevolen van de voormalige partner van de hoofdbeklagde, die verstek liet gaan op het proces.⁴⁵¹

448 Een van de beklagden werd via de app Heetch door de voormalige partner van de hoofdbeklagde als chauffeur geronseld.

449 Het koppel nam met name maatregelen om niet betrapt te worden tijdens een controle, door in de salons een geluidsalarm te installeren om het personeel te waarschuwen, zodat het zich kon verbergen en identiteitsdocumenten van andere personen kon voorleggen.

450 Het betrof de nieuwe partner van de voormalige schoonbroer van de eerste hoofdbeklagde. De rechter hield met name rekening met haar gedeeltelijke bekentenissen, haar beperkte rol bij de feiten, haar ter zitting uitgedrukte berouw en de afwezigheid van een persoonlijk streven naar abnormale winsten.

451 Deze laatste tekende verzet aan tegen de beslissing en drie beklagden tekenden beroep aan.

3.4. Vervoer van nautisch materiaal vanuit Duitsland door een Koerdisch smokkelnetwerk

Het **hof van beroep van Gent** boog zich in een **arrest van 29 januari 2025**⁴⁵² over een groot dossier rond mensensmokkel. De beklagden, die vooral de Iraakse, de Iraanse en de Duitse nationaliteit hadden en in Duitsland verbleven, werden vervolgd voor hun betrokkenheid bij het vervoer van rubberboten en ander nautisch materiaal vanuit Duitsland voor illegale overtochten naar het Verenigd Koninkrijk. In eerste aanleg had de **correctionele rechtbank van Brugge** in een **vonnis van 18 oktober 2023**⁴⁵³ de zaak beoordeeld waarin 21 beklagden terechtstonden voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en criminele organisatie.⁴⁵⁴ In eerste aanleg achtte de rechtbank de feiten inzake mensensmokkel met verzwarende omstandigheden bewezen en de beklagden werden allemaal – op een persoon na – veroordeeld tot gevangenisstraffen, soms met uitstel.

De betrokkenheid van de beklagden kwam geleidelijk aan het licht dankzij doorgedreven telefonieonderzoek en een toevallige levering van nautisch materiaal op een verkeerd adres in Duitsland. De Duitse politie slaagde er vervolgens in om opslagplaatsen van nautisch materiaal te lokaliseren en meerdere beklagden te arresteren. De activiteiten van het internationale smokkelnetwerk spreidden zich uit van Turkije over Duitsland en België tot in Frankrijk. De beklagden stonden in voor uiteenlopende taken, waaronder het aankopen van nautisch materiaal, het (ver)huren van opslagplaatsen, het laden en lossen van het materiaal, het voorbereiden en uitvoeren van de transporten, het organiseren van de oversteek van het Kanaal en het regelen van de betalingen.

Zeven beklagden hadden beroep aangetekend tegen het vonnis.

Meerdere beklagden laakten de zogenaamde vooringenomenheid van de speurders. Ze verzochten ook om een integrale uitlezing van alle gsm-toestellen. Daarnaast vroegen ze de voeging van de stukken

afkomstig uit het Verenigd Koninkrijk en de stukken gelinkt aan de JIT-overeenkomst. Het hof ging daar niet in mee.

Het hof bevestigde in grote lijnen het vonnis van de eerste rechter, zowel voor de tenlastelegging mensensmokkel als voor de tenlastelegging van leidend persoon te zijn van of deelgenomen te hebben aan een criminele organisatie. Het hof hervormde evenwel gedeeltelijk de straffen en sprak zwaardere gevangenisstraffen uit ten aanzien van meerdere beklagden. Zo kregen zij gevangenisstraffen tussen dertig maanden en dertien jaar.

De schadevergoeding voor Myria werd bevestigd. Het verbeurdverklaarde bedrag werd door het hof voor de helft toegewezen aan Myria.

3.5. Mensensmokkel en schuldbinding van Pakistaanse mannen via schijnhuwelijken in Portugal

De **correctionele rechtbank van Brugge** sprak zich in een **vonnis van 5 juni 2024**⁴⁵⁵ uit over een zaak rond mensensmokkel via schijnhuwelijken met 22 beklagden, die vooral de Pakistaanse nationaliteit hadden naast enkelen met de Belgische, de Indiase, de Guinese en de Portugese nationaliteit.

Tien beklagden werden vervolgd voor mensensmokkel. Twaalf beklagden werden vervolgd voor deelname aan een criminele organisatie: de tien beklagden die ook voor mensensmokkel werden vervolgd en nog twee anderen. Eenentwintig beklagden werden vervolgd voor valsheid in geschrifte en/of informaticabedrog.

Elf beklagden werden vervolgd door het parket maar waren in feite zelf gesmokkelde personen die tegen betaling een schijnhuwelijk hadden gesloten met de hulp van de hoofdbeklaagden. Twee van hen werden zowel voor valsheid in geschrifte als voor deelname aan een criminele organisatie vervolgd. De andere negen werden

452 Gent, 29 januari 2025, 8e k.

453 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 18 oktober 2023, k. B17 (beroep): Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024, Sekswork uit Latijns-Amerika, een carousel met risico's*, p. 125 en de website van Myria (rechtspraak).

454 De zaak was gelinkt aan een ouder dossier over transport van nautisch materiaal vanuit Duitsland, waarin al drie personen werden veroordeeld voor mensensmokkel. Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 22 juni 2022, k. B.17 (beroep): Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 139 en de website van Myria (rechtspraak).

455 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 5 juni 2024, k. B17 (beroep).

alleen voor valsheid in geschifte vervolgd. Ook een Portugese vrouw en een boekhouder werden vervolgd.

De feiten van mensensmokkel deden zich voornamelijk voor in de periode van 2012 tot 2016. De zaak kwam aan het licht toen enkele gemeenten in West-Vlaanderen opvallend veel inschrijvingen vaststelden van Pakistaanse mannen met Europese echtgenotes. Vaak schreven zij zich in op dezelfde adressen.

Uit het onderzoek bleek dat een Brussels netwerk schijnhuwelijken organiseerde tussen voornamelijk Portugese maar ook Poolse dames en Pakistaanse mannen. In Pakistan werd er actief gezocht naar arme jonge mannen die naar Europa wilden komen. In Portugal werd er gezocht naar vrouwen die tegen betaling wilden trouwen met Pakistaanse mannen. De gevormde koppels beschikten over Portugese huwelijksakten. Zodra zij in België waren, vroegen de vrouwen gezinshereniging aan met hun Pakistaanse echtgenoten. De huwelijksakten bleken vaak opgesteld voor huwelijken afgesloten op een specifieke plaats in Portugal. Bij nazicht bleken die vals te zijn.

Om de Portugese vrouwen aan een job te helpen, wat een vereiste is voor gezinshereniging van een EU-burger met een niet-EU-burger, werden er constructies opgezet via vennootschappen in Brussel waarvan de vrouwen dan vennoten werden. Zij keerden na een korte periode terug naar Portugal of naar Polen. Wanneer zij zich dan moesten aanbieden bij een Belgische officiële instantie werden ze verwittigd en kwamen zij naar België. De Pakistaanse echtgenoten kregen dan verblijfsdocumenten voor België.

Ook in Portugal liep er een onderzoek naar de schijnhuwelijken. Er was een politionele en gerechtelijke samenwerking tussen België en Portugal, wat leidde tot huiszoekingen en arrestaties. Ook in Portugal werden personen aangehouden die daar de schijnhuwelijken hadden georganiseerd.

De slachtoffers betaalden tussen 7.000 euro en 30.000 euro. Soms betaalden de slachtoffers alleen voor de organisatie van een schijnhuwelijk. In andere gevallen betaalden ze voor een totaalpakket: er werd dan gezorgd voor het afsluiten van het huwelijk, het verstrekken van woongelegenheden, het regelen van werk, het leveren van bijstand voor het bekomen van de nodige verblijfsdocumenten en het oprichten van vennootschappen.

Daarenboven werden deze mannen het slachtoffer van economische uitbuiting om hun schulden terug te betalen aan de criminele organisatie.⁴⁵⁶ De hoofdbeklaagde en zijn drie neven hadden meerdere vennootschappen die actief waren in de groothandel van kledij en de verkoop van kledij op markten. De gesmokkelde Pakistaanse mannen moesten hun smokkelschulden afbetalen door die kledij op markten te verkopen tegen bijzonder lage lonen (30 euro per dag). Per slachtoffer werd nauwkeurig bijgehouden hoeveel schulden er nog moesten worden afbetaald. In sommige gevallen werden de slachtoffers ingeschreven in vennootschappen, zogezegd als aandeelhouders en zelfstandigen. De kledij die zij op de markten moesten verkopen was verplicht af te nemen van de organisatie. Zo werd er nog een bijkomende schuld gecreëerd in hoofde van de slachtoffers. De organisatie werd daardoor nog rijker. Op een bepaald moment hadden de hoofdbeklaagden 35 personen in dienst op markten.

De rechtbank beoordeelde voor alle beklagden hun precieze rol.

De hoofdbeklaagde was de "grote baas". Hij stond aan het hoofd van deze organisatie en was samen met zijn drie neven verantwoordelijk voor het organiseren van de schijnhuwelijken. De tweede beklagde, de derde beklagde en de vierde beklagde waren broers en neven van de hoofdbeklaagde. Ze behoorden tot een gekende familie in hun regio van herkomst. Zij zorgden mee voor de organisatie van de mensensmokkel via de schijnhuwelijken én de uitbuiting op de markten waarmee de smokkelslachtoffers hun schulden dienden af te betalen.

De andere beklagden die werden vervolgd voor mensensmokkel hadden kleinere rollen. Ze fungeerden als tussenpersonen en zorgden voor de administratieve en logistieke aspecten van de smokkel, zoals het verschaffen van een adres, vervoer, begeleiding tijdens de afspraken bij de gemeenten en het opzetten van vennootschappen.

De rechtbank meende dat de feiten inzake mensensmokkel bewezen waren en oordeelde dat er eveneens sprake was van deelname aan een criminele organisatie.

Een beklagde, een boekhouder via wiens kantoor de beklagden de vennootschappen creëerden, werd volledig vrijgesproken. De feiten van mensensmokkel waren onvoldoende bewezen volgens de rechtbank.

⁴⁵⁶ Er werd evenwel niet vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting.

Elf beklaagden die vervolgd werden waren in feite personen die gesmokkeld waren door de criminele organisatie, waarbij zij tegen betaling van hoge bedragen een schijnhuwelijk aangingen met de Portugese vrouwen.

Die beklaagden werden vrijgesproken voor het aangaan van een schijnhuwelijk, namelijk voor valsheid in geschrifte en informaticabedrog. Volgens de rechtbank ontbrak het moreel element, het bijzondere opzet dat noodzakelijk is als constitutief bestanddeel voor die misdrijven.

Twee van die elf beklaagden werden nadien evenwel ingeschakeld door de organisatie om de smokkel van andere slachtoffers te organiseren. Zij werden eveneens vervolgd voor deelname aan een criminele organisatie maar werden door de rechtbank uiteindelijk maar veroordeeld tot een eenvoudige schuldigverklaring.

De negen andere beklaagden waren volgens de rechtbank slachtoffers van mensensmokkel. Zij bevonden zich in een kwetsbare situatie, waardoor zij niets anders konden dan meegaan in het verhaal van de schijnhuwelijken om de werkwijze van de organisatie te volgen. Ze dienden veel geld te betalen en werden dan nog eens verplicht om hun schulden af te betalen door te werken op markten.

Een beklaagde was een Portugese vrouw die bewust een schijnhuwelijk was aangegaan met een Pakistaanse man. Zij deed dat omwille van haar precare financiële situatie. Ze werd veroordeeld tot een eenvoudige schuldigverklaring.

De rechtbank had bij de straftoemeting rekening gehouden met de overschrijding van de redelijke termijn. De hoofdbeklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar en tot een geldboete van 192.000 euro. Er werden twee onroerende goederen en een bedrag van 200.000 euro verbeurdverklaard. De andere beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen één jaar en vier jaar en tot geldboetes tussen 8.000 euro en 136.000 euro.

3.6. Frauduleuze internationale adopties van Congolese kinderen

De **correctionele rechtbank van Namen** boog zich in een **vonnis van 10 oktober 2024**⁴⁵⁷ over een dossier waarin een Belgische vrouwelijke beklaagde werd vervolgd voor mensensmokkel in het kader van de adoptie van meerdere Congolese kinderen door Belgische adoptieouders. Ze werd ook vervolgd voor ontvoering van minderjarigen, gijzeling van minderjarigen, oplichting, valsheid in geschrifte en corruptie.

De Belgische Staat, de Franse Gemeenschap, de Democratische Republiek Congo, het agentschap Opgroeien en Myria⁴⁵⁸ stelden zich burgerlijke partij, net als de *ad hoc* voogd van een van de kinderen, de adoptieouders en de biologische ouders.⁴⁵⁹

De beklaagde, een in Congo geboren Belgische vrouw, was als bestuurder en coördinator belast met het beheer van projecten van een vzw in Namen voor de adoptie van achtergelaten Congolese kinderen, in samenwerking met de *Autorité centrale communautaire* (ACC). Ze had in dat kader in 2011 een weeshuis in Kinshasa gesticht.

Vanaf 2013 vormde de vereniging het voorwerp van verscheidene meldingen over de precare omstandigheden waarin de kinderen leefden, terwijl de financiële analyse heeft aangetoond dat de aankopen door de beklaagde niet bestemd waren voor het weeshuis maar voor haar eigen dagelijkse uitgaven.

In december 2013 publiceerde een Congolese vereniging een nieuwsbericht over het weeshuis, waarin er sprake was van ontvoeringen van kinderen in Kinshasa door een man, die enkele dagen voordien voor die feiten veroordeeld was en die voor rekening van de vereniging en van de beklaagde zou hebben gehandeld. Uit het onderzoek bleek dat die laatste inderdaad kinderen had laten ontvoeren, met name in Gemena, om andere kinderen te vervangen die overleden waren vooraleer ze werden geadopteerd.

457 Corr. Namen, afdeling Namen, 10 oktober 2024, 12e k. (beroep).

458 De burgerlijke partijstelling van Myria werd onontvankelijk verklaard, maar verrassend genoeg veroordeelde de rechtbank de beklaagde toch tot de betaling van de provisionele som van één euro aan Myria.

459 In persoonlijke naam en voor sommigen in naam van hun kind. De rechtbank meende evenwel dat de biologische ouders hun ouderlijk gezag over hun kind hadden verloren en dat de in hun naam geformuleerde eisen niet ontvankelijk waren bij gebrek aan bevoegdheid om hen te vertegenwoordigen.

Na het in 2013 door de Congolese overheid ingestelde moratorium op de adoptie van kinderen haalde de beklagde in 2015 elf kinderen die naar België moesten komen weg uit het weeshuis. Ze weigerde om de Belgische ambassade te vertellen waar de kinderen zich bevonden. Uit verklaringen en getuigenissen blijkt dat zij wilde onderhandelen over de overhandiging van de kinderen tegen betaling.

De beklagde werd veroordeeld voor de ontvoering van vijf minderjarigen jonger dan twaalf jaar⁴⁶⁰ en voor de gijzeling met verzwarende omstandigheden van elf minderjarigen. De tenlasteleggingen van oplichting,⁴⁶¹ valsheid in geschrifte⁴⁶² en corruptie⁴⁶³ werden eveneens bewezen geacht.

De rechtbank sprak de beklagde daarentegen vrij voor de tenlastelegging inzake mensensmokkel van de vijf ontvoerde en geadopteerde kinderen. De rechter herinnerde eraan dat mensensmokkel veronderstelt dat een persoon die geen onderdaan is van een lidstaat van de Europese Unie naar het grondgebied wordt gebracht, en meende dat de kinderen de Belgische nationaliteit hadden voor ze op het Belgische grondgebied aankwamen. Volgens de rechter waren de adoptieprocedures voltooid, aangezien de adoptievonnissen al door Congolese autoriteiten waren geveld en erkend waren door de Federale Centrale Autoriteit (FCA), ook al waren de adoptieprocedures het resultaat van listige kunstgrepen van de beklagde.

De beklagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien jaar, tot een geldboete van 8.000 euro en tot de ontzetting uit haar rechten voor tien jaar.⁴⁶⁴ Haar onmiddellijke aanhouding werd bevolen.

Ze werd voorts veroordeeld tot de betaling aan de verschillende burgerlijke partijen van schadevergoedingen van één euro (provisieel) tot 100.000 euro.

4. Erkenning van slachtoffers van mensenhandel als vluchteling

De **Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV)** heeft een Kameroense vrouw van de Ewondo-etnie erkend als vluchteling in een **arrest van 22 maart 2024**.⁴⁶⁵

Zij verklaarde dat ze in Kameroen geworven was door de dochter van een persoon die zij had verzorgd, met valse beloftes rond een betrekking als verpleeghulp in een home voor ouderen in Turkije. Ze zou het aanbod hebben aanvaard om de studies van haar zoon en de medische zorg voor haar moeder te financieren. In juni 2019 zou ze met een vals paspoort naar Turkije gereisd zijn, waar ze ontdekte dat zij bedrogen was en door een mensenhandelnetwerk was geronseld om zich te prostitueren. De ronselaarster zou de verzoekster hebben bedreigd. Zij zou mishandeld en opgesloten zijn, tot ze in augustus kon ontsnappen en in Griekenland internationale bescherming kon krijgen. Zij zou daar evenwel in uiterst precaire omstandigheden hebben geleefd en kwam in 2022 naar België. Haar verzoek om internationale bescherming werd toen geweigerd door het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS). Volgens het Commissariaat-generaal was er geen gegronde vrees voor vervolging en bestond er geen reëel risico op ernstige bedreigingen in het geval van een terugkeer naar Kameroen. Het baseerde zich daarbij met name op het feit dat de ronselaarster in Turkije gevestigd was, en op de mogelijkheid om in Kameroen beschermd te worden, gelet op de uiteenlopende maatregelen in Kameroen om mensenhandel en mensensmokkel op te sporen, te vervolgen en te bestraffen.

460 De vervolgingen voor de tenlastelegging met betrekking tot vijf andere kinderen werden onontvankelijk verklaard aangezien de kinderen op het ogenblik van hun ontvoering de Congolese nationaliteit hadden en de Belgische rechtbanken niet territoriaal bevoegd waren voor hen.

461 De beklagde liet zich door Belgen de som van 2.680 euro betalen op de Belgische bankrekening van de vzw, met listige kunstgrepen. Ze wekte de indruk dat de kinderen wezen waren en in het kader van internationale adoptie konden worden geadopteerd.

462 De beklagde liet valse documenten van afstand van de kinderen en vonnissen over hun hoede en adoptie opstellen.

463 Uit de analyse van haar telefoongegevens, waaronder WhatsApp-berichten, bleek dat zij minstens 10.000 Amerikaanse dollar had betaald aan een Congolese magistraat, met een Congolese advocaat als tussenpersoon, om te voorkomen dat onderzoeken tegen haar werden gevoerd, om zaken zonder gevolg te laten klasseren en om vertrouwelijke informatie te ontvangen over het verloop en de taken van de in 2017 door België uitgevoerde internationale rogatoire commissie.

464 De rechter hield bij de strafbepaling rekening met het winstbejag van de beklagde, die alleen zoveel mogelijk geld wilde verdienen door de adopties te organiseren. De rechter hield eveneens rekening met het feit dat de beklagde opgeleid was als juriste, zodat zij goed wist dat ze misdrijven pleegde. De rechtbank verklaarde dat zo'n gedrag een strenge strafrechtelijke sanctie vereiste, ondanks het gebrek aan waakzaamheid en de laakbare inschikkelijkheid van de ambtenaren van de Franse Gemeenschap, de verantwoordelijken van de erkende adoptieorganismen en de *Autorité centrale communautaire* (ACC) waarvan de beklagde profiteerde en waarzonder zij niet zo had kunnen handelen.

465 RvV, 22 maart 2024, [arrest nr. 303 601](#).

De RvV erkende haar evenwel als vluchteling en vond haar vrees voor vervolging gegrond, aangezien zij deel uitmaakte van de sociale groep van slachtoffers van mensenhandel in haar land. De Raad meende dat niets erop wees dat de ronselaarster haar niet zou kunnen vinden en bedreigen als ze naar Kameroen terugkeerde, gelet op haar Kameroense origine en haar invloed bij de Kameroense autoriteiten.⁴⁶⁶ Verwijzend naar de analyse van de Griekse autoriteiten benadrukte de RvV dat, ondanks de bestaande maatregelen en wetten, de Kameroense autoriteiten niet in staat zouden zijn om effectieve bescherming te bieden in een geval van mensenhandel en mensensmokkel.⁴⁶⁷

In een andere **beslissing van 23 oktober 2024**,⁴⁶⁸ heeft de RvV een jonge vrouw met de Guinese nationaliteit van de Badiaranké-etnie als vluchteling erkend.

Ze verklaarde het slachtoffer te zijn van een dubbele vrouwenbesnijdenis in Guinee, op verzoek van haar adoptieouders, en te vrezen dat haar oudste dochter, die in het land was achtergebleven, eveneens zou worden besneden. Ze verklaarde ook dat ze bang was om terug te keren naar Guinee, omdat zij daar werd beschuldigd van pooierschap en van het optreden als tussenpersoon om homoseksuele betrekkingen tegen betaling mogelijk te maken. Haar vrees had betrekking op haar voormalige echtgenoot en zijn echtgenote, haar broers, haar adoptieouders, de bevolking en de Guinese autoriteiten. Uit attesten bleek dat zij aan ernstige psychologische problemen leed als gevolg van de traumatische ervaringen die ze had meegemaakt.

Finaal erkende de RvV haar als vluchteling vanwege haar geslacht en omdat ze tot de sociale groep van de vrouwen behoorde. De Raad meende dat meerdere chirurgische ingrepen voor ernstige gynaecologische problemen, samen met het feit dat ze het slachtoffer was van verkrachtingen, van gedwongen prostitutie en van mensenhandel na het verlaten van een gesloten centrum in België, het trauma van de dubbele besnijdenis opnieuw naar boven konden brengen.

Myria noteert ook **twee** interessante **beslissingen** waarin de RvV beslissingen van het CGVS over de weigering van de vluchtelingenstatus en de status van subsidiair beschermde aan asielzoekers heeft vernietigd en de zaken voor heronderzoek naar het CGVS heeft teruggestuurd.

In de eerste beslissing meende de RvV dat het CGVS de asielaanvraag van een Nigeriaanse jonge vrouw versneld had behandeld terwijl haar levensverhaal traumatiserende feiten bevatte inzake gedwongen prostitutie in Griekenland en inzake mensenhandel als slachtoffer van een netwerk in Turkije die een grondig onderzoek en bijkomende onderzoeksmaatregelen vereisten (zie RvV, 21 november 2024, [arrest nr. 317 052](#)).

In de tweede beslissing vernietigde de RvV de beslissing van het CGVS om internationale bescherming te weigeren aan een koppel met de Bosnische nationaliteit. De verzoekster had verklaard gedwongen te zijn om zich te prostitueren in clubs voor de maffia, en documenten toonden aan dat ze inderdaad een slachtoffer van mensenhandel was. De RvV meende dat een grondiger onderzoek van hun situatie nodig was, gelet op hun kwetsbare profiel en traumatiserende ervaringen, met name het feit dat een corrupte politiemans de locatie van het *safehouse* waar de verzoekster, een kroongetuige in het proces tegen de criminele groep, zich schuilhield had verteld aan het netwerk van mensenhandelaars. Ze werd door de criminelen gevonden en voor dood achtergelaten. De RvV zond de zaak terug naar het CGVS om te onderzoeken of het koppel in aanmerking kon komen voor internationale bescherming in een ander land (zie RvV, 30 april 2024, [arrest nr. 305 882](#)).

466 De RvV hield rekening met het feit dat de ronselaarster er ondanks de aanwezigheid van politiemensen in was geslaagd de controles op de luchthavens in Kameroen en Turkije te omzeilen om de verzoekster het land binnen te brengen, en dat zij foto's had kunnen krijgen van haar in Kameroen achtergebleven zoon, en haar had kunnen vinden om haar te bedreigen.

467 De RvV verwees met name naar het gebrek aan een beleid op nationaal niveau en een specifiek protocol of budget voor de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel; de corruptie; de lacunes in de wetteksten; of nog het gebrek aan onderzoekscapaciteiten en -middelen.

468 RvV, 23 oktober 2024, [arrest nr. 315 341](#). De verzoekster had al twee keer om internationale bescherming verzocht.

Deel 3

Data



Inleiding

In dit deel van het verslag zijn de kerncijfers gebundeld die Myria opvroeg bij een selectie van relevante actoren die actief zijn rond mensenhandel en -smokkel in België. De recentste gegevens over mensenhandel en mensensmokkel worden gepresenteerd en – indien mogelijk – worden die vergeleken met de cijfers van de jaren voordien om die in een breder perspectief te plaatsen. De actoren waarvan Myria cijfers heeft ontvangen zijn:

- De federale gerechtelijke politie, met informatie afkomstig uit de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG);
- De inspectiedienst van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ, themadirectie Mensenhandel, ECOSOC-teams);
- Het College van procureurs-generaal met informatie over de vervolgingen die door de correctionele parketten en de arbeidsauditoraten zijn ingesteld;
- De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ);
- PAG-ASA, Payoke en Sÿrya: de centra gespecialiseerd in de opvang en de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en -smokkel met verzwarende omstandigheden. Sinds maart 2023 heeft Myria toegang tot de geanonimiseerde gegevens van de drie centra via het digitale platform MyEldo, een op maat gemaakt systeem voor een efficiënter dossierbeheer binnen de centra en voor een betere beeldvorming van de slachtoffers in België. Sinds de ingebruikname van MyEldo in 2023 kunnen de centra voor een slachtoffer ook meerdere uitbuitingsvormen of een combinatie van mensenhandel en -smokkel registreren. Terwijl er in het jaarverslag van 2024 met name nog melding werd gemaakt van de primaire uitbuitingsvorm, wordt er in dit jaarverslag in meer detail melding gemaakt van de gecombineerde slachtofferprofielen alsook van hoe vaak die voorkomen.

- De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (DSB) van de FOD Justitie, met informatie over de definitieve veroordelingen.
- Esperanto en Meza (Minor-Ndako): Myria lanceerde eerder dit jaar een verzoek ten aanzien van Esperanto en Meza (Minor-Ndako) om naar de toekomst toe jaarlijks cijfergegevens aan te leveren om die in het jaarverslag op te nemen. De beide organisaties verklaarden zich daartoe bereid. De toevoeging van die gegevens aan het jaarverslag is in lijn met aanbeveling 94 van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en -smokkel. In haar aanbeveling 94 wordt er immers aan Myria gevraagd om in zijn jaarverslag bijkomende aandacht te besteden aan minderjarige slachtoffers. Esperanto en Meza staan in voor het opvangen van minderjarige slachtoffers. Daarbij beschikt Esperanto (gevestigd in Wallonië) in een beveiligd kader over twintig opvangplaatsen voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel, mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en eengerelateerd geweld. Meza (gevestigd in Vlaanderen) beschikt in een beveiligd kader over zes opvangplaatsen die primair gericht zijn op vrouwelijke, minderjarige, niet-begeleide slachtoffers van mensenhandel. Naast die prioritair doelgroep kan Meza eveneens andere minderjarige vermoedelijke slachtoffers van om het even welk type uitbuiting opvangen. Het al dan niet ingaan op een vraag tot opname van een jongere buiten de primaire doelgroep wordt altijd geval per geval bekeken.

Dit deel omvat vervolgens een externe bijdrage van de RSZ-inspectiedienst waarin de statistische gegevens met betrekking tot de in 2024 door de ECOSOC-teams uitgevoerde onderzoeken verder worden uitgediept.

Let op

- De cijfers in dit verslag tonen geenszins de werkelijke omvang van de fenomenen mensenhandel en -smokkel in België. Ze betreffen alleen de feiten, slachtoffers en daders die door de autoriteiten als dusdanig zijn geïdentificeerd. Over niet-geïdentificeerde feiten kunnen er geen uitspraken worden gedaan.
- Deze cijfers en hun evolutie geven veeleer informatie over het optreden van de autoriteiten in de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, meer dan over die fenomenen zelf.
- De cijfers van de verschillende actoren zijn onderling niet geharmoniseerd en leveren geenszins een coherent en uniform beeld op van die criminele fenomenen. Dat beperkt de mogelijkheden om het beleid te evalueren, strategische analyses te onderbouwen en de rapportage te verzekeren ten aanzien van de Europese instellingen. Myria werkt met de vermelde actoren samen om de best mogelijke cijfers te verzamelen.

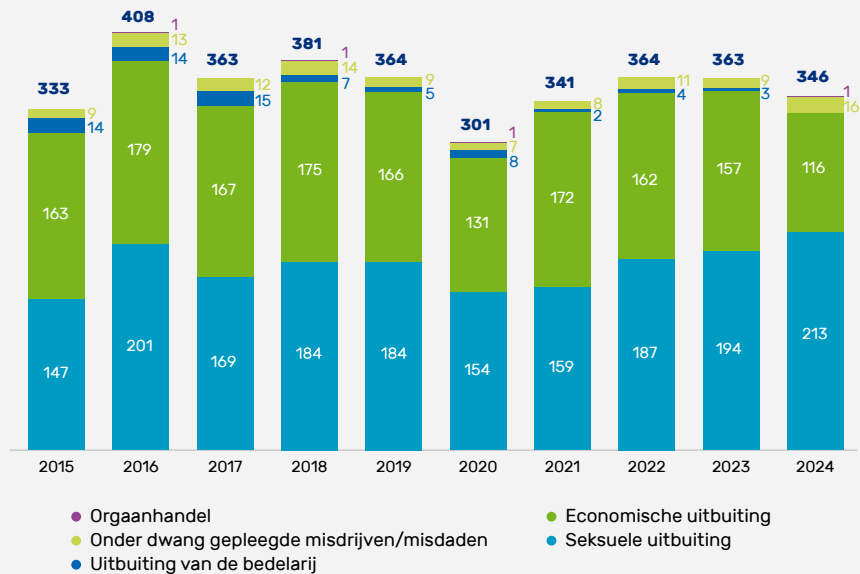


1. Mensenhandel

1.1. Inbreuken inzake mensenhandel – Gegevens van de politie

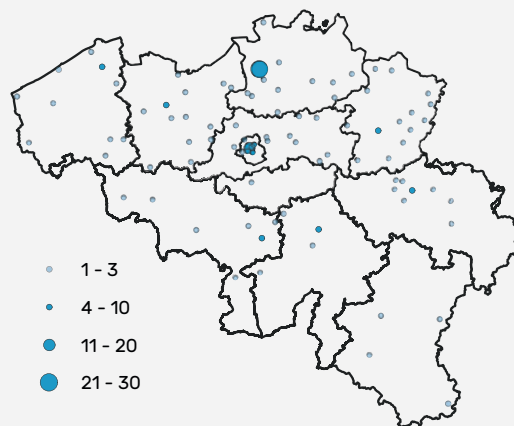
In de loop van 2024 werden er 346 inbreuken inzake mensenhandel vastgesteld door de politiediensten, een vergelijkbaar aantal als tijdens de periode voordien. Er is wel een verschuiving wat de specifieke uitbuitingsvormen betreft. Terwijl er een recordaantal gevallen van seksuele uitbuiting werd vastgesteld, bereikt het aantal voor economische uitbuiting het laagste niveau in de beschouwde periode (nog lager dan in 2020). Voor het eerst werd er geen enkele inbreuk vastgesteld inzake uitbuiting van de bedelarij.

Geregistreerde inbreuken inzake mensenhandel per uitbuitingsvorm en per jaar



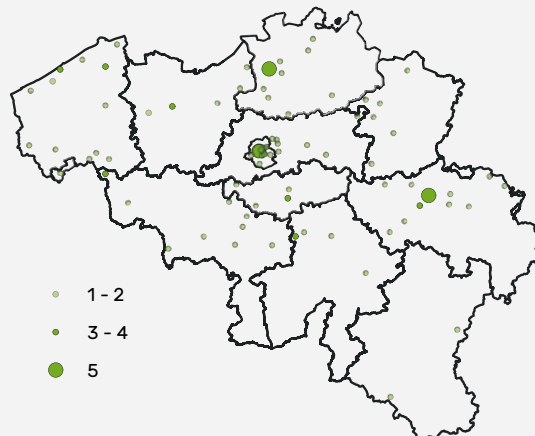
In 2024 werd **seksuele uitbuiting** het vaakst gedetecteerd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (42 inbreuken in de 19 Brusselse gemeenten), en in de steden Antwerpen (25), Luik (9), Charleroi (9) en Gent (8).

Geregistreerde inbreuken inzake seksuele uitbuiting



De meeste inbreuken inzake mensenhandel met het oog op **economische uitbuiting** werden vastgesteld in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (15 inbreuken in de 19 gemeenten), en in de steden Antwerpen (5) en Luik (5).

Geregistreerde inbreuken inzake economische uitbuiting



1.2. RSZ-inspectiedienst – ECOSOC-teams – Mensenhandel met het oog op economische uitbuiting

Om de werkzaamheden van de ECOSOC-teams en hun rol in de strijd tegen mensenhandel voor te stellen, worden er twee indicatoren gebruikt:

- Het jaarlijkse aantal vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel uit afgesloten onderzoeken die op basis van strafrapporten of processen-verbaal werden doorverwezen naar de gerechtelijke autoriteiten.
- Het jaarlijkse aantal opgestelde checklists. Voor elk vermoedelijk slachtoffer wordt er een checklist opgesteld zodra er voldoende indicaties zijn dat het om een mogelijke situatie van mensenhandel gaat, ongeacht de status van het onderzoek (bij aanvang, tijdens of aan het einde).

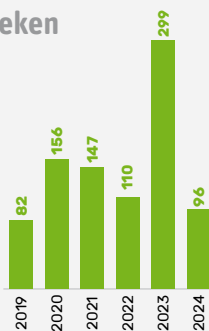
Niet elk onderzoek dat afgesloten is werd datzelfde kalenderjaar geopend. Sommige onderzoeken nemen meerdere maanden of jaren in beslag. Dat is ook de reden waarom het aantal vermoedelijke slachtoffers uit de afgesloten onderzoeken niet hetzelfde is als het aantal vermoedelijke slachtoffers uit de checklists.

» Voor meer informatie over de resultaten van de inspectiediensten van de RSZ, zie de externe bijdrage aan het einde van dit deel.

Vermoedelijke slachtoffers in afgesloten onderzoeken

In 2024 werden er 96 vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel doorverwezen naar de gerechtelijke autoriteiten naar aanleiding van een afgesloten onderzoek, een aantal dat gelijkaardig is aan dat van 2022. De piek in 2023 kwam er ten gevolge van de grootschalige inbreuken die in de zomer van 2022 werden vastgesteld op een bouwterrein van chemiebedrijf Borealis. Mannen vormen de grote meerderheid van de vermoedelijke slachtoffers (83, goed voor 86%).

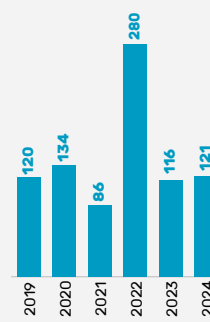
Onder de vermoedelijke slachtoffers is er een opvallend grote groep Oost-Europese slachtoffers (Slovaken, Roemenen en Bulgaren). Zij werden tewerkgesteld in de bouwsector. Opvallend is ook het grote aantal Braziliaanse en Chinese personen die in diezelfde sector werden uitgebuit.



Opgestelde checklists

In 2024 werden er 121 checklists opgesteld. Dat ligt in lijn met het aantal vermoedelijke slachtoffers in 2023 en tijdens de jaren voorafgaand aan 2022. De sterke stijging in 2022 was het gevolg van de grootschalige inbreuken die tijdens die zomer werden vastgesteld op een bouwterrein van chemiebedrijf Borealis.

Mannen vormen de grote meerderheid van de vermoedelijke slachtoffers (106, goed voor 88%). Ruim 40% (52) van alle vaststellingen kwam er in de bouwsector. Met kleinere aantallen komen ook de horeca- (20), schoonmaak- (11) en transportsector (11) relatief vaak voor.



Nationaliteit	Bouw	Horeca	Vervoer over land	Andere persoonlijke diensten	Huishoudelijk personeel	Garages	Kleinhandel	Andere	Totaal
Slovakije	16					1			17
Roemenië	12								12
Brazilië	9							1	10
Marokko	1	1			2			5	9
België		5		1			2		8
China	6	1		1					8
Turkije		3	2						5
Spanje		3		1					4
Bulgarije	3								3
Filipijnen			3						3
Algerije	1							1	2
Georgië					2				2
Kirgizië			1					1	2
Tunesië		1		1					2
Andere	3	1		1	2		1	1	9
Totaal	51	15	6	5	4	3	3	9	96

Nationaliteit	Bouw	Horeca	Schoonmaak	Vervoer over land	Andere persoonlijke diensten	Garages	Huishoudelijk personeel	Kleinhandel	Andere	Totaal
Slovakije	16					1				17
Roemenië	13			3						16
China	6	2			3					11
Marokko	3	2	3				1		2	11
België		6						1		7
Turkije		3		3						7
Algerije	2		2					1	1	6
Afghanistan	4									4
Filipijnen				3			1			4
Bulgarije	3									3
Egypte	1	1							1	3
Ivoorkust	1			1				1		3
Spanje		2			1					3
Palestina			3							3
Tunesië		1			1				1	3
Andere	3	3	3	1	1	3	2	1	3	20
Totaal	52	20	11	11	6	4	4	4	9	121

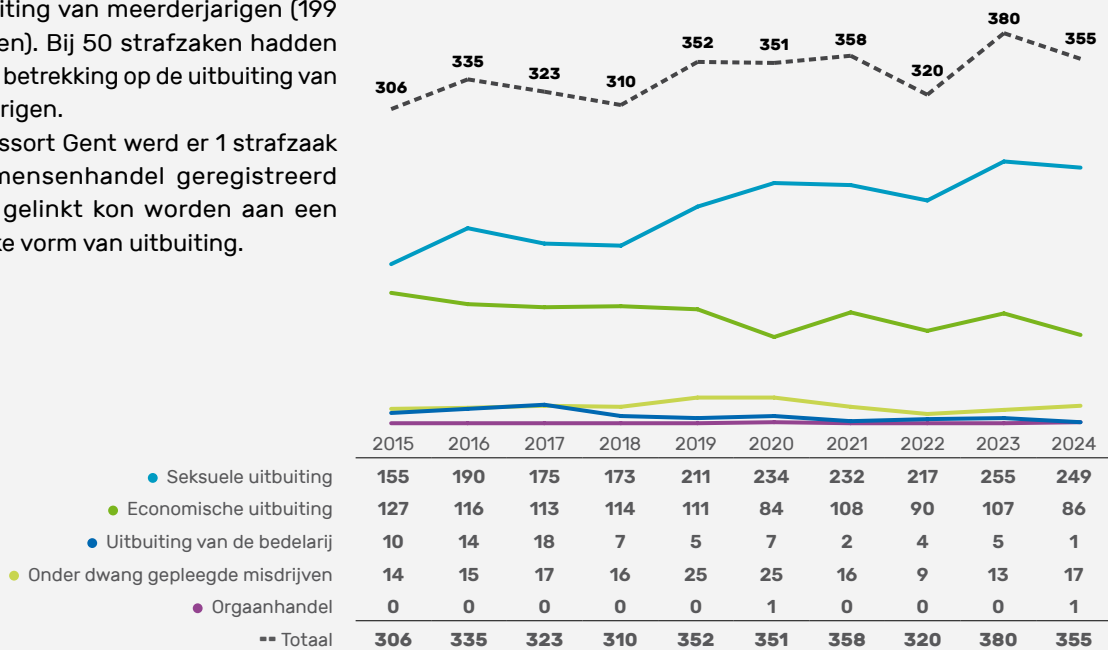
1.3. Strafzaken voor mensenhandel bij de parketten

In 2024:

- Zijn er 355 strafzaken wegens mensenhandel binnengekomen bij de correctionele parketten.
- Dat aantal omvat voornamelijk strafzaken wegens seksuele uitbuiting en in tweede instantie strafzaken wegens economische uitbuiting (respectievelijk 249 en 86 dossiers). Bij de strafzaken rond seksuele uitbuiting ging het in de meerderheid van de gevallen om de uitbuiting van meerderjarigen (199 strafzaken). Bij 50 strafzaken hadden de feiten betrekking op de uitbuiting van minderjarigen.
- In het ressort Gent werd er 1 strafzaak inzake mensenhandel geregistreerd die niet gelinkt kon worden aan een specifieke vorm van uitbuiting.

Een **nieuwe strafzaak** wordt geopend op basis van een aanvankelijk proces-verbaal (pv). Een nieuwe strafzaak kan ook worden geopend op basis van een klacht, met of zonder burgerlijke partijstelling. Op basis van een navolgend pv wordt er geen nieuwe strafzaak geopend.

Aantal binnengekomen strafzaken bij de correctionele parketten ingedeeld per jaar en per uitbuitingsvorm



Methodologische opmerkingen

- Het betreft hier gegevens uit de Gegevensbank van het College van procureurs-generaal, zoals vastgesteld op 4 januari 2025.
- Ze gaan over het aantal strafzaken die bij de correctionele parketten (met inbegrip van het federaal parket) zijn binnengekomen en zijn beperkt tot de inbreuken gepleegd door meerderjarigen.
- De zaken die bij het parket van Eupen binnenkomen worden pas sinds 19 februari 2019 opgenomen. De jaren voordien werd er daarmee geen rekening gehouden, door een probleem in de harmonisering van het IT-systeem.
- Er bestaat een risico op dubbele telling van de strafzaken die voor beschikking naar een ander arrondissement worden doorverwezen of wanneer ze naar een andere afdeling van hetzelfde gerechtelijke arrondissement worden verwezen.
- Bij elke strafzaak kunnen er een of meerdere beklagden betrokken zijn.
- Bij de overdracht van de gegevens werd er in 2023 bij de data voor het ressort Bergen een significant aantal codeerfouten geïdentificeerd. Concreet werd een groot aantal strafzaken foutief onder de noemer "onder dwang gepleegde misdrijven" gecodeerd, terwijl die strafzaken in werkelijkheid betrekking hadden op schijnhuwelijken. Om eventuele evoluties in het aantal strafzaken rond mensenhandel bij de parketten doorheen de tijd na te kunnen gaan, werden de strafzaken uit het ressort Bergen in het jaarverslag van vorig jaar vanwege de bovenvermelde codeerfout van de analyse uitgesloten. Die codeerfout werd intussen rechtgezet, waardoor de gegevens van het ressort Bergen in de bovenstaande analyse opnieuw in rekening werden gebracht.

Ressort: omschrijving van de territoriale bevoegdheid van een jurisdictie. België is verdeeld in vijf grote gerechtelijke ressorten met telkens een hof van beroep. Elk hof van beroep is bevoegd voor meerdere gerechtelijke arrondissementen.

- Antwerpen → Antwerpen en Limburg
- Brussel → Brussel (Brussel en Halle-Vilvoorde), Leuven en Waals-Brabant
- Gent → West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen
- Luik → Luik, Eupen, Namen en Luxemburg
- Bergen → Henegouwen



Federaal parket

- In 2024 werden er vier nieuwe strafzaken geregistreerd door het federaal parket, een voortzetting van een dalende trend die zich sinds 2022 voordoet.
- In 2023 hadden drie op de vier strafzaken betrekking op seksuele uitbuiting.

Ressort Antwerpen

- In 2024 waren er 90 nieuwe strafzaken wegens mensenhandel. Dat aantal is van dezelfde grootteorde als dat van 2023.
- Bijna acht op de tien nieuwe strafzaken hebben betrekking op seksuele uitbuiting (71). Bij iets minder dan een op de vijf van die dossiers hadden de feiten betrekking op minderjarige slachtoffers (14).

Ressort Gent

- Het totale aantal nieuwe strafzaken wegens mensenhandel in 2024 komt uit op 62, goed voor een lichte daling ten opzichte van de drie jaren voordien en het op één na laagste cijfer in de afgelopen tien jaar.
- Iets meer dan zeven op de tien nieuwe strafzaken hadden betrekking op seksuele uitbuiting (44). Minder dan een op de tien daarvan had betrekking op minderjarige slachtoffers (4).

Ressort Brussel

- In 2024 werden er 108 nieuwe strafzaken wegens mensenhandel opgetekend. Het ressort van Brussel en dat van Antwerpen kennen het grootste aantal nieuw opgestarte strafzaken in 2024.
- De licht stijgende trend, die sinds 2018 waargenomen wordt, stabiliseert.
- Iets meer dan zeven op de tien nieuwe strafzaken hadden betrekking op seksuele uitbuiting (78). Bij iets meer dan een derde daarvan hadden de feiten betrekking op minderjarige slachtoffers (25).

Ressort Luik

- Het aantal nieuwe strafzaken wegens mensenhandel in 2024 (60) ligt in lijn met het aantal uit 2023.
- Iets meer dan vier op de tien van deze dossiers (25) hadden betrekking op economische uitbuiting.

Ressort Bergen

- In 2024 waren er 31 nieuwe strafzaken wegens mensenhandel, het op een na grootste aantal in de voorbije tien jaar.
- Twee op de drie strafzaken hadden betrekking op seksuele uitbuiting (21).

Nomenclatuur van de inbreuken



■ Seksuele uitbuiting art. 433quinquies § 1, 1° Sw.	37L
■ Economische uitbuiting art. 433quinquies § 1, 3° Sw.	55D
■ Uitbuiting van de bedelarij art. 433quinquies § 1, 2° Sw.	29E
■ Gedwongen misdrijf/misdaad art. 433quinquies § 1, 5° Sw.	55F
■ Orgaanhandel art. 433quinquies § 1, 4° Sw.	55E

Opdrachten federaal parket



Het federaal parket heeft onder meer als opdracht om:

- de strafvordering uit te oefenen in het kader van een limitatieve lijst van misdrijven bedoeld in artikel 144ter van het Gerechtelijk Wetboek, op voorwaarde dat de tussenkomst van het federaal parket een meerwaarde betekent. Dat omvat onder meer de misdrijven georganiseerde mensensmokkel en mensenhandel;
- de uitoefening van de strafvordering te coördineren wanneer met elkaar samenhangende feiten bij meerdere procureurs des Konings of meerdere onderzoeksrechters aanhangig worden gemaakt.

Totale per uitbuitingsvorm over de ressorten heen	Antwerpen										Brussel										Gent										Luik										Bergen										Federaal parket									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totaal per ressort ingedeeld naar uitbuitingsvorm	79	84	80	104	121	111	92	79	95	90	57	93	72	59	88	89	92	100	112	108	85	104	76	76	69	51	76	68	76	62	50	29	73	46	50	64	57	37	61	60	35	24	21	24	18	27	21	24	25	31	0	1	1	1	6	9	20	12	11	4
Orgaanhandel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Gedwongen misdrijf	2	2	2	5	11	11	1	1	4	4	1	13	7	5	9	6	6	2	5	6	5	4	2	2	4	13	1	2	1	1	3	13	7	7	4	6	1	1	5	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitbuiting van de bedelarij	12	13	0	3	2	1	12	12	0	0	12	12	8	1	12	1	1	0	0	1	6	6	0	0	1	12	0	12	1	1	0	12	4	13	1	1	1	0	12	0	0	1	1	1	1	1	1	0	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Economische uitbuiting	30	22	31	19	30	16	24	31	27	15	23	18	16	28	19	11	21	21	30	23	27	53	20	31	33	18	23	18	23	16	27	12	33	22	25	32	32	15	20	25	20	10	12	13	13	7	6	5	6	7	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Seksuele uitbuiting	45	57	49	77	89	93	45	67	66	71	28	70	41	25	58	71	64	77	77	78	47	41	48	45	37	27	52	46	51	44	21	12	29	21	20	25	23	21	20	34	14	10	8	5	6	10	9	16	17	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

1.4. Strafzaken voor mensenhandel bij de arbeidsauditoraten

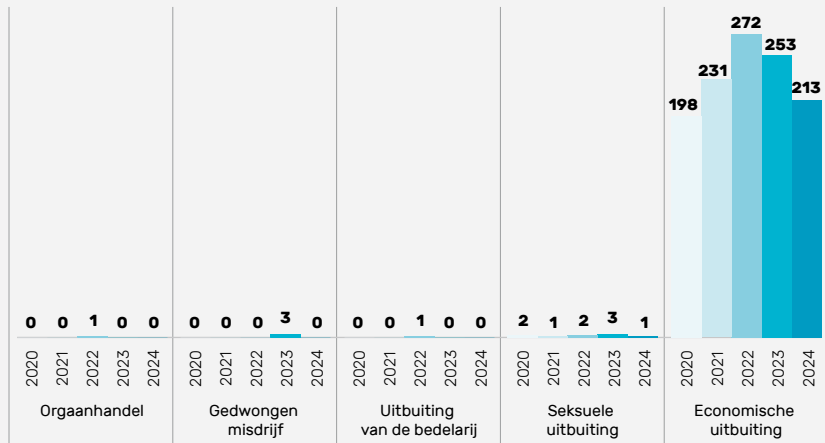
In 2024:

- Zijn er 214 strafzaken bij de arbeidsauditoraten binnengekomen wegens mensenhandel, een daling van iets minder dan 20% in vergelijking met 2023 (259).
- Gelet op de specifieke bevoegdheden van het arbeidsauditoraat betreft het allemaal strafzaken voor economische uitbuiting, met uitzondering van één nieuwe strafzaak die geopend werd voor seksuele uitbuiting.

Arbeidsauditoraat	Nieuwe strafzaken wegens economische uitbuiting in 2024
Brussel	49
Luik	43
Gent	39
Antwerpen	33
Henegouwen	18
Halle-Vilvoorde	13
Waals-Brabant	10
Leuven	7
Eupen	1
Totaal	213

67% van de strafzaken die in 2024 zijn binnengekomen bevond zich op 4 januari 2025 nog in het stadium van het opsporingsonderzoek

Aantal binnengekomen strafzaken wegens mensenhandel bij de arbeidsauditoraten ingedeeld per jaar en per uitbuitingsvorm



Specifiek voor de zaken wegens economische uitbuiting:

- Werden de dossiers voornamelijk geregistreerd door de arbeidsauditoraten van Brussel (23%), Luik (20%), Gent (18%) en Antwerpen (15%).
- De arbeidsauditoraten van Leuven en Eupen tekenden met respectievelijk 7 en 1 dossier(s) het kleinste aantal binnengekomen strafzaken op.

Van de 214 strafzaken die in de loop van 2024 bij de arbeidsauditoraten zijn binnengekomen waren er op 4 januari 2025 24 zaken (11%) geregistreerd als behandeling zonder strafrechtelijke vervolging. In 89% van de gevallen was er geen strafrechtelijke vervolging om technische redenen, zoals een gebrek aan bewijslast (17), een gebrek aan strafbare feiten (4) of omwille van (een) onbekende dader(s) (3).

144 van de 214 dossiers (goed voor zo'n 67%) bevonden zich op 4 januari 2025 nog in het stadium van het opsporingsonderzoek.

Methodologische opmerkingen

- Het betreft hier gegevens uit de Gegevensbank van het College van procureurs-generaal, zoals vastgesteld op 4 januari 2025.
- Deze gegevens zijn beschikbaar vanaf 2019.
- Ze gaan over het aantal strafzaken die bij de arbeidsauditoraten zijn binnengekomen en zijn beperkt tot de inbreuken gepleegd door meerderjarigen.
- Bij elke strafzaak kunnen er een of meerdere beklagden betrokken zijn.
- Er bestaat een risico op dubbele telling van de strafzaken die voor beschikking naar een ander arrondissement worden doorverwezen of wanneer die naar een andere afdeling van hetzelfde gerechtelijke arrondissement worden verwezen.
- In het jaarverslag van 2024 werden er foutief 3 dossiers orgaanhandel gerapporteerd in 2023. De drie dossiers hadden evenwel betrekking op onder dwang gepleegde misdrijven. Die onjuistheid werd in het staafdiagram hierboven rechtgezet.

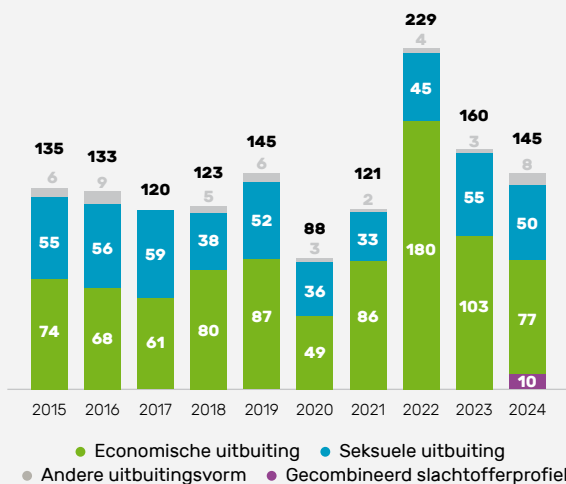
1.5. Aanmeldingen bij de gespecialiseerde centra

Het jaarlijkse **aantal aanmeldingen** bij de gespecialiseerde centra kende – na de dip in het coronajaar 2020 – een sterke stijging in de periode 2021–2023. Die stijging lijkt zich in 2024 te stabiliseren, waarbij het aantal ontvangen aanmeldingen in 2024 (1.558) van dezelfde grootteorde is als het aantal ontvangen aanmeldingen in 2023 (1.549).



1.6. Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensenhandel door de gespecialiseerde centra

Aantal opgestarte begeleidingen slachtoffers van mensenhandel ingedeeld per jaar en per uitbuitingsfinaliteit



In 2024:

- Werd er voor **145 slachtoffers van mensenhandel een begeleiding opgestart**. Van hen hadden er **10 een gecombineerd slachtofferprofiel**, waarbij de betrokkene het slachtoffer werd van:
 - Economische uitbuiting en seksuele uitbuiting (5);
 - Economische uitbuiting en het gedwongen plegen van misdrijven (1);
 - Seksuele uitbuiting en het gedwongen plegen van misdrijven (1);
 - Economische uitbuiting en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden (2);
 - Seksuele uitbuiting en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden (1).
- Indien er naar de slachtoffers wordt gekeken die geen gecombineerd slachtofferprofiel hebben (135), zijn:
 - **77 individuen het slachtoffer van economische uitbuiting**. Die groep bestaat uit individuen met 28 verschillende nationaliteiten. Met 24 slachtoffers is Marokko de voornaamste nationaliteit binnen deze groep.
 - **50 individuen het slachtoffer van seksuele uitbuiting**. Binnen die groep zijn er individuen met 14 uiteenlopende nationaliteiten. De begeleide personen hebben met name de Belgische (14), de Braziliaanse (11) en de Colombiaanse nationaliteit (8).
 - **6 individuen het slachtoffer van onder dwang gepleegde misdrijven**.
 - Op het moment van de data-extractie (maart 2025) was het voor één begeleide persoon nog niet duidelijk welke uitbuitingsvorm van toepassing was. Daarnaast werd er één meisje door Sürya vanaf 2024 begeleid samen met haar moeder. In tegenstelling tot haar moeder was het meisje zelf geen slachtoffer van mensenhandel. Dat toont aan hoe het slachtofferschap eveneens een impact heeft op de omgeving van het slachtoffer. Die beide individuen werden in de grafiek opgenomen in de groep "andere uitbuitingsvormen".

Er is sprake van een **begeleiding** zodra de eerste fase (reflectieperiode) is opgestart, dus wanneer er een bijlage 15 is uitgevaardigd.



» Zie het onderdeel "Documenten uitgereikt door de Dienst Vreemdelingenzaken" voor meer informatie.

De gegevens over de nieuwe begeleidingen volstaan niet om de omvang van het werk van de gespecialiseerde centra te illustreren.



De begeleiding kan meerdere jaren in beslag nemen, maar de duurtijd komt hier niet aan bod als indicator. De cijfers van de Dienst Vreemdelingenzaken over de verlenging van de documenten in het kader van de procedure mensenhandel zijn daar wel een mogelijke indicator van.

1.7. Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensenhandel in 2024 per uitbuitingstype, geslacht, leeftijd en nationaliteit

Nationaliteit	Economische uitbuiting				Seksuele uitbuiting				Onder dwang gepleegde misdrijven				Totaal
	Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		
	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	
Marokko		4		22		1		1				1	29
België	2			2	8	7			3			1	23
Brazilië		1		2		11							14
Colombia				2		8		1					11
Afghanistan				6			1					1	8
Roemenië		2		1		4							7
Ivoorkust		1		4									5
China		1		1		3							5
Peru		2				2			1				5
India				4									4
Algerije		2		2									4
Nigeria				1		2							3
Turkije				3									3
Tunesië		1		1							1		3
Servië				2									2
Spanje				2									2
Kameroen		1		1									2
Oekraïne				2									2
Filipijnen		1											1
Senegal		1											1
El Salvador				1									1
Kirgizië				1									1
Frankrijk						1							1
Ghana				1									1
Polen				1									1
Guinee				1									1
Rusland						1							1
Dominicaanse Republiek								1					1
Vietnam	1												1
Pakistan				1									1
Paraguay						1							1
Venezuela						1							1
Eritrea				1									1
Nederland						1							1
Mozambique		1											1
Mexico						1							1
Totaal	3	18	0	65	8	44	1	3	3	1	2	2	150

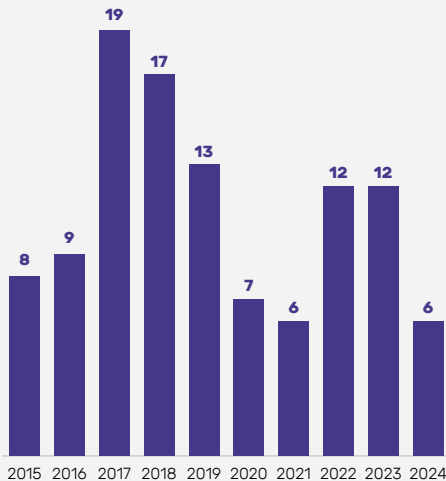
Methodologische opmerkingen



Zoals op de vorige pagina vermeld werd, werden er bij verschillende slachtoffers meerdere vormen van uitbuiting vastgesteld: 5 personen werden economisch en seksueel uitgebuit; 1 persoon was zowel het slachtoffer van economische uitbuiting als het slachtoffer van het gedwongen plegen van misdrijven en 1 persoon werd het slachtoffer van seksuele uitbuiting alsook van het gedwongen plegen van misdrijven. Daarnaast was voor één individu de uitbuitingsvorm nog niet gekend op het moment van de data-extractie, bijgevolg kon die persoon niet in deze tabel worden opgenomen. Ook het minderjarige meisje dat door één van de centra werd opgevangen omdat haar moeder een slachtoffer was van uitbuiting maar zelf geen slachtoffer was werd niet meegeteld. **Rekening houdend met de gecombineerde slachtofferprofielen en de exclusie van die twee individuen ligt het totaal in de bovenstaande tabel (150) hoger dan het aantal unieke individuen (143) waarop de tabel betrekking heeft.**

1.8. Nieuwe bij Esperanto opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel

Aantal opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel per jaar



■ In de periode **2015-2024** werden er bij Esperanto **109 (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel** opgevangen.

- 1 slachtoffer had net de meerderjarigheid bereikt bij de start van de opname;
- 2 individuen waren het slachtoffer van zowel mensenhandel (het onder dwang plegen van misdrijven) als -smokkel met verzwarende omstandigheden.
- In de periode 2018-2024 stapten 8 van de 73 jongeren die toen werden opgevangen in de **bijzondere procedure voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden**. De 8 jongeren voor wie de procedure werd opgestart werden allemaal in de periode 2018-2020 opgevangen. Bijgevolg zitten zij ook vervat in de data van de gespecialiseerde centra. Na 2020 stapte geen enkele jongere die het slachtoffer was van mensenhandel nog in de bijzondere procedure voor slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden.

■ In **2024** vonden er **6** opnames van slachtoffers van mensenhandel plaats. Daarbij ging het om:

- **5 meisjes en 1 jongen;**
- 2 slachtoffers van **seksuele uitbuiting**, 2 slachtoffers van **economische uitbuiting** en 2 slachtoffers van het **onder dwang plegen van misdrijven**.

Aantal opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel in 2015-2024 per uitbuitingstype, geslacht en nationaliteit

Nationaliteit	Onder dwang gepleegde misdrijven		Seksuele uitbuiting		Economische uitbuiting		Uitbuiting van de bedelarij		Gedwongen misdrijf en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden		Uitbuiting van de bedelarij en economische uitbuiting		Totaal
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	
Servië	12	5	1		4	1	2						25
België			16										16
Roemenië	4		4		1		2	3			1		15
Marokko		1	4		1	3							9
Vietnam					4	4							8
Bosnië en Herzegovina	4								1				5
Frankrijk	4		1										5
Kroatië	3	1											4
Nigeria			3	1									4
Bulgarije	1		1		1								3
Congo			1		1								2
Italië	2												2
Macedonië					1								1
Oekraïne					1								1
Sierra Leone			1										1
Tunesië		1											1
Duitsland			1										1
China						1							1
Algerije									1				1
Guinee			1										1
Egypte		1											1
Hongarije			1										1
Kosovo					1								1
Totaal	30	9	35	1	15	9	4	3	2	0	1	0	109

Op basis van de eerder vermelde tabel, waarin de slachtoffers werden ingedeeld naar geslacht, nationaliteit en type uitbuiting, kan er worden vastgesteld dat **de Servische (25), de Belgische (16) en de Roemeense (15) nationaliteit** de meest voorkomende nationaliteiten waren bij de slachtoffers van mensenhandel die in de afgelopen tien jaar (2015-2024) door Esperanto werden opgevangen.

De onderstaande profielen kunnen worden geïdentificeerd onder de bij Esperanto opgevangen slachtoffers:

- **Jongeren (35) die deel uitmaken van de Roma-gemeenschap** met de Servische (17), de Bosnische (5), de Roemeense (4), de Kroatische (4), de Franse (4) en de Bulgaarse (1) nationaliteit en die worden **gedwongen tot het plegen van criminele feiten**. De gemiddelde leeftijd van die groep is $\pm 13,5$ jaar. In de periode 2015-2024 werden er elk jaar jongeren met dat profiel bij Esperanto aangemeld, behalve in 2016 en in de jaren 2021-2022.
- **Meisjes met de Belgische nationaliteit** die het slachtoffer zijn van **seksuele uitbuiting** via de 'loverboy'-methode (16). De gemiddelde leeftijd van die groep is ± 15 jaar. De grote meerderheid van deze slachtoffers (15) werd de jongste zes jaar (2019-2024) bij Esperanto opgevangen.
- **Meisjes die deel uitmaken van de Roma-gemeenschap** en **economisch worden uitgebuit in de huishoudelijke context** (10). De gemiddelde leeftijd van die groep is 15 jaar.
- **Jongeren die deel uitmaken van de Roma-gemeenschap** (5 meisjes, 3 jongens) en **die gedwongen worden tot bedelen** (8). De gemiddelde leeftijd van die groep is $\pm 14,5$ jaar.
- **Vietnamese jongeren** die het slachtoffer zijn van **economische uitbuiting** (8). De meesten van hen (6) werden bij Esperanto opgevangen in de periode 2018-2019. De gemiddelde leeftijd van deze jongeren is $\pm 16,5$ jaar.
- **Meisjes uit Zuidoost-Europa** (Roemenië, Servië, Bulgarije en Hongarije) die worden **uitgebuït in de prostitutie** (7). De gemiddelde leeftijd van die meisjes is 15 jaar.
- **Nigeriaanse meisjes** (4) die het slachtoffer zijn van **seksuele uitbuiting**. De gemiddelde leeftijd van die groep is 16 jaar. Na 2017 komt dat profiel niet meer voor onder de minderjarigen die worden opgevangen bij Esperanto.
- **Jongeren met de Marokkaanse nationaliteit** (9) die het slachtoffer zijn van **economische uitbuiting** (4), het **gedwongen plegen van misdrijven** (1) en **seksuele uitbuiting** (4).

Voor een uitgebreidere bespreking van deze en andere cijfers van Esperanto, zie ook Myria's verslag *Minderjarige slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden, Een exploratieve mapping en analyse van cijfergegevens uit België* (te verschijnen). Daarin worden er ook gegevens met betrekking tot minderjarigen van een reeks andere actoren, zoals de Dienst Voogdij, het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, Fedasil, Child Focus, de *Administration générale de l'Aide à la jeunesse*, Payoke, PAG-ASA en Sürya, besproken en geanalyseerd.

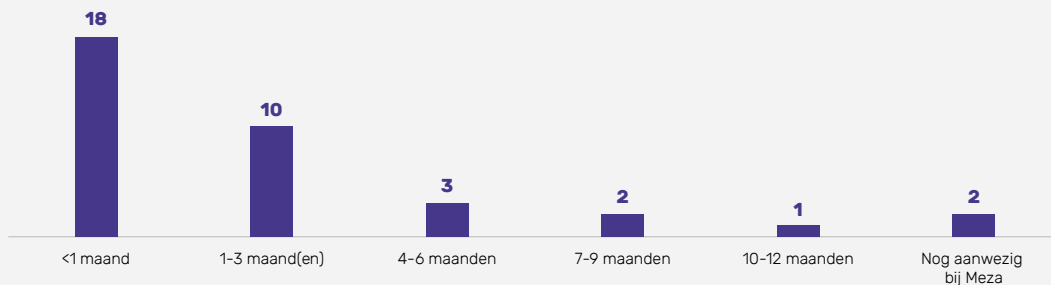
1.9. Nieuwe bij Meza opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel

Aantal opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel ingedeeld per jaar



- In de periode 2022-2024 werden er **32 (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel** bij Meza opgevangen.
 - In totaal vonden er 36 opnames plaats waarbij er 32 unieke individuen betrokken waren. Eén meisje werd in 2023 namelijk twee keer bij Meza opgevangen en een ander meisje was in totaal vier keer in opname bij Meza: drie keer in 2023 en een keer in 2024. Dat verklaart waarom het totaal van het staafdiagram 33 bedraagt, aangezien hetzelfde meisje in rekening wordt gebracht bij het aantal opgevangen individuen in 2023 en in 2024.
 - 2 slachtoffers hadden net de meerderjarigheid bereikt bij de start van de opname (18 en 19 jaar);
 - 9 slachtoffers stapten in de **bijzondere procedure voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden**. Bijgevolg zitten zij ook vervat in de cijfergegevens van de gespecialiseerde centra.
- In **2024** vonden er **13** nieuwe opnames plaats. Bij de opgevangen slachtoffers ging het om:
 - **12 meisjes en 1 jongen**;
 - 2 van hen waren jongvolwassenen (18 en 21 jaar);
 - 5 individuen waren het slachtoffer van **seksuele uitbuiting**; 4 anderen waren het slachtoffer van het **onder dwang plegen van misdrijven** en nog 4 anderen hadden een **gecombineerd slachtofferprofiel**: twee keer ging het om een combinatie van seksuele en economische uitbuiting, een keer om een combinatie van seksuele uitbuiting en het onder dwang plegen van misdrijven en een keer om het onder dwang plegen van misdrijven en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden.

Aantal opnames (2022-2024) ingedeeld naar de duur van de opname



De helft (18) van de opnames duurde minder dan een maand. Twaalf ervan duurden zelfs minder dan een week, waarvan zes maar één dag. Tien opnames duurden tussen een maand en drie maanden. Zeven opnames duurden tussen vier en negen maanden en maar één meisje was voor een langere periode (net geen jaar) in opvang bij Meza. Op het moment van het ontvangen van de data (februari 2025) waren twee jongeren van wie de opname eind juli 2024 van start was gegaan nog in opname bij Meza.

De veeleer korte verblijfsduur kan ook deels worden gelinkt aan de uitdaging van de **verdwijningen** of **fugues** waarmee Meza wordt geconfronteerd. In totaal eindigden 14 van de 36 opnames in een **fugue**. Bij tien daarvan verbleven de jongeren minder dan 1 maand bij Meza, bij de overige vier verdwijningen verbleven de jongeren 1-3 maand(en) bij Meza.

De verdwijningen doen zich vooral voor bij **jongeren uit Zuidoost-Europa** (8).

Nieuwe bij Meza opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel

Op basis van de onderstaande tabel, waarin de slachtoffers werden ingedeeld naar geslacht, nationaliteit en type uitbuiting, kan er worden vastgesteld dat **de Belgische (6), de Roemeense (5), de Servische (3) en de Bosnische (3) nationaliteit** de meest voorkomende nationaliteiten waren bij de slachtoffers van mensenhandel die in 2022-2024 bij Meza werden opgevangen.

Nationaliteit	Seksuele uitbuiting		Onder dwang gepleegde misdrijven		Seksuele en economische uitbuiting		Seksuele uitbuiting en onder dwang gepleegde misdrijven		Mensensmokkel en onder dwang gepleegde misdrijven		Totaal
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	
België	3		1	1			1				6
Roemenië	4				1						5
Servië			3								3
Bosnië en Herzegovina			3								3
Kroatië			2								2
Afghanistan										1	1
Polen					1						1
Tunesië	1										1
Algerije	1										1
Kameroen	1										1
Noord-Macedonië	1										1
Benin	1										1
Portugal	1										1
Malta	1										1
Brazilië	1										1
Mexico	1										1
Bulgarije	1										1
Niger	1										1
Totaal	18	0	9	1	2	0	1	0	0	1	32

De volgende profielen kunnen worden geïdentificeerd onder de bij Meza opgevangen slachtoffers:

- **Zuidoost-Europese** (Roemeense, Bulgaarse, Macedonische) **meisjes die worden uitgebuit in de prostitutie** (7). De gemiddelde leeftijd van deze groep is ± 16 jaar.
- **Meisjes met de Belgische nationaliteit** die het slachtoffer zijn van **seksuele uitbuiting** via de 'loverboy'-techniek (4). De gemiddelde leeftijd van deze groep is ± 16 jaar.
- **Jongeren van Zuidoost-Europese herkomst** (10) met de Servische (3), de Bosnische (3), de Kroatische (2) en de Belgische (2) nationaliteit die worden gedwongen tot het **plegen van criminele feiten**. De gemiddelde leeftijd van die groep is ± 13 jaar.

Voor een uitgebreidere bespreking van de bovenstaande en andere cijfers van Esperanto, zie ook Myria's verslag *Minderjarige slachtoffers van mensenhandel en/of-smokkel met verzwarende omstandigheden, Een exploratieve mapping en analyse van cijfergegevens uit België* (te verschijnen). Daarin worden er eveneens gegevens met betrekking tot minderjarigen van een reeks andere actoren, zoals de Dienst Voogdij, het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, Fedasil, Child Focus, de *Administration générale de l'Aide à la jeunesse*, Payoke, PAG-ASA en Sürya, besproken en geanalyseerd.

1.10. Slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt – DVZ

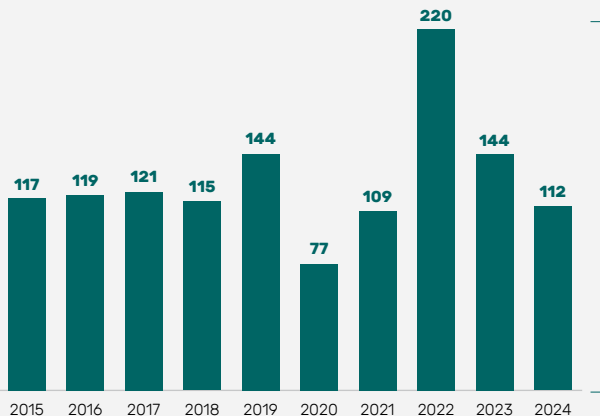
In België komen slachtoffers van mensenhandel die ermee instemmen om samen te werken met de gerechtelijke autoriteiten in aanmerking voor een specifiek verblijfsstatuut (artikel 61/2 tot 61/5 van de verblijfswet).



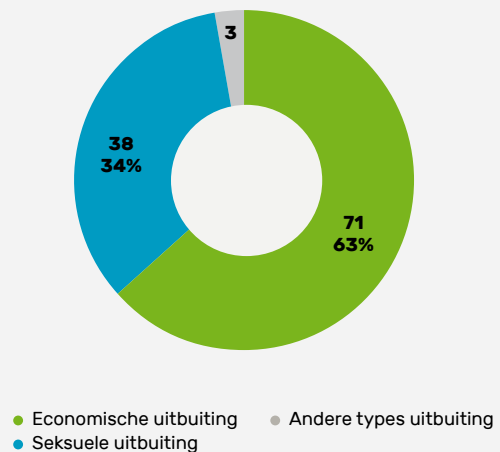
Dat statuut kan worden verkregen onder drie basisvoorwaarden, met name dat het slachtoffer:

- Medewerking verleent aan het strafonderzoek mensenhandel;
- Het contact met de uitbouter verbreekt;
- Zich laat begeleiden door een van de gespecialiseerde centra.

Aantal slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt per jaar



Aantal slachtoffers van mensenhandel die in 2024 in de procedure zijn gestapt per type uitbuiting



Na de piek in 2022 daalt in 2024 het aantal slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt verder naar een aantal dat in lijn ligt met de totalen die in de periode 2015-2019 werden gerapporteerd.

In 2024:

- Zijn er 112 slachtoffers van mensenhandel in de procedure gestapt.
- De daling ten opzichte van 2023 komt met name voort uit een daling van het aantal slachtoffers van economische uitbuiting die in de procedure zijn gestapt (71 in 2024 versus 106 in 2023).
- Het aantal slachtoffers van seksuele uitbuiting dat in de procedure stapte is in 2024 (38) gelijkaardig aan het aantal in 2023 (37).
- Volgens de gegevens van DVZ is er in 2024 één slachtoffer van het gedwongen plegen van misdrijven in de procedure gestapt.
- Voor twee andere individuen was de uitbuitingssector nog niet bepaald op het moment van de eerste aanvraag.

Opmerking: De Dienst Vreemdelingenzaken wenst bepaalde informatie niet vrij te geven, om de identificatie van de betrokkenen uit te sluiten.

Onder de 71 slachtoffers van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in 2024:

- Is iets meer dan 70% mannelijk (51). De overige 20 slachtoffers zijn vrouwen.
- De meest voorkomende nationaliteiten onder de nieuwe aanvragen in de categorie economische uitbuiting zijn Marokkanen (22), Afghanen (6), Ivorianen (6) en Indiërs (6).

Bij de 38 slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting in 2024:

- Gaat het voornamelijk om vrouwelijke slachtoffers (36 personen of 95%), al is er ook sprake van 2 mannen.
- Naar nationaliteit is er een grote groep Braziliaanse slachtoffers (10), gevolgd door Colombiaanse (8), Roemeense (3) en Nigeriaanse (3) slachtoffers.

Aantal slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt naar leeftijd, geslacht, type uitbuiting en per jaar

		0-17	18-25	26-30	≥ 31 jaar	Totaal	Mannen	Vrouwen
Seksuele uitbuiting	2021	1	6	7	12	26	2	24
	2022	3	13	11	10	37	6	31
	2023	3	11	9	14	37	3	34
	2024	1	13	10	14	38	2	36
Economische uitbuiting	2021	5	9	14	52	80	62	18
	2022	4	9	20	145	178	168	10
	2023	10	13	12	71	106	83	23
	2024	4	11	7	49	71	51	20
Uitbuiting van de bedelarij	2021	0	1	0	0	1	0	1
	2022	0	0	0	0	0	0	0
	2023	0	0	0	0	0	0	0
	2024	0	0	0	0	0	0	0
Onder dwang gepleegde misdrijven	2021	0	0	0	0	0	0	0
	2022	0	0	0	1	1	1	0
	2023	0	0	0	0	0	0	0
	2024	0	1	0	0	1	1	0
Andere types uitbuiting	2021	1	0	0	1	2	2	0
	2022	3	1	0	0	4	3	1
	2023	0	1	0	0	1	1	0
	2024	1	0	1	0	2	2	0
Totaal	2021	7	16	21	65	109	66	43
	2022	10	23	31	156	220	178	42
	2023	13	25	21	85	144	87	57
	2024	6	25	18	63	112	56	56

1.11. Documenten uitgereikt door de Dienst Vreemdelingenzaken aan slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
BGV 45 dagen	17	10	3	0	0	0	0	0	0	0	
Bijlage 15	0	0	20	44	43	16	42	49	27	24	
Attest van immatriculatie (AI)	114	116	112	113	136	80	98	204	119	103	
Verlenging AI	22	26	31	19	16	7	6	4	3	3	
Mensenhandel/ Mensensmokkel	A-kaart	90	84	97	91	108	78	62	140	129	87
	Verlenging A-kaart	425	413	383	348	370	384	398	395	583	633
	B-kaart	36	49	50	61	42	29	25	35	38	30
Humanitair	A-kaart	6	2	0	3	3	5	0	1	11	11
	Verlenging A-kaart	29	20	29	20	26	34	40	49	37	44
	B-kaart	36	22	23	18	26	13	22	14	28	25
Totaal	775	742	748	717	770	646	693	891	975	960	

In 2024:

- Nam de Dienst Vreemdelingenzaken 960 positieve beslissingen rond de uitreiking of de verlenging van een verblijfstitel. Die beslissingen hebben betrekking op slachtoffers die in 2024 in de procedure zijn gestapt alsook op diegenen die zich al in de erkenningsprocedure voor het slachtofferstatuut bevinden en tegenover wie er al een of meerdere beslissingen zijn genomen.
- Het totale aantal afgeleverde documenten is gelijkaardig aan het totaal uit 2023, wat enerzijds het gevolg is van een daling (129 in 2023 versus 87 in 2024, oftewel -32,6%) van het aantal afgeleverde A-kaarten ten opzichte van 2023 en anderzijds het gevolg is van een stijging (583 in 2023 versus 633 in 2024, oftewel +8,6%) van het aantal verlengde A-kaarten. De (verlengde) A-kaarten werden met name afgeleverd aan personen met de Marokkaanse (23), de Braziliaanse (11), de Nigeriaanse (7), de Ivoriaanse (6) en de Chinese (5) nationaliteit.

Bijlage 15

Na aanmelding van het slachtoffer bij een van de gespecialiseerde centra vraagt het centrum dat verblijfsdocument aan. De bijlage 15 is geldig voor 45 dagen en omspannt de zogenaamde reflectieperiode. Binnen dat tijdsbestek heeft het slachtoffer de tijd om te beslissen om ofwel mee te werken aan het strafonderzoek, of om van deze procedure af te zien. Indien het slachtoffer meteen overgaat tot het afleggen van verklaringen en/of het neerleggen van een klacht, wordt er geen bijlage 15 aangevraagd maar een attest van immatriculatie. Sinds 21 mei 2017 vervangt de bijlage 15 het bevel om het grondgebied te verlaten (BGV) – 45 dagen. De juridische grondslag en de voorwaarden voor het verkrijgen zijn niet veranderd, het type document wel.

Attest van immatriculatie

Als het slachtoffer beslist om mee te werken aan het strafonderzoek (afleggen van verklaringen en/of neerleggen van een klacht), vraagt het centrum een attest van immatriculatie aan. Dat is geldig voor een periode van drie maanden en kan eenmalig worden verlengd met drie maanden mits het dossier nog in behandeling is door het parket.

A-kaart

Deze verblijfstitel is geldig voor zes maanden en wordt uitgereikt onder verschillende voorwaarden, onder meer dat de magistraat instemt met de kwalificatie van het slachtofferschap. Die kan worden verlengd voor dezelfde duur zolang de gerechtelijke procedure loopt.

B-kaart

De machtiging tot verblijf voor onbepaalde duur wordt toegekend indien de afgelegde verklaring of de klacht van het slachtoffer tot een veroordeling heeft geleid of de parketmagistraat of arbeidsauditeur de tenlastelegging van mensenhandel of -smokkel onder verzwarende omstandigheden behouden heeft in de vorderingen.

Humanitaire regularisatie

De minister of diens gemachtigde kan op basis van zijn discretionaire bevoegdheid beslissen om het verblijf van een slachtoffer te regulariseren.

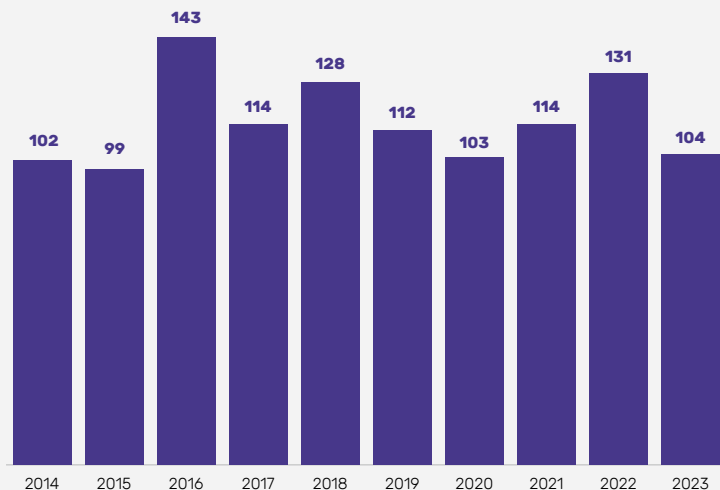


1.12. Definitieve veroordelingen voor mensenhandel

In 2023 werden er 104 definitieve veroordelingen uitgesproken wegens mensenhandel, één van de laagste aantallen in de beschouwde periode.

Bij 81% (84) van de veroordelingen werd er vermeld voor welke vorm van mensenhandel de veroordeelde(n) terechtstond(en). Daarbij gaat het voornamelijk om seksuele uitbuiting (58) en economische uitbuiting (24). Een keer had de veroordeling betrekking op uitbuiting van de bedelarij en een keer op uitbuiting via het gedwongen plegen van misdrijven.

Aantal definitieve veroordelingen voor mensenhandel per jaar



Opmerking: De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (DSB) informeerde Myria op 15 april 2025, bij het overmaken van de gegevens voor 2023, dat de eerder door hen gecommuniceerde gegevens met betrekking tot 2022 gecorrigeerd dienden te worden. Op basis van de bijgewerkte gegevens in de databank stelde de DSB namelijk vast dat er in totaal 131 veroordelingen voor mensenhandel werden geregistreerd in 2022 en niet het eerder meegedeelde totaal van 123 veroordelingen.

Aantal strafbeslissingen per type straf en per jaar

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hoofdstraffen en bijkomende straffen										
Gevangenisstraf	93	94	128	93	120	100	97	104	107	88
Zonder uitstel	37	41	40	44	63	43	42	46	59	32
Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)	56	53	88	49	57	57	55	58	48	56
Boete	99	82	132	109	126	103	97	105	111	94
Zonder uitstel	62	49	73	58	83	51	54	48	73	53
Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)	37	33	59	51	43	52	43	57	38	41
Verbeurdverklaring	58	53	64	39	67	58	38	57	65	54
Ontzetting uit de rechten (art. 31 van het Strafwetboek)	73	53	115	71	102	85	77	94	91	74
Werkstraf	3	1	6	2	1	4	0	5	4	6
Andere	3	3	4	7	19	14	12	12	10	14
Totaal	329	286	449	321	435	364	321	377	388	330

In 2023 werd er over 330 straffen beslist.

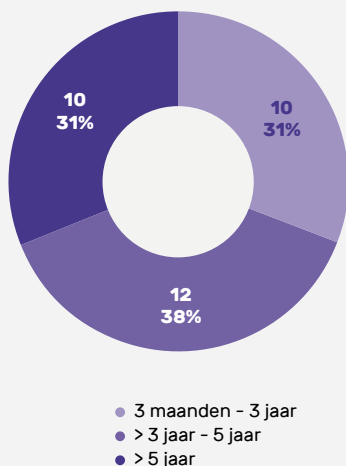
Aangezien een veroordeling mogelijk uit meerdere strafbeslissingen (bijvoorbeeld een boete, gevangenisstraf, ...) bestaat, ligt het totale aantal straffen hoger dan het totale aantal veroordelingen.

Bij 90% van de veroordelingen werd er een boete als straf opgelegd. Bij de kleine helft (41, 44%) van de opgelegde boetes was er sprake van volledig of gedeeltelijk uitstel.

Bij 85% van de veroordelingen werd er een gevangenisstraf opgelegd. Bij het merendeel (56, 88%) van de opgelegde gevangenisstraffen was er sprake van volledig of gedeeltelijk uitstel.

Bij 71% van de veroordelingen werd de veroordeelde ontzet uit de burgerlijke rechten. Bij de 104 veroordelingen was er 54 keer (52%) sprake van een verbeurdverklaring. Andere soorten straffen kwamen maar sporadisch voor.

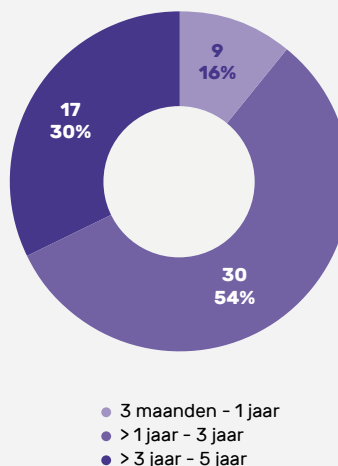
Aantal uitgesproken gevangenisstraffen zonder uitstel in 2023 ingedeeld naar duur



Wat de duur van de uitgesproken celstraffen zonder uitstel betreft:

- De meeste gevangenisstraffen (12, 38%) betreffen celstraffen van meer dan 3 tot 5 jaar.
- In tien gevallen (31%) werd er een celstraf van 3 maanden tot 3 jaar uitgesproken.
- In tien gevallen (31%) werd er een celstraf van meer dan 5 jaar uitgesproken.

Aantal uitgesproken gevangenisstraffen met volledig of gedeeltelijk uitstel in 2023 ingedeeld naar duur



Wat de duur van de uitgesproken celstraffen met volledig of gedeeltelijk uitstel betreft:

- De meeste gevangenisstraffen (30, 54%) betreffen celstraffen van meer dan 1 tot 3 jaar.
- In zeventien gevallen (30%) werd er een celstraf van meer dan 3 tot 5 jaar uitgesproken.
- In negen gevallen (16%) werd er een celstraf van 3 maanden tot 1 jaar uitgesproken.

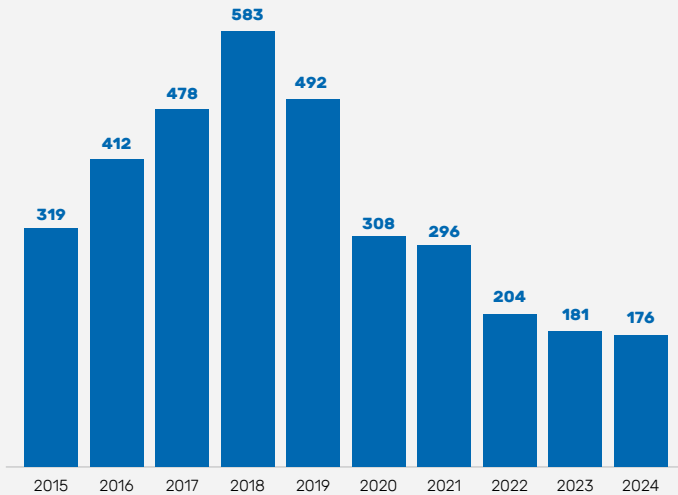
Methodologische opmerkingen

- De gerapporteerde cijfers hebben betrekking op het aantal definitieve veroordelingen, waartegen er dus geen beroep meer kan worden aangetekend.
- Aangezien het type uitbuiting niet voor elke veroordeling gekend is, worden de veroordelingen over de verschillende uitbuitingsvormen heen gegroepeerd gepresenteerd.
- Een aantal dossiers wordt met enkele maanden vertraging in de databank ingevoerd. Daarom zijn de gegevens voor 2024 nog niet beschikbaar.
- Deze gegevens stemmen overeen met de situatie zoals die op 13 februari 2025 is vastgesteld.
- De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid stelde, net zoals vorig jaar, tijdens het verzamelen van de opgevraagde cijfergegevens meerdere onbetrouwbaarheden vast op het niveau van het strafregister. Op het moment van de data-extractie was het niet mogelijk om de grootteorde van deze betrouwbaarheidsproblemen vast te stellen. Indien de databank dat toelaat, dienen deze onbetrouwbaarheden naar de toekomst toe gecorrigeerd te worden. De gerapporteerde gegevens moeten dan ook met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

2. Mensensmokkel

2.1. Inbreuken inzake mensensmokkel – Gegevens van de politie

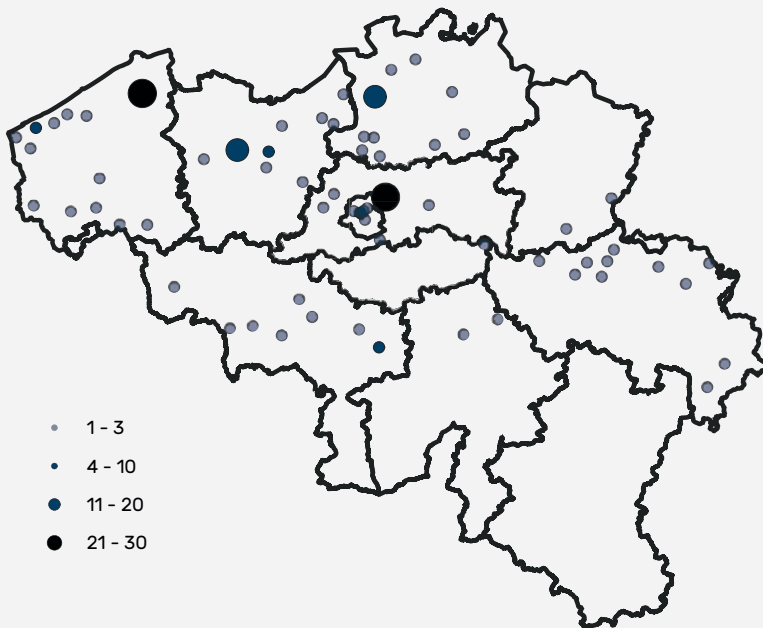
Geregistreerde inbreuken inzake mensensmokkel per jaar



In de loop van 2024 werden er 176 inbreuken inzake mensensmokkel vastgesteld door de politiediensten:

- Drie op de vier vaststellingen werden geregistreerd in het Vlaamse Gewest en met name in de provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. Die inbreuken werden hoofdzakelijk vastgesteld in provinciehoofdsteden zoals Brugge (29), Antwerpen (13) en Gent (12). Er werden op de site van de luchthaven in Zaventem 25 inbreuken geregistreerd.
- In het Waalse Gewest en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden er respectievelijk 34 (19%) en 11 feiten (6%) geregistreerd.

Geregistreerde inbreuken inzake mensensmokkel in 2024



Provincie en Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Aantal inbreuken
West-Vlaanderen	49
Vlaams-Brabant	29
Oost-Vlaanderen	28
Antwerpen	23
Luik	16
Henegouwen	14
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	11
Namen	3
Limburg	2
Waals-Brabant	1
Luxemburg	0
Totaal	176

2.2. Strafzaken voor mensensmokkel bij de parketten

Methodologische opmerkingen

In het ressort van Bergen worden er sinds 2019 opmerkelijk veel strafzaken inzake mensensmokkel geregistreerd. In 2024 werden er in het ressort van Bergen bijna dubbel zoveel strafzaken geopend (151) als in het ressort van Gent (78) dat de provincies Oost- en West-Vlaanderen omvat. Die situatie is eens zo opvallend gelet op het beperkte aantal door de politie geregistreerde inbreuken in de provincie Henegouwen.

Belangrijke informatie om deze tendens te contextualiseren:

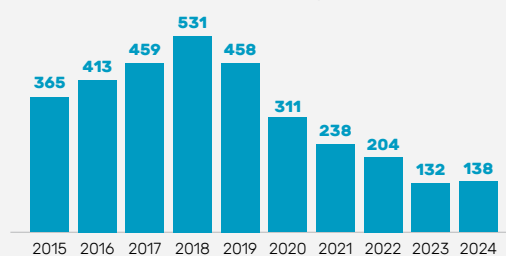
- Het parket kan op eigen initiatief nieuwe strafzaken openen. Dat kan naar aanleiding van een pv opgesteld door de politie, maar ook als de douanediens vaststellingen doen (bijvoorbeeld op de site van de luchthaven in Charleroi).
- In recente jaren wordt er alsmaar vaker nautisch materiaal, met het oog op de oversteek richting het Verenigd Koninkrijk, aangetroffen in de brede regio rond Doornik.
- Specifiek voor 2024 zijn er veel dossiers afkomstig van de luchthaven in Charleroi, en dat naar aanleiding van valse identiteitsdocumenten. Bij het afsluiten van de redactie van dit jaarverslag is het parket nog aan het nagaan of die dossiers mogen worden beschouwd als gevallen van mensensmokkel of dat ze foutief werden geregistreerd.

Om eventuele evoluties in het aantal strafzaken rond mensensmokkel bij de parketten doorheen de tijd na te kunnen gaan, werden uit voorzichtigheid de strafzaken in het ressort Bergen uit de onderstaande analyses uitgesloten.

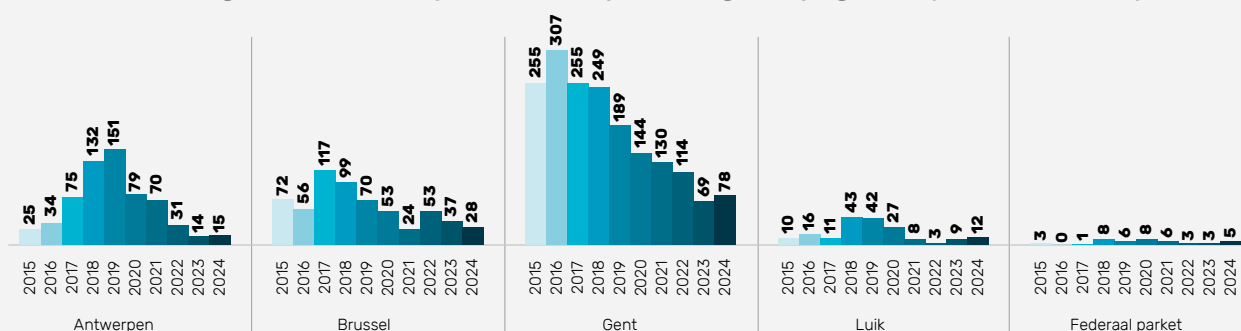
In 2024:

- Zijn er 138 strafzaken bij de correctionele parketten binnengekomen wegens mensensmokkel, een vergelijkbaar aantal als tijdens het jaar voordien en goed voor een breuk met de dalende trend die waargenomen werd sinds 2019.
- Voor de volledigheid dient er te worden gewezen op het feit dat ook het Brusselse en het Luikse arbeidsauditoraat allebei 1 strafzaak openden rond mensensmokkel in 2024.

Aantal binnengekomen strafzaken bij de correctionele parketten ingedeeld per jaar



Aantal binnengekomen strafzaken bij de correctionele parketten ingedeeld per gerechtelijk arrondissement en jaar



Mensensmokkel:

- Art. 77bis, 77ter, 77quater en 77quinquies van de verblijfwet;
- Code 55G.



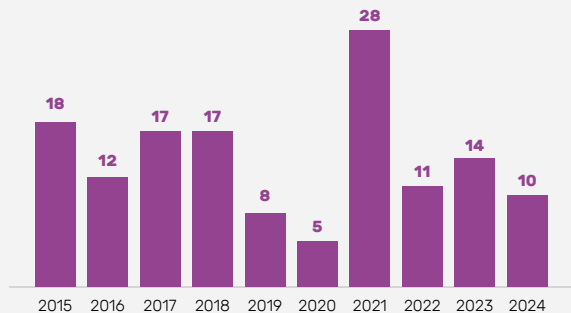
Ressort: omschrijving van de territoriale bevoegdheid van een jurisdictie. België is verdeeld in vijf grote gerechtelijke ressorten met telkens een hof van beroep. Elk hof van beroep is bevoegd voor verschillende gerechtelijke arrondissementen.

- Antwerpen → Antwerpen en Limburg
- Brussel → Brussel (Brussel en Halle-Vilvoorde), Leuven en Waals-Brabant
- Gent → West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen
- Luik → Luik, Eupen, Namen en Luxemburg
- Bergen → Henegouwen



2.3. Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensensmokkel door de gespecialiseerde centra

Aantal opgestarte begeleidingen slachtoffers mensensmokkel per jaar



- In 2024 werd er voor **10 slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden een begeleiding opgestart**.
- **Drie van hen hadden een gecombineerd slachtofferprofiel**, waarbij de betrokkenen ook het slachtoffer werden van een vorm van mensenhandel. Bijgevolg werden die drie dossiers eveneens in het totaal van de 145 nieuw opgestarte begeleidingen voor slachtoffers van mensenhandel opgenomen. De overlap tussen de beide fenomenen in acht genomen, werd er in 2024 over de beide fenomenen heen dus een begeleidingstraject opgestart voor 152 individuen. Bij de drie dossiers ging het meer bepaald om de onderstaande combinaties:
 - Economische uitbuiting en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden (2);
 - Seksuele uitbuiting en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden (1).

In **2024** zijn er **10 slachtoffers van een verzwaarde vorm van mensensmokkel** in een begeleidingstraject gestapt bij een van de drie gespecialiseerde centra.

Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensensmokkel in 2024 per geslacht, leeftijd en nationaliteit

Nationaliteit	Vrouwen		Mannen		Totaal
	<18	≥18	<18	≥18	
India		1	1	2	4
Afghanistan			2		2
Vietnam	1				1
Liberia				1	1
China				1	1
Kosovo	1				1
Totaal	2	1	3	4	10

- In **7 van de 10 gevallen betrof het mannen**, waarvan er **4 meerderjarig** waren.
- Bij de **3 vrouwelijke slachtoffers** waren er **2 minderjarig**.
- Onder de slachtoffers waren er **4 Indiërs** en **2 Afghanen**.

Methodologische opmerkingen

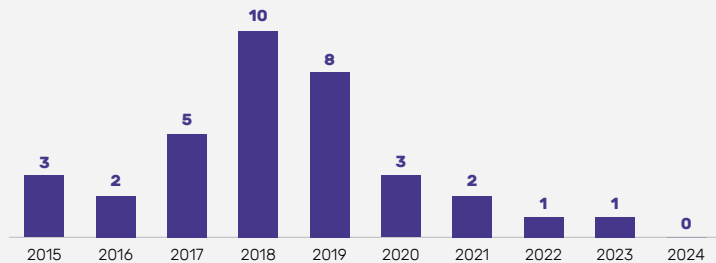
- Sommige van de bij Esperanto en Meza opgevangen slachtoffers werden in het kader van de bijzondere procedure voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden ook door een van de gespecialiseerde centra begeleid.
- De vaststelling van de overlap in gegevens tussen Esperanto en de drie centra kon voor de periode 2018-2024 gebeuren. Voor de periode 2015-2017 beschikt Myria niet over informatie op individuniveau wat het al dan niet opstarten betreft van de bijzondere procedure voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. De overlap in de cijfers van Meza kon voor de volledige periode (2022-2024) worden bepaald.
- De overlap inzake de slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel in de cijfers van Esperanto en de gespecialiseerde centra in de periode 2018-2024

betreft 14 minderjarigen, van wie er 8 het slachtoffer waren van mensenhandel en 6 het slachtoffer van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden.

- De overlap inzake de slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel in de cijfers van Meza en de gespecialiseerde centra in de periode 2022-2024 betreft 11 individuen: 5 jongvolwassenen (4 slachtoffers van mensenhandel en 1 slachtoffer van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden) en 6 minderjarigen (5 slachtoffers van mensenhandel en 1 slachtoffer van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden).
- Voor een verdere gedetailleerdere identificatie van de dubbeltellingen, consulteer Myria's rapport *Minderjarige slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden, Een exploratieve mapping en analyse van cijfergegevens uit België* (te verschijnen).

2.4. Nieuwe bij Esperanto opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensensmokkel

Aantal opgevangen (vermoedelijke) slachtoffers van mensensmokkel bij Esperanto per jaar



Opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensensmokkel in 2015-2024 per type uitbuiting, geslacht en nationaliteit

Nationaliteit	Mensensmokkel		Onder dwang gepleegde misdrijven en mensensmokkel		Totaal
	V	M	V	M	
Vietnam	7	8			15
Irak	3	3			6
Afghanistan	1	2			3
Kameroen	1	1			2
Bosnië en Herzegovina			1		1
Syrië		1			1
Albanië	1				1
Eritrea	1				1
Palestina		1			1
Algerije			1		1
Somalië		1			1
Angola	1				1
Burundi	1				1
Totaal	16	17	2	0	35

- Zowel in 2017 als in 2018 was er een slachtoffer met een gecombineerd slachtofferprofiel, waarbij de minderjarige zowel het slachtoffer was van mensenhandel (het onder dwang plegen van misdrijven) als van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden.
- In **2024** vonden er **geen nieuwe opnames** van slachtoffers van mensensmokkel plaats.

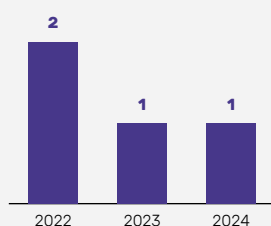
Op basis van de tabel links kunnen de onderstaande profielen worden geïdentificeerd bij de minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden:

- **Vietnamese slachtoffers**, van wie de meesten (11) in de periode 2018-2019 bij Esperanto werden opgevangen. De gemiddelde leeftijd van die groep bij de start van de opname was ± 16 jaar. Zes slachtoffers stapten in de bijzondere procedure voor slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden.
- **Iraakse slachtoffers**, die allemaal in de periode 2017-2019 bij Esperanto werden opgevangen. De gemiddelde leeftijd van die groep bij de start van de opname was ± 9 jaar.
- **Afghaanse slachtoffers**, die allemaal in de periode 2015-2018 bij Esperanto werden opgevangen. De gemiddelde leeftijd van die groep bij de start van de opname was ± 12 jaar.

De tijdslijn inzake de opvang van de bovenstaande groepen verklaart mee de stijgende en vervolgens de dalende trend die worden waargenomen in het aantal nieuwe opnames in de periode 2016-2020.

2.5. Nieuwe bij Meza opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensensmokkel

Aantal opgevangen minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensensmokkel per jaar



In de periode **2022-2024** werden er in totaal **4** slachtoffers van mensensmokkel opgevangen. Daarbij ging het om:

- **3 jongens en 1 meisje;**
- 1 van hen had een **gecombineerd slachtofferprofiel** waarbij de betrokkene het slachtoffer was van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en het onder dwang plegen van misdrijven;
- allemaal hadden ze de **Afghaanse nationaliteit;**
- in 2022 en in 2023 was er telkens één slachtoffer meerderjarig (respectievelijk 18 en 19 jaar) bij de start van de opname;
- in 2022 stapten 2 slachtoffers in de bijzondere procedure voor slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden.

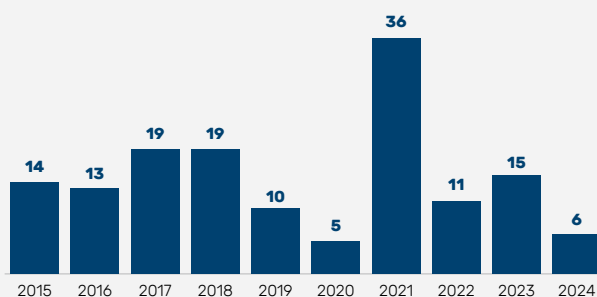
2.6. Slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden die in de procedure zijn gestapt – DVZ

Net als de slachtoffers van mensenhandel kunnen ook de slachtoffers van een verzwaarde vorm van mensensmokkel aanspraak maken op het slachtofferstatuut. Die verzwaarde vormen van mensensmokkel worden omschreven in artikel 77^{quater} 1° tot 5° van de verblijfwet van 15 december 1980 en zijn van toepassing indien:



- Het misdrijf gepleegd is ten aanzien van een minderjarige;
- Er misbruik werd gemaakt van de bijzonder kwetsbare situatie waarin de betrokkene verkeert, waardoor het slachtoffer geen andere echte en aanvaardbare keuze had dan zich te laten misbruiken;
- Er gebruik werd gemaakt van geweld, dwang, bedreigingen of bedrog;
- Het leven van het slachtoffer in gevaar is gebracht, hetzij opzettelijk of door grove nalatigheid;
- Het misdrijf de oorzaak is van een blijvend fysiek of psychisch letsel.

Aantal slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden die in de procedure zijn gestapt



In 2024 waren er **6 slachtoffers van mensensmokkel** met verzwarende omstandigheden voor wie DVZ een eerste verblijfsaanvraag had ontvangen. In de afgelopen tien jaar is dat het op een na kleinste aantal.

Onder deze slachtoffers waren er:

- 4 mannen en 2 vrouwen;
- 2 Afghanen, 2 Indiërs en 2 slachtoffers met een andere nationaliteit;
- 2 minderjarige slachtoffers, 2 slachtoffers tussen de 26 en de 30 jaar en 2 slachtoffers van 31 jaar of ouder.

Aantal slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden die in de procedure zijn gestapt per leeftijd, geslacht en jaar

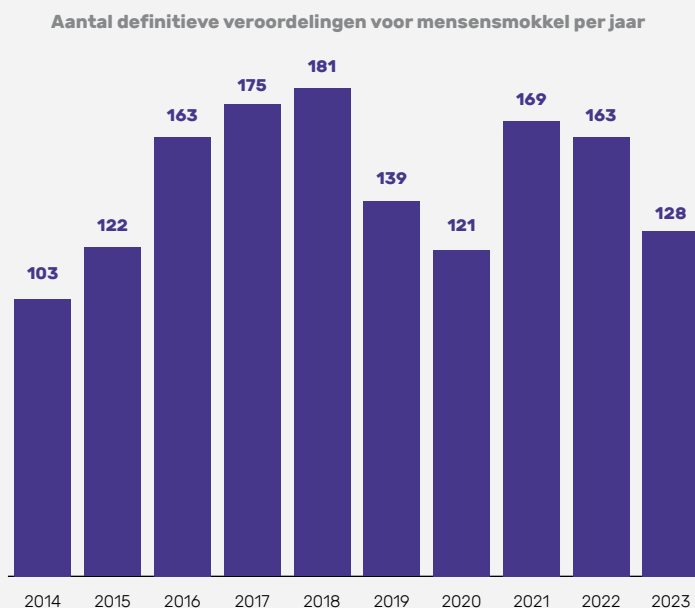
	0-17	18-25	26-30	≥ 31	Totaal	Mannen	Vrouwen
2015	5	2	4	3	14	7	7
2016	2	6	1	4	13	8	5
2017	4	6	5	4	19	13	6
2018	8	5	4	2	19	12	7
2019	3	2	3	2	10	6	4
2020	0	3	1	1	5	2	3
2021	0	20	7	9	36	31	5
2022	5	3	1	2	11	9	2
2023	1	6	1	7	15	12	3
2024	2	0	2	2	6	4	2

Opmerking: De Dienst Vreemdelingenzaken wenst bepaalde informatie niet vrij te geven, om de identificatie van de betrokkenen uit te sluiten.

2.7. Definitieve veroordelingen voor mensensmokkel

In 2023 werden er 128 definitieve veroordelingen wegens mensensmokkel uitgesproken, goed voor een daling in vergelijking met de periode 2021-2022, maar een aantal dat in lijn ligt met de aantallen tijdens de periode 2019-2020.

Aangezien een veroordeling mogelijk uit meerdere strafbeslissingen (bijvoorbeeld een boete, gevangenisstraf, ...) bestaat, ligt het totale aantal straffen hoger dan het totale aantal veroordelingen.



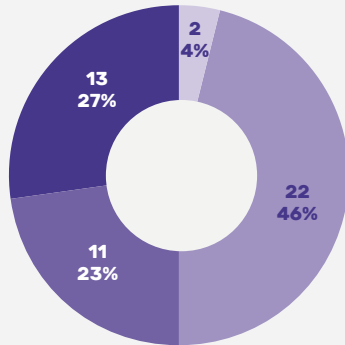
Aantal strafbeslissingen per type straf en per jaar

Hoofdstraffen en bijkomende straffen	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Gevangenisstraf	100	120	154	174	176	128	118	161	154	111
Zonder uitstel	59	60	56	123	113	85	71	87	72	48
Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)	41	60	98	51	63	43	47	74	82	63
Boete	100	117	158	172	177	132	120	164	159	115
Zonder uitstel	69	57	71	102	110	87	56	88	78	47
Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)	31	60	87	70	67	45	64	76	81	68
Verbeurdverklaring	55	76	76	101	110	88	77	111	127	76
Ontzetting uit de rechten (art. 31 van het Strafwetboek)	75	89	120	130	135	90	97	137	149	82
Werkstraf	1	1	4	1	5	8	2	4	7	7
Andere	0	0	1	0	4	8	2	5	2	10
Totaal	332	403	513	578	607	454	416	582	598	401

In 2023 werd er over 401 straffen beslist.

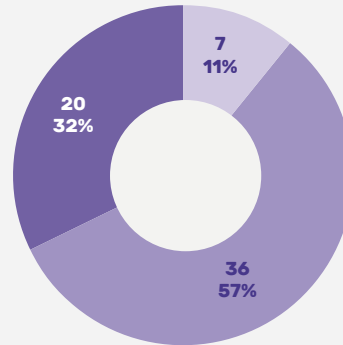
- Zo werd er 111 keer een gevangenisstraf uitgesproken, waarvan 63 keer met uitstel.
- Er waren ook 115 veroordelingen tot boetes, waarvan 68 keer met uitstel.
- In 82 gevallen werd de veroordeelde ontzet uit de burgerlijke rechten.
- In 76 gevallen was er sprake van een verbeurdverklaring.
- Andere soorten straffen kwamen maar sporadisch voor.

Aantal uitgesproken gevangenisstraffen zonder uitstel in 2023 ingedeeld naar duur



- > 6 maanden - 1 jaar
- > 1 jaar - 3 jaar
- > 3 jaar - 5 jaar
- > 5 jaar

Aantal uitgesproken gevangenisstraffen met volledig of gedeeltelijk uitstel in 2023 ingedeeld naar duur



- > 6 maanden - 1 jaar
- > 1 jaar - 3 jaar
- > 3 jaar - 5 jaar

Wat de duur van de uitgesproken celstraffen zonder uitstel betreft:

- De meeste gevangenisstraffen (22, 46%) betreffen celstraffen van meer dan 1 tot 3 jaar.
- In dertien gevallen (27%) werd er een celstraf van meer dan 5 jaar uitgesproken.
- In elf gevallen (23%) werd er een celstraf van meer dan 3 tot 5 jaar uitgesproken.
- Twee keer (4%) werd er een celstraf van meer dan 6 maanden tot 1 jaar uitgesproken.

Wat de duur van de uitgesproken celstraffen met volledig of gedeeltelijk uitstel betreft:

- De meeste gevangenisstraffen (36, 57%) betreffen celstraffen van meer dan 1 tot 3 jaar.
- In twintig gevallen (32%) werd er een celstraf van meer dan 3 tot 5 jaar uitgesproken.
- In zeven gevallen (11%) werd er een celstraf van meer dan 6 maanden tot 1 jaar uitgesproken.

Methodologische opmerkingen

- De gerapporteerde cijfers hebben betrekking op het aantal definitieve veroordelingen, waartegen er dus geen beroep meer kan worden aangetekend.
- Een aantal dossiers wordt met enkele maanden vertraging in de databank ingevoerd. Daarom zijn de gegevens voor 2024 nog niet beschikbaar.
- Deze gegevens stemmen overeen met de situatie zoals die op 23 april 2025 is vastgesteld.
- De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid stelde, net zoals vorig jaar, tijdens het verzamelen van de opgevraagde cijfergegevens meerdere onbetrouwbaarheden vast op het niveau van het strafregister. Op het moment van de data-extractie was het niet mogelijk om de grootteorde van die betrouwbaarheidsproblemen vast te stellen. Indien de databank dat toelaat, dienen die onbetrouwbaarheden naar de toekomst toe gecorrigeerd te worden. De gerapporteerde gegevens moeten dan ook met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.



Externe bijdrage

Toelichting bij de statistische gegevens over onderzoeken naar mensenhandel door de ECOSOC-teams van de RSZ-inspectie in 2024

Stéphanie Schulze

RSZ-inspectiediensten – Themadirectie Mensenhandel

Inleiding

Deze bijdrage heeft betrekking op de RSZ-inspectiediensten (themadirectie Mensenhandel en ECOSOC-teams).

Naast de zuiver statistische gegevens bevat deze bijdrage ook kwalitatieve informatie over de onderzoeken in 2024 door de ECOSOC-teams van de RSZ-inspectiedienst.

De gegevens in deze bijdrage komen uit verschillende bronnen:

1. Het interne dossierbeheersysteem ARTEMIS voor gegevens over de in 2024 afgesloten onderzoeken. In 2024 werden 217 onderzoeken naar "mensenhandel" (hierna: MH) afgerond, waarbij er 96 vermoedelijke slachtoffers betrokken waren. Sommige onderzoeken voldeden niet aan onze definitie van een MH-onderzoek of waren dubbels. Zo bleven er na verificatie **189** afgeronde **MH-onderzoeken** over.
2. De analyse van de checklists die de sociaal inspecteurs in 2024 hebben opgesteld conform hoofdstuk VIII van de gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie, de minister van Werk, de minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, de staatssecretaris voor Bestrijding van de sociale fraude en het College van procureurs-generaal over het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel (COL 01/2015). De RSZ-inspecteurs vullen zo snel mogelijk na een vaststelling een dergelijke checklist in, voor zover er voldoende duidelijke indicaties zijn dat het mogelijk om een geval van mensenhandel gaat. In 2024 werden er **121 checklists** opgesteld, wat betekent dat de situatie

van 121 vermoedelijke slachtoffers werd onderzocht in het kader van onze controles. Het verschil met de 96 potentiële slachtoffers die uit het ARTEMIS-programma voor dossierbeheer naar voren komen is het gevolg van het feit dat de checklists in principe worden opgesteld zodra er voldoende aanwijzingen van economische uitbuiting zijn, en dat ongeacht de status van het onderzoek (bij opening, afsluiting of in de loop van het onderzoek), terwijl de cijfers uit ons ARTEMIS-programma betrekking hebben op onderzoeken die in 2024 zijn afgesloten maar in 2024 of vroeger zijn geopend. De gegevens van de checklists zijn dan ook het meest representatief voor het jaar 2024.

Onze themadirectie bezorgt de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid van de Federale Overheidsdienst Justitie ook elk jaar een specifiek analyserapport op basis van die checklists.

Een andere bron van kwalitatieve informatie is de informatie-uitwisseling met de chefs van de ECOSOC-teams over de onderzoeken naar mensenhandel.

1. Statistieken over processen-verbaal en strafrapporten (ARTEMIS)⁴⁶⁹

De ECOSOC-onderzoeken van de RSZ-inspectiediensten worden verwerkt in een dossierbeheersysteem dat ARTEMIS heet. De statistieken over de **in 2024 afgesloten onderzoeken** komen derhalve uitsluitend uit dit programma. Dat beheersysteem evolueert nog voortdurend. Sinds zijn ingebruikname werd het

⁴⁶⁹ Deze statistieken zijn gebaseerd op afgesloten onderzoeken.

herhaaldelijk aangepast om zo goed mogelijk aan onze behoeften inzake statistieken te voldoen.

In 2024 heeft de RSZ in het kader van de **189 behandelde MH-onderzoeken 53 pv's en/of aanvankelijke strafrapporten opgesteld, naast 27 aanvullende strafrapporten en 36 informatieverlagen** rond economische uitbuiting (artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek).

Die rapporten hebben betrekking op **96 vermoedelijke slachtoffers**. Het gebeurt ook dat, na onderzoeken in samenwerking met andere inspectiediensten of de politie, een andere dienst (meestal de politie) het proces-verbaal of het strafrapport over MH opstelt. Concreet werden er 11 rapporten of pv's opgesteld door andere diensten in het kader van een samenwerking met de RSZ.

Een aanvullend strafrapport wordt opgesteld wanneer de magistraat aanvullende onderzoeksdaden vraagt voor een uitbuitingssituatie die al via een proces-verbaal of een aanvankelijk strafrapport was onthuld, voor zover het hetzelfde slachtoffer of dezelfde slachtoffers betreft.

Dat onderscheid tussen aanvankelijke en aanvullende strafrapporten moet vermijden dat eenzelfde uitbuitingssituatie of eenzelfde vermoedelijk slachtoffer meermaals in de resultaten wordt meegerekend.

De term "informatieverlag" verwijst naar de rapporten die bestemd zijn voor de gerechtelijke autoriteiten, hetzij om geringe elementen van economische uitbuiting (zonder vermoedelijk slachtoffer bijvoorbeeld) te melden, hetzij om het resultaat van onderzoeksdaden, informatievergaring of gegevensonderzoek door te geven wanneer er nog geen MH-onderzoek is geopend of gestart.

We wijzen er ook op dat de inspecteurs van de ECOSOC-teams nog met andere onderzoeken bezig zijn dan met die naar mensenhandel. Het gaat met name om onderzoeken naar buitenlandse arbeidskrachten en/of risicosectoren. Onder het thema "ECOSOC" vallen derhalve de onderzoeken naar mensenhandel (economische uitbuiting), buitenlandse werkkrachten en risicosectoren. In 2024 werden er in totaal **4.049 ECOSOC-onderzoeken** behandeld, waaronder de 189 MH-onderzoeken.

Resultaten van de MH-onderzoeken

Provinciale directies	PV's/SR'en opgesteld door de RSZ	Aanvullende strafrapporten	Informatieverlagen	PV's/SR'en opgesteld door een andere dienst ⁴⁷⁰	Vermoedelijke slachtoffers
West-Vlaanderen	2	0	1	2	2
Oost-Vlaanderen	6	2	3	8	12
Antwerpen	2	0	1	1	3
Limburg	2	0	1	0	7
Henegouwen	3	2	6	0	3
Namen-Luxemburg	12	4	4	0	24
Luik	11	11	11	0	10
Vlaams-Brabant	7	2	2	0	22
Brussel	6	6	7	0	7
Waals-Brabant	2	0	0	0	6
Totaal	53	27	36	11	96

Nog enkele cijfers over 2024:

- De RSZ-inspectie verwees **96** vermoedelijke slachtoffers van MH door naar de gerechtelijke autoriteiten op basis van strafrapporten of processen-verbaal.

- De meest vertegenwoordigde nationaliteiten zijn: Slovakije (17), Roemenië (12), Brazilië (10), Marokko (9), China (8) en België (8). Opvallend is voorts dat er onder die 96 vermoedelijke slachtoffers 44 EU-onderdanen waren, van wie 8 Belgen. Wat de uitsplitsing naar geslacht betreft, waren 13 vermoedelijke slachtoffers vrouwen, tegenover 83 mannen.

⁴⁷⁰ In het kader van een onderzoek dat uitgevoerd is in samenwerking met de RSZ. Let wel, wanneer het PV of SR door een andere dienst opgesteld wordt, worden de slachtoffers niet meegeteld in ons beheerprogramma.

- De meest vertegenwoordigde sectoren waren de bouw, de horeca en de transportsector
- Volgens de cijfers over de in 2024 afgesloten onderzoeken telden de drie provinciale directies van Namen-Luxemburg, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen het grootste aantal vermoedelijke slachtoffers.

2. Analyse van de checklists

Inleiding

Rekening houdend met de vereisten van de COL 01/15 werd er **in 2024** een checklist ingevuld zodra er **voldoende nauwkeurige indicaties** waren van een mogelijke situatie van mensenhandel, en dat ongeacht of het onderzoek nog liep dan wel afgesloten was.

In totaal werden er **121 checklists** opgesteld (1 checklist per vermoedelijk slachtoffer; meerdere checklists

kunnen derhalve betrekking hebben op dezelfde werkgever/uitbouter). Ze zijn als volgt onderverdeeld:

Provinciale directies	Aantal opgestelde checklists
West-Vlaanderen	13
Oost-Vlaanderen	13
Antwerpen	2
Limburg	7
Henegouwen	5
Namen-Luxemburg	16
Luik	11
Vlaams-Brabant	29
Brussel	20
Waals-Brabant	5
Totaal	121

2.1. Geografische spreiding per sector (2024)

	Namen-Luxemburg	Brussel	Luik	Henegouwen	Limburg	Waals-Brabant	Vlaams-Brabant	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Totaal
Landbouw/tuinbouw	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	2
Slagerij	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2
Bakkerij	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Carwash en truckwash	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
Kapsalon en schoonheidssalon	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	6
Kleinhandel	0	2	1	0	0	0	1	0	0	0	4
Bouw	7	5	1	3	4	5	17	1	9	1	53
Bezorging reclame en post	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Garages	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Horeca	4	3	3	0	0	0	3	0	4	3	20
Logistiek	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Schoonmaak	0	0	2	0	0	0	0	0	0	9	11
Pretpark	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Transport	0	3	1	0	3	0	4	0	0	0	11
Huishoudelijk werk/ thuishulp	0	2	1	0	0	0	1	0	0	0	4
Totaal	16	20	11	5	7	5	29	2	13	13	121

2.2. Verdeling volgens leeftijd, geslacht en nationaliteit van de vermoedelijke slachtoffers 2024

Nationaliteit	Mannen	Vrouwen
Afghanistan	4	0
Algerije	4	2
België	5	2
Brazilië	2	0
Bulgarije	3	0
Kameroen	1	0
China	7	4
Colombia	1	0
Ivoorkust	3	0
Egypte	3	0
El Salvador	1	0
Spanje	2	1
Georgië	2	0
Ghana	1	0
Guinee-Bissau	1	0
Kirgizië	2	0
Macedonië	2	0
Marokko	9	2
Palestina	3	0
Nederland	1	0
Peru	0	1
Filipijnen	3	1
Roemenië	16	0
Rwanda	1	0
Senegal	0	1
Slovakije	17	0
Syrië	2	0
Tunesië	2	1
Turkije	7	0
Onbekend	1	0
Totaal	106	15

Leeftijd	Mannen	Vrouwen
Minderjarigen (-18 jaar)	1	0
Tussen 18 en 30 jaar	40	3
Tussen 30 en 40 jaar	24	7
Tussen 40 en 50 jaar	18	3
Ouder dan 50 jaar	23	2
Totaal	106	15

Een snelle analyse van de tabellen hierboven leert dat bijna 90% van de vermoedelijke slachtoffers van economische uitbuiting mannelijk is (106/121). Wat de leeftijd betreft, is ongeveer 35% van de vermoedelijke slachtoffers tussen 18 en 30 jaar, ongeveer 25% tussen 30 en 40 jaar, ongeveer 17% tussen 40 en 50 jaar en ongeveer 20% ouder dan 50. Een vermoedelijk slachtoffer was 17 jaar bij het begin van zijn werk (meerderjarig op het ogenblik van de controle, eind 2023). Het betrof een jongeman die in de schoonmaaksector werkte. Onder de vermoedelijke slachtoffers van het mannelijke geslacht was de oudste 76 jaar. Het oudste vrouwelijke vermoedelijke slachtoffer was 54 jaar op het moment van de feiten. De vrouwen zijn hoofdzakelijk actief in de sectoren horeca, thuishulp en schoonheidszorg.

Wat de nationaliteit van de slachtoffers betreft, waren er 74 afkomstig uit derde landen (buiten de EU). Onder de 47 EU-onderdanen waren er 17 Slovaken, 16 Roemenen, 7 Belgen, 3 Bulgaren, 3 Spanjaarden en 1 Nederlander.

2.3. Vastgestelde indicatoren van mensenhandel en verzwarende omstandigheden

De checklists bevatten meerdere indicatoren van mensenhandel. De analyse van de in 2024 ontvangen checklists leidt tot de volgende vaststellingen:

Identiteitsdocumenten

Ongeveer 80% van de onderdanen van derde landen verbleef illegaal op het Belgische grondgebied. Ofwel hadden ze geen identiteits- of reisdocumenten, ofwel waren ze in het bezit van hun nationaal paspoort of een verblijfstitel uit hun land van herkomst of een EU-land. Ongeveer 10% van die onderdanen van derde landen had een asielaanvraag ingediend. Onder de niet-Belgische Europeanen waren er maar enkelen die in België gevestigd waren en een Belgische verblijfstitel

hadden. De anderen waren over het algemeen in het bezit van hun nationale identiteitsdocument.

Meerdere vermoedelijke slachtoffers beschikten niet over hun eigen identiteitsdocumenten, maar hadden soms wel een kopie ervan.

Financieel aspect – sociale zekerheid – sociale documenten

Wat de inkomsten betreft: in de grote meerderheid van de vastgestelde situaties was het loon onvoldoende, heel laag of zelfs onbestaand. In sommige gevallen werd er een vergoeding beloofd, maar slechts gedeeltelijk of helemaal niet uitbetaald, of gaandeweg afgebouwd. Van de 121 geïdentificeerde vermoedelijke slachtoffers ontvingen er sommigen helemaal geen loon. Anderen moesten een deel van hun loon afstaan, de kosten van de reis naar België terugbetalen of huur betalen voor een door de werkgever verstrekte woning. Verscheidene slachtoffers moesten bovendien veel uren presteren zonder financiële vergoeding. Soms werkten ze het dubbele van de betaalde uren.

Enkele concrete voorbeelden die in de loop van 2024 werden vastgesteld, voor zover een loon werd uitbetaald: 50 euro per dag van 10 tot 12 uur, 375 euro per maand voor 10 tot 14 uur per dag, 300 euro per maand voor 12 uur per dag, 7 dagen op 7; 1.500 euro per maand voor 13 à 14 uur per dag, 6 dagen op 7, veel gevallen met een uurloon van minder dan 2 tot 10 euro (1,80 euro, 2,25 euro; 4,00 euro, 6,00 euro; 7,25 euro; 8,00 euro).

Wat de sociale zekerheid en sociale documenten betreft: iets minder dan 10% van de potentiële slachtoffers was in Dimona of Limosa geregistreerd. Wat de vermoedelijke slachtoffers betreft die als gedetacheerde werknemers waren aangegeven in het kader van het vrij verkeer van diensten, ging het vaak om een bewezen of vermoedelijke frauduleuze detachering. Maar enkele werknemers waren aangegeven bij de sociale zekerheid en mochten desgevallend op het Belgische grondgebied werken. Bovendien werkten die doorgaans meer dan het aantal uren in hun arbeidsovereenkomst of zoals aangegeven bij de sociale zekerheid.

Uitbuitingsomstandigheden

Sommige indicatoren van uitbuiting komen vaak terug, zoals erbarmelijke huisvestingsomstandigheden of buitensporig lange werkuren. Details en voorbeelden van bepaalde indicatoren worden hierna hernoemen.

Het slachtoffer heeft geen aangepaste uitrusting/ werkkledij, het slachtoffer werkt in gevaarlijke/ ongezonde omstandigheden

Bij ongeveer 50% van de aangetroffen vermoedelijke slachtoffers werden er indicatoren rond arbeidsbescherming (met betrekking tot de veiligheid en gezondheid van de werknemers zoals hygiënemaatregelen, kledij en werkplek, ...) vastgesteld. Zes slachtoffers hadden trouwens een arbeidsongeval dat voor sommigen tot een gedeeltelijke of blijvende arbeidsongeschiktheid leidde.

Het slachtoffer mag geen contact hebben met de buitenwereld of is beperkt in zijn bewegingsvrijheid

Iets meer dan 20% van de aangetroffen vermoedelijke slachtoffers was van de buitenwereld afgesloten en/of was in zijn bewegingsvrijheid beperkt.

Het slachtoffer woont in erbarmelijke omstandigheden

In heel wat potentiële situaties van mensenhandel waren de verblijfplaatsen van de slachtoffers ongeschikt of onbewoonbaar. Vaak stelt de dader/werkgever die woningen ter beschikking. In 2024 werd die indicator bij iets meer dan 40% van de vermoedelijke slachtoffers vastgesteld.

Het slachtoffer wordt medische zorg ontzegd

Aan ongeveer 10% van de vermoedelijke slachtoffers werd medische zorg ontzegd terwijl ze die nodig hadden.

Het slachtoffer werkt lang

Iets meer dan 70% van de aangetroffen vermoedelijke slachtoffers werkte abnormaal lang. Sommigen hadden een werkweek tussen 45 en 60 uur met een of twee rustdagen per week, wat al buitensporig veel is. Maar bij bijna 40% van de potentiële slachtoffers was de arbeidsduur extreem lang. Sommige slachtoffers verklaarden bijvoorbeeld dat zij 12 tot 15 uur per dag werkten, 7 dagen per week, of 6 à 7 dagen per week *a rato* van 10 tot 12 uur per dag.

Verzwarende omstandigheden

Bij de in 2024 vastgestelde gevallen werden er verscheidene verzwarende omstandigheden vastgesteld:

Met betrekking tot de hoedanigheid van de dader

In de meeste gevallen maakte de dader misbruik van de kwetsbare situatie van het slachtoffer, had hij gezag over het slachtoffer of maakte hij misbruik van zijn functie. Een vermoedelijk slachtoffer werd trouwens door functionarissen van een intergouvernementele organisatie uitgebuit. In geen enkele checklist was de dader een wetshandhaver bij de uitoefening van zijn functie.

Met betrekking tot de situatie van het slachtoffer

Een van de in 2024 opgestelde checklists had betrekking op een minderjarige (17 jaar).

Zoals hierboven vermeld werd, waren veel vermoedelijke slachtoffers uit derde landen bijzonder kwetsbaar wegens hun illegale of precaire administratieve situatie. Twee slachtoffers hadden zelfs verstandelijke beperkingen.

Van de 121 slachtoffers in de checklists van 2024 verklaarden er 34 dat ze bedreigingen, geweld of dwang ondervonden vanwege de dader. Meerdere slachtoffers kregen klappen en een slachtoffer verklaarde dat zij was verkracht.

2.4. Doorverwijzing van slachtoffers naar een gespecialiseerd opvangcentrum in 2024

Van de 121 geregistreerde checklists ging het in 52 gevallen om vermoedelijke slachtoffers die in contact werden gebracht met een gespecialiseerd opvangcentrum (Sūrya, Payoke of PAG-ASA).

Sommigen hadden al contact gehad met deze centra voorafgaand aan de interventie van de sociaal inspecteurs van de RSZ. In dergelijke gevallen treedt de RSZ onder meer op om het vermoedelijke slachtoffer te horen en/of het onderzoek naar economische uitbuiting te voeren, in samenwerking met het opvangcentrum, de magistratuur en desgevallend de politie of andere diensten.

Maar één van de 121 vermoedelijke slachtoffers was minderjarig (meerderjarig op het ogenblik van de controle maar minderjarig tijdens de periode van de "uitbuiting"). Het is ook vermeldenswaardig dat sommige vermoedelijke slachtoffers van MH geen contact wensten op te nemen met een opvangcentrum.

De verdeling per provinciale directie ziet er als volgt uit:

Provinciale directies	Aantal doorverwezen vermoedelijke slachtoffers	Nationaliteit en geslacht mannelijk (m) vrouwelijk (v)
Antwerpen	1	1 Onbekend (m)
Brussel	17	4 Afghanistan (m) 2 Algerije (m) 1 Brazilië 2 China (v) 1 Egypte (m) 1 El Salvador (m) 1 Spanje (v) 2 Marokko (v) 1 Filipijnen (v) 1 Tunesië (v) 1 Turkije (m)
Vlaams-Brabant	6	1 Kameroen (m) 1 Ivoorkust (m) 1 Egypte (m) 1 India (m) 2 Marokko (m)
West-Vlaanderen	1	1 Guinee (m)
Oost-Vlaanderen	3	2 Spanje (m) 1 Egypte (m)
Henegouwen	5	2 Algerije (m) 1 Ivoorkust (m) 1 India (m) 1 Tunesië (m)
Luik	11	2 Algerije (m) 3 België (2m – 1v) 1 China (m) 2 Kirgizië (m) 2 Marokko (m) 1 Slovakije (m)
Limburg	3	3 Filipijnen (m)
Namen-Luxemburg	5	3 China (m) 1 Senegal (v) 1 Tunesië (m)
Totaal	52	

3. Impact Action Days

In 2024 namen de inspectiediensten van de RSZ voor het achtste jaar op rij deel aan de "**Impact Action Days**", een door Europol gesteund Europees initiatief dat ook *Joint Action Days* (JAD) wordt genoemd. Dat EU-initiatief kadert in het Europese project EMPACT (*European multidisciplinary platform against criminal threats* – Europees multidisciplinair platform tegen criminaliteitsdreiging), waarbij de strijd tegen mensenhandel een van de prioriteiten is in de bestrijding van criminele fenomenen. Het EMPACT-project past op zijn beurt in het EU-actieplan tegen mensenhandel.

De acties rond **“EAD labour exploitation”** die van **20 tot 27 april 2024** werden georganiseerd waren gericht op twee fenomenen:

- 1) de detectie van economische uitbuiting in carwashes en nachtwinkels waar uit Portugal gedetacheerde onderdanen van derde landen werkten;
- 2) de terbeschikkingstelling van arbeiders door een buitenlands interimkantoor in de logistiek.

De in de carwashes en nachtwinkels uitgevoerde controles werden gecoördineerd door de ECOSOC-themadirectie.

Deze actie liet toe om bedrijven die gedetacheerde arbeid gebruikten in verschillende provincies van het land gelijktijdig te controleren. Bij sommige controles was er ook bijstand vanwege Portugese arbeidsinspecteurs.

Tijdens de week **van 3 tot 9 juni 2024** namen twee ECOSOC-teams deel aan de **“Global Chain”**-acties onder leiding van de federale politie (DJSOC). Die acties waren gericht op de detectie van seksuele uitbuiting, bedelarij en gedwongen criminaliteit.

4. Markante gebeurtenissen in 2024

2024 werd gekenmerkt door verscheidene belangrijke evoluties: industriële herstructureringen, het aantreden van een nieuwe regering, hervormingen van het beleid inzake economische migratie, en de inwerkingtreding van de wet van 3 mei 2024 betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst. Deze laatste wet vormt een ingrijpende hervorming van het op de sector toepasselijke juridische kader. Personen die sekswerk doen in het kader van een arbeidsovereenkomst hebben nu voor het eerst in België een wettelijk statuut, zodat ze sociale rechten genieten.

Onze ECOSOC-teams hebben evenwel hun werk voortgezet, met zoals altijd de nadruk op de detectie van vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. Ze hebben bovendien een nieuw type onderzoek toegewezen gekregen,

namelijk het onderzoek naar identiteitsfraude en meer in het bijzonder identiteitscreatie.

Identiteitscreatie is een van de vier vormen van identiteitsfraude die door de Omzendbrief 08/2019⁴⁷¹ worden gedefinieerd. De drie andere vormen zijn identiteitsovername (identiteitsdiefstal), identiteitsdelegatie en identiteitsruil.

In de praktijk worden, wanneer de Algemene Directie van de Identificatie en de Controle van de Aangiften van de RSZ door SIGEDIS⁴⁷² wordt geïnformeerd dat er een Dimona-aangifte is gebeurd voor een werknemer die valse identiteitsdocumenten heeft verstrekt om een identificatienummer sociale zekerheid (INSZ-bis) te krijgen en dat de Dimona actief is, onze inspectiedienst en meer in het bijzonder onze themadirectie MH daarover geïnformeerd, zodat ze een onderzoek bij de werkgever kunnen voeren. De vaststelling dat identiteitsdocumenten niet echt zijn wordt op verzoek van SIGEDIS door de federale politie (CDBV) gedaan.

Wat de **cijfers** voor 2024 betreft, hebben de ECOSOC-teams 217 onderzoeken die als “mensenhandel” gelabeld waren afgesloten in ons ARTEMIS-beheerprogramma. Sommige onderzoeken voldeden evenwel niet aan onze definitie van een MH-onderzoek of waren dubbels. Zo kwam de themadirectie na verificatie uit op **189 afgesloten MH-onderzoeken**.

Een ECOSOC-onderzoek krijgt het label “MH” zodra er ernstige indicatoren aan het licht komen tijdens een controle of zodra een dergelijk onderzoek uitdrukkelijk wordt gevraagd door een derde (magistraat, ...).

Op 31 december 2024 waren er 144 MH-onderzoeken geopend, dat wil zeggen in behandeling.

Ongeveer 50% van de MH-onderzoeken die de gespecialiseerde ECOSOC-teams voerden en afsloten liet niet toe om te besluiten dat het om uitbuiting ging. Dat kwam vooral omdat de elementen van het onderzoek niet relevant waren of omdat de indicaties van economische uitbuiting niet duidelijk genoeg waren en de elementen meer op illegale arbeid dan op economische uitbuiting wezen.

471 COL 08/2019 van 27 februari 2020 – Identiteitsfraude – Gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie, de minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, de minister van Buitenlandse en Europese Zaken, en van Defensie, belast met Beliris en de Federale Culturele Instellingen, de minister van Werk, Economie en Consumenten, belast met Buitenlandse Handel, Armoedebestrijding, Gelijke Kansen en Personen met een beperking, de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, en van Asiel en Migratie, de minister van Digitale agenda, Telecommunicatie en Post, belast met Administratieve vereenvoudiging, Bestrijding van de sociale fraude, Privacy en Noordzee en het College van procureurs-generaal (beschikbaar op: [Omszendingen | Openbaar Ministerie](#)).

472 SIGEDIS is een publieke vereniging zonder winstoogmerk die is opgericht door instellingen van sociale zekerheid. Deze dienst speelt een unieke rol als *one-stop-data-source* en biedt *end-to-end* oplossingen aan iedereen die gegevens nodig heeft in het domein van persoonlijke identificatie, loopbaan en pensioen (zie <http://www.sigedis.be>). SIGEDIS maakt identificatienummers voor de sociale zekerheid aan voor de Dimona-aangiften.

Daarnaast is het belangrijk om te benadrukken dat ongeveer 15% van de afgesloten onderzoeken vervolgonderzoeken betrof rond feiten die eerder waren gedetecteerd en aan de gerechtelijke autoriteiten waren gemeld. In iets meer dan 30% van de uitgevoerde onderzoeken konden de inspecteurs op basis van de vastgestelde MH-indicaties besluiten dat het om een mogelijk "nieuwe" situatie van mensenhandel ging.

We merken voorts op dat **qua personeelsbezetting onze ECOSOC-teams** in 2024 eindelijk een significante uitbreiding kenden, met een toename op 31/12/2024 tot 45,10 VTE's (+2 VTE's tegenover 31/12/2023). Die personeelsbezetting op het einde van 2024, die begin 2025 is aangevuld met 4 inspecteurs voor de ESOSOC-teams, zal het mogelijk maken om het minimumkader van 49 ECOSOC-inspecteurs te bereiken dat voor onze administratie is vastgelegd. Die minimale bezetting is nodig om binnen redelijke termijnen kwaliteitsvolle onderzoeken uit te kunnen voeren na de ontvangen verzoeken en opdrachten, en tegelijkertijd een proactieve aanwezigheid van onze teams te verzekeren binnen de risicosectoren, een essentiële vereiste om op een aanvaardbaar niveau uitbuitingssituaties op te kunnen sporen.

Het spreekt voor zich dat de inspecteurs die de ECOSOC-teams komen versterken niet van bij hun aankomst 100% operationeel zijn. Ze moeten zich immers vertrouwd maken met de materies en de werkprocedures die specifiek zijn voor ECOSOC, namelijk buitenlandse werkkrachten, mensenhandel en de controles in zogeheten risicosectoren.

Zoals elk jaar koos de themadirectie, desgevallend bijgestaan door de directie *Analytics and AI* van de RSZ⁴⁷³ en door andere diensten, een **specifiek jaarproject (focus)**.

In 2024 hadden we als focus **de schoonmaak van bedrijven**. Elk ECOSOC-team voerde onderzoeken uit in die sector, in functie van zijn onderzoekscapaciteit en personeelsbezetting.

In totaal werden er 115 werkgevers, 359 werknemers en 29 zelfstandigen gecontroleerd. Dat leidde tot de vaststelling van talrijke inbreuken tegen het Sociaal Strafwetboek (Dimona, deeltijdse arbeid, sociale zekerheid, buitenlandse arbeidskrachten, ...). Tijdens die controles werden er bovendien 3 slachtoffers van MH ontdekt.

Voorts behandelden de ECOSOC-teams in 2024 **meldingen van economische uitbuiting (MH) bij het Meldpunt voor een Eerlijke Concurrentie van de SIOD** (Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst). Na analyse door onze themadirectie MH leidden 40 relevante meldingen tot het openen van een onderzoek dat werd toevertrouwd aan onze gespecialiseerde inspecteurs.

Van die dossiers werden 14 onderzoeken – die geopend waren in 2023 of in 2024 – in de loop van het jaar afgesloten met de vaststelling van verscheidene inbreuken op het Sociaal Strafwetboek. In het kader van die onderzoeken werd er evenwel geen enkel slachtoffer van mensenhandel geïdentificeerd.

Wat de bovenvermelde onderzoeken naar identiteitsfraude betreft, werden 154 dossiers opgestart (128 op naam van de werkgever en 26 op naam van de werknemer); 45 werden er in 2024 afgesloten. In het kader van die onderzoeken werden er inbreuken tegen het Sociaal Strafwetboek vastgesteld ten laste van verscheidene werkgevers maar ook van verscheidene werknemers, met valsheid in geschrifte en gebruik van valsheid in geschrifte in het sociaal strafrecht, oplichting in het sociaal strafrecht of in verblijf. Er werd evenwel geen enkel slachtoffer van MH gedetecteerd.

We wijzen erop dat de onderzoeken die in het kader van de "jaarfocus" of identiteitsfraude worden geopend pas het etiket "MH-onderzoek" krijgen als er bij de controle voldoende indicaties van uitbuiting worden vastgesteld.

Net zoals in de jaren voordien hebben de sociaal inspecteurs van de ECOSOC-teams gebruikgemaakt van **specifieke onderzoeksinstrumenten en -technieken**, zoals:

- telefonieonderzoeken;
- gebruik van videobewakingsbeelden;
- uitlezing van gsm's;
- onderzoeken in "open source intelligence" (internet, sociale media, ...).

Die onderzoekstechnieken worden toegepast in samenwerking met de gespecialiseerde diensten van de federale politie, meestal op verzoek van de arbeidsauditeur. Dergelijke technieken kunnen het mogelijk maken om vermoedelijke slachtoffers te identificeren en te verhoren of potentiële getuigen te identificeren en de verklaringen van slachtoffers na te trekken zonder hen al te veel bij het onderzoek te moeten betrekken of de bewijslast te

⁴⁷³ Het team *Analytics & AI* heeft als opdracht om de medewerkers van de RSZ te steunen in hun dagelijkse werk. Het gebruikt tools voor de analyse van grote hoeveelheden data, op zoek naar modellen. Zo kan het bijvoorbeeld risicoanalyses uitvoeren die fraude aan het licht brengen. Het ontwikkelt daarnaast modellen inzake *machine learning* die medewerkers kunnen helpen met bijvoorbeeld de opsporing van verdachte signalen.

laten dragen. Ze laten ook toe om de tewerkstelling van andere werkrachten/slachtoffers vast te stellen, daders te identificeren en banden tussen personen of bedrijven aan het licht te brengen.

Het gebruik van sociale media en internet wordt almaar noodzakelijker om spoorwerk te verrichten en grondig onderzoek te voeren naar mensenhandel met het oog op arbeidsuitbuiting. Willen onze sociaal inspecteurs evenwel optimaal gebruikmaken van die bronnen, dan moet er worden nagegaan wat de bestaande technische mogelijkheden zijn en de juridische voorwaarden die moeten worden nageleefd.

Wat betreft de **opkomende of toenemende fenomenen** tot slot, vormde 2024 een voortzetting van de jaren voordien. De gevallen van identiteitsfraude lijken in verscheidene sectoren toe te nemen, met de identiteitscreatie of de identiteitsdelegatie (het overnemen van identiteit). De gevallen van identiteitsdelegatie hebben ons toegelaten om enkele potentiële situaties van economische uitbuiting te detecteren.

De sectoren die de jongste jaren het meest te kampen hebben met economische uitbuiting blijven het grootste deel van onze onderzoeken uitmaken en ze krijgen nog altijd onze volle aandacht. Huispersoneel, de bouwsector, de horeca, carwashes, massagesalons, nagelsalons, schoonmaak, ... zijn allemaal laagdrempelige sectoren die geen lange opleiding vereisen en waarin er gemakkelijk een beroep kan worden gedaan op laaggeschoolde arbeidskrachten in een precaire situatie.

Er blijven uitbuitingssituaties die zich binnen eenzelfde etnische of culturele gemeenschap voordoen, wat de potentiële slachtoffers nog afhankelijker maakt. Daarnaast zijn er meer en meer Belgische slachtoffers.

Algemeen beschouwd worden onze inspecteurs almaar vaker geconfronteerd met complexe situaties waarin er, ondanks een schijn van wettigheid, onregelmatigheden blijven bestaan. De werkgevers passen hun praktijken aan om de wetgeving te omzeilen (bijvoorbeeld weinig prestaties worden aangegeven, de betaalde lonen liggen onder de wettelijke normen of de detachering is frauduleus). Het gebeurt eveneens dat werkrachten een valse identiteit gebruiken.

Deze onderzoeken maken niet altijd de opsporing van gevallen van mensenhandel mogelijk, maar brengen zorgwekkende signalen aan het licht. Ze tonen aan dat de eerstelijnsdiensten waakzaam moeten blijven, de onderzoeken moeten verdiepen en er de nodige tijd aan moeten wijden.

5. Conclusie

Het jaar 2024 lag in lijn met de vorige jaren. Geen enkele gebeurtenis uit de actualiteit had een bijzondere impact op het werk van onze ECOSOC-teams.

De cijfers in deze bijdrage komen uit twee verschillende bronnen:

- het dossierbeheersysteem dat de **in 2024 afgesloten onderzoeken** betreft en **96 vermoedelijke slachtoffers** telt;
- de analyse van de **checklists** die in 2024 werden opgesteld zodra het lopende of afgesloten onderzoek voldoende nauwkeurige indicaties van een potentiële situatie van mensenhandel bevatte. Dat gaat over **121 vermoedelijke slachtoffers**. Die gegevens zijn dan ook het meest representatief voor het jaar 2024.

Wanneer we de cijfers van 2024 vergelijken met die van de jaren voordien, stellen we vast dat het aantal vermoedelijke slachtoffers op basis van de checklists lichtjes schommelt maar relatief constant blijft, afgezien van het jaar 2022 toen er 159 slachtoffers werden gedetecteerd in het kader van eenzelfde grootschalig dossier.

Het aantal in 2024 behandelde MH-onderzoeken blijft stabiel: 189. In 2024 werden er 4.049 "ECOSOC"-onderzoeken behandeld, een lichte stijging die ongetwijfeld kan worden verklaard door de toename van het personeelsbestand van ECOSOC in 2023 en in 2024.

	2021	2022	2023	2024
Aantal potentiële slachtoffers in de afgesloten onderzoeken	147	110	299	96
Aantal potentiële slachtoffers volgens de checklists	86	280	116	121
Aantal slachtoffers voor wie de opvangcentra zijn tussengekomen (volgens checklist)	42	188	65	52
Aantal MH-onderzoeken (economische uitbuiting)	235	181	181	189
Aantal ECOSOC-onderzoeken (inclusief MH-onderzoeken)	3.661	3.154	3.782	4.049

Uit de analyse van de checklists kan er worden opgemaakt dat potentiële situaties van economische uitbuiting zich zowel in stedelijke als in landelijke gebieden voordoen en dat voornamelijk mannen er het slachtoffer van zijn.

Het grootste deel van de MH-onderzoeken betreft meestal één tot vier potentiële slachtoffers. Maar in 2024

ging het in verscheidene dossiers om een groter aantal vermoedelijke slachtoffers bij eenzelfde werkgever. Zo had een onderzoek betrekking op 17 werkrachten in Vlaams-Brabant, een ander op 9 personen in West-Vlaanderen en een derde op 7 slachtoffers in de provincie Namen.

De activiteitensectoren die uit de analyse van de checklists van 2024 het vaakst naar voren komen zijn de horeca, de thuiszorg en de schoonheidszorg.

De courantste praktijken waren zwartwerk (geen Dimona-aangifte), irreguliere tewerkstelling van illegaal verblijvende buitenlandse werkrachten en frauduleuze detachering (in mindere mate).

De meest voorkomende indicatoren van mensenhandel waren:

- Weinig of helemaal geen loon
- Abnormaal lange werkuren
- Huisvesting in erbarmelijke omstandigheden
- Misbruik van een kwetsbare situatie
- Overgaan tot bedreigingen/geweld
- Beperking van de bewegingsvrijheid en het contact met de buitenwereld

Opvallend was dat sommige vermoedelijke slachtoffers die in mensonwaardige omstandigheden bleken te werken niet in contact kwamen met een gespecialiseerd opvangcentrum omdat zij elke vorm van begeleiding weigerden. Veel slachtoffers waren immers bang voor represailles tegen hen of hun familie, schaamden zich omdat zij het gedroomde eldorado niet hadden gevonden, of wilden in essentie krijgen waar ze recht op hebben.

We benadrukken ook dat in sommige gevallen onze diensten de vermoedelijke slachtoffers ontmoetten nadat zij een dergelijk opvangcentrum hadden benaderd, hetzij op verzoek van het centrum zelf, hetzij op verzoek van de arbeidsauditeur.

Zoals hierboven vermeld werd, zijn de cijfers die de situatie op het vlak van economische uitbuiting het best weergeven die met betrekking tot de checklists, aangezien die in principe worden opgesteld zodra er een vermoedelijk slachtoffer wordt aangetroffen.

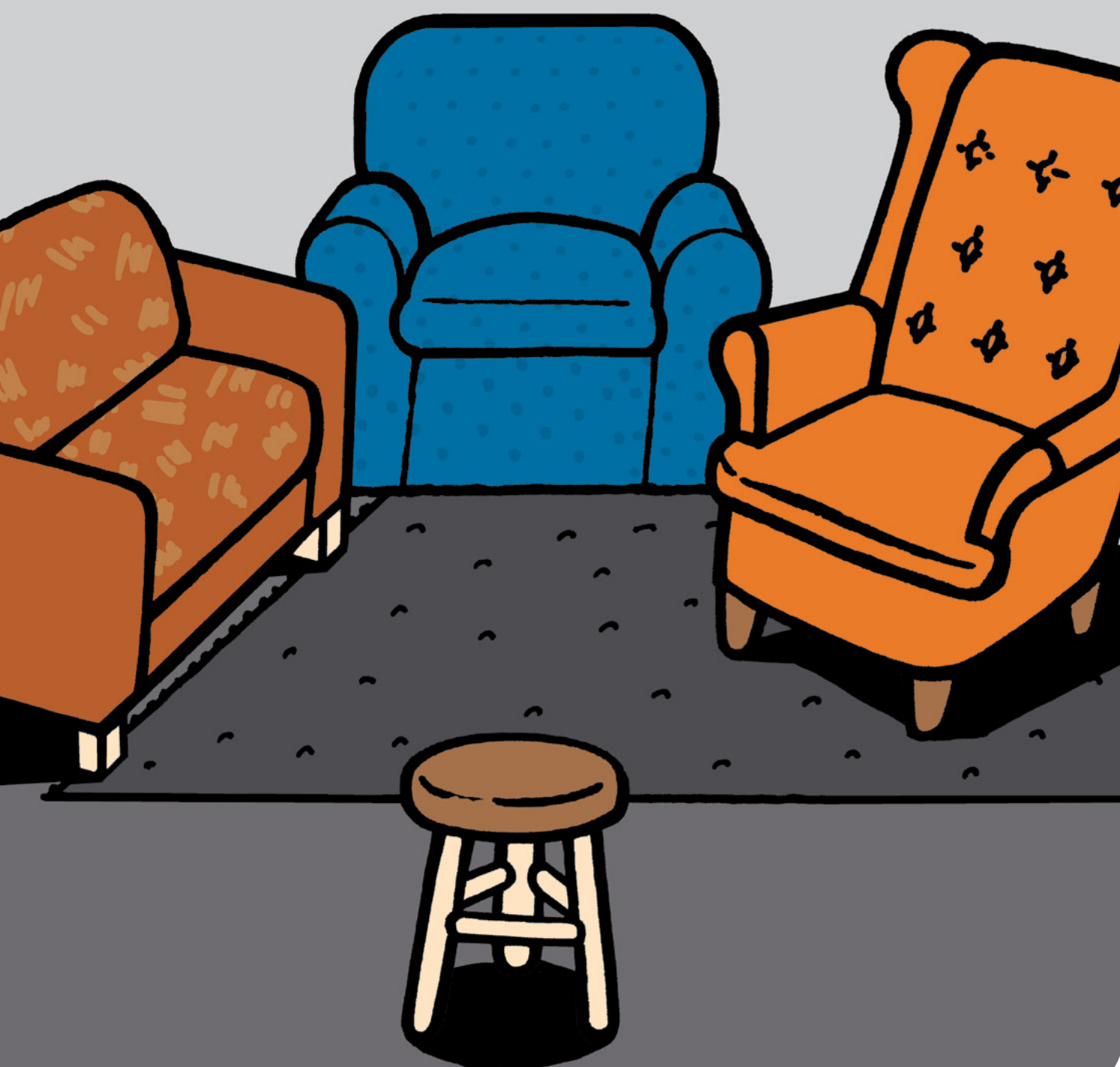
De andere gegevens, zoals de processen-verbaal, de strafrapporten en de informatieverslagen, geven het aantal slachtoffers weer in de onderzoeken die in 2024 zijn afgesloten (ook al werden die eerder geopend).

Onze gespecialiseerde inspecteurs hebben in het kader van hun "ECOSOC"-onderzoeken bijzondere aandacht voor de werk-, leef- en huisvestingsomstandigheden en de gedragingen van de werknemers die ze aantreffen, en dat om indicatoren van mensenhandel op te sporen en de vermoedelijke slachtoffers uit de greep van hun uitbuiters te bevrijden.

Afsluitend, en zoals de actoren op het terrein stevast benadrukken, is economische uitbuiting een verborgen verschijnsel dat vaak moeilijk te detecteren valt. Toch komen uitbuitingssituaties aan het licht, niet alleen door de informatie en klachten die onze diensten ontvangen, maar ook dankzij de proactieve controles en de verhoogde aanwezigheid op het terrein van sociaal inspecteurs die gespecialiseerd zijn in of gesensibiliseerd zijn rond MH. Hoe meer menselijke middelen er worden ingezet en hoe meer de eerstelijnscontrolediensten worden gesensibiliseerd en opgeleid, hoe krachtiger en doeltreffender de strijd tegen dat fenomeen zal zijn.

Deel 4

Aanbevelingen



Slachtoffergerichte aanpak

AANBEVELING 1

De opleiding rond en de specialisatie van professionals in psychologische kwetsbaarheden en de specifieke behoeften van slachtoffers van mensenhandel verzekeren.



De **opleiding** van de actoren rond de **psychologische gevolgen van mensenhandel** en de **specifieke behoeften** van slachtoffers maakt een aangepaste, op de ervaren trauma's gefocuste begeleiding mogelijk. Er bestaan al opleidingsinitiatieven, maar hun voortzetting en verdieping zouden de begeleiding door professionals nog verder verbeteren. Wanneer men de eventuele reacties van slachtoffers beter begrijpt, kan men hen immers gepaster begeleiden en hun vertrouwen in de interveniënten versterken. Thema's zoals psychologische aspecten van victimisatie in het kader van mensenhandel, culturele dimensies of nog aan kwetsbare slachtoffers aangepaste verhoortechnieken vormen bijzonder relevante onderwerpen voor opleidingen.

Er bestaan op dat vlak **voorbeelden van goede praktijken**. Daarbij gaat het onder meer over de opleidingen die het **federaal parket** al samen met de DJSOC heeft georganiseerd voor de FGP, de eerstelijns politie- en inspectiediensten en de magistraten om vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel beter te herkennen en hun nieuwe victimisatie tijdens de eerste vaststellingen te vermijden. De **gespecialiseerde opvangcentra** komen eveneens spreken **in politiescholen**, waarbij ze focussen op de soorten victimisaties en de passende benaderingen. In een **EVA-cel** (*Emergency Victim Assistance*) van een Brusselse politiezone hebben de chercheurs een brevet van het TAM-netwerk (Techniek Audiovisueel verhoor van Minderjarigen) en getuigschriften op

het vlak van victimologie en psychotraumatologie en de multidisciplinaire benadering van misbruik bij kinderen en jongeren, en zijn ze opgeleid in de genderproblematiek. Ze verzekeren op hun beurt de opleiding van de inspecteurs van de ZSG's (Zorgcentra na Seksueel Geweld). De EVA-cellen staan in voor het eerste verhoor bij de indiening van een klacht door slachtoffers van seksueel en intrafamiliaal geweld en indien nodig van slachtoffers van mensenhandel, vooral met het oog op seksuele uitbuiting. Ze hebben tot doel om de kwaliteit van het slachtofferonthaal te verbeteren, hun secundaire victimisatie te vermijden en een zo volledig mogelijk verhoor te voeren. Voor de EVA-cellen is er nog geen specifiek juridisch kader en ze bestaan alleen in het Brusselse arrondissement, maar het federaal regeerakkoord voorziet in hun uitbreiding naar een zo groot mogelijk aantal politiezones.⁴⁷⁴ Daarnaast werd er een training georganiseerd voor de uiteenlopende betrokken actoren door de ngo *Pacific Links Foundation* over de specifieke context van Vietnamese slachtoffers.

De **rekrutering** van politiemensen die **de taal van slachtoffers spreken** en/of **goed vertrouwd zijn met hun cultuur** biedt eveneens een **meerwaarde** en vergemakkelijkt het contact met die laatsten. Een voorbeeld is het "Team Africa" van de federale gerechtelijke politie van Brussel, een team dat uitsluitend onderzoeken naar het Nigeriaanse prostitutiemilieu voert. In diezelfde geest maakt in een Brusselse politiezone de aanwerving van politiemensen die Spaans of Portugees spreken het gemakkelijker om vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel uit Latijns-Amerika te benaderen.

Tot slot is het **versterken van samenwerkingen en partnerschappen** tussen de eerstelijnsdiensten en de verschillende opgeleide of zelfs in de begeleiding van slachtoffers (van mensenhandel) gespecialiseerde actoren een goede manier om hun correcte oriëntatie te verzekeren, goede praktijken uit te wisselen en een passende begeleiding te garanderen die aan hun specifieke behoeften beantwoordt.

Een voorbeeld van een bestaand partnerschap op het vlak van seksueel geweld is het **netwerk** rond een **EVA-cel** van een Brusselse politiezone. Dat netwerk omvat het Zorgcentrum na Seksueel Geweld (ZSG) van Brussel, het Centre de Prévention des Violences Conjugales et Familiales (CPCVF ASBL), SOS Viol, een gespecialiseerd centrum voor de opvang van slachtoffers van mensenhandel en meerdere advocaten die opgeleid zijn rond de begeleiding van slachtoffers van dergelijk geweld.

474 Federaal regeerakkoord, 2025-2029, p. 138.

AANBEVELING 2

Wettelijk de mogelijkheid bieden om de reflectieperiode van 45 dagen te verlengen tot drie maanden, zodat slachtoffers van mensenhandel met ernstige trauma's meer tijd krijgen om tot rust te komen vooraleer zij beslissen om al dan niet verklaringen af te leggen.



Soms zijn slachtoffers van mensenhandel nog te veel in shock om al verklaringen af te leggen. De **reflectieperiode** biedt voor slachtoffers dan de **mogelijkheid om tot rust te komen** en voor centra de tijd om de eerste stappen te zetten.⁴⁷⁵

Meerdere experts stellen overigens dat de reflectieperiode van 45 dagen vaak te kort is voor slachtoffers na ernstige traumatische gebeurtenissen. Slachtoffers zijn na die periode soms nog niet klaar om volledige of gedetailleerde verklaringen af te leggen. De experts pleiten er derhalve voor om de mogelijkheid te bieden die termijn van 45 dagen te verlengen tot drie maanden. Het was overigens ook een aanbeveling van de bijzondere parlementaire commissie mensenhandel en mensensmokkel (aanbeveling 47) om de reflectieperiode te verlengen tot drie maanden na een beslissing van de referentiemagistraat, op basis van een advies van een gespecialiseerd centrum.

AANBEVELING 3

Het recht op kosteloze juridische bijstand garanderen vanaf de start van het onderzoek en tijdens de hele procedure voor alle slachtoffers van mensenhandel.



De **snelle aanwijzing van een advocaat** in het kader van kosteloze juridische bijstand **vanaf het begin van het onderzoek** zorgt ervoor dat slachtoffers tijdens de hele procedure vertegenwoordigd zijn: zowel tijdens een verhoor, bij de inzage van het dossier als in het geval van een seponering of wanneer er bijkomende onderzoeksdaden moeten worden gevraagd aan de onderzoeksrechter. Myria herhaalt op dat vlak zijn eerdere aanbevelingen.⁴⁷⁶

Myria verwijst naar het voornemen in het federale regeerakkoord⁴⁷⁷ om te voorzien in algemene bijstand van een advocaat voor en tijdens het verhoor van slachtoffers van ernstige misdrijven die de fysieke of seksuele integriteit aantasten, en in permanente toegang tot gespecialiseerde juridische bijstand. Myria beveelt aan dat die **kosteloze juridische bijstand** wordt **toegekend aan alle slachtoffers van mensenhandel**. Zoiets garandeert dat ook slachtoffers van mensenhandel die tijdens het onderzoek als dusdanig effectief erkend zijn maar niet begeleid werden door de gespecialiseerde centra juridisch vertegenwoordigd worden, zoals slachtoffers van mensenhandel die terugkeerden naar hun land van herkomst.

Ook de bijzondere parlementaire commissie mensenhandel en mensensmokkel heeft de onmiddellijke aanstelling van een advocaat aanbevolen, vooral wanneer ondersteuning ter plaatse door de centra onmogelijk blijkt. Daarnaast heeft de commissie aanbevolen dat de voornaamste bureaus voor juridische bijstand in het land een lijst beschikbaar stellen van **pro-Deadvocaten** die **gespecialiseerd** zijn in **bijstand aan slachtoffers van mensenhandel**.⁴⁷⁸

475 In punt 1.4. van de omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel wordt daarover geëxpliciteerd: "Het afleggen van verklaringen moet hier ruim worden geïnterpreteerd (dat kan bijvoorbeeld ook het geven van informatie door het slachtoffer inhouden)."

476 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 174-175 (aanbevelingen 3 en 4).

477 Zie Federaal regeerakkoord, 2025-2029, p. 148 ; zie ook Beleidsverklaring Justitie, 13 maart 2025, *Parl. Doc.*, Kamer, DOC 56 0767/017, p. 8.

478 Zie *Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel*, 12 juni 2023, *Parl. Doc.*, Kamer, DOC 55 2530/002, aanbeveling 24, p. 53.

Detectie en oriëntatie

AANBEVELING 4

Het belang benadrukken, op het niveau van de politiediensten, van het aanvinken van de rubriek “mensenhandel” in het administratief verslag van de controle van een vreemdeling.



De **kwaliteit bij het opstellen van het administratief verslag van de controle van een vreemdeling** is een essentieel middel om de **verergering van de kwetsbaarheden** bij buitenlandse slachtoffers in het kader van procedures gelinkt met hun irreguliere verblijf te **voorkomen**.

Vandaar is het belangrijk dat de politiediensten ten volle worden gesensibiliseerd over het belang van het aanvinken van de rubriek “mensenhandel”, naast de rubriek “slachtoffer van een misdrijf” in het administratief verslag van de controle van een vreemdeling dat aan de Dienst Vreemdelingenzaken moet worden overgemaakt.

Die aanpak is bedoeld om de **identificatie** en goede **oriëntatie** van slachtoffers van mensenhandel, met name naar de gespecialiseerde opvangcentra, te **garanderen**. Ook kan daardoor het vertrouwen in de autoriteiten toenemen en kunnen slachtoffers worden aangezet om met het onderzoek mee te werken of een klacht in te dienen. Bovendien kan zo iets helpen om te voorkomen dat slachtoffers een bevel krijgen om het grondgebied te verlaten, worden vastgehouden in een gesloten centrum met het oog op hun verwijdering, of worden vervolgd wegens illegaal verblijf. Die maatregelen kunnen traumatiserende of ernstige psychologische gevolgen hebben en het wantrouwen van de slachtoffers tegenover de autoriteiten versterken.

Verhoren van slachtoffers

AANBEVELING 5

Een vertrouwenwekkende omgeving garanderen tijdens de verhoren van kwetsbare slachtoffers van mensenhandel.



Het scheppen van een veilige en rustgevende omgeving, waarbij er rekening wordt gehouden met de (psychologische) kwetsbaarheden bij slachtoffers in het kader van hun verhoor, bevordert hun emotionele veiligheid, hun vermogen om zich de feiten te herinneren, hun vertrouwen in de autoriteiten en hun bereidheid om mee te werken aan het onderzoek.

Myria heeft een **toenemende aandacht** van de politie- en inspectiediensten vastgesteld voor de kwetsbaarheden van slachtoffers tijdens de verhoren, door hun tijd en ruimte te geven, actief te luisteren, aandacht te schenken aan de **geuite behoeften** en de **lichaamstaal**, samen met een **empathisch en niet-veroordelend onthaal**.

De **inrichting van de verhoorlokalen** speelt eveneens een cruciale rol bij het vermijden van secundaire victimisatie. Praktijken zoals de EVA-lokalen (*Emergency Victim Assistance*), waar slachtoffers tijdens het verhoor in zetels zitten, of het verhoor van slachtoffers door de politie in de lokalen van de gespecialiseerde opvangcentra zijn voorbeelden van doeltreffende benaderingen om aan de specifieke behoeften van de slachtoffers te beantwoorden.

De **aanwezigheid van een vertrouwenspersoon**, bijvoorbeeld een medewerker van een gespecialiseerd opvangcentrum, vormt eveneens een goede praktijk die ertoe bijdraagt om een vertrouwenwekkende omgeving te creëren.

Tot slot bevordert de **aanwezigheid van een tolk** die **gesensibiliseerd** is over of zelfs opgeleid is **rond mensenhandel en rond de technieken van het politieverhoor** het begrip van de culturele context van het slachtoffer en de getrouwe vertaling van hun verklaringen.

AANBEVELING 6

Specifieke aandacht wijden aan de inachtneming van de bijzondere kenmerken van slachtoffers van mensenhandel bij het opstellen van de processen-verbaal van verhoren.



De **anonimisering van bepaalde persoonsgegevens** in de processen-verbaal van verhoren kan de **veiligheid** van de slachtoffers verbeteren en hun **vertrouwen** in de autoriteiten bevorderen. In die optiek moedigt Myria de uitvoering aan van een bepaling van het federale regeerakkoord over het recht op **respect voor de privacy** van alle slachtoffers. Die bepaling stipuleert dat alleen de naam en het rijksregisternummer van het slachtoffer worden opgenomen in de processen-verbaal en dat de contactgegevens in een aparte en beveiligde map worden bewaard waar alleen de bevoegde personen, zoals de politie, het Openbaar Ministerie en de dienst slachtofferonthaal, toegang toe hebben.⁴⁷⁹

Een ander belangrijk aspect in verband met de processen-verbaal betreft het vermelden van de **non-verbale communicatie van slachtoffers van mensenhandel**. De registratie of beschrijving van non-verbale communicatie kan bijzonder nuttig zijn, voor zover ze objectief, neutraal en feitelijk wordt vermeld. Die is minder controleerbaar en geregeld dan de verbale taal en kan voor speurders een meer betrouwbare informatiebron vormen. Zo kan ze wijzen op onbehagen bij het slachtoffer en eventueel de oorzaak suggereren. Ook maakt ze het mogelijk om **aandachtig te blijven voor eventuele psychologische kwetsbaarheden** bij het slachtoffer. Tot slot kan ze later nuttig zijn voor de

motivering van het requisitoir van magistraten of het **vonnis** van bodemrechters.

AANBEVELING 7

Tijdens opleidingen voor de eerstelijnsdiensten en de magistraten de inachtneming van de werking van het geheugen in het kader van de verhoren aanmoedigen.



De **psychologische wetenschap** reikt verscheidene pistes aan die soms de **incoherenties in het verhaal van slachtoffers** kunnen verklaren. Mogelijke verklaringen zijn onder meer de emotionele impact van de gebeurtenissen op de selectieve aandacht, de invloed van de culturele en persoonlijke context op de perceptie of het geheugen, de kneedbare aard van het geheugen, de aanwezigheid van cognitieve *bias*, de invloed van informatie die na de feiten (*post hoc*) werd verkregen of ook nog de natuurlijke evolutie van het geheugen in de loop van de tijd.

Tijdens politieverhoren wordt er al – in uiteenlopende mate – rekening gehouden met de mechanismen die eigen zijn aan de werking van het geheugen. Een voorbeeld: tijdens de eerste verhoren door de **EVA-cellen** (*Emergency Victim Assistance*) bij de indiening van een klacht nemen speurders de **nodige tijd** met slachtoffers. Die verhoren zijn gebaseerd op het **vrije verhaal** en de incoherenties in de verklaringen van slachtoffers worden beschouwd als een onderdeel van een **normaal proces**. De **audiovisuele TAM-verhoren** bevorderen eveneens het vrije verhaal van het slachtoffer. Die techniek laat toe om een maximum aan informatie te verzamelen en het bevestigingsvooordeel te beperken. In dossiers rond mensenhandel kan die benadering soms nuttig zijn voor **zwaar getraumatiseerde slachtoffers**.

Om de al groeiende belangstelling voor het thema aan te moedigen, kan het nuttig zijn om **opleidingen** over die kwestie voor de eerstelijnsdiensten en de magistraten te ontwikkelen.

479 Federaal regeerakkoord, 2025-2029, p. 153.

Begeleiding van de slachtoffers door de gespecialiseerde opvangcentra

AANBEVELING 8

De gespecialiseerde opvangcentra structureel financiële middelen blijven verstrekken om de opvang en de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel in een gespecialiseerde, veilige en vertrouwenwekkende omgeving te garanderen, en in dat kader ook voorzien in de mogelijkheid van kosteloze psychologische ondersteuning voor slachtoffers.



Slachtoffers moeten zoveel mogelijk in een **veilige en vertrouwenwekkende setting** worden opgevangen, waardoor ze vertrouwen kunnen krijgen in hun omgeving, in de centra die hen begeleiden en in de overheidsinstanties.

De **gespecialiseerde opvangcentra** voor slachtoffers van mensenhandel vervullen een **cruciale rol** binnen het multidisciplinaire samenwerkingsmodel. Ze bieden naast residentiële opvang psychosociale en juridische begeleiding op maat, zoveel mogelijk afgestemd op de complexe noden van slachtoffers. De centra creëren zo een veilige omgeving waarin slachtoffers tot rust kunnen komen, geïnformeerd worden over hun rechten en ondersteund worden in hun herstelproces. Het is belangrijk dat de gespecialiseerde centra die opvang en begeleiding kunnen voortzetten.

In het federale regeerakkoord staat het voornemen dat slachtoffers aanspraak moet kunnen maken op **kosteloze psychologische ondersteuning**.⁴⁸⁰ Myria

verwelkomt die ambitie en benadrukt dat een dergelijke ondersteuning voor slachtoffers continu, langdurig, gepersonaliseerd en aangepast aan trauma-ervaringen moet zijn.

Rechters & Openbaar Ministerie

AANBEVELING 9

Aandacht vergroten voor de (psychologische) kwetsbaarheden van slachtoffers bij rechters en het Openbaar Ministerie.



De verklaringen en getuigenissen van slachtoffers kunnen een belangrijk bewijselement zijn in dossiers rond mensenhandel. Maar slachtoffers van mensenhandel leggen – omwille van angst of wantrouwen – **soms onsamenvangende verklaringen** af. Zoiets wijst evenwel niet op een gebrek aan geloofwaardigheid van die slachtofferverklaringen. Rechters en het Openbaar Ministerie, die doorgaans niet in contact komen met slachtoffers, moeten louter afgaan op de stukken in het strafdossier. Het is belangrijk dat ook zij **expertise** hebben **inzake (psychologische) kwetsbaarheden** bij slachtoffers van mensenhandel, onder meer rond hoe trauma het geheugen beïnvloedt en leidt tot mogelijke incoherenties in het relaas van slachtoffers en rond het vermijden van risico's op secundaire victimisatie, bijvoorbeeld tijdens confrontaties tussen slachtoffers en daders.

Het is belangrijk dat rechters en het Openbaar Ministerie de mogelijkheid hebben om de **nodige opleidingen** te volgen over de problematiek van mensenhandel en over de specifieke kwetsbaarheden bij slachtoffers. Ook de nieuwe Europese richtlijn inzake mensenhandel moedigt lidstaten aan om in algemene en specifieke opleidingen te voorzien voor rechters en het Openbaar Ministerie, onder meer om secundaire victimisatie te voorkomen en slachtoffers te beschermen.

480 Zie Federaal regeerakkoord 2025-2029, p. 149.

Bepaalde magistraten hebben hun collega's opgeroepen om in dossiers rond mensenhandel bijzondere aandacht te hebben bij het beoordelen van de waarachtigheid van de verklaringen van slachtoffers. Daarbij geven ze onder meer aan dat het niet volstaat om slachtofferverklaringen te evalueren op basis van "interne logica" met een "loutere verificatie van interne consistentie". Slachtoffers van mensenhandel kunnen om verscheidene redenen tegenstrijdige verklaringen afleggen. Rechters moeten, aldus de magistraten, een **maatschappelijke attitude** aan de dag leggen **en verder kijken dan louter rationeel inzicht**, en ook mensenkennis, empathie en een psychosociale benadering aanwenden om de waarachtigheid van verklaringen te beoordelen.

Een goed voorbeeld om die expertise bij magistraten te vergroten is het West-Vlaamse model, waarbij ervoor werd geopteerd om de **expertise** van de magistraten te **bundelen en te centraliseren** en dat **zowel op het niveau van de strafvervolging als op het niveau van de berechting**, onder meer via een gespecialiseerde kamer mensenhandel en -smokkel.

BIJLAGE: Aanbevelingen

Slachtoffergerichte aanpak

2025/1	De opleiding rond en de specialisatie van professionals in psychologische kwetsbaarheden en de specifieke behoeften van slachtoffers van mensenhandel verzekeren.	<p>Bestemmingen Politie- en inspectiediensten en magistratuur</p> <p>Interdepartementale Coördinatieceel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel</p>
2025/2	Wettelijk de mogelijkheid bieden om de reflectieperiode van 45 dagen te verlengen tot drie maanden, zodat slachtoffers van mensenhandel met ernstige trauma's meer tijd krijgen om tot rust te komen vooraleer zij beslissen om al dan niet verklaringen af te leggen.	<p>Bestemmingen Minister voor Asiel en Migratie</p> <p>Interdepartementale Coördinatieceel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel</p>
2025/3	Het recht op kosteloze juridische bijstand garanderen vanaf de start van het onderzoek en tijdens de hele procedure voor alle slachtoffers van mensenhandel.	<p>Bestemmingen Minister van Justitie</p> <p>Interdepartementale Coördinatieceel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel</p>

Detectie en oriëntatie

2025/4	Het belang benadrukken, op het niveau van de politiediensten, van het aanvinken van de rubriek "mensenhandel" in het administratief verslag van de controle van een vreemdeling.	<p>Bestemmingen Politiediensten</p>
---------------	--	--

Verhoren van de slachtoffers

2025/5	Een vertrouwenwekkende omgeving garanderen tijdens de verhoren van kwetsbare slachtoffers van mensenhandel.	<p>Bestemmingen Politie- en inspectiediensten</p>
2025/6	Specifieke aandacht wijden aan de inachtneming van de bijzondere kenmerken van slachtoffers van mensenhandel bij het opstellen van de processen-verbaal van verhoren.	<p>Bestemmingen Politiediensten</p>
2025/7	Tijdens opleidingen voor de eerstelijnsdiensten en de magistraten de inachtneming van de werking van het geheugen in het kader van de verhoren aanmoedigen.	<p>Bestemmingen Politie- en inspectiediensten en magistratuur</p> <p>Interdepartementale Coördinatieceel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel</p>

Begeleiding van de slachtoffers door de gespecialiseerde opvangcentra

2025/8	De gespecialiseerde opvangcentra structureel financiële middelen blijven verstrekken om de opvang en de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel in een gespecialiseerde, veilige en vertrouwenwekkende omgeving te garanderen, en in dat kader ook voorzien in de mogelijkheid van kosteloze psychologische ondersteuning voor slachtoffers.	<p>Bestemmingen</p> <p>Federale regering</p> <p>Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel</p>
---------------	--	---

Rechters & Openbaar Ministerie

2025/9	Aandacht vergroten voor de (psychologische) kwetsbaarheden van slachtoffers bij rechters en het Openbaar Ministerie.	<p>Bestemmingen</p> <p>Referentiemagistraten mensenhandel, rechters Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel</p>
---------------	--	---

Colofon

Brussel, december 2025

Jaarlijks evaluatieverslag 2025 Mensenhandel en mensensmokkel

Slachtoffers zien en horen

Uitgever en auteur:

Myria

Victor Hortaplein 40 bus 40, 1060 Brussel

T: 02 212 30 00

myria@myria.be

www.myria.be

Coördinatie: Patricia Le Cocq

Redactie: Alexandra Büchler, Claire Coenen, Tom De Vroe, Stef Janssens, Patricia Le Cocq, Lotta Van der Meulen, Koen Dewulf, Joke Swankaert, Joris Delporte en Vanessa Fusco.

Externe bijdragen: Paula Peralta Agustí en Efthymios Antonopoulos, bijgestaan door Áine Hanrahan en Chrysanthi Materi (*Victim Support Europe, VSE*), Stéphanie Schulze (RSZ-inspectiediensten – Themadirectie Mensenhandel).

Vertaling: DC Languages en Production.

Grafisch ontwerp en opmaak: Polygraph'

Cover: Teresa Sdravlevich

Drukwerk:

Verantwoordelijke uitgever: Koen Dewulf

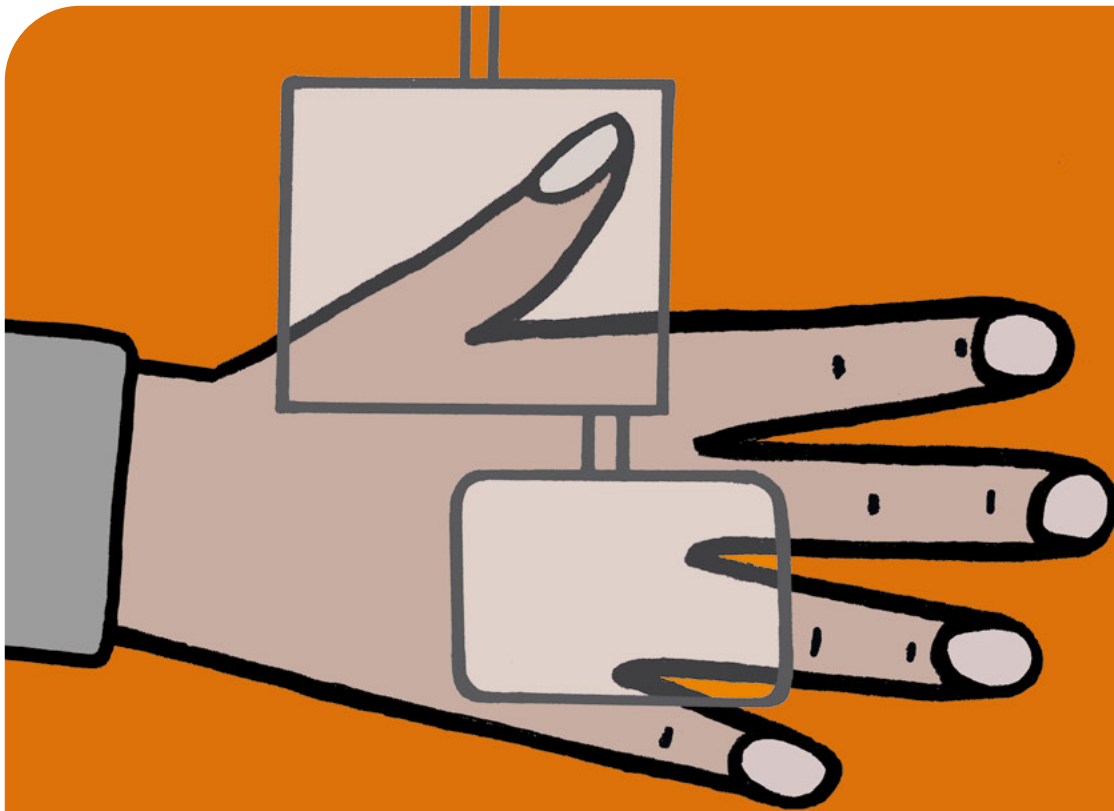
Met dank aan: Myria wil zijn partners danken om ons essentiële cijfergegevens voor dit rapport te bezorgen.

Ce rapport est aussi disponible en français. This report will be available in English.

Dit rapport is ook digitaal beschikbaar op de [website van Myria](#).

Myria juicht de verspreiding van kennis toe, maar dringt aan op respect voor de samenstellers en auteurs van alle bijdragen in deze publicatie. Gebruik van teksten en van tabellen en figuren uit deze publicatie als informatiebron is alleen toegestaan met vermelding van de auteur en de bron. De gehele of gedeeltelijke reproductie, verkoop, publicatie, aanpassing van de teksten, foto's, tekeningen of andere auteursrechtelijk beschermde elementen in deze publicatie is niet toegelaten zonder de voorafgaande schriftelijke toelating van Myria. Neem contact op met Myria voor gebruik van het beeldmateriaal.

Deze publicatie is gedrukt op FSC-papier.



Myria

Victor Hortaplein 40 • 1060 Brussel

T +32 (0)2 212 30 00

myria@myria.be

Myria, het Federaal Migratiecentrum, is een onafhankelijke openbare instelling. Het analyseert migratie, verdedigt de rechten van vreemdelingen en strijdt tegen mensenhandel en mensensmokkel. Myria komt op voor een overheidsbeleid dat steunt op feitenkennis en respect voor de mensenrechten.

Het doel van het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel* is een onafhankelijke evaluatie brengen van de evolutie en de resultaten van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel.

www.myria.be

 @MyriaBe

 @myria.be

 www.facebook.com/MyriaBe

 www.linkedin.com/company/myria-federal-migration-centre



Federaal Migratiecentrum